

ISSN 0034-690 X

2 0 1 6

2

letnik 67

revija
za
kriminalistiko
in
kriminologijo

Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana

Letnik 67, št. 2, 85–204, april–junij

Izdajatelj: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija

Glavni urednik: Marjan Fank, generalni direktor policije, Slovenija

Odgovorni urednik: dr. Gorazd Meško, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija

Člani uredniškega odbora:

dr. Ljubo Bavcon, zaslužni profesor Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani, Slovenija
dr. Charles B. Fields, Eastern Kentucky University, ZDA
dr. Katja Filipčič, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija
dr. Matjaž Jager, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Slovenija
dr. Zoran Kanduč, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Slovenija
dr. Darko Maver, zaslužni profesor Univerze v Mariboru, Slovenija
dr. Hajrija Sijerčić Čolić, Pravna fakulteta v Sarajevu, Bosna in Hercegovina
dr. Gregor Urbas, Australian National University, Canberra, Avstralija
Mirko Vrtačnik, Državno tožilstvo Republike Slovenije, Slovenija
dr. Yalyshev Stanislav Alimovich, Ruska državna pravosodna univerza, St. Petersburg, Rusija

Povzetki člankov so vključeni v baze:

SSCI Social Science Citation Index, Thomson Reuters, Philadelphia, ZDA
Scopus, Elsevier, Philadelphia, ZDA
CSA Worldwide Political Science Abstracts, Bethesda, Maryland, ZDA
Criminal Justice Abstracts, Thousand Oaks, California, ZDA
NCJRS Abstracts Database, Rockville, Maryland, ZDA
CSA Sociological Abstracts, San Diego, California, ZDA

Tehnično uredništvo revije:

mag. Evgen Česnik, Uprava kriminalistične policije GPU, Slovenija
dr. Katja Eman, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija
Barbara Erjavec, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija
Rok Hacin, mag., Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija
Pavel Jamnik, Uprava kriminalistične policije GPU, Slovenija
dr. Robert Šumi, Center za raziskovanje in socialne veščine, Policijska akademija, Slovenija

Tehnično oblikovanje: Branka Derenčin, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije

Lektoriranje: Cvetka Lumbar

Tisk: Tisk Žnidarič, d. o. o.

Naklada: 510 izvodov

Naslov:

Revija za kriminalistiko in kriminologijo
Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija
Štefanova ulica 2, 1501 Ljubljana
Telefon: 01 428 40 00
Telefaks: 01 428 47 33
E-pošta: rkk@policija.si

Letna naročnina: 25,00 EUR

Revija izhaja štirikrat letno, in sicer marca, junija, septembra in decembra, dostopna je tudi na spletni strani policije (www.policija.si).

Revija je recenzirana in upošteva etične standarde COPE za dobro prakso uredniške politike revije (http://publicationethics.org/files/u2/Best_Practice.pdf).

Web of Science **faktor vpliva** za leto 2015 znaša 0,222.

Revija za kriminalistiko in kriminologijo

LETO 67

LJUBLJANA 2016

ŠT. 2

UDK 343.98+343.9

ISSN 0034-690X

Uvodnik	87	Editorial	87
Članki		Articles	
Branko Lobnikar, Kaja Prislan, Maja Modic: Merjenje uspešnosti implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji	89	Branko Lobnikar, Kaja Prislan, Maja Modic: Measuring the Effectiveness of Implementing Community Policing in Slovenia	89
Zoran Kanduč: Odvečnost, izključevanje in vključevanje ljudi v viktimološki in kriminološki perspektivi	111	Zoran Kanduč: Redundancy, Exclusion and Inclusion of People in Victimological and Criminological Perspectives	111
Liljana Selinšek: (Tleča) kriminogenost nasprotja interesov	124	Liljana Selinšek: (Smouldering) Criminogenic Nature of Conflict of Interests	124
Branko Japelj: Kriminaliteta v Sloveniji leta 2015	140	Branko Japelj: Crime in Slovenia in 2015	140
Prikazi, ocene, recenzije		Book Reviews	
Gorazd Meško: Dragan Petrovec, Nasilje pod masko, Sanje, Ljubljana (2015)	171	Gorazd Meško: Dragan Petrovec, Nasilje pod masko, Sanje, Ljubljana (2015)	171
Gorazd Meško: Olga Siegmunt, Neighbourhood disorganization and social control – Case studies from three Russian cities, Springer (2016)	172	Gorazd Meško: Olga Siegmunt, Neighbourhood Disorganization and Social Control – Case Studies from Three Russian Cities, Springer (2016)	172
Zapisi		Notes	
Barbara Bizilj: Delo Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani v letu 2015	173	Barbara Bizilj: Work of the Institute of Criminology at the Faculty of Law at the University of Ljubljana in 2015 ...	173
Katja Eman, Saša Kuhar, Rok Hacin: Delo Inštituta za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v letu 2015	188	Katja Eman, Saša Kuhar, Rok Hacin: Work of the Institute of Criminal Justice and Security at the Faculty of Criminal Justice and Security at the University of Maribor in 2015	188
Katja Eman: Študijski obisk na Univerzi Essex v Angliji	203	Katja Eman: Study Visit at University of Essex in England	203

Uvodnik

Spoštovani bralci, pred vami je druga številka revije v tem letu, v kateri so objavljeni prispevki o merjenju uspešnosti izvedbe policijskega dela v skupnosti v Sloveniji, o odvečnosti, izključevanju in vključevanju ljudi v viktimološki in kriminološki perspektivi, o tleči kriminogenosti nasprotja interesov in kriminaliteti v Sloveniji v letu 2015. Poleg prispevkov sta v prikazih predstavljeni novi knjigi o nasilju pod masko in dezorganizaciji v soseski, v zapisih pa poročili o raziskovalnem in drugem delu na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in Inštitutu za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede v letu 2015 ter izkušnja s študijskega obiska na univerzi v Veliki Britaniji.

Upava, da boste bralci z veseljem posegli po reviji in da prizadevanja avtorjev in uredniškega odbora revije prispevajo k razvoju na področju kriminalistike, policijske dejavnosti, kriminologije, viktimologije, kriminalitetne politike in drugih sorodnih disciplin.

Želiva vam prijetno branje. Avtorje pa pozivava, da našo revijo obogatijo z novimi prispevki.

*Urednika
Marjan Fank in Gorazd Meško*

Merjenje uspešnosti implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji¹

Branko Lobnikar,² Kaja Prisljan,³ Maja Modic⁴

Policijsko delo v skupnosti je v strokovni javnosti sprejet sodoben koncept izvajanja policijskega dela v lokalnih okoljih, ki ga je v strateških dokumentih opredelila tudi slovenska policija. Raziskovalci policijske dejavnosti pojasnjujejo, da so zaželeni rezultati policijskega dela v skupnosti preprečevanje kriminalitete, zmanjšanje stopnje strahu pred kriminaliteto, zadovoljstvo prebivalcev z življenjem v skupnosti, rešene težave ter legitimnost in zakonitost policijskega dela. V okviru policijskega dela v skupnosti je reaktivni pristop zamenjan s proaktivnim pristopom k reševanju problematike kriminalitete, nereda in ostalih vznemirjajočih okoliščin, ki prebivalce dokazano najbolj motijo. Cilj policijskega dela v skupnosti je izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev z vidika varnostnih pojavov. V prispevku avtorji na vzorcu prebivalcev različnih okolij v Sloveniji (n = 1506) analizirajo, kako prebivalci ocenjujejo kakovost implementacije policijskega dela v skupnosti v njihovih bivalnih okoljih. Za potrebe analize je bil razvit in evalviran merski instrument, ki ga sestavljajo štiri med seboj vsebinsko soodvisna področja: (a) kakovost stikov policistov s prebivalci, (b) stopnja zaznavanja kaznivih ravnanj v okolju, (c) občutek varnosti ter (d) stopnja skupnostne povezanosti prebivalcev. Uporabljen vprašalnik se je izkazal kot veljaven in zanesljiv instrument, ki je primeren za uporabo v slovenskem kulturnem okolju in daje praktikom in raziskovalcem dobra vrnitvena sporočila o kakovosti policijskega dela v skupnosti. Z njim lahko namreč izmerimo indeks implementacije policijskega dela v vsako od analiziranih lokalnih skupnosti. Kot največji varnostni problem so anketiranci izpostavili kopičenje smeti in ničvrednega blaga v njihovem okolju, slaba tretjina anketirancev pa ocenjuje, da policisti pri svojih postopkih niso nepristranski. Kljub vsemu pa rezultati kažejo, da se prebivalci počutijo varne, da živijo v homogenih skupnostih in da načrtovan pristop policijskega dela v skupnosti po dobrem desetletju že daje pričakovane rezultate.

Ključne besede: policijsko delo v skupnosti, kakovost, strah pred kriminaliteto, varnostni problemi, lokalne skupnosti, merjenje kakovosti policijskega dela v skupnosti.

UDK: 351.741

1 Uvod

Sodobni pristopi policijske dejavnosti so se razvili kot rezultat prilagoditvenega procesa na vse bolj kompleksne družbene odnose in varnostne pojave. Organizacije, ki delujejo na

področju urejanja odnosov med ljudmi in institucijami, so bile prisiljene slediti trendom preobrazbe iz strogo mehanskih oziroma birokratskih v prilagodljive strukture z boljšo organizacijo in večjo kakovostjo dela. V tem kontekstu je zanimiva predvsem preobrazba policijskih organizacij, saj je policija najpomembnejši organ zagotavljanja varnosti in preprečevanja kriminalitete. Varnost postaja vedno bolj pomembna in zahtevana dobrina, saj sta se v času nestabilnih socialnih in gospodarskih razmer spremenili tudi kriminaliteta in narava odklonskih pojavov. Kot ugotavljata Tominc in Sotlar (2011), so spremembe v varnostnem okolju povzročile redefiniranje koncepta varnosti, kar je organizacijam oblasti ustvarilo nove izzive. Van der Vijver in Moor (2012) navajata, da med aktualne izzive teoretiziranja o policijskem delu sodijo vplivi družbenega in tehnološkega razvoja na policijsko delo, spremembe v razvoju policijskih organizacij, med pomembna vprašanja pa uvrščata tudi pripravljenost ljudi za sodelovanje s policijo in prilagajanje policijskih strategij potrebam družbe.

Kot odgovor na te spremembe je večina policijskih organizacij spremenila organizacijske strategije in v prakso

¹ Pričujoče delo je nastalo kot del raziskovalnega procesa v okviru Programske skupine Fakultete za varnostne vede, Univerze v Mariboru. Projekt z naslovom Zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih (2015–2018) financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

² Dr. Branko Lobnikar, izredni profesor za varnostne vede, vodja Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

³ Kaja Prisljan, mag. varstv., doktorska študentka in asistentka, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: kaja.prisljan@fvv.uni-mb.si

⁴ Dr. Maja Modic, docentka za varnostne vede, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: maja.modic@fvv.uni-mb.si

implementirala drugačen pristop doseganja strateških ciljev. Za uresničevanje temeljne naloge (zagotavljanje varnosti in preprečevanje kriminalitete) se je dolgo primarno uporabljal standardni model policijskega dela, usmerjen v represivno obvladovanje kriminalitete. Z razvojem raziskovalne dejavnosti na področju policijskega dela se je pokazalo, da so za zadovoljstvo in visok občutek varnosti ljudi pomembni tudi odnosi, ki jih ljudje gojijo do policije, predvsem pa je za njihovo kakovost življenja pomembno učinkovito obvladovanje problemov v skupnostih, v katerih živijo.

Standardne oblike policijskega dela so se začele nadgrajevati z dejavnostmi, ki tradicionalno represivno in reaktivno naravo policijskega dela dopolnjujejo s preventivnimi aktivnostmi, predvsem v lokalnih okoljih. Najpogosteje izbran pristop s tega vidika je policijsko delo v skupnosti (angl. *community policing*), ki temelji na sodelovanju občanov in policistov pri reševanju varnostnih problemov v lokalnih skupnostih (Meško, 2001). Gre za relativno novo usmeritev policijskega dela, ki temelji na ideji, da mora policija za učinkovito preprečevanje kriminalitete razviti pristnejše odnose s prebivalci tako, da jih bolj aktivno vključuje v svoje delo in pomaga pri reševanju težav v skupnosti oz. reševanju skupnostne problematike.

Principu policijskega dela v skupnosti sledi Slovenija vse od osamosvojitve leta 1991 (Meško, 2009; Meško in Klemenčič, 2007), ko je nastopil čas temeljite prenove organiziranosti, poslanstva in nalog (Modic, Lobnikar in Dvojmoč, 2014) z namenom razviti nov pristop k upravljanju kriminalitete. Implementacija nove filozofije policijskega dela v praksi sprva zaradi različnih kulturnih in organizacijskih ovir v Sloveniji in v drugih državah ni bila uspešna. Tako je policijsko delo v skupnosti vrsto let ostalo na ravni ideologije, saj se model, posvojen iz tujih praks, v slovenskem okolju ni popolnoma uveljavil. Vidnejši premiki so se pokazali v zadnjih letih, čeprav še vedno obstajajo določene ovire. Trenutno je težava v tem, da so odgovornosti za zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih dodeljene predvsem vodjem policijskih okolišev, sodelovanje pa se uresničuje preko delovanja varnostnih sosesetov, ki so prepuščeni volji predstavnikov lokalnih skupnosti in so zato neenotno razviti in neenakomerno porazdeljeni (Smolej, 2013).

Trenutno je koncept policijskega dela v skupnosti in preventivnega dela na lokalni ravni opredeljen v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016 (2012) in v strateškem dokumentu ministrstva Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2013–2017 (MNZ, 2012). Na podlagi tega je bila 2013 sprejeta nova Strategija policijskega dela v skupnosti (MNZ, Policija, 2013), kjer je pomen preventivnih programov na ravni lokalnih skupnosti bistveno bolj

poudarjen. Strategija opozarja na to, da brez pomoči in aktivne pripravljenosti občanov in lokalnih organizacij na povezovanje s policisti ni mogoče kakovostno upravljati lokalne problematike, hkrati pa poudarja tudi drugo glavno idejo, ki se nanaša na uresničevanje temeljnega poslanstva policije (»policija služi ljudem«). Za učinkovitost lokalnih varnostnih programov je treba izboljšati odnose, policisti pa morajo ob stikih s prebivalci poskrbeti za spoštljivo, dostojanstveno in pravično obravnavo. Glavni cilji nove strategije se nanašajo na dvig zaupanja v policijo, izboljšanje zadovoljstva ljudi, zmanjšanje strahu pred kriminaliteto in odpravo organizacijskih ovir. Za ta namen so predvideni različni ukrepi, kot npr. decentralizacija programov varnosti lokalnih skupnosti na ravni policijskih postaj, razširitev nalog na vse policiste, izboljšanje vidnosti policistov na terenu, izboljšanje spoštljive in zaupljive komunikacije z občani, povezovanje z lokalnimi organizacijami, društvi in skupinami, razvijanje skupnostne povezanosti in zmanjšanje količine lokalnih problemov (MNZ, Policija, n. d.).

Vzporedno z implementacijo nove organizacijske strategije policijskega dela v prakso se logično pojavlja tudi potreba po ugotavljanju njene učinkovitosti. Strokovno javnost zanima, ali reorganizacija in spremembe v filozofiji policijske organizacije skupaj z ukrepi na operativni ravni vplivajo na izboljšanje lokalne varnosti, omogočajo kakovostnejše odnose policije z lokalno skupnostjo in ustvarjajo večje zadovoljstvo ljudi. Glede na to, da gre za relativno nov in kompleksen koncept policijskega dela, ki je povezan z veliko bolj abstraktnimi oblikami dela (v primerjavi s klasičnimi policijskimi nalogami), se raziskovalci ukvarjajo z dilemo, kako sploh oceniti učinkovitost tovrstnega dela. Pri klasičnem policijskem delu so kazalci uspešnosti relativno jasni (kot npr. število prometnih nesreč, uporaba policijskih pooblastil in prisilnih sredstev, preiskananost kaznivih dejanj ipd.), medtem ko je definiranje kazalnikov ocenjevanja uspešnosti preventivnega dela veliko težje, saj gre za merjenje občutkov in stališč ljudi, njihovega zadovoljstva s kakovostjo življenja, strahu pred kriminaliteto oz. percepcijo ogroženosti, prav tako se ocenjujejo medosebni odnosi, načini sodelovanja ipd. Namen prispevka je analizirati temeljne elemente, ki definirajo kakovost policijskega dela v skupnosti in na podlagi tega razviti in evalvirati merski instrument za ocenjevanje stopnje implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji.

Prispevek tako temelji na dveh soodvisnih vsebinskih sklopih. Najprej bomo teoretično opredelili področje policijskega dela v skupnosti, nato pa predstavili rezultate evalvacije merskega instrumenta, ki je bil razvit in prilagojen za potrebe merjenja novega pristopa policijskega dela v slovenskem družbenem okolju. V empiričnem delu bomo predstavili strukturo in uporabnost merskega instrumenta, da bi zainteresiranim skupinam predstavili preverjeno, enostavno in

praktično orodje, ki se lahko uporabi pri oceni uspešnosti policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih. Drugi del empiričnega dela tega prispevka je namenjen oceni stopnje dejanske implementacije policijskega dela v skupnosti z vidika percepcije prebivalcev različnih lokalnih okolij v Sloveniji.

2 Policijsko delo v skupnosti

V času, še posebej pa na začetku dvajsetega stoletja, se je policijsko delo spreminjalo glede na aktualne družbene, gospodarske ter politične spremembe (Modic et al., 2014). Sodobna načela upravljanja in vodenja zahtevajo od organizacij poleg uspešnosti in učinkovitosti tudi večjo stopnjo kakovosti dela in poslovne odličnosti. Poudarek koncepta odličnosti, ki sodi v področje družbene odgovornosti, je na legitimnosti, pogojeni z zadovoljstvom ljudi oziroma interesnih skupin – deležnikov. Z namenom doseči legitimnost in odličnost pri delu so policije ob svoji klasični dejavnosti, povezani z reaktivnim delom in represijo oz. kaznovanjem, prevzele novo vlogo, v okviru katere poskušajo vplivati tudi na občutke varnosti, na zagotavljanje dobrobiti ljudi, na krepitev njihovega zaupanja ter na zadovoljstvo ljudi s policijskim delom. Ker je zadovoljstvo močno pogojeno s prepričanjem ljudi o uspešnosti, s sprejemanjem policije kot dela skupnosti in z občutki, da se lahko na policiste zanesejo, mora policija pri izpolnjevanju teh zahtev zagotoviti pristnejše odnose in poudariti svojo socialno vlogo v skupnosti. Takšna preventivna oblika dela, ki vključuje aktivno sodelovanje policije s prebivalci lokalnih skupnosti, se imenuje policijsko delo v skupnosti, glede na klasifikacijo pa po navedbah Meška (2002) sodi v področje sekundarne kriminalne preventive. Ideja, iz katere izhaja nova policijska filozofija, je spoznanje, da javnega reda in varnosti ni mogoče učinkovito zagotavljati izključno z represivnimi ukrepi, še manj pa brez sodelovanja in pomoči prebivalcev (Kogovšek, 2009). Reaktivni pristop je tako nadgrajen s proaktivnim pristopom reševanja lokalne problematike, kriminalitete, nereda in ostalih okoliščin (npr. vandalizem, premoženjska in nasilniška problematika, alkohol in preprodaja drog), ki prebivalce dokazano najbolj motijo (Meško, Fallshore in Jevšek, 2007; Schaefer Morabito, 2010).

V strokovno-znanstveni sferi obstaja množica definicij policijskega dela v skupnosti. Pečar (2001) ta pristop opredeli kot kolektivno odzivanje na kriminaliteto in odklonske pojave, medtem ko Meško (2001) navaja, da se s tem pristopom vpliva na javno mnenje in skrbi za bolj strpne odnose v skupnosti. Med pionirji proučevanja policijskega dela v skupnosti sta Trojanowicz in Bucqueroux (1998) definirala koncept kot drugačno obliko dela, spremembo v usmeritvi in strategijo, katere cilj je policijo približati javnosti in s tem spremeniti pogled na njeno vlogo v družbi. Policijsko delo v skupnosti je so-

dobna filozofija in organizacijsko strategija policijskega dela, ki spodbuja partnersko sodelovanje z občani pri reševanju lokalnih težav in izboljševanju kakovosti življenja v družbi.

2.1 Zgodovina

Opisan sodobni koncept izvajanja policijskega dela v lokalnih okoljih je posvojila in ga v strateških dokumentih opredelila tudi slovenska policija. Vidnejše reforme so se v naravi dela policije izvajale v zadnjih dveh desetletjih, proces preobrazbe in razvoja pa pravzaprav še vedno poteka.

Začetki slovenske policije segajo v sredino 19. stoletja, vendar se je o njeni preventivni vlogi bolj resno začelo razpravljati po prvi svetovni vojni. V času do osamosvojitve je bila slovenska policija sprva del avstro-ogrske žandarmerije, po prvi svetovni vojni je delovala v okviru jugoslovanske milice. V tem času so se razvili nekateri temelji preventivnega dela. Milica je na primer uvedla decentralizacijo policijske organizacije, kombinirane patrulje, spodbujala policiste k večji samoiniciativnosti ter spoznavanju krajevnih okolišev in njihovih prebivalcev. Reforme so bile sicer usmerjene pretežno v reorganizacijo policijske organizacije, njenega kadrovanja in vsebine dela (Pečar, 2002). Čeprav se je v tem času že govorilo o konceptu in filozofiji preventivnega dela v policiji in je slovenska policija uživala večjo stopnjo samostojnosti kot v času avstro-ogrske žandarmerije, je z vidika preventivnega dela šlo bolj za ideologijo, ki pa operativno ni funkcionirala.

Vidnejše institucionalne spremembe v naravi policijskega dela so se v Sloveniji začele izvajati po osamosvojitvi, z implementacijo številnih reform v tradicionalne represivne in nadzorne policijske prakse. Policijsko delo v skupnosti se je v Slovenijo preneslo v procesu demokratizacije slovenske družbe po zgledu zahodnih idej o policijskem delu (Lobnikar in Meško, 2010; Meško, 2009). Preobrazba je potekala predvsem po vzoru Združenih držav Amerike in Velike Britanije, vendar tudi v tem primeru poskusi niso bili popolnoma učinkoviti, saj proces implementacije posvojenega modela ni upošteval specifičnega socialnega in normativnega okolja Slovenije (Meško in Lobnikar, 2005; Meško in Klemenčič, 2007). V številnih državah, ki so doživljale podoben proces preobrazbe, se policije niso dobro odzvale na novo ideologijo in zahtevane spremembe (Nalla, Modic in Meško, 2014). Da bi odpravila ta problem, je slovenska policija v letu 2013 začela z aktivnim razvojem učinkovitosti preventivnega dela. Policijsko delo v skupnosti je vključila v organizacijsko strategijo in jo hkrati opredelila kot vsakdanjo taktiko dela. Z novo strategijo je policijsko delo v skupnosti postalo odgovornost in naloga vsakega policista, ki mora uporabiti vsa policijska znanja in veščine za reševanje problemov v skupnosti, v kateri opravljajo delo (MNZ, Policija, 2013).

Za policijsko delo v skupnosti so v Sloveniji trenutno na operativni ravni odgovorni predvsem vodje policijskih okolišev, ki delujejo na ravni policijskih postaj. V Sloveniji trenutno deluje več kot 300 vodij policijskih okolišev. Vodja policijskega okoliša je varnostni partner skupnosti, ki je prebivalcem na voljo za pomoč in svetovanje, delo pa navadno opravlja izkušen policist z razvitimi komunikacijskimi veščinami. Odgovorni so za sodelovanje z drugimi policisti, prebivalci, predstavniki lokalnih skupnosti in drugimi interesnimi organizacijami (Meško in Lobnikar, 2005). Njihove naloge so primarno preventivne narave, s poudarkom na nadziranju kriminalnih žarišč, ozaveščanju skupnosti, izobraževanju in razvijanju odnosov z mlajšimi generacijami, organiziranju neformalnih oblik druženja in postavljanjem pozitivnega zgleda (Nalla et al., 2014). Policijsko delo v skupnosti se ureničuje tudi z varnostnimi sosveti. Ti so zadolženi predvsem za načrtovanje in organizacijo javnega reda in miru, varnosti v prometu, preventivnih oblik dela, vodenje delovnih skupin, okroglih miz, forumov ter izdelavo promocijskega materiala, namenjenega ozaveščanju in izobraževanju prebivalcev skupnosti (Kolenc, 2003).

Četudi so premiki v zadnjih letih bolj obetavni kot pretekle prakse, še vedno obstaja veliko prostora za izboljšave. Slovenska policija je z aktivno udeležbo v varnostnih sosvetih na lokalni ravni in z razvijanjem programov dela v skupnosti sicer investirala veliko v razvoj proaktivnega pristopa k delu, vendar težava ostaja v tem, kako spodbuditi prebivalce k aktivnejši udeležbi pri reševanju problemov v skupnostih (Meško, 2006a). Težava je tudi v kadrovske organizaciji, saj prevzemajo večino odgovornosti vodje policijskih okolišev. Meško, Lobnikar, Jere in Sotlar (2013) opažajo, da je lahko vzrok obstoječih ovir tudi v paradoksalni naravi policijskega dela, saj je treba sočasno usklajevati in razvijati preventivno in represivno vlogo policijske organizacije v družbi. S krepitvijo represivnih ukrepov in zaostrovanjem nadzora, kar je sicer nujno v času nestabilnih družbenih razmer, s katerimi se soočamo, je zelo težko hkrati razvijati pozitivne občutke in pristnejše odnose z ljudmi. V tem kontekstu bi bilo treba primerno razviti oz. izboljšati socialne in komunikacijske veščine policistov, ki bi bili sposobni odprte in razumevalno komunicirati. Dostojna obravnava ljudi ob stikih s policijo je namreč ključnega pomena za percepcijo pravičnosti policije in pripravljenost na sodelovanje (Meško, Hacin in Eman, 2014). Za dolgoročno učinkovitost je po mnenju Gorenaka in Mohorkove (2011) potrebna večplastna policijska reforma, ki upošteva zgodovinske, politične, socialne in ekonomske okoliščine Slovenije in vključuje prevrednotenje procesov povezovanja in sodelovanja v interaktivne oblike, ki ne vključujejo samo povezavo policija – prebivalec, ampak vse aktualne državne institucije za zagotavljanje varnosti.

2.2 Značilnosti policijskega dela v skupnosti

V strokovni javnosti velja konsenz, da je glavno načelo policijskega dela v skupnosti sodelovanje (partnerstvo) med policijo in lokalno skupnostjo (Trojanowicz, Kappeler in Gaines, 2002). Miller in Hess (2002) poleg omenjenega partnerstva izpostavljata, da je večini definicijam policijskega dela v skupnosti skupen tudi problemsko usmerjen pristop k policijskemu delu. Skogan in Hartnett (1997) navajata, da je za policijsko delo v skupnosti značilna še decentralizacija policijske organizacije. Že omenjeno sodelovanje razčlenita na tri področja: dvosmerno komunikacijo med policijo in lokalno skupnostjo, odzivanje policije na potrebe in probleme ljudi ter pomoč policije lokalni skupnosti pri reševanju lokalnih varnostnih izzivov. Aktivnosti in naloge, s katerimi se dosegajo želeni cilji, navadno zajemajo peš patrulje oz. večjo fizično prisotnost policistov na terenu, periodične informativne publikacije, namenske time za organizacijo in izgrajevanje skupnosti, oblikovanje programov za izvajanje stikov z občani in žrtvami, smiselno pa je vzpostaviti tudi konkretni kontaktni center v skupnosti (Pagon in Lobnikar, 2004).

Kelling in Wycoff (2001) med rezultate dobro organiziranega policijskega dela v skupnosti uvrščata naslednje kazalnike: (a) preventiva kriminalitete, (b) zadovoljstvo prebivalcev z življenjem v skupnosti, (c) rešene težave ter (d) legitimnost in zakonitost policijskega dela. Drugi avtorji (npr. Lobnikar in Meško, 2010; Meško et al., 2007; Trojanowicz in Carter, 1988) dodajajo k pomembnejšim rezultatom takšnega dela še zmanjšanje stopnje strahu pred kriminaliteto.

Če torej vzamemo za primerjavo tradicionalno policijsko delo, gre pri prvem za »boj«² proti kriminaliteti, medtem ko je policijsko delo v skupnosti usmerjeno v izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev in zmanjševanje strahu pred kriminaliteto (Greene, 2007). Za tradicionalni oz. standardni način policijskega dela je značilno zanašanje na izvajanje zakona, odvrčanje storilcev od kriminalitete in izvajanje klasičnih nalog, povezanih s kazenskim pregonom, ki ne razlikujejo med značilnostmi ljudi, krajev, časa ali okoliščin. Tovrstni obliki strategije se očitata pomanjkanje usmeritve in zgolj skromni učinek na zmanjšanje kriminalitete, saj je vpliv na njen obseg močno odvisen od kakovosti stikov in sodelovanja med policijo in državljani. Policijsko delo v skupnosti je drugačen model policijskega dela s širšo organizacijsko strategijo: vključuje reševanje problemov, kot ga pozna standardni model, a hkrati vključuje tudi partnerstva s člani lokalne skupnosti (Clarke in Eck, 2008). Glavna karakteristika policijskega dela v skupnosti je torej nadgradnja policijske dejavnosti s preventivnimi aktivnostmi, ki vključujejo aktivno sodelovanje skupnosti pri prepoznavanju in reševanju varnostnih problemov. Predvsem so to dnevni dogodki položaja, kot npr. kršitve javnega reda in

miru, nasilništvo, premoženjska kriminaliteta in vandalizem. Med glavnimi nalogami je tudi ozaveščanje prebivalcev o dejavnostih, ki se izvajajo za obvladovanje teh problemov.

Kot že omenjeno, je temeljni cilj nove strategije in filozofije povečati učinkovitost in doseči odličnost pri delu s pomočjo krepitev legitimnosti policijskega dela. Legitimnost se odraža v pripravljenosti za sodelovanje s policijo, to sodelovanje pa je pogojeno z zaupanjem v policijo (Virtič, 2006). Zaupanje prebivalcev se kaže v tem, da spoštujejo policiste, sprejemajo njihovo avtoriteto in so pripravljeni ubogati njihove ukaze (Meško et al., 2014). Po navedbah Jacksona in Bradforda (2010) ima zaupanje ljudi v delo policije tri razsežnosti: učinkovitost, poštenost in delovanje v skupnosti, kar pomeni, da učinkovitost ni edini pogoj zaupanja in posledično legitimnosti policije. V tem kontekstu so pomembni tudi ustreznost postopkov, aktivna vključenost v skupnost in korekten, spoštljiv ter vljuden odnos do prebivalcev. Zaupanje v policijo in pripravljenost na sodelovanje sta po ugotovitvah raziskav prav tako dejavnika, ki vplivata na zadovoljstvo policistov (Nalla, Rydberg in Meško, 2011). To pomeni, da je zaupanje ključni element, ki vpliva na učinkovitost policijskega dela v skupnosti. Obstoječe raziskave policijskega dela sicer ugotavljajo, da na legitimnost poleg zaupanja vplivajo tudi drugi dejavniki, ki jih povzemamo v naslednjem vsebinskem sklopu ob pregledu znanstveno-raziskovalne dejavnosti na področju policijskega dela v skupnosti v Sloveniji.

2.3 Raziskovanje policijskega dela v skupnosti

Vprašanje stopnje oz. razvitosti legitimnosti in učinkovitosti policije postajata vse pomembnejši tematiki na področju kriminološke raziskovalne dejavnosti (Meško et al., 2014) in policijskih kriminalističnih analiz (Clarke in Eck, 2008). Aktualnost tega področja v raziskovalni sferi je smiselna in razumljiva, saj se na ta način zagotavlja transparentnost policije, omogoča vpogled javnosti v njeno delo, medtem ko lahko policija na podlagi vrnitvenih sporočil spremlja svoj napredek. Policijska dejavnost je sicer relativno mlado znanstveno-raziskovalno področje, saj so se intenzivni raziskovalni projekti v Evropi začeli izvajati šele z nastopom 21. stoletja (Lobnikar, Sotlar in Meško, 2013), devetdeseta leta pa so označevali predvsem pregledi literature in strokovne razprave (Meško, 2007). V tem času so prevladoval filozofske razprave in organizacijsko-razvojne analize, danes pa so raziskovalne teme na področju policijske dejavnosti veliko bolj raznolike; med najpogostejšimi so evalvacije programov dela in analize mnenj prebivalcev, policistov ter drugih vpletenih državnih institucij o delu policije. Pogoste so tudi analize viktimiziranosti in strahu pred kriminaliteto, v zadnjih letih pa postaja vse bolj aktualno vprašanje legitimnosti policije in učinkovitost policijskega dela v skupnosti. V tem kontekstu

se raziskave ukvarjajo z vprašanjem razvoja nove filozofije, zadovoljstva policistov in njihove vloge pri spodbujanju zaupanja ter zagotavljanja legitimnosti policijskih ukrepov (Nalla et al., 2007).

Slovenska raziskovalna dejavnost je na področju policijskega dela v zadnjem desetletju zelo aktivna, predvsem je napredek opazen po letu 2000. V tem času sta policijska in kriminološka stroka poskrbeli za izvedbo številnih raziskovalnih projektov in konferenc, na voljo je več odmevnejših znanstvenih objav. Splošen pregled raziskovalne dejavnosti na temo preventivnega policijskega dela v Sloveniji, ki ga predstavljamo v nadaljevanju, daje nekatere zanimive in uporabne ugotovitve, ki bi jih veljalo upoštevati tudi pri evalvaciji učinkovitosti policijskega dela v skupnosti.

Prve raziskave po uvedbi nove filozofije in strategije v policijsko delo so pokazale obetavne rezultate. Med prvimi na področju raziskovanja preventivnega policijskega dela je študija iz leta 1998 (izvedena med prebivalci treh slovenskih mest) glede odnosov, ki jih imajo ljudje do preventivnega dela policije. Izkazalo se je, da so prebivalci tovrstnemu delu naklonjeni, pripravljeni sodelovati s policijo in ji pomagati pri zbiranju informacij, hkrati pa tudi sami pričakujejo sodelovanje policistov (Meško et al., 2000). Pagon in Lobnikar (2001) sta skoraj sočasno ugotavljala, ali obstaja razlika v stališčih policistov in prebivalcev do policijskega dela v skupnosti na območju Mestne občine Ljubljana in potrdila omenjene ugotovitve. Pokazalo se je, da so prebivalci in tudi policisti bolj naklonjeni preventivnemu delu v skupnosti kot tradicionalnim metodam policijskega dela.

Raziskave v obdobju, ko bi se morali programi, temelječi na novi strategiji, že postopno uveljaviti v praksi, so pokazale, da so se začetni pozitivni občutki ohranili, vendar implementacija ni bila popolnoma uspešna. V raziskavi, izvedeni med komandirji policijskih postaj, ki so sicer izkazali zadovoljstvo z razvojem policijskega dela v skupnosti, saj se je zmanjšala uporaba represivnih pooblastil, so se pokazale tudi prve ovire in omejitve nove strategije (Kosmač in Gorenak, 2004). Komandirji so namreč opozorili na nejasnost oz. neenotnost navodil in slabo podporo lokalnih skupnosti pri delovanju varnostnih svetov. Na problem nejasnih navodil in smernic pri izvedbi preventivnih programov so respondenti opozorili tudi v drugi raziskavi, ki je ocenjevala delo varnostnih svetov. Potrdile so se omenjene ovire zaradi nedefiniranih odgovornosti in težav pri oblikovanju pristnih partnerskih odnosov. V tej študiji se je pokazalo tudi to, da je preventivna dejavnost v skupnosti vplivala na zmanjšanje strahu pred kriminaliteto, ne pa tudi na dejanski obseg kriminalitete (Meško in Lobnikar, 2005).

Podobna stališča do policijskega dela v skupnosti so ugotovljale tudi poznejše študije. V raziskavi stališč prebivalcev slovensko-hrvaške meje do policijskega dela so respondenti izkazali pripravljenost na sodelovanje s policijo, vendar so vzporedno poudarili potrebo po boljšem sodelovanju, boljši komunikaciji in večji pomoči policije (Lobnikar et al., 2005). Tudi raziskava na območju Policijske uprave Maribor, ki je ugotavljala razkorak med dejanskim stanjem policijskega dela in pričakovani prebivalcev, je pokazala, da je sicer več kot polovica respondentov pripravljena na sodelovanje, vendar njihova pričakovanja glede dela policije niso popolnoma izpolnjena (Virtič, 2006). O podobnih ugotovitvah poroča še študija, opravljena med člani varnostnih sosvetov in župani 42 različnih slovenskih občin. V tem primeru so bili najboljši rezultati ugotovljeni pri pripravljenosti na sodelovanje, nasprotno so se najslabši pokazali pri sodelovanju in občutku varnosti (v raziskavi se je sicer ocenjevalo več meril: učinkovitost, zadovoljstvo, pripravljenost na sodelovanje, občutki varnosti, dejansko sodelovanje in kompetentnost policistov) (Gorenak in Gorenak, 2011).

Nacionalna raziskava iz leta 2006, izvedena med 900 slovenskimi policisti, ugotavlja, da je zavedanje pomena preventivnega dela in sodelovanja z občani med policisti relativno visoka, saj je več kot polovica policistov prepričana, da je to delo uporabno in ni izguba časa. S to raziskavo so se pojasnili tudi nekateri vzroki, ki omejujejo razvoj policijskega dela v skupnosti, o katerem poročajo predhodne študije. Glavna ovira pri izboljševanju partnerskih odnosov in komunikaciji se je pokazala v tem, da so prebivalci sicer pripravljeni prijavljati kršitve in probleme, vendar so manj pripravljeni sodelovati pri njihovem preiskovanju. V tem primeru se je pokazalo, da je pripravljenost na sodelovanje prebivalcev omejena na pasivno pomoč, medtem ko odgovornosti za varnost največ pripisujejo policiji (Meško, 2006b). To je potrdila tudi javnomnenjska raziskava Ministrstva za notranje zadeve iz leta 2010, ki pri ocenjevanju dela varnostnih sosvetov ugotavlja, da še vedno nosi policija večino odgovornosti.

Za izboljšanje sodelovanja bi bilo tako treba spodbuditi aktivno pripravljenost ljudi na sodelovanje, vendar brez zaupanja v delo policije tega ni mogoče doseči. Kaj vpliva na dvig občutka varnosti ali zaupanja, lahko pojasnimo z raziskavo, ki je preverjala, kateri dejavniki vplivajo na zaupanje v policijo med mlajšo oz. študentsko populacijo. Meško et al. (2014) ugotavljajo, da je zaupanje odvisno od percepcije postopkovne pravičnosti, avtoritete, učinkovitosti in cinizma. Iz teh rezultatov lahko upravičeno sklepamo, da je zaupanje odvisno od kakovosti stikov oz. izkušenj, ki jih imajo ljudje s policijo. V tem primeru ljudje od policistov pričakujejo avtoritativno vedenje, s spoštljivo komunikacijo in nediskriminatorno obravnavo.

Najnovejše študije (npr. Bren in Bagari, 2013; MNZ, 2010) in tudi javnomnenjske raziskave (Garb, 2014) ugotavljajo, da se v zadnjih letih povečuje zadovoljstvo z delom policije, saj jih prebivalci ocenjujejo kot bolj učinkovite, prav tako pa izražajo večjo stopnjo zaupanja v njeno delo. To potrjuje tudi ena izmed najodmevnejših nacionalnih raziskav, izvedena med prebivalci in policisti na temo varnosti v lokalnih skupnostih. Po ugotovitvah se prebivalci na splošno počutijo varne, med najbolj ogrožajoče dejavnike lokalne varnosti pa v prvi vrsti uvrščajo socialno negotovost, probleme, povezane s preprodajo drog, uživanjem alkohola, prekrški v prometu in organizirana kriminaliteta. Zaupanje v policijo je sicer večje med policisti, medtem ko prebivalci bolj zaupajo svojim družinam, gasilcem in reševalnim službam, vseeno pa tudi policija v primerjavi z drugimi institucijami uživa visoko stopnjo zaupanja. Pri ocenjevanju programa policijskega dela v skupnosti je bilo ugotovljeno, da sodelovanje med predstavniki lokalnih skupnosti in policijo obstaja pretežno na neformalni ravni. Občinski predstavniki ocenjujejo policijsko delo v skupnosti kot dobro, predstavniki policije pa opozarjajo na problem fragmentacije policijskega dela v skupnosti na samo določene policiste (Meško et al., 2012). Primerjava te nacionalne študije z nacionalno študijo iz leta 2006 kaže, da sicer še vedno obstajajo določene kadrovske in partnerske ovire, vendar prihaja do napredka v razvoju kakovosti policijskega dela v skupnosti.

Iz pregleda obstoječih študij lahko razberemo, da so bili začetki policijskega dela v skupnosti obetavni. Policisti in skupnosti so novo obliko dela relativno dobro sprejeli, bili pripravljene na sodelovanje, vendar izvedba ni popolnoma uspela. Raziskave ugotavljajo različne težave in ovire, pri čemer se poudarja predvsem organizacijska in kadrovska problematika, pasivnost prebivalcev in predstavnikov lokalnih skupnosti ter dinamika odnosov, ki vpliva na zaupanje in zadovoljstvo ljudi. Iz opisa pregledanih raziskav je razvidno tudi to, da tema učinkovitost policijskega dela v skupnosti v slovenskem prostoru ni dovolj raziskovana. Raziskovalna dejavnost se usmerja pretežno v oceno javnega mnenja in stališč, vendar primanjkuje celovitejših evalvacij učinkovitosti uvedenih reform na izboljšanje kakovosti policijskega dela v skupnosti (Nalla et al., 2014). Težava, ki jo opažamo, je prav tako v tem, da slovenska policija, tako kot policije mnogih drugih držav po svetu, nima razvitega enotnega merskega instrumenta, s katerim bi ocenila učinkovitost programov policijskega dela v skupnosti in s tem zagotovila longitudinalno primerjavo raziskav, s katero bi ugotavljala uspešnost določene strategije. Vprašanje je, kako sploh proučevati policijsko delo v skupnosti, da bi bili rezultati iz različnih skupnosti primerljivi. Način ocenjevanja se namreč razlikuje od ocen klasičnega policijskega dela, saj se namesto uporabe represivnih ukrepov, izrekov kazni ali rešenih primerov pri tem konceptu upošteva

vpliv policijskega dela na občutke ljudi, kot je strah, zadovoljstvo, zaupanje itd. (Meško et al., 2007).

3 Ocenjevanje učinkovitosti policijskega dela v skupnosti

Na temo evalvacij učinkovitosti in kakovosti programov policijskega dela v skupnosti sicer obstajajo določeni prispevki, ki predstavljajo pristope k merjenju. Iz njihovega pregleda je razvidno, da se te analize izvajajo pretežno v Združenih državah Amerike, kjer ima tovrstna oblika policijskega dela najdaljšo tradicijo. Najbolj uveljavljen način za pridobivanje povratnih informacij o zadovoljstvu prebivalcev skupnosti so raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih (angl. *community survey*), ki služijo kot orodje za sistematično zbiranje javnega mnenja o policiji, kakovosti življenja v skupnosti in viktimizaciji prebivalcev (Burckhardt in Ruiz, 2007; Reisig, 2002; Trojanowicz et al., 2002).

Če pogledamo nekaj primerov, lahko vidimo, da so si raziskovalne teme relativno podobne. Zvezna država Missouri je že na začetku uvajanja policijskega dela v skupnosti predstavila model evalvacije, ki primarno ocenjuje zaznavanja prebivalstva. Z modelom se analizira: (a) strah pred kriminaliteto in zaskrbljenost prebivalcev glede najhujših oblik kriminalitete, (b) stališča glede kakovosti življenja v skupnosti, (c) zadovoljstvo z delom policije v skupnosti in (d) občutek opolnomočenosti oz. samoučinkovitosti prebivalcev pri zagotavljanju lokalne varnosti (Brown, Veneziano, Estes in Kline, 1994). Podoben pristop uporablja tudi policija St. Petersburg v zvezni državi Florida, ki pri razvoju in izboljševanju učinkovitosti policijskega dela v skupnosti uporablja metodo merjenja potreb lokalne skupnosti. Pri evalvaciji potreb prebivalcev se ocenjujejo naslednja merila: (a) stališča ljudi do kriminalitete in problemov v skupnosti, (b) občutek strahu pred kriminaliteto, (c) kakovost življenja v lokalni skupnosti in zadovoljstvo s policijskim delom, (d) stiki in odnosi s policijo ter (e) pripravljenost ljudi na sodelovanje s policijo (Quire, 1993). V glavnem mestu zvezne države Illinois (Chicago) policija ocenjuje učinkovitost programov policijskega dela v skupnosti na periodični ravni s pomočjo modela, ki analizira stališča prebivalcev in tudi delo in odgovornosti policije. Model zajema merila, kot so: (a) stopnja vključenosti prebivalstva v izvedbo programov, (b) zaupanje v policijo, (c) stališča prebivalcev do kriminalitete in strah pred njo, (d) policijsko obvladovanje lokalnih problemov, (e) upoštevanje etničnih in kulturnih značilnosti okolja ter (f) odgovornost upravljanja policijskega dela v skupnosti (Chicago Community Policing Evaluation Consortium, 2004). Nekoliko drugačen pristop uporablja novozelandska policija, ki je evalvacijo poenotila na raven vseh operativnih enot, pri ocenjevanju učinkovitosti pa

ne analizira stališč prebivalcev, ampak stališča policistov, njihove kompetence in skladnost programa organizacijske strategije s smernicami Organizacije združenih narodov. Pri tem je poudarjeno, da je zelo pomembno prilagajanje programov merjenja specifičnim značilnostim posamezne skupnosti in njenim problemom (New Zealand Police, 2009).

Potrebo po prilagodljivosti pri oblikovanju merskih modelov poudarja tudi Carter (2000), ki v svojem prispevku predstavlja metodo ocenjevanja učinkovitosti policijskega dela v skupnosti, pri podajanju meril ocenjevanja pa opozarja, da morajo policije prilagoditi metode specifičnim potrebam in ciljem, ki jih želijo doseči pri ocenjevanju. Predlagana metoda ponuja širok nabor meril, ki jih nato izvajalci ustrezno reducirajo glede na cilje merjenja. Med merila ocenjevanja sodijo: lokalna problematika (tipi problemov, s katerimi se sooča lokalna skupnost, obstoj alternativnih načrtov reševanja problemov v skupnosti, delovanje rešitev, ki so že bile implementirane, analiziranje simptomov, ki kažejo na specifično problematiko v skupnosti – ugotavljanje vzorcev kriminalitete, distribucije nezakonitih priseljencev in sprememb v demografiji); odnosi med ljudmi in policijo (kakovost odnosov med prebivalci in policijo, stopnja vključenosti prebivalcev v policijsko delo v skupnosti in reševanje lokalnih problemov, pritožbe zoper policiste, odzivnost policije na potrebe prebivalcev); občutki ljudi (strah pred kriminaliteto, zadovoljstvo prebivalcev z delom policije, zadovoljstvo policistov) in učinkovitost upravljanja in vodenja policije.

Vprašanje, povezano z merjenjem stopnje implementacije policijskega dela v skupnosti, si je postavil tudi Adam J. McKee (2001) v svojem prispevku z naslovom »*The Community Policing Evaluation Survey: Reliability, Validity and Structure*«. Merjenje stopnje implementacije policijskega dela v skupnosti je definiral z naslednjimi štirimi koncepti: (a) kakovost stikov policistov s prebivalci, (b) stopnja percepcije kriminalitete in nereda, (c) strah pred viktimizacijo ter (d) stopnja skupnostne povezanosti. Vse štiri dejavnike avtor povezuje v celoto. Kriminaliteta in stopnja nereda, kot ju dojamejo prebivalci, neposredno in močno vplivata na kakovost življenja v skupnosti. Poleg tega so pomembni stiki med policisti in prebivalci – kaj si prebivalci mislijo o policiji, ima neposreden vpliv na zmožnost partnerskega odnosa med policijo in skupnostjo in lahko vpliva na voljnost prebivalcev, da se obnašajo skladno z zakonom. Poleg tega strah pred viktimizacijo slabi skupnostno povezanost in kot posledica se rahljajo in izginjajo neformalni mehanizmi socialne kontrole in pripravljenost ljudi na aktivno vključenost.

Opisani elementi, ki preprosto definirajo kakovost policijskega dela v skupnosti, pravzaprav uspešno strnejo in povzamejo vsa pomembnejša merila, ki jih pri evalvaciji predla-

ga stroka in jih policijske organizacije dejansko uporabljajo (najpogosteje se npr. omenjajo občutki in zaskrbljenost ljudi, odnosi med policisti in prebivalci, upravljanje lokalne problematike, spodbujanje sodelovanja in aktivna pripravljenost prebivalcev za sodelovanje). V nadaljevanju kratko opisujemo značilnosti teh štirih elementov, ki jih velja upoštevati pri strukturiranju evalvacijskega modela učinkovitosti policijskega dela v skupnosti.

3.1 Kakovost stikov policistov s prebivalci

Kakovost stikov med policisti in prebivalci je pomemben kazalnik učinkovitosti policijskega dela v skupnosti. Pravzaprav gre za prvi pogoj, saj pogojuje uspeh in učinkovitost policije na področju ostalih elementov – brez povezanosti pri upravljanju lokalne problematike ni mogoče ustvariti skupnostne povezanosti, zmanjšati strahu ali izboljšati percepcije kriminalitete. Kakovost stikov vpliva na zmožnost vzpostavitve partnerskega odnosa in sodelovanja med policijo in skupnostjo, kar so mnogi že prej omenjeni avtorji poudarili kot pomemben dejavnik uspeha. Hkrati ta element vpliva tudi na voljnost prebivalcev, da se vedejo v skladu z zakonom, kar je pomembno za uspešno izvedbo načrtov. Myhill (2009) navaja, da se sodelovanje med policijo in prebivalstvom najbolj izraža v obliki skupnega identificiranja lokalnih problemov in skupne implementacije rešitev.

Buren (2007) povzema elemente, ki so skupni večini definicij sodelovanja skupnosti s policijo: prostovoljno in aktivno sodelovanje, pravičen in demokratičen participativni proces in možnost vplivanja na končne odločitve. Za dejansko izvedbo sodelovanja so v prvi vrsti odgovorni policisti, ki morajo pri upravljanju lokalne varnosti dobro (s)poznati lastnosti in posebnosti skupnosti, v katerih delujejo (Zhao, Thurman in Lovrich, 1995). Colquhoun (2004) poudarja, da je treba prebivalcem pokazati, da je uspeh pri izboljševanju stanja v njihovi skupnosti mogoč le tako, da tudi sami izkažejo aktivno in usmerjeno sodelovanje. Za spodbujanje prebivalcev k sodelovanju morajo policijske organizacije določiti programe in sprejeti strategije, na operativni ravni pa se spodbuja ljudi k sodelovanju z izmenjavo informacij, organiziranjem sestankov, promocijo preko medijev, oblikovanjem in vzdrževanjem spletnih strani ter s prostovoljnimi programi (Buren, 2007; Skogan et al., 1999). Policijske organizacije morajo pri spodbujanju sodelovanja uporabljati tudi organizacijske ukrepe, usmerjene v notranje okolje – z izobraževanjem in usposabljanjem policistom dati usmeritve in podporo, da bodo lahko v lokalnih skupnostih uspešno spodbujali pripravljenost ljudi na sodelovanje (Buren, 2007).

Eden od pomembnih dejavnikov uspešnosti sodelovanja policije in skupnosti je tudi podobnost stališč med prebivalci

in policijo o delu in ciljih, saj je od teh odvisna zavezanost k skupnemu reševanju varnostnih problemov. Dojemanje in odnos ene skupine do druge ima velik vpliv na raven pripravljenosti za sodelovanje pri preprečevanju kriminalitete in drugih skupnih dejavnosti policije in skupnosti (Greene in Decker, 1989). Reisig in Giacomazzi (1998) trdita, da je tudi v primeru slabega mnenja o policiji, razmere mogoče izboljšati z dobro zasnovanimi iniciativami v okviru policijskega dela v skupnosti, saj se tako policisti lahko približajo ljudem in izboljšajo medsebojne odnose.

3.2 Percepcija prebivalcev o stopnji kriminalitete in nereda

Dojemanje kriminalitete in stopnje nereda v skupnosti močno vpliva na kakovost življenja prebivalcev v skupnosti, vpliva pa tudi na javno mnenje prebivalstva o policiji. Percepcija prebivalcev glede stopnje in stanja kriminalitete v lokalni skupnosti je zato pomemben element ocenjevanja učinkovitosti policije, ki ga upošteva velika večina predhodno opisanih merskih modelov.

Na splošno velja, da večji, kot je občutek ogroženosti prebivalcev, bolj negativno je njihovo mnenje do policije in njihovega dela. Xu, Fiedler in Flaming (2005) ugotavljajo, da percepcija kriminalitete in zaznana kakovost življenja v skupnosti bistveno vplivata na zadovoljstvo prebivalcev s policijo. Čeprav je stroka soglasna glede moči povezave med dojemanjem kriminalitete in pripravljenostjo na sodelovanje s policijo, smer povezave ni enoznačna. Nekatere raziskave namreč ugotavljajo negativno povezavo, medtem ko druge poročajo o pozitivni korelaciji med pojavoma. Skogan in Hartnett (1997) navajata, da zlasti v revnih in kriminalno obremenjenih skupnostih prebivalci ne dojemajo policistov kot potencialnih partnerjev. Hope (1995) ugotavlja podobno – v skupnostih z visoko stopnjo kriminalitete je težko vzpostaviti sodelovanje s prebivalci, medtem ko se v skupnostih z nizko stopnjo kriminalitete pojavijo težave z ohranjanjem pripravljenosti prebivalcev za sodelovanje. Carr (2003) v svoji študiji ugotavlja prav nasprotno, in sicer, da je pripravljenost za sodelovanje večja v varnostno bolj ogroženih skupnostih, saj naj bi tamkajšnji prebivalci dojemali policijo kot nemočno, da bi sama preprečila kriminaliteto. Podobno, Pattavina, Byrne in Garcia (2006) v svoji raziskavi ugotavljajo, da so prebivalci varnostno močno ogroženih sosesk bolj pripravljeni sodelovati v kriminalnopreventivnih dejavnostih kot prebivalci varnostno srednje in malo ogroženih sosesk.

Različne ugotovitve opisanih raziskav bi lahko pojasnili s tem, da je vpliv zaznavanja kriminalitete odvisen od vrste in tipa lokalne skupnosti. V lokalnih skupnostih, kjer je kriminaliteta prisotna dlje časa, nasploh obstajajo manj tesne poveza-

ve in pristani stiki med prebivalci, zaradi dolgotrajnega nereda pa prihaja do negativnih občutkov ali stališč do policije, kar pa seveda ne zmanjšuje njihove želje po ureditvi problematike. V povezanih soseskah, kjer kriminaliteta ni stalnica, pa so v primeru pojava težav prebivalci vsekakor zavzeti za normalizacijo stanja. Ne glede na vrsto vpliva zaznavanja kriminalitete na odnos do policije je jasno, da visoka stopnja ogroženosti in večje zaznavanje kriminalitete negativno vplivata na to, kako ljudje ocenjuje kakovost in učinkovitost policije.

3.3 Strah pred viktimizacijo

Strah pred viktimizacijo je prav tako pomemben kazalnik ocenjevanja učinkovitosti policijskega dela v skupnosti, saj podobno kot zaznavanje prebivalcev glede kriminalitete, vpliva na javno mnenje ljudi in zaznana kakovost življenja. Tudi v tem primeru velja, da bolj, kot je pri ljudeh prisoten strah pred viktimizacijo, bolj negativno je njihovo mnenje do policije in njihovega dela. Rezultati raziskave, ki so jo izvedli Cao, Frank in Cullen (1996), kažejo, da strah pred kriminaliteto bolj vpliva na zaupanje v policijo, kot pa npr. demografske spremeljivke prebivalcev lokalne skupnosti. To sta že na začetkih policijskega dela v skupnosti v svoji študiji ugotovila tudi Reisig in Giacomazzi (1998), prav tako tudi Hawdon in Ryan (2003), ki sta prikazala, da je strah pred viktimizacijo v obratnem sorazmerju z ocenami, s katerimi so prebivalci ocenili policijsko učinkovitost. To potrjujejo tudi novejša raziskave; npr. Kutnjak Ivkovich (2008) je v svoji raziskavi potrdila, da je nižja raven strahu pred kriminaliteto pozitivno povezana z ocenami javnosti glede sposobnosti policije za obvladovanje kriminalitete. O'Connor (2008) ugotavlja, da je stopnja posameznikovega zadovoljstva z varnostjo sorazmerno povezana s pozitivnim mnenjem o policiji. Podobno ugotavljajo še Xu et al. (2005), ki pojasnjujejo, da strah pred kriminaliteto in zaznana kakovost življenja v skupnosti bistveno vplivata na zadovoljstvo prebivalcev s policijo.

Podobne ugotovitve navajajo tudi slovenske študije. Pavlovič (1998) je na podlagi rezultatov dveh viktimizacijskih študij (*International Crime Victimization Survey*); iz leta 1992 (omejena samo na Ljubljano) in leta 1997 (celotna država) ugotovil, da prebivalci, ki se počutijo varneje, bolj pozitivno ocenjujejo kakovost policijskega dela. Tudi ugotovitve raziskave iz leta 2011 (Jere, 2013) kažejo, da prebivalci, ki se počutijo bolj varne, višje ocenjujejo uspešnost policistov pri policijskem delu v skupnosti.

Razloge za vpliv občutkov strahu na učinkovitost policijskega dela lahko povežemo z vrstami policijskih nalog, ki se izvajajo v lokalnih skupnostih. Dejstvo je, da velikokrat nastanejo razlike med dejanskim stanjem kriminalitete in občutki ljudi oz. stopnji zaskrbljenosti in strahu pred kriminaliteto.

Četudi se stopnja kriminalitete v neki skupnosti zmanjša, to ne vpliva nujno tudi na manjšo zaskrbljenost ljudi. Tipične policijske naloge, s katerimi policija zmanjšuje in obvladuje kriminaliteto, ne vplivajo na občutke in zadovoljstvo ljudi, prav tako imajo manjši vpliv na zaznano kakovost stikov in odnosov prebivalstva s policijo. Javnost namreč med pomembnejše naloge policije običajno uvršča takšne dejavnosti, ki niso neposredno povezane s kriminaliteto, to so npr. pomoč v neinterventnih primerih, kriminalnoproventivno svetovanje in sočutno odzivanje pri družinskih sporih (Beck, Boni in Packer, 1999). Tudi rezultati slovenske študije, izvedene v letu 2011, kažejo, da se anketiranci zelo strinjajo s tem, da je nudenje pomoči državljanom enako pomembna naloga policistov kot izvajanje zakonov ter da bi policisti morali reševati tudi probleme, ki niso neposredno povezani s kriminaliteto (Meško et al., 2012). Takšne ugotovitve jasno potrjujejo potrebo po izvajanju preventivnih nalog in v odnose usmerjene aktivnosti, ki vplivajo na občutke prebivalcev in njihovo ozaveščenost glede dejanske ogroženosti v lokalnem okolju.

3.4 Skupnostna povezanost

Strah pred viktimizacijo preko negativnih občutkov ljudi in nezadovoljstva s kakovostjo življenja slabi skupnostno povezanost, ki je četrti element opisanega modela ocenjevanja policijskega dela v skupnosti. Nepovezanost ljudi ali izključnost prebivalcev v skupnosti je prva grožnja osnovni potrebi ljudi po pripadnosti, kar nedvomno vpliva na zadovoljstvo. Nekohezivna in nepovezana lokalna skupnost tako težko pomaga pri uresničevanju preventivnih načrtov v lokalnem okolju. Kot posledica nizke kohezivnosti se rahljajo in izginjajo mehanizmi neformalne družbene kontrole (McKee, 2001) oz. socialni nadzor, ki je po kriminološki teoriji pomemben način zagotavljanja reda v lokalnih okoljih. V skladu s filozofijo policijskega dela v skupnosti naj bi se red v skupnosti ohranjal ravno preko neformalnih družbenih procesov, ne pa s policijskim ukrepanjem (Rosenbaum, 1988), zato je skupnostna povezanost pomemben kazalnik zmožnosti prebivalcev prispevati k uspešnosti skupnostnih strategij zagotavljanja varnosti (Pattavina et al., 2006).

Pojem skupnosti je sicer zelo težko konkretno in jasno opredeliti, saj gre za množico medsebojno povezanih in različno vplivnih elementov (Seagrave, 1996). Iz tega razloga se nekateri avtorji držijo bolj ohlapnih opredelitev. Denimo Somerville (2009) opredeljuje skupnost kot prebivalce, ki živijo, delajo, ali so kakorkoli drugače medsebojno povezani v prepoznavnih kontekstih, kot so na primer soseske. Trojanowicz (1972) definira skupnost kot skupino ljudi, ki živijo znotraj geografskih meja (samo)upravne enote in so odvisni od storitev, ki jih ta nudi. Miller in Hess (2002) opredeljujeta skupnost kot specifično geografsko območje, ki ga pokrivajo organi prego-

na, in vključuje posameznike ter organizacije na tem območju. Colquhoun (2004), ki izhaja iz strateške opredelitve, pa skupnost opredeli kot preplet osebnih razmerij, skupin, omrežij, tradicij in vzorcev vedenja, ki obstajajo med posamezniki, ki si delijo življenjski prostor (soseska), socialno-ekonomske razmere in skupne interese. Skladno z navedenimi opredelitvami Pečar (2001) navaja, da skupnost definirata geografska in socialna dimenzija, ki zajemata skupno lokacijo in združevanje prebivalcev pri organizaciji skupnega življenja. Osnovni elementi skupnosti so tako: geografsko območje, prebivalci, njihove potrebe in dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb ter notranja dinamika v skupnosti.

Forrest in Kearns (2001) skupnostno povezanost definirata bolj natančno, in sicer s petimi elementi, ki ob sočasnem izpolnjevanju dosegajo visoko stopnjo kohezivnosti: (1) skupne vrednote in kultura (prebivalci imajo skupne cilje, moralna načela, sodelujejo v politiki); (2) družbeni red in družbeni nadzor (odsotnost konflikta znotraj skupnosti in resnih izzivov obstoječega reda, učinkovita neformalna družbena kontrola); (3) solidarnost in majhne socialne razlike (skladen razvoj gospodarskih, socialnih in okoljskih standardov, enakega dostopa do storitev in denarnih socialnih pomoči, pripravljenost pomagati drugim); (4) socialne mreže in socialni kapital (socialne interakcije znotraj skupnosti, državljansko udejstvovanje); in (5) navezanost ter identifikacija s krajem bivanja (močna navezanost na kraj, prepletanje osebne in krajevne identifikacije). Za kohezivno skupnost so tako najbolj značilni občutki pripadnosti, povezanosti, skupne vrednote in sodelovanje pri zadovoljevanju skupnih potreb. Opisani koncept imenujemo tudi skupnostna povezanost (Buckner, 1988; Forrest in Kearns, 2001; Hartnagel, 1979). Povezane (kohezivne) soseske so zaradi večje stopnje združevanja, povezanosti in skladnosti ciljev bolj odporne proti kriminaliteti (Greene, 2000), medtem ko so skupnosti z nizko stopnjo skupnostne povezanosti zaznamovane z družbenim neredom in konflikti, neskladjem vrednot, socialno neenakostjo, nizko stopnjo socialne interakcije in nizko stopnjo občutka pripadnosti (Forrest in Kearns, 2001). Iz tega sledi, da je medsebojna povezanost prebivalcev in njihova navezanost na kraj oz. lokalno okolje, ključen pogoj za uspešno izvedbo sodelovanja in partnerskih odnosov s policijo. Spodbujanje kohezivnosti bi moralo tako potekati vzporedno s spodbujanjem sodelovanja, pri čemer pa velik del odgovornosti za razvoj skupnostne povezanosti leži na lokalnih skupnostnih oz. njihovih predstavnikih. Deloma lahko na to vpliva tudi policija, z obvladovanjem kriminalitete in nereda v lokalnem okolju, saj se na ta način spodbuja pripravljenost na vključevanje in izpostavljanje prebivalcev, prav tako pa tudi na skladnost ciljev, vrednost ter podobnost stališč med prebivalci.

Iz zapisanega je jasno razvidno, da sodijo med osnovne premise policijskega dela v skupnosti predvsem netipične

policijske naloge, usmerjene v spodbujanje sodelovanja prebivalcev s policijo na eni strani in skupnostno povezanost na drugi. Z doseganjem kakovostnih povezav in stikov znotraj skupnosti in skupnosti s policijo je mogoče izboljšati neuradne nadzorstvene mehanizme, učinkovitost policije pri obravnavi lokalnih problemov, občutke ljudi glede kriminalitete, njihovo zadovoljstvo z delom policije in kakovostjo življenja v skupnosti nasploh. Če želimo proučevati razvoj in učinkovitost policijskega dela v skupnosti ter doseganje postavljenih ciljev strategije, je treba na sistematičen in koherenten način oceniti stanje razvitosti vseh štirih elementov opisanega modela. S proučevanjem teh elementov je mogoče na celovit način oceniti dejansko stanje policijskega dela v skupnosti preko percepcij in odnosov in tudi potrebe prebivalstva po njihovih občutkih, mnenjih in zadovoljstvu s trenutnim stanjem varnosti.

4 Opis uporabljene metode, vzorca in vprašalnika

4.1 Opis vprašalnika

Namen prispevka je analizirati stopnjo implementacije koncepta policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. Pri analizi smo izhajali iz štirih vsebinsko soodvisnih področij: (a) kakovost stikov policistov s prebivalci, (b) stopnja zaznavanja kaznivih ravnanj v okolju, (c) občutek varnosti ter (d) stopnja skupnostne povezanosti prebivalcev. Koncept je v osnovi razvil in validiral Adam J. McKee (2001) in je bil sestavljen tako, da bi ga lahko uporabili tudi praktiki policijskega dela v skupnosti. Vprašalnik smo za potrebe raziskovanja v Sloveniji prevedli v slovenščino in nato nazaj v angleščino, s čimer smo preverili, ali smo ohranili vsebinsko enakost vprašalnika. Vprašalnik smo nato priredili za uporabo v slovenskem kulturnem okolju. Sestavlja ga 20 trditev – po pet trditev na posamezen vsebinski sklop. Izračun notranje konsistentnosti vprašalnika (Crombach alfa) pa kaže, da je merski instrument notranje konsistenten ($\alpha = 0.839$). Zunanjo veljavnost vprašalnika smo preverili tako, da so strokovnjaki s področja policijske dejavnosti vprašalnik prebrali in v razgovoru povedali, kaj po njihovem mnenju meri. Vsi njihovi odgovori so se vezali na oceno kakovosti policijskega dela v skupnosti. Veljavnost in zanesljivost vprašalnika smo temeljito preverili in ga podrobneje predstavljamo v nadaljevanju.

4.2 Način zbiranja podatkov

Podatki so bili večinoma zbrani v letih 2012–2014. V vzorec smo vključili deset občin v Sloveniji, in sicer Črnomelj, Dobrovnik, Ilirska Bistrica, Lendava, Ljubljana, Maribor,

Mozirje, Murska Sobota, Puconci in Trbovlje. Anketiranje je potekalo tako, da so anketarji med prebivalce osebno in naključno razdelili ankete v fizični obliki, skupaj s spremnim pismom, v katerem je bil pojasnjen namen raziskovanja. Anketirancem sta bila zagotovljena anonimnost in zaupnost odgovorov, sodelovanje v raziskavi je bilo prostovoljno. Glede stopnje urbanizacije kraja, v katerem živijo anketiranci, je 53,7 odstotka anketirancev živelo v urbaniziranem okolju (mesto, trg), 46,3 odstotka pa v ruralnem okolju (vas).

4.3 Opis vzorca

V vzorec je bilo vključenih 1506 anketirancev (53,2 % žensk), njihova povprečna starost je bila 38,5 let (st. odklon = 14,47), velika večina (51,3 %) jih je imela srednjo šolo, sledi visoka ali univerzitetna izobrazba (21,9 %) ter višješolska izobrazba (14,7 %). Dobrih 10 % anketirancev je imelo v času anketiranja končano osnovnošolsko izobrazbo. Glede na zaposlitveni status je bilo 15,7 % anketirancev dijakov oziroma študentov, 57,7 % zaposlenih, 16 % nezaposlenih, 10,7 % pa upokojevcev.

5 Predstavitev rezultatov in razprava

5.1 Evalvacija uporabljenega vprašalnika

S Cronbachov koeficientom alfa (α) smo izračunali, da vse spremenljivke visoko korelirajo s celoto, saj imajo vse vrednost, večjo od 0,3, torej ni bilo treba nobene izločiti iz nadaljnje analize. Izračunan koeficient Cronbach alfa za ocene virov ogrožanja je znašal 0,839, na podlagi česar lahko zaključimo, da je ta del vprašalnika visoko zanesljiv. Cronbach alfa lahko namreč zavzame vrednosti, ki so med 0 (popolnoma nezanesljiv) in 1 (popolnoma zanesljiva meritev), pri čemer $\alpha > 0,8$ pomeni visoko zanesljivost, $0,6 < \alpha < 0,8$ pa pomeni srednjo zanesljivost (Šifrer in Bren, 2011).

Tabela 1: Zanesljivost uporabljenega vprašalnika

Cronbach alfa	Cronbach alfa na standardiziranih enotah	N enot
,839	,838	20

Šifrer in Bren (2011) navajata, da je faktorska analiza ena od dveh najpogostejših metod, katere glavni cilj je zmanjšati število spremenljivk oziroma določiti manjše število linearnih kombinacij merjenih spremenljivk tako, da z njimi pojasnimo, kar se da velik del celotne razpršenosti (variance) podatkov.

Pri tej analizi gre za študijo povezav med spremenljivkami, tako da poskušamo naše spremenljivke predstaviti kot linearno kombinacijo manjšega števila naključnih spremenljivk in te imenujemo faktorji. Faktorji nam omogočajo vpogled v osnovno strukturo podatkov. Cilj te metode je ugotoviti, ali so zveze med opazovanimi spremenljivkami (kovariance ali korelacije) pojasnljive z manjšim številom spremenljivk – faktorji. Preden smo se lotili faktorske analize, smo se želeli prepričati o zadostitvi merila normalne porazdeljenosti podatkov, zato smo preverili asimetrijo in sploščenost. Vrednosti asimetrije in sploščenosti morajo biti med -3 in 3, v nasprotnem primeru spremenljivko izločimo iz nadaljnjih obdelav (Šifrer in Bren, 2011). Iz naše analize izhaja, da so vse vrednosti med -.98 in .13, zato nobene od 20 vključenih spremenljivk ni treba izločiti.

V tabeli številka 2 je prikazana Kaiser-Meyer-Olkinova mera primernosti vzorca (KMO), ki nam pokaže, ali so podatki ustrezni za faktorsko analizo. Višja, kot je mera KMO, bolj so podatki ustrezni. Optimalno je, da je KMO večja od 0,8, toda sprejemljiva je tudi mera, ki je med 0,5 in 0,6. Podatke, pri katerih se mera KMO zniža pod 0,5, niso najprimernejši za analizo (Šifrer in Bren, 2011). V našem primeru znaša KMO 0,870, kar pomeni, da so naši podatki primerni za faktorsko analizo.

Tabela 2: Keiser-Meier-Olkinova mera ustreznosti vzorca in Bartlettov test

Kaiser-Meyer-Olkin mera ustreznosti vzorca		,870
Bartlettov test	Hi-kvadrat	13712,467
	df	190
	Sig.	,000

Drugi test (tabela 2), ki služi istemu namenu kot KMO, je Bartlettov test, in temelji na hi-kvadrat statistiki. Z njim preverjamo ničelno hipotezo, ki pravi, da je originalna korelacijska matrika enotska, torej so vse korelacije med spremenljivkami enake 0, to pa pomeni, da so spremenljivke med seboj neodvisne. Če je p-vrednost oz. statistična značilnost Bartlettovega testa manjša od 0,05, bomo ničelno hipotezo zavrnili (Šifrer in Bren, 2011). V našem primeru p-vrednost znaša 0,000. Potrdimo lahko, da je ustreznost vzorca optimalna, korelacijska matrika ni enotska in lahko zaključimo, da so naši podatki primerni za faktorsko analizo. V analizi smo uporabili metodo glavnih komponent.

Analiza vrednosti komunalitet nam prikazuje razmerja med pojasnjenimi variancami ter izločenimi faktorji; vse komunalitete morajo biti večje od 0,3, kar pomeni, da spremen-

ljivke merijo ter definirajo naš pojav. Če so katere vrednosti manjše od 0,3, lahko spremenljivko izločimo, saj to pomeni, da spremenljivka ne definira našega pojava in da ne meri to, kar bi morala meriti (Šifrer in Bren, 2011). Iz analize smo ugotovili, da so vse ekstrahirane komunalitete večje od 0,3, kar pomeni, da so uporabljene spremenljivke ustrezne.

variance vseh dobljenih faktorjev, ki naj bi bil v družboslovju vsaj 30 odstotkov (Šifrer in Bren, 2011).

Tabela 3: Lastne vrednosti in pojasnjena varianca dobljenih faktorjev

Faktorji	Začetna lastna vrednost			Seštevek kvadrantov			Rotirani
	Skupaj	% variance	Kumulativni %	Skupaj	% variance	Kumulativni %	Skupaj
1	5,126	25,632	25,632	5,126	25,632	25,632	4,177
2	3,335	16,676	42,308	3,335	16,676	42,308	3,814
3	2,800	14,001	56,309	2,800	14,001	56,309	3,150
4	1,558	7,791	64,100	1,558	7,791	64,100	3,522
5	,763	3,813	67,913				
6	,713	3,564	71,477				
7	,656	3,281	74,758				
8	,583	2,914	77,672				
9	,527	2,636	80,308				
10	,507	2,536	82,844				
11	,476	2,378	85,222				
12	,465	2,324	87,546				
13	,414	2,071	89,617				
...							

V tabeli številka 3 lahko vidimo, da s faktorsko analizo dobimo štiri faktorje. V tabeli so prikazani rezultati faktorske analize pred rotacijo in po rotaciji – uporabili smo pravokotno rotacijo. V stolpcu odstotek variance je prikazano, koliko skupne variance pojasni posamezen faktor. Skupna varianca je v obeh primerih enaka (64,1 odstotka). S štirimi faktorji tako skupno pojasnimo 64,1 odstotka celotne variance. Ugotovimo lahko, da smo zadostili deležu skupne pojasnjene

V tabeli 4 je prikazana rotirana faktorska rešitev. Prikazane so faktorske uteži, spremenljivke pa so razvrščene po velikosti faktorskih uteži. Večja, kot je faktorska utež (kovariance med faktorji in spremenljivkami), bolj je posamezna spremenljivka povezana s faktorjem (Šifrer in Bren, 2011). Spremenljivka se uvrsti v tisti faktor, kjer je utež večja, saj s faktorsko analizo težimo k temu, da ima posamezna spremenljivka močno faktorsko utež le pri enem faktorju.

Tabela 4: Porazdelitev spremenljivk v faktorje

Vprašanja/trditve	Faktor			
	1	2	3	4
Po vašem mnenju, kako dobra je pomoč policistov ljudem na vašem območju, ki so bili žrtve kaznivih ravnanj?			,822	
Kako vljudni so, po vaši oceni, policisti do ljudi, s katerimi izvajajo postopke?			,794	
Koliko so policisti, po vaši oceni, v pomoč ljudem na vašem območju?			,836	
Koliko so policisti, po vaši oceni, nepristranski, ko obravnavajo posameznike na vašem območju?			,665	
Kako uspešni so policisti, po vašem mnenju, pri vzpostavljanju in ohranjanju reda in mira na ulicah in drugih javnih mestih v vašem okolju?			,756	
Kako velik problem je, po vašem mnenju, vandalizem v vašem okolju?				,793
Kako velik problem je, po vašem mnenju, pijančevanje na javnih mestih v vašem okolju?				,778
Kako velik problem so, po vašem mnenju, napadi na ljudi in pretepi s strani neznancev v vašem okolju?				,772
Kako velik problem so, po vašem mnenju, roparski napadi oziroma tatvine denarja, torbic ali denarnic v vašem okolju?				,698
Kako velik problem je, po vašem mnenju, kopičenje ničvrednega blaga in smeti na javnih mestih v vašem okolju?				,607
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi vas v vašem okolju kdo poskušal oropati ali ukrasti kaj vašega, ko ste izven svojega doma?	,866			
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi kdo vdrl v vaš dom/stanovanje, medtem ko je nekdo v stanovanju/domu?	,863			
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da vas bo nekdo v vašem okolju napadel ali pretepel?	,811			
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bo nekdo v vašem okolju ukradel ali poškodoval vaš avtomobil?	,721			
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi kdo vdrl v vaš dom/stanovanje, medtem ko nikogar ni v vašem stanovanju/domu?	,850			
Če bi zbolel, lahko računam na pomoč svojih sosedov, da bi zame opravili nakup v trgovini, šli po zdravila zame v lekarno in podobno.		,873		
Ko me ni doma, se lahko zanesem na sosede, da bodo popazili na moj dom in njegovo okolico.		,871		
Če bi v stiski potreboval 25 eur, bi mi jih sosed posodil.		,856		
Stanovalci v svojem okolišu po potrebi stopimo skupaj in rešujemo svoje skupne probleme.		,776		
V svojem okolišu poznam dovolj ljudi dovolj dobro, da bi jih lahko prosil za uslugo.		,861		

Namen faktorjske analize je bil preveriti, ali se spremenljivke v raziskavi, ki smo jo izvedli na vzorcu prebivalcev Slovenije, porazdeljujejo enako kot v izvorni raziskavi (McKee, 2001). Pri pregledu porazdelitve v okviru naše analize in s primerjavo z izvorno raziskavo lahko ugotovimo, da se vse spremenljivke tudi v okviru slovenske raziskave porazdelijo v popolnoma enake skupine, in sicer (a) kakovost stikov policistov s prebivalci (faktor št. 3), (b) stopnja zaznavanja kaznivih

ravnanj v okolju (faktor št. 4), (c) občutek varnosti (faktor št. 1) ter (d) stopnja skupnostne povezanosti prebivalcev (faktor št. 2). Zaključimo lahko, da je uporabljen vprašalnik notranje konsistenten in tudi popolnoma primerljiv z vprašalnikom, ki je bil uporabljen v drugih kulturnih okoljih (McKee, 2001). Vprašalnik omogoča merjenje glavnih elementov policijskega dela v skupnosti, zato ugotavljamo, da gre za veljaven instrument, njegova odlika pa sta enostavnost in razumljivost.

5.2 Analiza stopnje implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji

V nadaljevanju bomo predstavili rezultate analize po posameznih vsebinskih sklopih. Anketa je bila sestavljena tako, da so višje vrednosti predstavljale tudi boljši rezultat. Tako je po posameznih vsebinskih sklopih mogoče dobiti od minimalno 5 do maksimalno 20 točk, če potem rezultate celotnega vprašalnika seštejemo skupaj, dobimo indeks implementacije policijskega dela v skupnosti v vrednosti od minimalno 20 (če bi anketiraneec obkrožil vse najnižje vrednosti vprašalnika) do maksimalno 100 (če bi anketiraneec obkrožil vse najvišje vrednosti v vprašalniku).

interakcij pa determinira zmožnost partnerskega odnosa. V tabeli vidimo, da so prebivalci najbolj zadovoljni z vljudnostjo slovenskih policistov. Pri tej trditvi je skoraj 45 odstotkov anketirancev policistom dalo najvišjo oceno. Po drugi strani pa je 30 odstotkov anketirancev ocenilo, da policisti pri svojem delu niso nepristranski. Kljub vsemu, da je več tistih, ki so kakovost stikov ocenili z nadpovprečnimi ocenami, kot tistih, ki so bili do posameznih vedenj policistov kritični.

V tabeli 6 so predstavljeni rezultati percepcije stopnje nereda in kriminalitete v bivalnem okolju anketirancev. Ugotavljamo, da anketiranci ocenjujejo Slovenijo kot zelo varno; več kot polovica prebivalcev nima nobenih skrbi, da bi

Tabela 5: Analiza kakovosti stikov policistov z ljudmi

Vprašanja	povpr.	S.O.	- %	O %	+ %
Po vašem mnenju, kako dobra je pomoč policistov posameznikom, ki so bili žrtev kaznivih dejanj, na vašem območju?	3,16	0,99	22,9	40,8	36,3
Kako vljudni so, po vaši oceni, na splošno, policisti do ljudi, s katerimi izvajajo postopke?	3,25	1,00	23,1	32,6	44,3
V kolikšni meri so policisti, po vaši oceni, na splošno, v pomoč ljudem na vašem območju?	3,22	0,99	23,6	34,0	42,4
V kolikšni meri so policisti, po vaši oceni, na splošno, nepristranski, ko obravnavajo posameznike na vašem območju?	3,01	1,01	30,1	38,4	31,5
Kako uspešni so policisti, po vašem mnenju, pri vzpostavljanju in ohranjanju reda in mira na ulicah in drugih javnih mestih v vašem okolju?	3,19	1,02	22,7	38,2	39,1

V tabeli 5 so najprej predstavljeni rezultati ocene kakovosti stikov policistov s prebivalci. Gre za osnovni element policijskega dela v skupnosti, za katerega velja, da temelji na partnerskem odnosu med policijo in prebivalci, kakovost teh

postali žrtve roparskega napada ali da bi jih pretepli, po drugi strani pa kot največji problem v njihovem okolju ocenjujejo kopičenje smeti in ničvrednega blaga.

Tabela 6: Analiza percepcije kriminalitete in nereda

Vprašanja	povpr.	S.O.	- %	O %	+ %
Kako velik problem je, po vašem mnenju, vandalizem v vašem okolju?	3,12	1,11	31,2	29,0	39,8
Kako velik problem je, po vašem mnenju, pijančevanje na javnih mestih v vašem okolju?	3,14	1,17	33,7	22,9	43,4
Kako velik problem so, po vašem mnenju, napadi na ljudi in pretepi s strani neznancev v vašem okolju?	3,65	1,07	15,4	23,3	61,3
Kako velik problem so, po vašem mnenju, roparski napadi oziroma tatvine denarja, torbic ali denarnic v vašem okolju?	3,42	1,11	21,2	26,5	52,3
Kako velik problem je, po vašem mnenju, kopičenje ničvrednega blaga in smeti na praznih javnih mestih v vašem okolju?	2,89	1,20	39,8	26,0	34,2

Naslednji vsebinski sklop je prikazan v tabeli 7 in se vsebinsko veže na posameznikov strah, da bi postal žrtev kaznivega dejanja. Zapisali smo že, da je percepcija tega, kakšna je verjetnost, da postaneš žrtev kaznivega dejanja, pomemben dejavnik, ki vpliva na vedenje posameznika. Če se ljudje bojijo, da bodo postali žrtve kaznivega dejanja, se umaknejo v zasebnost, in s tem se slabi kohezivnost skupnosti. Rezultati naše analize kažejo, da je ta strah med anketiranci nizek. Še najpogosteje (ena petina anketirancev) je prisoten strah pred vlomom in tatvino vozila.

v njihovem bivalnem okolju visoka. Mogoče bi omenili zgolj možnost izboljšav pri skupnem reševanju problemov, kar pa je tako ali tako naloga tistih, ki so odgovorni za implementacijo policijskega dela v skupnosti.

V tabeli 9 so združeni rezultati naše analize, kjer lahko vidimo, da imamo v Sloveniji močno povezane skupnosti in da prebivalcev ni strah, da bi postali žrtve kaznivih dejanj. Med vsemi štirimi analiziranimi vsebinskimi sklopi so anketiranci najnižje ocenili kakovost stikov policistov s prebivalci, pa še

Tabela 7: Analiza strahu pred viktimizacijo

Vprašanja	povpr.	S.O.	- %	O %	+ %
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi vas kdo poskušal oropati ali ukrasti kaj vašega, ko ste izven vašega doma v vašem okolju?	3,53	1,14	18,0	26,2	55,4
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi kdo vdrl v vaš dom/stanovanje, medtem ko je nekdo v stanovanju/domu?	3,74	1,12	14,1	21,0	64,9
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da vas bo nekdo napadel ali pretepel, ko ste zunaj svojega doma v vašem okolju?	3,92	1,02	9,1	19,0	71,9
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bo nekdo v vašem okolju ukradel ali poškodoval vaš avtomobil?	3,45	1,13	19,8	27,0	53,2
Kako pogosto ste zaskrbljeni, da bi kdo vdrl v vaš dom/stanovanje, medtem ko ni nikogar v vašem stanovanju/domu?	3,39	1,15	20,9	28,3	50,8

Tabela 8: Analiza skupnostne povezanosti

Trditve	povpr.	S.O.	- %	O %	+ %
Če bi zbolel, lahko računam na pomoč svojih sosedov, da bi zame opravili nakup v trgovini, šli po zdravila zame v lekarno in podobno.	3,64	1,12	19,4	19,2	61,4
Ko me ni doma, se lahko zanesem na sosede, da bodo popazili na moj dom oziroma pazili na morebitne težave.	3,66	1,20	19,0	18,7	62,3
Če bi v stiski potreboval 25 eur, bi mi jih sosed posodil.	3,60	1,29	21,1	19,2	59,7
Stanovalci v svojem okolišu po potrebi stopimo skupaj in rešujemo svoje skupne probleme.	3,35	1,18	24,6	25,6	49,8
V svojem okolišu poznam dovolj ljudi dovolj dobro, da bi jih lahko prosil za uslugo.	3,71	1,14	16,9	18,8	64,3

Zadnji analiziran vsebinski sklop je predpogoj za policijsko delo v skupnosti. Če želimo imeti policijsko delo v skupnosti, potem potrebujemo močno povezano skupnost, s katero imajo potem policisti partnerski odnos. Poleg tega je treba ponovno opozoriti na kriminološko dejstvo, da je skupnost, in ne institucije formalnega družbenega nadzorstva, tista, ki zagotavlja konformno vedenje v skladu z družbenimi normami. Rezultati v tabeli 8 kažejo, da je povezanost ljudi

tu je bila povprečna vrednost višja od 15 (na lestvici od 5 do 25). Če si podrobneje pogledamo rezultate, potem predstavlja glavni izziv za policijo v prihodnje izboljšava rezultata pri vprašanju zagotavljanja videza nepristranskosti pri policijskih postopkih, za oblasti v lokalnih skupnostih pa je zelo zanimiv rezultat, da prebivalci kot največji problem izpostavljajo kopičenje ničvrednega blaga in smeti na praznih javnih mestih v njihovem bivalnem okolju.

Tabela 9: Stopnja implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji

	Povprečje	S.O.
Kakovost stikov policistov z ljudmi	15,84	3,89
Percepcija kriminalitete in nereda	16,23	4,15
Strah pred viktimizacijo	18,04	4,59
Skupnostna povezanost	17,95	5,13
Indeks implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji	68,11	11,08

Ugotovimo lahko, da so predvsem v slovenski policiji po dobrem desetletju vidni rezultati načrtnega dela, da kot organizacijsko strategijo uvede pristop policijskega dela v skupnosti. Kljub vsemu je še vedno veliko prostora za izboljšave. Predstavljen način merjenja stopnje implementacije policijskega dela v skupnosti je enostaven merski instrument, ki daje različnim institucijam, odgovornim za zagotavljanje varnosti v lokalnih okoljih (npr. policija, župani, občinske in državne institucije), povratne informacije o tem, kaj je še treba storiti in kje so rezultati načrtnega dela že vidni.

V nadaljevanju smo opravili še analizo, ali nekateri socialno-demografski dejavniki vplivajo na rezultate ocene kakovosti implementacije policijskega dela v skupnosti. V tabeli 10 vidimo, kako spol anketiranca vpliva na rezultate.

Ugotovimo lahko, da statistično značilne razlike obstajajo pri oceni kakovosti stikov policistov s prebivalci ter pri strahu pred viktimizacijo. Ženske so statistično značilno bolj ocenile kakovost stikov s policisti, jih je pa tudi bolj strah kot moške, da bi postale žrtve kaznivih dejanj. Pri obeh teh vsebinskih sklopih je bila razlika med aritmetičnima sredinama statistično značilna. Za oceno pomembnosti teh statistično značilnih razlik smo za oba vsebinska sklopa izračunali še Cohen *d* test velikosti učinka (Field, 2009). Cohen (1988) je za lažje razumevanje velikosti učinka razlik med primerjanima skupinama opredelil vrednosti *d* kot majhne, če so okoli 0.2, srednje, če so vrednosti *d* okoli 0.5 ter velike, če so vrednosti okoli 0.8. V obeh primerih statistično značilnih razlik je test velikosti učinka manjši od prve oporne točke pri odločanju o pomenu, kar pomeni, da so razlike med spoloma dejansko

Tabela 10: Razlike med spoloma glede ocene policijskega dela v skupnosti v Sloveniji

	Spol	N	M	SO	t-test P	Cohen <i>d</i> test ⁵
Kakovost stikov policistov z ljudmi	moški	692	15,56	3,98	-2,60 ,009	0,13
	ženski	784	16,09	3,78		
Percepcija kriminalitete in nereda	moški	690	16,36	4,19	Ni statistično značilnih razlik	
	ženski	793	16,12	4,10		
Strah pred viktimizacijo	moški	689	18,44	4,60	3,12 ,002	0,16
	ženski	793	17,70	4,55		
Skupnostna povezanost	moški	694	17,94	5,03	Ni statistično značilnih razlik	
	ženski	795	17,95	5,21		
Indeks PDS v Sloveniji	moški	670	68,28	11,24	Ni statistično značilnih razlik	
	ženski	766	67,98	10,92		

* Cohenov *d* test velikosti učinka; izračunano po formuli $(M_2 - M_1) / SD_{\text{pooled}}$, $SD_{\text{pooled}} = \sqrt{((SD_1^2 + SD_2^2) / 2)}$ (Social Science Statistics, n. d.)

⁵ Test velikosti učinka (angl. effect size). Ker rezultati statističnih testov ne povedo tistega, kar od njih želimo, nastajajo vedno nove mere, ki naj bi raziskovalcem pomagale pri ugotavljanju praktične pomembnosti razlik med vzorci. V ta namen so nastale različne mere velikosti učinka, pri čemer ena od njih, Cohen *d* test, proučuje razlike med aritmetičnimi sredinami (Cankar in Bajec, 2003). Z vidika interpre-

tacije velikosti učinka govorimo o praktični pomembnosti velikosti učinka; učinek, ki pripelje le do majhnega prekrivanja porazdelitev oziroma od velikega odstopanja od aritmetične sredine ene od druge, je praktično pomemben – ne glede na velikost vzorca (Cankar in Bajec, 2003: 104). Pri nizkih vrednostih Cohen *d* (.2) je prekrivanje veliko, pri visokih vrednostih *d* (.8) pa je to prekrivanje manjše; nižje vrednosti velikosti učinka kažejo na pomembnost razlik.

pomembne. Anketiranke bolje ocenjujejo kakovost odnosov policistov do prebivalcev kot moški, jih je pa tudi bolj strah, da bi postale žrtve kaznivih dejanj.

in pozitivno povezuje z oceno kakovosti stikov policistov s prebivalci. Starejši, kot so bili anketiranci, višje so ocenili kakovost interakcij policistov s prebivalci, oziroma, mlajši an-

Tabela 11: Razlike v oceni policijskega dela v skupnosti glede na stopnjo urbanizacije kraja bivanja anketiranih

	Tip kraja	N	M	SO	t-test p	Cohen d test
Kakovost stikov policistov z ljudmi	urbano	788	15,76	3,89	Ni statistično značilnih razlik	
	ruralno	686	15,95	3,87		
Percepcija kriminalitete in nereda	urbano	790	15,98	4,06	-2,53 ,012	0.13
	ruralno	691	16,53	4,23		
Strah pred viktimizacijo	urbano	794	17,84	4,47	Ni statistično značilnih razlik	
	ruralno	686	18,27	4,73		
Skupnostna povezanost	urbano	797	17,15	5,38	-6,33 ,000	0.32
	ruralno	690	18,81	4,67		
Indeks PDS v Sloveniji	urbano	759	66,3	11,34	-4,68 ,000	0.29
	ruralno	675	69,55	10,62		

Želeli smo tudi ugotoviti, ali tip kraja bivanja vpliva na kakovost implementacije policijskega dela v skupnosti. Anketirance smo razdelili v dve skupini, tiste, ki živijo v mestu ali večjem trgu (urbano okolje), in tiste, ki živijo v neurbanah okoljih (vasi). Rezultati analize so prikazani v tabeli 11.

Najprej lahko ugotovimo, da načeloma v neurbanah okoljih anketiranci bolje ocenjujejo stopnjo implementacije policijskega dela v skupnosti kot v urbanih okoljih. Razlika je statistično značilna, velikost Cohen *d* testa pa kaže na majhen do srednji vpliv velikosti učinka, kar pomeni, da so razlike med urbanim in ruralnim okoljem pomembno velike. To smer razlik smo ugotovili pri zaznavanju kriminalitete in nereda v lokalnem okolju, kjer prebivalci urbanih okolij slabše ocenjujejo stanje na področju nereda in stopnje kriminalitete (anketiranci v ruralnih okoljih poročajo o nižji stopnji zaznave tako kriminalitete kot nereda v bivalnem okolju), je pa skupnostna povezanost v ruralnih okoljih (pričakovano) bolje ocenjena kot v urbanih okoljih. Test velikosti učinka nam pove, da so te razlike pomembne, kar še posebej velja za stopnjo zaznavanja kriminalitete in nereda.

Na koncu analize smo opravili še korelacijsko analizo elementov policijskega dela v skupnosti med seboj, ugotovljali pa smo tudi, ali se s temi elementi povezuje starost in izobrazba anketirancev. Rezultati analize so prikazani v tabeli 12. Vidimo lahko, da se starost statistično značilno

ketiranci so v primerjavi s starejšimi nižje ocenili kakovost stikov policistov z ljudmi. Starejši anketiranci so tudi višje ocenili skupnostno povezanost ($r = ,115$; $p = ,000$), medtem ko so mlajši anketiranci nižje ocenili trditve, vezane na strah pred viktimizacijo. Mlajši anketiranci pogosteje poročajo, da jih je strah, da bi postali žrtev kaznivih dejanj ($r = ,093$; $p = ,000$). Pri izobrazbi smo ugotovili samo eno statistično značilno povezanost, in sicer so anketiranci z nižjo stopnjo izobrazbe bolj pogosto poročali o nižji stopnji skupnostne povezanosti ($r = -,054$; $p = ,037$).

Tabela 12: Korelacijska analiza starosti in izobrazbe anketirancev z elementi policijskega dela v skupnosti

		1	2	3	4	5	6
1. Kakovost stikov policistov z ljudmi	r	1					
	p						
	n	1482					
2. Percepcija kriminalitete in nereda	r	,102**	1				
	p	,000					
	n	1468	1489				
3. Strah pred viktimizacijo	r	,076**	,489**	1			
	p	,004	,000				
	n	1464	1472	1488			
4. Skupnostna povezanost	r	,134**	,129**	,151**	1		
	p	,000	,000	,000			
	n	1472	1479	1477	1495		
5. Starost	r	,117**	,025	-,093**	,155**	1	
	p	,000	,331	,000	,000		
	n	1471	1477	1476	1484	1494	
6. Izobrazba	r	-,009	,036	,041	-,054*	-,158**	1
	p	,733	,167	,117	,037	,000	
	n	1459	1463	1463	1470	1472	1479

6 Razprava

Policijsko delo v skupnosti je v sodobnih policijskih organizacijah, vključno s slovensko, koncept, ki vpliva na filozofijo policijskega dela (ki se kaže v poslanstvu, vrednotah in odgovornosti policije do prebivalcev) in na organizacijo vsakodnevnih policijskih aktivnosti (delo v policijskem okolju, krepitev pomena preventivne dejavnosti, vpetost v lokalno okolje). Ena od predpostavk sodobne policijske dejavnosti je tudi prepričanje, da mora biti policijska dejavnost utemeljena na znanju. To pa pomeni, da načrti dela policije temeljijo na dejstvih in na konceptualnih premislekih, še posebej v tistem delu, ki je vezan na krepitev legitimnosti policijskih organizacij. Zato je nujno, da imajo policijski vodje dobre informacije o tem, kakšno je mnenje prebivalcev o delu, ki ga opravljajo.

V prispevku smo pokazali, da lahko s predstavljenim merskim instrumentom policijski vodje in tudi drugi, ki so v lokalnih okoljih odgovorni za področje policijske dejavnosti, pridobijo relevantne povratne informacije. Merski instrument, ki smo ga testirali v okviru naše raziskave, je teoretično utemeljen in zajema ključne elemente policijskega dela v skupnosti (partnerski odnos, ocena kriminalitete in nereda,

ocena delovanja skupnosti), potrdil se je tudi za veljavnega in zanesljivega. Glavna prednost predstavljenega instrumenta je v njegovi preprosti uporabi. Zaradi enostavnosti in hkratne vsebinske veljavnosti, gre za pomembno orodje, ki ga lahko uporabijo vsi, ki imajo namen načrtovati ali oceniti kakovost policijskega dela v skupnosti.

Rezultati raziskave, izvedene na naključnem vzorcu prebivalcev v desetih lokalnih okoljih v Sloveniji, kažejo, da prebivalci relativno ugodno ocenjujejo dosedanji trud slovenske policije. V splošnem lahko rečemo, da jih je še najmanj strah, da bi postali žrtve kaznivih dejanj, zadovoljni so tudi s skupnostno povezanostjo v okoljih, kjer prebivajo, še najslabše so ocenili kakovost stikov policistov s prebivalci. Če bi poudarili tri najboljše ocenjene trditve iz naše raziskave, potem lahko rečemo, da prebivalcev v Sloveniji ni strah, da bi jih napadli ali pretepli. Poudariti velja visoko skupnostno povezanost prebivalcev v ruralnih in v urbanih okoljih, prebivalci pa policiste dojemajo kot vljudne. Do podobnih rezultatov so prišli tudi Meško, Fallshore, Muratbegović in Fields (2008) v svoji študiji o strahu pred kriminaliteto v Ljubljani in Sarajevu, kjer so prebivalci Ljubljane poročali o nižji stopnji strahu pred tem, da bi postali žrtve kaznivih dejanj kot prebivalci Sarajeva.

Rezultati kažejo tudi nekaj izzivov, s katerimi se morajo soočiti policisti v prihodnje. Nizko je bila ocenjena njihova nepristranskost, zato je z vidika legitimnosti policijske dejavnosti izredno pomembno, da policisti okrepijo dejavnosti za zagotavljanje (videza) nepristranskosti. Kot zelo problematično so anketiranci poudarili kopičenje ničvrednega blaga in smeti na praznih javnih mestih v lokalnem okolju. To je izziv, ki ga prebivalci zaznavajo kot varnostni problem, za reševanje pa so pristojni predvsem odgovorni v lokalnih skupnostih. Z vidika klasičnih policijskih aktivnosti je mogoče izpostaviti skrb ljudi, da bi jim vlomili v njihov dom oziroma stanovanje. Anketiranci so poudarili tudi potrebo po nadaljnji krepitvi prizadevanj za skupno reševanje varnostnih problemov v lokalnem okolju. To pa je izziv za policijske vodje in za odgovorne v občinah. S kakovostjo interakcije s policisti so manj zadovoljni moški in mlajši anketiranci, ženske in mlade pa je bolj strah, da bi postali žrtve kaznivih dejanj. Policijsko delo v skupnosti bi bilo treba še posebej okrepiti v urbanih okoljih, kjer prebivalci slabše ocenjujejo stanje nereda in stopnjo zaznane kriminalitete.

Literatura

1. Beck, K., Boni, N. in Packer, J. (1999). The use of public attitude surveys: What can they tell the police managers? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 22(2), 191–213.
2. Bren, M. in Bagari, D. (2013) Mnenjska raziskava o zadovoljstvu občanov z delom policije, njeni uspešnosti, o zaupanju vanjo ter občutku varnosti na območju Policijske uprave Murska Sobota. *Varstvoslovje*, 15(1), 64–82.
3. Brown, M. F., Veneziano, C. A., Estes, D. in Kline, V. (1994). *An evaluation of community oriented policing programs in eight Missouri law enforcement agencies*. Cape Girardeau: Southeast Missouri State University.
4. Buckner, J. C. (1988). The development of an instrument to measure neighborhood cohesion. *American Journal of Community Psychology*, 16(6), 771–791.
5. Burckhardt, C. in Ruiz, J. (2007). The role of citizen surveys in responsive policing. V J. Ruiz in D. Hummer (ur.), *The handbook of police administration* (str. 33–43). Boca Raton: CRC Press.
6. Buren, B. A. (2007). *Evaluating citizen oversight of police*. New York: LFB Scholarly Publishing.
7. Cankar, G. in Bajec, B. (2003). Velikost učinka kot dopolnilo testiranju statistične pomembnosti razlik. *Psihološka obzorja*, 12(2), 97–112.
8. Cao, L., Frank, J. in Cullen, F. T. (1996). Race, community context and confidence in the police. *American Journal of Police*, 15(1), 3–22.
9. Carr, P. (2003). The new parochialism: The implications of the beltway case for arguments concerning informal social control. *American Journal of Sociology*, 108(6), 1249–1291.
10. Carter, D. L. (2000). *Consideration in program development and evaluation of community policing*. Regional Community Policing Institute. Pridobljeno na <http://webs.wichita.edu/depttools/depttools/memberfiles/rcpi/Policy%20Papers/CP%20Devel%20and%20Eval.pdf>
11. Chicago Community Policing Evaluation Consortium. (2004). *Community policing in Chicago, year ten: An evaluation of Chicago's alternative policing strategy*. Chicago: Illinois Criminal Justice Information Authority.
12. Clarke, R. V. in Eck, J. E. (2008). *Priročnik za policijske (kriminalistične) analitike – V 60. korakih do rešitve*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
13. Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale: Lawrence Earlbaum Associates.
14. Colquhoun, I. (2004). *Design out crime: Creating safe and sustainable communities*. Oxford: Architectural Press.
15. Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS* (3rd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
16. Forrest, R. in Kearns, A. (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125–2143.
17. Garb, M. (2014). Zaupanje javnosti v policijo in vojsko v Sloveniji. V B. Flander, I. Areh in M. Modic (ur.), *Zbornik prispevkov 15. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.um.si/dv2014/zbornik/Garb.pdf>
18. Gorenak, V. in Gorenak, I. (2011). Pripravljenost županov in svetnikov za sodelovanje s policisti – primer Slovenije. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik prispevkov 12. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.fvv.um.si/dv2011/zbornik/varnost_v_lokalni_skupnosti/Gorenak_Gorenak.pdf
19. Gorenak, V. in Mohorko, M. (2011). Stališča in ocene socialnih delavcev do sodelovanja s policisti – študija primera. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Smernice sodobnega varstvoslovja, zbornik prispevkov 11. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.fvv.um.si/dv2010/zbornik/policijska_dejavnost/Gorenak_Mohorko.pdf
20. Greene, J. R. (2000). Community policing in America: Changing the nature, structure, and function of the police. V J. Horney (ur.), *Criminal Justice 2000: Policies, processes, and decisions of the criminal justice system* (str. 299–370). Washington: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice. Pridobljeno na https://www.ncjrs.gov/criminal_justice2000/vol_3/03g.pdf?q=understanding-community-policing
21. Greene, J. R. (2007). *The encyclopedia of police science*. New York: Routledge.
22. Greene, J. R. in Decker, S. (1989). Police and community perceptions of the community role in policing: The Philadelphia experience. *The Howard Journal*, 28(2), 105–123.
23. Hartnagel, T. F. (1979). The perception and fear of crime: Implications for neighborhood cohesion, social activity, and community affect. *Social Forces*, 58(1), 176–193.
24. Hawdon, J. in Ryan, J. (2003). Police-resident interactions and satisfaction with police: An empirical test of community policing assertions. *Criminal Justice Policy Review*, 14(55), 55–74.
25. Hope, T. (1995). Community crime prevention. *Crime and Justice*, 19, 21–89.
26. Jackson J. in Bradford, B. (2010). What is trust and confidence in the police? *Policing*, 4(3), 241–248.
27. Jere, M. (2013). *Police officers' and citizens' attitudes toward the provision of safety/security in local communities in Slovenia* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.
28. Kelling, G. L. in Wycoff, M. A. (2001). *Evolving strategy of policing: Case studies of strategic change: Research report*. Rockville: National

- Institute of Justice. Pridobljeno na <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=198029>
29. Kogovšek, A. (2009). Predstavitev v skupnost usmerjenega policijskega dela v svetu in v Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Varstvoslovje med teorijo in prakso: zbornik prispevkov 10. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.um.si/dv2009/zbornik/clanki/kogovsek.pdf>
 30. Kolenc T. (2003). *Slovenska policija*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Generalna policijska uprava.
 31. Kosmač, F. in Gorenak, V. (2004). Stališča komandirjev policijskih postaj do policijskega dela v skupnosti. V B. Lobnikar (ur.), *5. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 714–726). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
 32. Kutnjak Ivkovich, S. (2008). Comparative study of public support for the police. *International Criminal Justice Review*, 18(4), 406–434.
 33. Lobnikar, B. in Meško, G. (2010). Responses of police and local authorities to security issues in Ljubljana, the capital of Slovenia. V M. Cools et al. (ur.), *Police, policing, policy and the city in Europe* (str. 161–179). The Hague: Eleven International Publishing.
 34. Lobnikar, B., Pagon, M., Umek, P., Sotlar, A., Bučar-Ručman, A., Tominc, B. et al. (2005). *Raziskava o ocenah in stališčih prebivalcev obmejnih območij do dela policistov na bodoči schengenski meji*. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
 35. Lobnikar, B., Sotlar, A. in Meško, G. (2013). Razvoj policijske dejavnosti v Srednji in Vzhodni Evropi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(1), 5–18.
 36. McKee, A. J. (2001). The community policing evaluation survey: Reliability, validity, and structure. *American Journal of Criminal Justice*, 25(2), 199–209.
 37. Meško, G., Hacin, R. in Eman, K. (2014). Trust in Police by Slovenian Law and Criminal Justice and Security Students. *Varstvoslovje*, 16(4), 471–491.
 38. Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2), 272–289.
 39. Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitete*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
 40. Meško, G. (2006a). Perceptions of security: Local safety councils in Slovenia. V U. Gori in I. Paparella (ur.), *Invisible threats: Financial and information technology crimes and national security* (str. 69–89). Amsterdam: IOS Press.
 41. Meško, G. (2006b). Policing in a post-socialist country: Critical reflections. V *Understanding crime: Structural and developmental dimensions, and their implications for policy* (Plenary address at the annual conference of the ESC). Tübingen: Institut für Kriminologie der Universität Tübingen.
 42. Meško, G. (2007). The obstacles on the path to police professionalism in Slovenia: A review of research. V G. Meško in B. Dobovšek (ur.), *Policing in emerging democracies – critical reflections* (str. 15–55). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
 43. Meško, G. (2009). Transfer of crime control ideas: Introductory Reflections. V G. Meško in H. Kury (ur.), *Crime policy, crime control and crime prevention – Slovenian perspectives* (str. 5–19). Ljubljana: Tipografija.
 44. Meško, G. in Klemenčič, G. (2007). Rebuilding legitimacy and police professionalism in an emerging democracy: The Slovenian experience. V T. R. Tyler (ur.), *Legitimacy and criminal justice* (str. 84–115). New York: Russell Sage Foundation.
 45. Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). The contribution of local safety councils to local responsibility in crime prevention and provision of safety. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 28(2), 353–373.
 46. Meško, G., Fallshore, M. in Jevšek, A. (2007). Policija in strah pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 58(4), 340–351.
 47. Meško, G., Lobnikar, B., Jere, M. in Sotlar, A. (2013). Recent developments of policing in Slovenia. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on Policing in Central and Eastern Europe* (str. 263–286). New York: Springer.
 48. Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
 49. Meško, G., Fallshore, M., Muratbegović, E. in Fields, C. (2008). Fear of crime in two post-socialist capital cities—Ljubljana, Slovenia and Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. *Journal of Criminal Justice*, 36(6), 546–553.
 50. Meško, G., Umek, P., Dobovšek, B., Gorenak, V., Mikulan, M., Žaberl, M. et al. (2000). *Strah pred kriminaliteto, policijsko preventivno delo in javno mnenje o policiji: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
 51. Miller, L. in Hess, K. M. (2002). *The police in the community: Strategies for the 21st century*. Belmont: Wadsworth/Thomson Learning.
 52. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (2013). *Strategija policijskega dela v skupnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
 53. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (n. d.). *Zgodovina in razvoj policijskega dela v skupnosti*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/dravljeni-in-policija/zgodovina-in-razvoj>
 54. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2010). *Poročilo o raziskavi stanja na področju v skupnost usmerjenega policijskega dela – stališča občinskih varnostnih svetov*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
 55. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2012). *Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije za obdobje 2013–2017*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/Usmeritve/Temeljne_usmeritve_2013-2017.pdf
 56. Modic, M., Lobnikar, B. in Dvojmoč, M. (2014). Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslovje*, 16(3), 217–241.
 57. Myhill, A. (2009). Community engagement. V A. Wakefield in J. Fleming (ur.), *The Sage dictionary of policing* (str. 35–37). Los Angeles: Sage.
 58. Nalla, M. K., Meško, G., Lobnikar, B., Dobovšek, B., Pagon, M., Umek, P., et al. (2007). A comparison of officers' perceptions of the police organisational climate in large, midsize, and small cities in Slovenia. V G. Meško in B. Dobovšek (ur.), *Policing in emerging democracies: Critical reflections* (str. 101–126). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
 59. Nalla, M. K., Modic, M. in Meško, G. (2014). Community policing reforms and organizational changes: An assessment of officers' perceptions of community-police relations in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(4), 272–286.
 60. Nalla, M. K., Rydberg, J. in Meško, G. (2011). Organizational factors, environmental climate, and job satisfaction among police in Slovenia. *European Journal of Criminology*, 8(2), 144–156.
 61. New Zealand Police. (2009). *Evaluation of the Auckland City east community policing team*. Wellington: New Zealand Police. Pridobljeno na <http://www.police.govt.nz/sites/default/files/publications/community-policing-auckland-east-evaluation.pdf>

62. O'Connor, C. D. (2008). Citizen attitudes toward the police in Canada. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 31(4), 578–595.
63. Pagon, M. in Lobnikar, B. (2001). *V skupnost usmerjeno policijsko delo v mestu Ljubljana: ugotavljanje potreb za ustanovitev mestne policije ali redefiniranja dela državne policije: končno poročilo s popravki*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
64. Pagon, M. in Lobnikar, B. (2004). Preprečevanje kaznivih dejanj: Možnosti in omejitve novih pristopov pri izvajanju policijske dejavnosti. V G. Meško (ur.), *Preprečevanje – kriminalitete teorija, praksa in dileme* (str. 245–259). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
65. Pattavina, A., Byrne, J. M. in Garcia, L. (2006). An examination of citizen involvement in crime prevention in high-risk versus low-to moderate-risk neighborhoods. *Crime & Delinquency*, 52(2), 203–231.
66. Pavlovič, Z. (1998). The police and the public: Confidence in building? V M. Pagon (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe: Organizational, managerial, and human resource aspects* (str. 547–559). Ljubljana: College of Police and Security Studies.
67. Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna) skupnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 132–140.
68. Pečar, J. (2002). Preprečevanje kriminalitete in policija. *Varstvoslovje*, 4(2), 122–131.
69. Quire, D. S. (1993). *Models for community policing evaluation: The St. Petersburg experience*. Florida Department of Law Enforcement. Pridobljeno na <https://www.fdle.state.fl.us/cms/FCJEL/Programs/1/SLP/Documents/Full-Text/Quire.aspx>
70. Reisig, M. (2002). Citizen input and police service. Moving beyond the “feel good” community survey. V M. Morash in J. K. Ford (ur.), *The move to community policing: Making change happen* (str. 43–61). Thousand Oaks: Sage.
71. Reisig, M. D. in Giacomazzi, A. L. (1998). Citizen perceptions of community policing: Are attitudes toward police important? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 21(3), 547–561.
72. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016. (2012). *Uradni list RS*, (83/12).
73. Rosenbaum, D. P. (1988). Community crime prevention: A review and synthesis of the literature. *Justice Quarterly*, 5(3), 323–395.
74. Schaefer Morabito, M. (2010). Understanding community policing as an innovation: Patterns of adoption. *Crime & Delinquency*, 56(4), 564–587.
75. Seagrave, J. (1996). Defining community policing. *American Journal of Police*, 15(2), 1–22.
76. Social Science Statistics (n.d.). *Effect Size Calculator for T-Test*. Pridobljeno na <http://www.socscistatistics.com/effectsize/Default3.aspx>
77. Skogan, W. G. in Hartnett, S. M. (1997). *Community policing: Chicago style*. New York: Oxford University Press.
78. Skogan, W. G., Hartnett, S. M., Dubois, J., Comey, J. T., Kaiser, M. in Lovig, J. H. (1999). *On the Beat: Police and community problem solving*. Boulder: Westview Press.
79. Smolej, D. (2013). Preprečevanje kriminalitete z novo strategijo policijskega dela v skupnosti. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik prispevkov 14. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.fvv.um.si/dv2013/zbornik/policijska_dejavnost/Smolej.pdf
80. Somerville, P. (2009). Understanding community policing. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(2), 261–277.
81. Šifrer, J. in Bren, M. (2011). *SPSS – Multivariatne metode v varstvoslovju*. Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana.
82. Tominc, B. in Sotlar, A. (2011). The politics of peacekeeping: The case of former Yugoslavia. V G. Meško, A. Sotlar in J. Winterdyk (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe: Social control of unconventional deviance: Conference proceedings* (str. 457–483). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
83. Trojanowicz, R. C. (1972). Police-community relations: Problems and process. *Criminology*, 9(4), 401–423.
84. Trojanowicz, R. C. in Carter, D. (1988). *The philosophy and role of community policing*. East Lansing: The National Neighborhood Foot Patrol Center.
85. Trojanowicz, R. in Bucqueroux, B. (1998). *Community policing, how to get started*. Cincinnati: Anderson Publishing.
86. Trojanowicz, R., Kappeler, V. E. in Gaines, L. K. (2002). *Community policing: A contemporary perspective*. Cincinnati: Anderson.
87. Van der Vijver, K. in Moor, L. G. (2012). Metaphors and modern policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 15–29.
88. Vrtič, F. (2006). Razhajanje med oceno stanja in med pričakovanji ljudi do policije iz območja PU Maribor. V B. Lobnikar (ur.), *Raznolikost zagotavljanja varnosti, VII. dnevi varstvoslovja* (str. 646–656). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
89. Xu, Y., Fiedler, M. L. in Flaming, K. H. (2005). Discovering the impact of community policing: The broken windows thesis, collective efficacy, and citizens' judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42(2), 123–146.
90. Zhao, J., Thurman, Q. C. in Lovrich, N. P. (1995). Community-oriented policing across the US: Facilitators and impediments to implementation. *American Journal of Police*, 14(1), 11–28.

Measuring the Effectiveness of Implementing Community Policing in Slovenia

Branko Lobnikar, Ph.D., Associate Professor of Security Organization Management, Head of the Chair of Policing and Security studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Kaja Prislan, M.A., Assistant in security studies and doctoral student, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Maja Modic, Ph.D., Assistant Professor of Security Studies, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: maja.modic@fvv.uni-mb.si

Community policing is a relatively new concept of contemporary police work in local environments, and as such, it is a part of the strategy of Slovenian policing. Those who study community policing explain that the desired outcome of effective community policing results in successful crime prevention, citizen satisfaction with the quality of life in the community, successful problem solving, the legitimacy (and legality) of police work, and low levels of fear of crime. This approach to policing represents an alternative to traditional reactive and repressive policing, with emphasis on proactive activities in terms of tackling crime, local problems and other disturbing circumstances that concern community members. The aim of community policing is to improve the quality of life for residents in terms of security issues. In this paper, the authors draw a sample of people from different environments in Slovenia ($n = 1506$) to assess the quality of community policing in their local environments. For purposes of this research, a questionnaire was developed and evaluated, which consisted of four interdependent areas of measurement: (a) Quality of contact with police, (b) Perception of crime and disorder, (c) Personal fear, and (d) Community cohesion. The questionnaire proved to be a valid and reliable instrument, which provided feedback to practitioners and researchers. Furthermore, a questionnaire such as this is suitable for use in the Slovenian cultural environment, where evaluation of community policing is needed. The measurement instrument can be used to calculate the index of community policing implementation in each of the evaluated local communities. As the security issue of most concern, respondents highlighted the problem of accumulation of garbage and worthless goods in their local environment, while almost one-third of them believe that police officers are not impartial, objective and fair in carrying out police procedures. Nevertheless, the results show that in general people feel safe in their communities, and that after a decade of planning this new approach and strategy concerning community policing, begun to yield some positive results.

Keywords: community policing, quality, fear of crime, security issues, local communities, measuring the quality of community policing

UDC: 351.741

Odvečnost, izključevanje in vključevanje ljudi v viktimološki in kriminološki perspektivi

Zoran Kanduč¹

»Obljubljajo, da se iz smeti, raztresenega perja, pepela in polomljenih teles zmerom znova lahko rodi nekaj novega in lepega.«

(John Berger v Davis, 2009: 255)

Postmoderni kapitalizem ob hkratnem vključevanju v globalno dominantno kulturo izključuje čedalje več nepotrebnih, nekonkurenčnih, odvečnih in zatorej tudi ponižanih človeških bitij. A tudi ekonomsko vključenim ni lahko. Nezačuden je, ki se hranijo iz materialne in identitetne negotovosti, krivične relativne prikrajšanosti in statusnih frustracij, zatorej kipijo in se plodijo na obeh straneh (nikakor ne popolnoma neprepustne) ločnice med insiderji in outsiderji. A namesto solidarnega upora zoper kapitalizem, ki neusmiljeno melje ljudi in nečloveško naravo, se izkoriščani, zatirani, ponižani in razžaljeni raje spopadajo med seboj (za drobtinice, ki padajo z bogataških miz, za obrambo preostalih privilegijev ali za naklonjenost gospodarjev, ki jih že lep čas ne vznemirja več strah pred puntarskimi hlapci), sproščajo jezo v nihilističnem nasilju ali iščejo zadoščenje v preganjanju nevarnih tujkov, ki z vseh strani ogrožajo bolešno narodovo telo in dušo. Nasploh se zdi, kot da gre dandanes, če odmislimo manjšino zvezdniških uspešnežev in odličnikov, še najbolj naprednim in pametnim strojem, v razmerju do katerih funkcionirajo ljudje večinoma le še kot priveski, terminali ali služabniki v delovnem in prostem času (kolikor ju je še mogoče razločiti).

Gljučne besede: begunci, ksenofobija, rasizem, nasilje

UDK: 343.9

1 Uvodna opazka o varnostnih grožnjah v gibanju

Postmoderni svet se prikazuje v precej neprijetni luči, še posebej, če mu postavimo ob bok vsaj v retrospektivi pozlačeno povojno obdobje. Iz njega curljajo čedalje grše podobe, za zloben nameček pa jih spremlja še moreča slutnja, da nas utegne že bližnja prihodnost surovo potopiti v neprimerno hujše gorje, in to ne le zato, ker nesreča pregovorno ne pozna počitka in le redkokdaj prisopiha sama. Kapitalizem se namreč že od sredine sedemdesetih let prejšnjega stoletja opoteka iz krize v krizo, vijugava pot, po kateri stopica, pa je tlakovana z osupljivim trpljenjem človeških bitij in vse bolj grozečo ekološko škodo.² Težave, ki jih rutinsko povzroča ta strukturno

iracionalni in destruktivni režim gospodarstva in izkoriščanja, niso zgolj ekonomske v najožjem pomenu te silno mogočne besede. Ne izvirajo le iz sramotno stopnjujoče se polarizacije med bogatimi in revnimi, privilegiranimi in nepriviligiranimi, zmagovalci in poraženci v hierarhično oblikovanih tržnih bojih. Težava ni samo pomanjkanje najnujnejših dobrin za golo, in toliko bolj za spodobno preživetje, torej »absolutna« revščina, niti njena dosti bolj razširjena in celo naglo galopirajoča

ne vzbuja pretirane zaskrbljenosti v enklavah materialne blaginje. Zdi se, kot da bi bile spremembe, ki so posledica toplogrednih plinov, še vedno prepočasne, premalo opazne, da bi v najvplivnejših človeških glavah sprožile rdeči alarm, in to navkljub že nastali škodi, ki je vse prej kot zanemarljiva. Ljudi očitno bolj vznemirjajo grožnje, ki so vsajene v tukaj in zdaj, kakor tiste, ki jih utegnejo pričakati v megleni prihodnosti. Težava je najbrž tudi v tem, da podnebnih sprememb ni mogoče prikazati kot rezultate zlonamernih posameznikov, npr. islamskih teroristov ali ekoloških kriminalcev. A vseeno, ključni problem ždi v »slepi« logiki konkurenčne in brezmejnne akumulacije, ki jo spremljajo politični in vojaški boji za geostrateške prednosti pred tekmeci (za nadzor nad ozemlji in redkimi naravnimi bogastvi). Ker želi vsaka enota reševati predvsem sebe (in preložiti bremena in tveganja na druge), se nihče ne more odreči destruktivnim dejavnostim (tudi če bi to hotel). Nejasno je le to, ali bo končni zmagovalec tisti, ki se bo prvi pognal v rezno, ali oni, ki ga bo zadnjega pogoltnil vrtnec.

¹ Zoran Kanduč, izredni profesor za kriminologijo in raziskovalec, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Slovenija. E-pošta: zoran.kanduc@pf.uni-lj.si

² Mattick (2013: 124–125) poudarja, da antropogene podnebne spremembe, ki jih povzročajo izpusti ogljikovega dioksida, ne kaže preneglo pripisati delovanju ljudi *in abstracto* (npr. povečevanju prebivalstva, ki je sicer že kot tako epicenter številnih nevarnosti), marveč kapitalistični gospodarski rasti. A sprevid naravnih katastrof, ki so po vsej verjetnosti šele v povojih, za zdaj

relativna različica,³ ki jo podžigajo subjektivne presoje o lastni krivični prikrajšanosti in nezasluženih prednostih drugih socialnih kategorij, poklicnih skupin ali posameznikov, bodisi onih zgoraj bodisi onih spodaj.⁴ V vrtoglavi, kaotični igri sredobežnih in sredotežnih silnic vključevanja in izključevanja, ki jih je spustila z vajeti ekonomska in kulturna globalizacija pod taktirko novega liberalizma, velja upoštevati tudi vnetljiv koktajl čustev, ki se napajajo iz kronično nezadovoljenih »timotoičnih«⁵ vzgibov, namreč iz najrazličnejših ovir, ki se po-

stavljajo po robu potrebam ljudi po (samo)spoštovanju, priznanju, dostojanstvu, naklonjenosti, pripadnosti, pravičnem obravnavanju, časti, veličini, ponosu ... Prav tovrstne frustracije so namreč skoraj idealno gojišče za strupene zamere, zavist, zagrenjenost, maščevalnost, sovraštvo, agresivnost, voljo do premoči nad šibkejšimi, (samo)uničujoče nasilje in zatorej tudi za krepitev teženj po vnovični potrditi lastnih vrednot kot normativnih absolutov, poostritvi kaznovalnih (in drugih izključevalnih) praks,⁶ iskanju in odkrivanju priročnih krivcev, grešnih kozlov, moralnih pošasti in nasploh vsakršnih objektov, na katere je mogoče usmeriti, če se le da nekaznovano, kipečo jezo in mimogrede utrditi še razmajano identiteto, najraje s popreproščeno, rokohitsko določitvijo meje, ki ločuje »nas«, ki smo dobri in nedolžni (a kljub temu deležni nesprejemljive in nepravilne škode ali vsaj resnih groženj), in one druge, ki so naš »negativ«⁶ in ki so kot taki godni za razčlovečenje ali vsaj za izključitev iz kroga oseb, na katere se navadno nanašajo veljavne moralne omejitve (prepovedi in zapovedi). A to še zdaleč ni vse. Ti nevarni socialnopsihološki trendi črpajo dodatno čustveno gorivo iz nezaupanja v razredno pristransko državo (iz krize njene suverenosti, legitimnosti, racionalnosti in učinkovitosti), iz dozdevne odsotnosti prepričljive ali uredničljive družbene, ekonomske in pravne alternative, zaostrene tržne konkurence, solipsističnega individualizma, posplošenih negotovosti in razkrajanja tradicionalnih orientacijskih točk, ki so nekdam služile kot bolj ali manj samoumevna sidrišča vsakdanjih življenjskih praks. Opozoriti velja, da ustvarjanje grešnih kozlov in moralnih panik ni več tako preprosto opravilo kot nekoč. Razlogi so na dlani. Prvič, ker je postmoderna kriminaliteta izrazito ekstenzivna in na številnih področjih tako rekoč normal(izira)na, je težko zares prepričljivo trditi, da je poglobitveni krivec za »zločinstvo, nered in nezakonitost«⁶ zgolj ta ali ona skupina, npr. Romi, priseljenci ali njihovi potomci, konvencionalni mafijci, skorumpirani politiki, pogoltni poslovneži, krvosesi bančniki, ulični razgrajaci ali nasilniške bande. Drugič, moralne panike so v ozračju dandanašnje »kulture strahu«⁶ dokaj pogoste, kar ni ravno v korist njihovi učinkovitosti, poleg tega pa lahko le izjemoma računajo na enodusno podporo strokovnjakov, mnenjskih voditeljev ali npravnih podjetnikov (npr. skupin za pritisk na kazenskopравни aparat). Dodatna težava je v tem, da so normativne meje med normalnim in deviantnim precej zabrisane, raztegljive in nenehno spreminjajoče se, poleg tega pa se je pojem »moralna panika«⁶ v reflektirani obliki že udomačil v besednjaku novinarjev in politikov, ki tudi že vedo, da se sprožanje tovrstnih kampanj neredko kot bumerang vrne v naročje osramočenega pobudnika. V zvezi z moralnimi pošastmi kaže slednjič pripomniti vsaj to, da jih je Zahod največkrat najdeval na nekoloniziranih ali polkoloniziranih območjih, ki jih ni nikoli vojaško zavzel in z

³ Opozoriti velja, da je tudi absolutna revščina, razumljena kot življenjski ali fiziološki minimum, ki potreben za preživetje ali zadovoljevanje osnovnih potreb, relativna, družbeno in zgodovinsko pogojena (Foucault, 2015: 190). Nekatere je njen prag postavljen višje, druge nižje. Še toliko bolj je relativna sprejemljivost razkoraka med najbogatejšimi in najrevnejšimi, razpona med najnižjimi in najvišjimi dohodki in razlik v dostopu do skupnih dobrin. V srednjeveški perspektivi je bil v ospredju razloček med »božjimi siromaki«⁶ (*paupes cum Petro*), ki so se prostovoljno (iz verskih razlogov) odrekli udobju, bogastvu in privilegijem, in neprostovoljnimi reveži (*paupes cum Lazaro*), ki so bili objekti usmiljenja in prejemniki miloščine v zameno za lastni dušni blagor dobrotnikov (Ruda, 2015: 11–16). V novoveški socialni politiki je bila zelo pomembna delitev na dobre in slabe reveže, na tiste, ki ne morejo delati, in one, ki so brezposelni po lastni izbiri ali krivdi. Posebna pozornost je bila namenjena skrbi, da prejemniki podpore, ki so zmožni delati, ne bi izgubili motivacije za vstop v ekonomsko igro (Geremek, 1996: 241–247).

⁴ Razlike v bogastvu in dohodkih niso le moralno, pravno, politično in ekonomsko neupravičene, ampak so naravnost absurde. A celo podatek, da ima dvainšestdeset zemljanov v lasti toliko premoženja kot najrevnejša polovica človeštva, ne vzbuja omenbe vrednega ogorčenja. Bogataši se očitno še vedno dojemajo kot nedotakljive svete krave ali vsaj kot svetli vzori, ki jih je treba občudovati in posnemati, čeprav so ravno odločitve razvpitega enega odstotka najpremožnejših glavna usmerjevalka nevidne tržne roke in dosti bolj vidnih državnih udov, njihov denar, ki poganja korporacijsko filantropijo, pravno preoblečeno v darežljivo sponzorirane fundacije, pa se zlahka preobraža v »mehko moč«, socialni in kulturni kapital in bolj ali manj zakrinkano nadzorovanje nevladnih organizacij, izobraževalnih institucij, umetniških praks in rekrutiranja ideološko neoporečnih upravljaljskih kadrov (Roy, 2015: 29–41). Očitno se navadni ljudje raje primerjajo s tistimi, ki so jim bolj podobni, npr. z osebami, ki za približno enako delo prejemajo višji dohodek. Še posebej jim gredo v nos tisti, ki jim gre bolje, čeprav delajo manj, slabše ali nič: ki uživajo nezaslužene prednosti.

⁵ Sloterdijk (2009: 25–68) zares podrobno analizira timotoična čustva in motive ter opiše njihovo nadzorovanje v starem, srednjem in novem veku. Pisec ocenjuje, da se (post)moderni posamezniki ne morejo zadovoljiti zgolj s tem, da so uradno priznani kot formalno enaki in svobodni politični in pravni subjekti, tj. lastniki tega, kar jim *de iure* pripada. Želijo si, da bi bili cenjeni v svoji enkratni, neponovljivi individualnosti. Od tod pa izvirajo brezmejni boji za najrazličnejše statusne označevalce in vedno znova porajajoče se iritacije: »Na polju boja za priznanje postane človeka nadrealistična žival, ki za pisano cunjo, zastavo ali pokal tvega svoje življenje«⁶ (Sloterdijk, 2009: 37).

⁶ Za natančno analizo kaznovalnega populizma glej Flander in Meško (2013: 330–340).

njimi upravljal, zaradi česar so v njegovih očeh bolj ali manj skrivnostna in zatorej nevarna. V (pol)preteklosti sta to vlogo igrala zlasti sovjetski »komunizem« in »rumena grožnja«, v devetdesetih letih pa je štafeto prevzel tako imenovani islamski terorizem (Wallerstein, 2004: 115–122). In njegovi (samo) moralni predstavniki jo še vedno trdno držijo v rokah, kar ni presenetljivo, če pomislimo, da je postmoderna časa, ki ga označuje večplastna kriza svetovne kapitalistične ekonomije, prav posebej naklonjen produkciji demonov, katerih zlobnost je jasna in razločna, empirično potrjena z »nečloveškimi«, strahotnimi, okrutnimi hudodelstvi (na robu ali še pogosteje onkraj običajnih standardov razumevanja in empatije), ki jih je po vsej verjetnosti zmožna zagrešiti le nepopravljiva moralna spaka, tuje bitje, ki je popolno nasprotje normalnega človeka.

Vsi ti – resda zgolj grobo, celo karikirani prikazani – pojavi so sicer že lep čas deležni tudi izdatne in utemeljene kriminološke pozornosti, saj ne vplivajo le na vznemirjujoče brbotanje premoženjskih in strašljive eksplozije nasilnih kaznivih dejanj (vključno s terorističnimi napadi), marveč tudi na njihovo dojemanje in obravnavanje (Lea, 2002: 134–160; Wallerstein, 1999: 43–48; Young, 1999: 56–121; Young, 2007: 41–77). In še več, videti je, da so pomembno zaznamovali tudi prevladujoče odzive na množični pritisk beguncev in migrantov, željnih varnejšega, mirnejšega, znosnejšega, perspektivnejšega, boljšega ali vsaj manj nevzdržnega življenja. Uradne reakcije na skoraj svetopisemski eksodus, ki je dodobra stresel evropsko trdnjavo, so bile sprva dokaj zmedene in vse prej kot poenotene, sploh če jih primerjamo s hitropoteznim in velikodušnim »reševanjem« nedavne finančne, bančne in dolžniške krize. Mahoma so razgalile dodobra znane, že skoraj pregovorne slabosti še pred kratkim na vsa usta hvaljenih evropskih integracij. A nekaj je vseeno očitno: v sleherni krizi potegnejo najkrajšo tisti, ki so že sicer v najmanj zavidljivem položaju. Zato ni presenečenje, da se je kmalu prerinilo v ospredje represivno, namreč policijsko, vojaško in pravno odgovarjanje na begunsko in migracijsko vprašanje, tj. zapiranje nacionalnih mej in dodatno, ekstenzivno in intenzivno utrjevanje okopov na zunanjih mejah evropskega paradiza. In nobenega dvoma ni, da je zaklepanje vrat pred gomazečimi nebedijihtraba sprejemljivo tudi za pomemben del »sredinske demokratične javnosti« (vse bolj naklonjene avtoritarnim in populističnim političnim izbiram⁷), ne le za čedalje vplivnejša skrajno desničarska gibanja, ki podpirajo odločne in preproste

»končne rešitve« za nakopičene družbene in individualne težave. Tako da ni čudno, da se baje vrhunsko omikana »moralna večina« vsaj tiho strinja (kar pa popolnoma zadostuje), da je postavljanje čim manj prepustnih barikad ali tehničnih ovir nujen samozaščitni ukrep pred pretečo invazijo barbarov ali islamizacijo »krščanske« celine. Tujci niso dobrodošli, predvsem pa ne tile in takšni, kot se v zadnjem času nestrpno gnetje pred še vedno bleščavimi trdnjavami zahodne blaginje. Marsikje so resda zelo potrebni zaradi cenenosti svoje delovne sile, nebogljenosti, podredljivosti, nevidnosti, pripravljenosti opravljati umazana in naporna dela, ki so domačinom pod častjo, in nenazadnje tudi zaradi »neugodne« demografske strukture (staranja prebivalstva in usihanja natalitete v gospodarsko razvitih okoljih).⁸ A vsekakor ne v tolikšnem številu. Ponudba namreč zdaleč presega povpraševanje po človeškem blagu, ki ga je mogoče ekonomično uporabiti, izkoriščati in izžeti (ne le v formalnem, ampak tudi v neformalnem, sivem in celo črnem sektorju pridobitniških dejavnosti). In očitno ima tudi usmiljenost svojo zgornjo mejo: sočutna ali človekoljubna pomoč v denarju in dobrinah se prej ali slej izčrpa, prostovoljci niso nadljudje in že tako ali tako preobremenjeni državni uslužbenci, ki se po uradni dolžnosti ukvarjajo z migranti, ne zmorejo delati čudežev.⁹ Skratka: kar je preveč, je

⁷ Beseda populizem, ki ima običajno slabšalni prizvok, se nanaša na politično mobilizacijo, organizacijo in poenotenje ljudi s precej različnimi (in tudi z nezdružljivimi) interesi pod okriljem čim širše in temu primerno plitve (neredko celo vsebinsko votle) pozitivno ovrednotene ideološke entitete, v kateri se prepoznajo npr. pravi & vrli Slovenci, katoliki, demokrati, ljubitelji pravne države, zgledni družinski možje in žene (oziroma atiji in mamice), Evropejci, poštenjaki in tako dalje.

⁸ Demografska problematika že lep čas prebujala najrazličnejše reakcije, npr. apokaliptično začinjeno ekološko paniko tistih, ki imajo pred očmi celotno svetovno populacijo, nacionalistično obarvane strahove pred skorajšnjim izumrtjem te ali one etnične skupine, merkantilistično zaskrbljenost zaradi nezadostne količine delovne in vojaške sile (»kdo bo delal za naše pokojnine, »kdo nas bo branil pred sovražniki, ko bomo stari in betežni?«), malutizijanske nočne more, v katerih se prikazujejo grozljivi kanibalski spopadi za preživetje ... Heinsohn in Steiger (1993: 310–311) poudarjata, da rent za nepridobitne kategorije (npr. za otroke, študente, bolnike, starce, invalide in brezposelne) ne prigospodarijo vsakokratni dela zmožni posamezniki, ampak samo tisti, ki po zaslugi efektivnega, plačilno sposobnega povpraševanja zasedajo delovna mesta v dobičkonosnih podjetjih. Kapitalističnega gospodarstva ne tare pomanjkanje prodajalcev delovne sile, marveč prenizka profitna stopnja, ki pa je vsekakor ni mogoče dvigniti s povečanim spočenjanjem novih bitij. A kljub temu so svareči pozivi k izdatnejšemu rojevanju še vedno precej pogosti, glasni in najraje zaviti v osladkan celofan družinske ideologije (ali mitologije), katere primarna tarča so pretirano emancipirane ženske, ki jih ne premami več sirensko opevanje neskončnih radosti materinskega dela, gospodinjstva in ljubečega servisiranja enega samega, samcatega možica (vključno s korenjakom v njegovih spodnjih hlačah). Opraviti imamo, skratka, s še enim obratom vijaka v verjetno najdlje trajajoči vojni zoper neuničljivega sovražnika, grožnjo, ki ždi v avtonomno reguliranem ženskem spolnem pozeledju in eksistenci nasploh (Ryan in Yethá, 2013: 239–248).

⁹ Bauman (2013: 108) opozarja, da se ljudje praviloma sočutno odzovejo na nenadno katastrofo, ki jih čustveno pretrese. Priskočijo na pomoč tistim, ki so v stiski. Če pa težavna situacija kar traja in traja, postajajo do žrtev vse bolj brezbržni ali celo odkrito nepotrepljivi. Začetni šok zbledi, sočutje oslabi, solidarnost pa se iz-

preveč. Ne morejo vsi priti in biti notri (na varnem in toplém), nekdo mora ostati tudi zunaj. Družbenoekonomske kapacitete ciljnih političnih entitet niso brezmejne. Nacionalna država mora najprej in prednostno poskrbeti za varnost »svojih« ljudi, ki se »presežnih« prišlekov bojijo in otepajo, nekateri najbrž tudi zato, ker imajo že dovolj slabih izkušenj s priseljenci, ki so že tukaj.

2 Viktimizatorji in žrtve: kdo je kdo?

Zelo tvegano, naporno, negotovo, vse prepogosto tudi skrajno ponižujoče («nečloveško») in navsezadnje precej drago romanje beguncev iz opustošenih držav (na robovih svetovnega kapitalističnega sistema) v to ali ono obljubljeno deželo (zlasti v gostoljubno Nemčijo, ki ima bogate izkušnje z migranti iz Turčije in revnejših evropskih držav), v kateri si obetajo delo (četudi relativno skromno plačano) in socialne pravice (četudi v manjšem obsegu, kot jih še uživajo domačini, ki imajo status državljan), je vzpenjajoča se načelna koalicija desničarskih politikov, strank, medijev in navadnih rodo- ali domoljubov skoraj refleksno prikazala kot neznanško varnostno grožnjo. Razlogov za preplah najvišje stopnje naj ne bi manjkalo. Osvežimo si spomin (če je to sploh potrebno). Pod mučnim vprašajem so se znašle narodna bit, nacionalna identiteta, morda celo evropska civilizacija. Prišleki so bili namreč prikazani kot preveč, predvsem pa nevarno drugačni, in to ne le zato, ker se zaradi nepravice (ali celo inherentno nasilne) vere, kulturne zaostalosti (in torej manjvrednosti) ali čudnih navad ne bodo mogli ali hoteli asimilirati in integrirati v zahodni *way of life*, v čustvene, mišljenske in vedenjske sheme liberalne demokracije, nepopustljivo zavezane spoštovanju sakrosanktnih *human rights*. Med njimi naj bi mrgolelo nič koliko prikritih škodljivcev, npr. prenašalcev nalezljivih bolezní, dejanskih in potencialnih teroristov («tempiranih človeških bomb»), tatov, roparjev, pripadnikov kriminalnih združb, nasilnežev, vandalov, posiljevalcev in nadlegovalcev žensk, mladostnikov in otrok (najranljivejših kategorij prebivalstva). Sporočilo zaskrbljenih domoljubov, ki so glasno zavračali begunce, je bilo bolj ali manj nedvoumno: »Ne slepimo se. Ne bodimo naivni. Prihranimo si nepotrebne in pravzaprav škodljive izlive sočutja in bolj ali manj široko-

srčne geste človekoljubja. Kratko- ali slabovidna dobrota bo položaj le še poslabšala. Delovala bo kot nespametno povabilo novim in novim človeškim zajedavcem in škodljivcem, ki jih je že zdaj odločno preveč. Razprimo oči. V množici ljudi, ki silijo k nam, je malo resničnih žrtev. Premnogi so navadni prevaranti. Niso zaresni begunci. Ne gre jim za reševanje gole kože pred uničevalno vojno vihro, ampak hrepenijo zgolj po izboljšanju gmotnega standarda. Želijo si prestižnih kostumov in drugih potrošniških igračk. Ne bežijo pred smrtjo, temveč pred relativnim pomanjkanjem. In marsikdo dejansko sploh ni pravi revež (samo pomislite na denarne zneske, ki so jih plačali tihotapcem, in na prenosne telefone, s katerimi so operirali). Preveč je takih, od katerih je mogoče pričakovati pretežno nevšečnosti, težave in tako ali drugačno škodo. Ne le in ne nujno teroristične in kriminalne napade na življenje in premoženje nedolžnih oseb. Dovolj hudo je že to, da bodo molzli našo shirano socialno državo in neloyalno konkurirali za preredka delovna mesta. Kdor želi pomagati ubogim, naj najprej pomoli na stežaj odprto denarnico našim ljudem. In videl bo, kako urno se bo praznila.«

Sejanje strahu, tesnobe, nestrpnosti, prezira ali sovraštva ni bilo neuspešno. Prodrlo je v številna ušesa in prepričalo mnoge od tistih, ki so bili sprva pripravljeni ponuditi pomoč ali vsaj niso hoteli nasprotovati prihodu dolgih kolon človeških bitij v hudi stiski. Ali pa je doseglo vsaj to, da se državljani niso javno (in morda niti zasebno) uprli agresivnemu hujskaštvu in neizprosno omejujočim represivnim ukrepom zoper neljube tujerodne »viktimizatorje«. Kar je najbrž še dosti večji uspeh. To velja tudi za tukajšnji prostor. Čeprav je bilo že kmalu razvidno, da se begunci – razen zares redkih izjem – nikakor (in na podlagi vsekakor dobrih razlogov) niso nameravali ustaliti na slovenski grudi in so želeli zgolj čim prej prečkati državno ozemlje, je že samo njihova kratkotrajna navzočnost izzvala pravcato vrenje z rasističnimi stereotipi podkletenega strupenega zavračanja, množično preplašenost, negotovanje zaradi stroškov, ki jih je imel (ali jih še bo imel) državni proračun po krivdi nedobrodošlih turistov, zgražanje nad nesnago, ki so jo neomikanci puščali za seboj, »spontane« proteste zoper nastanitev domnevno skrajno tveganih tujkov v lokalno okolje, oživljanje neuničljivega domobranskega duha, ki se je zopet znašel pred novo preizkušnjo, soočen s sovražnikom, ki bi utegnil biti, čeprav izčrpan, travmatiziran in golorok, nemara celo resnejši izziv od silovite, do zob oborožene, a junaško in zatorej naglo poražene agresorske jugoslovanske armade. Neslavni vrhunec pretiranih, skoraj histeričnih ali paranoičnih reakcij na begunsko varnostno grožnjo, te svojevrstne nemoralne panike, je bil korajžen upor staršev, gimnazijskih učiteljev, krajanov in smučarskih funkcionarjev, ki je preprečil nastanitev šestih otrok (brez spremstva odraslih oseb) v kranjski dijaški dom. To so zdaj sicer že arhivirani pojavi, ki so prejeli, kar je vredno podčrtati, tudi

črpa. Mattick (2013: 126–128) pa poudarja, da se znajo ljudje zelo konstruktivno odzvati na razpad normalnih vzorcev družbenega življenja, ki ga povzroči naravna nesreča ali vojaško opustošenje. V kriznih razmerah, ko so vsi izpostavljeni takim in drugačnim nevarnostim ali nevšečnostim, vznikne nekakšna primarna skupinska solidarnost, ki razpre popolnoma nove možnosti intimne komunikacije, osebnega izražanja, čustvene podpore in vzajemne pomoči. To pa ni po godu državnim oblastem, ki si prizadevajo preprečiti spontano ljudsko organiziranje tudi z napotitvijo policije in vojske na ogroženo območje.

ne ravno razveseljujoče vplivne kritike, obsodbe in zgražanja. Po drugi strani pa bi bili krivični do vlade, če bi ji očitali, da ji ni bilo mar za nasploh dokaj spremenljivo in gnetljivo »javno mnenje«. Njena skrb za varnost državljanov, njihovih življenj, teles, zdravja, premoženja in otrok (tega narodnega zaklada *par excellence*) se je materializirala v rezilni žici, vojaško-polijskih patroljah na južni meji, izolaciji beguncev (da ti rizični osebkni ne bi prišli v stik z domorodnimi delovnimi ljudmi in občani), zaostritvi že tako ali tako trdosrčno formuliranih pogojev za pridobitev azila ... In slednjič v strogem uveljavljanju schengenskih pravil. A to niso bili solistični ukrepi, marveč izcedek evropske politike, ki je zaradi predvidljivega učinka padajočih domin povzročila zaprtje balkanskega koridorja, s čimer je grožnja, ki so se jo vsi najbrž najbolj bali, obtičala v Grčiji, ki se je skoraj čez noč pretvorila v nabrekajoči »žep«, poln obupancev, ki niso mogli naprej in niso hoteli nazaj. Zdi se, kot da bi vrli Evropejci ocenili, da je še najbolje, da to nezavidljivo nalogo prevzame razmajana in obubožana država, ki ji je po zaslugi uničujoče upniške trdote boj s humanitarno katastrofo izkustveno najbližje. A še posebej pomenljiva je retorika, ki je okrasila ukinitvev balkanske begunske transverzale. Okrepitev represivnega okopa na makedonsko-grški meji, v Egejskem morju in na drugih frontah je bila javnosti servirana kot ukrep zoper brezsrčne tihotapce in nezakonite migrante, torej kot preprečevalni, humanitarno naravnani ukrep v vojni proti kriminalu, čustveno prepojenemu fenomenu, ki praviloma – če se izrazimo najmileje – ne vzbuja simpatij. Pretežno izključujočo evropsko politiko je potemtakem mogoče interpretirati celo kot nekaj, kar je prvenstveno v korist beguncev in migrantov, saj naj bi jih odvrčala od tega, da bi tjavendan ali »v tri krasne« postavljali na kocko svoje življenje, zdravje, dostojanstvo in navsezadnje denarne prihranke. In ko gre za tako vzvišene cilje, je prav, da se v spopadanje s hudodelskimi grožnjami vključijo tudi poklicni vojniki in Nato, ta »samoobrambna« jeklena pest civilizacijsko superiornih narodov, ki ima v svoji okrvavljeni malhi zdaj že zvrhano mero dragocenih izkušenj v boju zoper odvratne in baje skrajno nevarne kriminalne združbe, namreč zoper zločinske režime v malopridnih, neubogljivih državah. Cinizem postmoderne sorte? Da, vsaj na prvi pogled, ki pa ga velja omiliti s pripombo, da tovrstne represivne prakse in njihove »moralne« utemeljitve niso izum ali posebnost postmoderne časa, ampak so prej sramotna stalnica v odnosih panevropskih držav do tako ali drugače podrejenega preostanka sveta.¹⁰ A

¹⁰ Prevlada Zahoda (namreč zahodne Evrope in njenih naseljenjskih kolonij) nad preostankom sveta, ki jo je gnalo brezmejno prizadevanje za dobičkom zaradi dobička, je bila vseskozi tlakovana z razlašanjem, plenjenjem, ugrabljanjem, zasušnjevanjem, mučenjem, izkoriščanjem in iztrebljanjem nepreštevnih množic manjvrednih človeških kreatur (Graeber, 2013: 40–43). Pomislimo na uničenje Indijancev. Todorov (2014: 164) ugotavlja, da je leta 1500 svetovno prebivalstvo verjetno štel približno 400 milijonov. V

vseeno je zanimivo, s kolikšno lahkoto razsvetljeno občinstvo prezre, pozabi ali izrine iz zavesti neprijetno resnico, da ljudje, ki so represivno in propagandno obravnavani kot dejansko ali potencialno mobilne varnostne grožnje, bežijo iz dežel, ki so jih razdejali ravno zahodni centri moči (pod vodstvom ZDA, tega najmogočnejšega in najnasilnejšega varuha kapitalističnega »reda in miru«), in sicer neposredno (z odkrito vojaško agresijo) ali posredno, npr. s kolaboracijo lakajskih lokalnih podizvajalcev, *freedom fighters*, s prodajo orožja, finančno pomočjo, urjenjem in izdatno medijsko propagando. Ali pa prihajajo – in ti migranti so še posebej sporni – iz območij, ki so jih osiromašili in opustošili ukrepi vsiljenih »strukturnih reform«, tradicionalno podrejeni položaj v svetovni kapitalistični ekonomiji, zadolženost države in velikopotezna korupcija lakomnih lokalnih oblastnikov.

Negativno stališče do tujcev, ki se razkriva v sumničanju, nezaupanju, nestrpnosti, preziru, sovraštvu ali nasilju, ni nikakršna zgodovinska novost. A vsi tujci niso enaki, temu pri-

obeh Amerikah je tedaj živel 80 milijonov ljudi, od katerih jih je sredi 16. stoletja ostalo le še 10. V Mehiki je bilo na predvečer osvojitve 25 milijonov ljudi, leta 1600 pa le še en milijon. Razlog za ta genocid vseh genocidov ni bil v tem, da bi bili Španci bolj krvoločni kakor drugi kolonizatorji. Tudi Angleži in Francozi so se obnašali podobno nasilno in brezobzirno, a njihova ekspanzija je bila tedaj manj manjša, vzporedno s tem pa tudi škoda, ki so jo lahko naredili. Todorov (2014: 175–176) poudarja, da je bil osrednji motiv, ki je gnal Špance v neposredno ali posredno uničevanje Indijancev, želja po čim hitrejšem in izdatnejšem bogatenju, tj. pohlep po denarju, ki lastniku ne odpre le vrat do vseh svetnih stvari ali užitkov v gmotnem razkošju, marveč mu omogoči tudi dostop do še bolj dragocenih timotičnih ali statusnih dobrin, kot so časti, plemiški naslov, čišlanje osebnosti in tako dalje. Po drugi strani pa Todorov opozarja, da želja po bogatenju ne razloži vsega. Obešanja mater na drevesa in otrok na njihove noge, peklenjskih mučenj, pri katerih so žrtvam s kleščami trgali košček za koščkom mesa, rezanja in sekanja nosov, rok, nog, zadnjic, spolovil in ženskih prsi, hranjenja sestradanih psov z novorojenci in podobnih grozodejstev ni mogoče pojasniti ali upravičiti z ekonomskimi razlogi. Videti je namreč, da so konkvistadorji hlepeli tudi po »nematerialnih« dobrinah, zlasti po zlodejskih užitkih v krutos-ti, v absolutni premoči nad nebogljenim drugim, v razkazovanju zmognosti, da po mili volji sejejo smrt ... Tovrstno »sadiščno« nasilje je bilo še toliko bolj privlačno, ker je bilo osvobojeno moralnih skrupulov. Žrtve so bile namreč tuja, kulturno oddaljena bitja, bolj ali manj izenačena z živalmi: »Videti je, kot da bi se konkvistadorji podrejali pravilu (če ga lahko tako imenujemo) Ivana Karamazova: »Vse je dovoljeno.« Daleč stran od centralne oblasti, daleč od kraljevskega zakona padejo vse prepovedi, družbena vez, ki je že razrahljana. Se razleti in razkrije: ne prvobitno naravo, spečo zver, ki je v vsakem izmed nas, temveč moderno bitje, celo polno prihodnosti, ki ga ne zadržuje nobena morala in ki ubija, ker in kadar ga to veseli. »Barbarstvo« Špancev ni v ničemer atavistično ali živalsko; je povsem človeško in naznanja nastop moderne dobe.« (Todorov, 2014: 178) Za zgoščeno analizo razmerja med Zahodom in ostalega sveta glej Galimberti (2011: 381–386).

merni so različni tudi odnosi do njih. Prvič, so tujci, katerih (pre)moč izzove ponižnost, ubogljivost, gibkost hrbtenice, prililjivost, željo po posnemanju in konec koncev tudi darežljivost. Spomnimo se, s kolikšno samoumevnostjo, (prosto) voljnostjo, celo z navdušenjem je iz večstoletnega dremanja prebujeni slovenski živelj prepustil politično, pravno, denarno in vojaško suverenost cenjenim in občudovanim zahodnim gospodarjem. Samo pomislimo, kako pridno in zvesto je sledil njihovim svetlim zgledom, lekcijam, »dobri« praktiki (in z njo zlepljeni propagandi ali ideologiji), priporočilom, ocenam in nasvetom (z grožnjami podprti ukazi sploh niso bili potrebni), kako širokodušno jim je prepuščal v last nekdanje skupno premoženje (največkrat pod ceno, še raje pa kar zastoj, zlasti v okviru denacionalizacijskih postopkov), kako skrušeno se je pred njimi sramoval svoje mračne totalitarne preteklosti in jim skesano zagotavljal, da odslej ne bo nikdar več zašel z edine pravilne (in menda tudi edine možne) razvojne poti. Ni kaj, pomembna odlika dobrega hlapca je, da si zna najti in obdržati kar najboljšega gospodarja (in vsakdo ve, kje prebivajo tovrstni kavljivi in korenine). Drugič, so tujci, ki so zaželeni zaradi svojih nadpovprečnih kompetenc, dosežkov, slave, priljubljenosti ali denarja, ki so ga pripravljene pretopiti v turistične dobrine in storitve. Tretjič, so tujci, ki ne vzbujajo nikakršnih negativnih emocionalnih reakcij, saj so zaradi svoje kameleonske zlitosti v lokalno okolje kot taki pravzaprav neprepoznalni. Četrtrič, so tujci, ki so ekonomsko koristni in celo nepogrešljivi, a so kljub temu obravnavani kot nujno zlo. Obstajajo pa seveda tudi tujci, ki so dojeti zgolj kot zlo ali vsaj kot nezno breme, ki se ga je treba kratko malo znebiti (»raus!«). A tujci delujejo kot grožnja, četudi ostajajo doma, npr. kot ponudniki cenene in krotke (ne le nekvalificirane) delovne sile in drugih skušnjav za nenasitne lovce na profit ali že zgolj kot motor nenehnega razvoja (»če so oni drugi ves čas v gibanju, tudi mi ne smemo mirovati ali preveč zaostajati v tej podganji tekmi, če nočemo, da nas zgodovina porine v oslovski kot«). V osamosvojeni Sloveniji so bili naši nekdanji južnjaški bratje in sestre tisti, ki so prvi doživljali obsežne administrativne očiščevalne akcije (če klen narodov organizem ne zmore prebaviti balkanskih tujkov, potem si je mogoče zlahka predstavljati, kako zelo alergičen je do še bolj drugačnih pritepenecv iz neprimerno bolj oddaljenih krajev). A to še ni vse. Trda je predla tudi migrantom, ki so s trebihom za kruhom prispeli v obljubljeno sončno deželo iz bližnjih držav, zraslih na krvavem pogorišču SFRJ. Državni aparat je tudi v tem primeru odigral ključno vlogo. Aktivno in pasivno je namreč prispeval k temu, da so lahko lokalni podjetniki tovrstno delovno silo izkoriščali, izsiljevali, goljufali, trpinčili in šikanirali skoraj po mili volji (Bučar Ručman, 2014: 289–308). Toda pozor. Še rosno mlada državnica, katere poglavitna naloga je bila čim hitrejša restavracija kapitalističnega gospodarstva in izkoriščanja, je na različne načine (pravno, politično, ekonomsko in ideološko) napadla in posredno ali neposre-

dno viktimizirala čedalje obsežnejše segmente lastnih članov (vključno z javnimi uslužbenci). Tako torej ni nenavadno, če se vse več domačinom dozdeva, kot da so postali svojevrstni tujki na rodni zemlji. Razlogov za nezadovoljstvo, jezo, ogroženost, zlovoljnost in ogorčenost je na pretek, npr. (pre)nizki dohodki, usihanje »socialne mezde« (splošnega družbenega standarda), poslabšana kakovost življenja, negotovost zaposlitve (= materialna prekarnost), degradacija številnih še nedavno precej uglednih poklicnih kategorij, naraščajoča nemoč prodajalcev delovne sile, razraščanje »arhaičnih« in celo predkapitalističnih oblik izkoriščanja in prisvajanja presežne vrednosti (ki temeljijo diverzifikaciji pravnih statusov delavcev, podaljševanju neplačanega delovnega časa, pospeševanju delovnega ritma ali zniževanju mezd in davkov na kapital ali profite),¹¹ nezakonito in le redko ustrezno sankcionirano bogatenje novodobne upravljalvske avantgarde delavskega razreda ... A to še ni vse. Pokazalo se je – in se seveda še vedno kaže –, da je skrajno težavno najti krivca z veliko začetnico, ki bi mu bilo mogoče naprtiti odgovornost za čedalje pogostejše in neprijetnejše individualne (ali družinske) stiske. Videti je namreč, kot da bi težave padale s pomračenega neba, kot da bi jih gnala neka nezaustavljiva, skrivnostna usoda, naravna igra zahrbtnih sil, ki se razkrivajo kot stranski učinki zaostrenih »konkurenčnih bojev« ali brezimnih »tržnih mehanizmov«, entitet torej, ki jih ni mogoče preprosto ošteti in zgrabiti za ušesa.¹² In še huje, upravičeno je domnevati, da takšne razlage le še dodatno razplamtevaajo že tako ali tako pregrete občutke nebogljenosti in utrjujejo prepričanje, da je to, kar preostane med seboj izoliranim in odtujenim tržnim atomom, zgolj

¹¹ Močnik (2015: 8–12) prikaže izkoriščanja na podlagi diferenciacije pravnega statusa prodajalcev delovne sile in vpelje »nestandardnih« oblik zaposlitve, ki sta rezultat represivnega poseganja države v kapitalistični produkcijski proces.

¹² Če pojmujeemo kapitalizem kot titanski stroj brez strojnika, ki ga usmerja s svojo svobodno voljo, torej kot velikansko kolesje, ki ga trudoma, pod pritiskom »stvarnih prisil« in v nenehnem strahu pred ekonomskim propadom poganja nepreštevna armada človeških bitij (npr. trgovskih, finančnih in industrijskih kapitalistov, produktivnih in neproduktivnih delavcev, potrošnikov, političnih voditeljev in agentov »ideoloških aparatov države«), potem se zdi, da nihče ni zares odgovoren za velikansko škodo, ki je plod njegovega normalnega delovanja in potemtakem ni posledica kršitev veljavnih pravil konkurenčne igre. Z drugimi besedami: vsakdo je lahko popolnoma ravnodušen do smotra svojega dela v tej ali oni (državni ali zasebni) organizaciji in tudi do učinkov svojih dejanj (storitev in opustitev), kolikor počne le to, kar se od njega pričakuje v tovrstnih oblastnih strukturah. Kriv je zgolj tisti, ki je pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja. Vsi drugi so nedolžni, moralno in pravo čisti kot otroške solze. Vsaka individualna ali kolektivna entiteta, ki bi ji skušali naprtiti odgovornost za probleme in bremena, ki jih kapitalizem nalaga ljudem, bi lahko ugovarjala, da je nerazumno in krivično, ker je postavljena v vlogo grešnega kozla ali, še natančneje, lika, ki je posebej fetišističnih kapitalističnih razmerij (Galimberti, 2011: 225–227; Heinrich, 2013: 202–205).

zagrizeno prizadevanje za čim boljši ali vsaj čim manj slab položaj v neusmiljeni ekonomski in statusni vojni vseh zoper vse,¹³ npr. v individualni deloholični, podjetniški ali poslovni režiji, v skrčenem krogu družinske solidarnosti ali s pomočjo vključenosti v kvazifevdalno neformalne (o)mrežne povezave.

Ksenofobije, strahu pred prevelikimi odmerki tujosti ali drugačnosti človeških bitij, ne smemo pomešati z rasizmom, s partikularno ideologijo, ki pojasnjuje, zakaj so nekateri ljudje večvredni (boljši), drugi pa so manjvredni (slabši), nekažni *Untermenschen*. Rasizem je torej nauk o utemeljenosti ali upravičenosti hierarhičnega razvrščanja posameznikov glede na njihovo članstvo v tej ali oni kategoriji (npr. rasni, etnični, verski ali spolni). Recimo: Evropejci (pripadniki bele rase in krščanske vere, še prav posebej pa tisti, ki so izobraženi in premožni meščani) so boljši od neevropskih kreaturev (npr. od črnih in indijskih divjakov); moški so boljši od žensk; heteroseksualci so boljši od homoseksualno usmerjenih oseb (Galeano, 2011: 33–55). In tako dalje. Razlogi za superiornost enih in inferiornost drugih so biološki (prirojeni), kulturni (pridobljeni) ali pa njihova kombinacija. Wallerstein (2004: 80) opozarja, da bistvo rasizma ni sistematično iztrebljenje manj ali ničvrednih pripadnikov vrste *homo sapiens*, npr. v zloglasni obliki nacistične »končne rešitve« (*Endlösung*) nadležnega judovskega vprašanja. Namen rasizma ni izključitev, ampak vključitev podljudi na način, ki omogoča njihovo strukturno podrejenost, učinkovito nadzorovanje, kronično krotkost, ekonomsko izkoriščanje (in *eo ipso* čim višji življenjski standard nadljudi) in morebitno uporabo v nevhvaležni vlogi priročnih politično ali moralno grešnih kozlov. No, po drugi strani pa rasistična očala pomagajo civilizacijsko naprednejšim, ali še kako drugače boljšim ljudem, da si ne ženejo (preveč)

¹³ To od posameznika terja, da iztisne iz sebe vse, kar more: vse najboljše (v smislu tržne novocljivosti), še pogosteje pa vse najslabše, vključno z zadostno otrdelostjo srca ali emocionalno imunostjo do stisk tekmecev, poražencev in izločencev. A po drugi strani gre tu pretežno zgolj za okrepitev sebičnosti, ki je normalna in racionalna drža ekonomskega človeka, ki deluje v družbenozgodovinsko formatiranem kostumu pravnega subjekta, tj. politično zavarovanega lastnika tega, kar je njegovo. V tej vlogi si lastnik delovne sile običajno prizadeva to svoje blago prodati čim dražje (in kot potrošnik kupovati čim ceneje), kar pomeni bodisi maksimizacijo dohodka za določeno količino dela bodisi minimalizacijo količine dela za dani dohodek (Lebowitz, 2014: 62–63). Še drugače rečeno, za svojo dejavnost zahteva ekvivalent, ki ustreza njegovemu prispevku: »Daj mi tisto, kar hočem jaz, če želiš dobiti to, kar hočeš ti« (ali: »Če mi ne daš tega, kar potrebujem, boš tudi ti ostal brez tistega, kar hočeš od mene«). *Quid pro quo* – to je navsezadnje srž buržoazne pravice in glavni princip civilne družbe. Da bi zadovoljeval svoje potrebe, moram zadovoljevati potrebe drugih: svoj produkt moram na trgu pretvoriti v denar, ki mi daje moč nad dejavnostmi drugih in me posredno povezuje z družbo medsebojno bolj ali manj ravnodušnih, racionalno ohlajenih računarjev lastnih koristi ali interesov. Na kratko: vsakdo naj bo drugim in sebi zgolj sredstvo.

k srcu, če jim naključno priplavajo pred oči prizori takšnega ali drugačnega nasilja (o, in celo viktimizacij katastrofičnih razsežnosti), ki ga doživljajo bolj primitivna, zaostala, nesposobna, nepodjetna, lenobna, neizobražena, nekonkurenčna ali nasploh nezadostno kultivirana človeška bitja. Njihovo umiranje, bolezn, pomanjkanje, poniževanje, životarjenje (npr. v begunskih taboriščih ali barakarskih naseljih), živinsko garanje v nemogočih razmerah, podcenjene služabniške usluge in še vrsto drugih tegob je mogoče z enim zamahom bodisi odmisлити bodisi pomirjujoče interpretirati kot morda resda obžalovanja vredno, a očitno neizogibno obstransko škodo družbenozgodovinskega razvoja. Vsem pač ne more iti dobro, zakaj takšno je žal tostransko življenje: če hočemo, da so eni zgoraj, morajo biti drugi spodaj, tanka privilegirana manjšina na vrhu predpostavlja nepreštevno množico zlahka pogrešljivih bednikov na dnu socialnoekonomske piramide.

3 Odvečni, izključeni in vključeni: kdo je bolj nevaren?

Ljudi, ki se prerivajo na tem dodobra izropanem in opustošenem planetu, je veliko,¹⁴ pravzaprav – če zapišemo najtr-

¹⁴ Opozoriti velja, da so znali ljudje v veliki večini časa, ki so ga preživeli na tem planetu, pametno uravnavati svojo reprodukcijo. Ryan in Jethá (2013: 159–162) opozarjata, da se predzgodovinski ljudje nikakor niso razmnoževali v zajčjem, »nebrzdanem« slogu. Rast prebivalstva v predzgodovinskih časih – v, kot kaže, prvi in zadnji »zlati« dobi človeštva – je ocenjena na manj kakor 0,001 odstotka letno. V dolgih tisočletjih pred razmahom poljedelstva in živinoreje (v obdobju, ki obsega 95 odstotkov časa človeškega obstoja na zemeljski obli) število ljudi verjetno nikoli ni preseglo milijona, kar implicira, da se našim davnim prednikom, povezanim v kooperativne skupnosti, v deviškem in s hrano bogatem okolju ni bilo treba tepsti za drobtinice. Prebivalstvo se je začelo občutneje povečevati šele z razvojem poljedelskih skupnosti (vzporedno s tem pa se je razbohotil še cel kup drugih težav, npr. revščina, lakota, razredne neenakosti, suženjstvo, vojskovanje, krčenje naravnih virov, tekmovalnost, zasebna lastnina, ljubosumje, oblastna hierarhija, poslabšan položaj žensk, smrtonosne bolezni, ki so se na ljudi prenašale z udomačenih živali in tako naprej). No, ključni razlog, sprožilec novoveške (sprva evropske in nato globalne) populacijske eksplozije je bilo pomanjkanje delovne sile (zaradi hudega poslabševanja letin približno od leta 1300 in pogubna kuga v obdobju 1348–1352), začinjeno s tlačanskimi upori, ki je motiviralo vladajoče razrede (cerkvene in posvetne fevdalce), da so začeli to težavo odpravljati z načrtno politiko, ki je obsegala: (a) mučenje in pobijanje modrih žensk (strokovnjakinj za uravnavanje rojstev); (b) teroristične kazenske zakone, ki so prepovedali tradicionalne oblike nadzorovanja reprodukcije (kontracepcijo, ojalovitev, splav in detemor) in mnoge državno »nekoristne« (zgolj uživanju namenjene) spolne prakse; (c) sistematično ideološko in propagandno masažo, ki je bila najprej pretežno religiozna, pozneje (od 19. stoletja dalje) pa tudi znanstveno in medicinsko blagoslovljena (Heinsohn in Steiger, 1993: 65–181).

še, celo zlo(bno) oceno – preveč, in to v več ozirih. Omenimo vsaj nekatere. Prvič, preveč jih je za formalno kapitalistično gospodarstvo, kar postane hipoma očitno, če že bežno preletimo podatke o brezposelnih. A iz teh trpkih številčk vseeno ne moremo stakati kritike kapitalizma, saj temeljni smoter tega družbenoekonomskega sistema ni ustvarjanje ali ohranjanje delovnih mest (niti skrb za splošno blaginjo, individualne blaginje ali varovanje nečloveške narave¹⁵). Po drugi strani pa polna zaposlenost, ki je bila v povojnem obdobju cilj keynesovske državne politike, za vladajoče nikakor ni blagoslov, saj jim prinaša kup resnih preglavic, npr. zato, ker zmanjšuje strah prodajalcev delovne sile pred ekonomskimi sankcijami, to pa prej ali slej omaje tudi avtoriteto kapitalističnih šefov (kar se je – v obliki povečane delavske bojevitosti, radikalizacije zahtev in zavračanja mezdnega industrijskega dela – jasno pokazalo v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja (Bembič, 2012: 45–49)). In ne pozabimo, da je mogoče tudi člane rezervne armade in odvečnega ali »presežnega« delo človeštva dobičkonosno izkoriščati, zlasti v čedalje obsežnejšem neformalnem sektorju in kriminalni ekonomiji.¹⁶ Uporabiti in

po potrebi žrtvovati jih je mogoče tudi kot delavce v neposredni proizvodnji fizičnega nasilja, npr. v oboroženih spopadih med etničnimi ali verskimi skupinami. Drugič, ljudi je preveč tudi v perspektivi vabljivo barvitih upodobitev načina (dobrega ali najboljšega) življenja, ki šteje kot ultimativna potrditev posameznikove, družinske ali nacionalne uspešnosti. Težava ni le v tem, da imajo tovrstne aspiracije (npr. hrepenenja po sanjskih, statusno najzgovornejših dobrinah) neizprosno omejitve v naravnih virih, objektivnih zmožnostih produkcijskega aparata ali obstoječi, pravno in politično (represivno, propagandno in ideološko) zacementirani razdelitvi gmotnega bogastva in dohodkov. Upoštevati je treba, da »demokratizacija« posedovanja in uporabljanja najbolj zaželenih nagrad neredko privede do poslabšanja splošne kakovosti življenja, še huje pa je najbrž to, da te reči (»mračni predmeti pozelejnja«) zaradi »vulgarizacije« izgubijo svoj poglavitni čar: niso več luksuz, ampak nekaj, kar spada po novem štetju v obvezni repertoar normalnih rekvizitov za igranje vlog v vsakdanjih praksah. Tretjič, ljudi je videti preveč tudi v za zdaj še zelo (ali, v črnogledi optiki, morda vse bolj) bledikavi luči premislekov o oblikovanju neke boljše politične in ekonomske ureditve. Ni namreč nobena skrivnost, da se vzporedno s povečevanjem števila ljudi zaostrujeta težavnost in konfliktnost njihovega kolektivnega organiziranja, nadzorovanja in usmerjanja, in to še toliko bolj v razmerah, ki jih označujejo socialna razdrobljenost, kulturna raznolikost, morje interesnih nasprotij in tlečih zamer, pregreta pričakovanja, do neba in čez nagrmadena nezadovoljstva, vnebovzetje stare levice, nemoč njene nove dedinje ... Četrtrič, odveč so ljudje, ki imajo to smolo, da prebivajo na območjih, ki so se jih kanile prilastiti korporacije (z vehementno podporo podkupljenih državnih funkcionarjev), sploh če se upirajo neizbežnemu družbenoekonomskemu napredku, zaradi česar jim je treba nerazumno trmo izbiti iz glave z neizprosno policijsko-vojaško silo.¹⁷

¹⁵ Edini zveličavni smoter kapitalistične ekonomije je produkcija absolutne ali relativne presežne vrednosti. Prodajalci delovne sile in naravni viri so zgolj sredstvo v tej brezmejni gonji za čim večjimi profiti, kar pa ne izvira le iz »nenasitne pohlepnosti« zasebnih lastnikov produkcijskih sredstev (ali »funkirajočih kapitalistov«, ki dejansko organizirajo izkoriščanje in upravljajo podjetja), marveč tudi iz grožnje propada, ki doleti nekonkurenčne podjetnike. Lebowitz (2014: 5) poudarja, da je sprevržen značaj kapitalističnega sistema, v katerem je širjenje in oženje produkcije odvisno od višine profitne stopnje, najjasneje razkrije v kriznem času: »Ko kapitalisti ne morejo služiti denarja, zaustavijo produkcijo in pri tem ne upoštevajo človeških potreb. Rezultat je kombinacija nezaposlenih delavcev, neuporabljenih produkcijskih zmogljivosti, virov in ljudi, katerih potrebe niso zadovoljene. Zakaj je tako? Preprosto zato, ker ravnati drugače ne bi bilo dovolj dobičkonosno za tiste, ki so lastniki produkcijskih sredstev.« A videti je, da se kapitalizem, ki sicer ni zgodovinsko edini način produkcije (in razrednega izkoriščanja), ki ga označuje nelagodno sožitje bogastva in revščine, že iz strukturnih razlogov ne more izogniti hudim motnjam v ekonomski reprodukciji družbe, saj izvirajo njegove krize iz težnje k hiperprodukciji blaga (glede na plačilno sposobno povpraševanje) in hiperakumulacije kapitala (katerega vrednost se ne povečuje več ali vsaj ne dovolj). Kriza, ki torej nastane zaradi presežka (in ne pomanjkanja) proizvedenih dobrin, ki jih ni mogoče prodati (a ne zaradi nezadostnih potreb), je izredno uničujoč proces, vseeno pa je zdravilna za kapitalistični sistem kot celoto, saj škoda, ki jo utrpijo družbeno bogastvo in ljudje (npr. znižanje mezd, uničenje nedobičkonosnih podjetij in razvrednotenje še delujočega kapitala), ponovno ustvari pogoje za njegov razmah (Heinrich, 2013: 183–190).

¹⁶ Davis (2009: 224–254) podrobno opiše neformalno delo, ki je »osvobojeno« formalnih pogodb, pravic, predpisov in pogajalske moči, in nasploh bedne usode presežnega človeštva v boju za preživetje, ter ugotavlja, da šteje globalna neformalna delovna sila približno milijardo ljudi in je doslej najhitreje povečujoči se

razred na Zemlji. Samo v Latinski Ameriki zaposluje neformalna ekonomija 57 odstotkov osiromašene delovne sile (in zagotavlja štiri od petih novih »delovnih mest«).

¹⁷ Roy (2015: 15–26) opozarja na nasilje – izsiljevanje, požiganje, posiljevanje, pretepanje in ubijanje –, s katerim so oborožena policija, vojska (kopenske in letalske sile), paravojaške enote in samooklicane milice (očistile območja, na katerih so živeli ljudje, ki so postali ovira »ustvarjanju investitorjem prijaznega okolja« in *eo ipso* tudi družbenoekonomskemu napredku Indije, te ogromne države z 1,2 milijarde prebivalcev, od katerih ima sto najpremožnejših v lasti bogastvo, ki je enako četrtini tamkajšnjega BDP. Pomembno je, da ta vojaški »konflikt nizke intenzivnosti«, ki izvira iz volčje lakote korporacij po prilaščanju zemlje in njenih bogastev, večinoma ne vznemirja 300 milijonov pripadnikov novega indijskega srednjega sloja, ki so ga spočele »reformne« mednarodnega denarnega sklada in ki spokojno živi v senci duhov 250.000 preza-dolženih kmetov, ki so naredili samomor, in z 800 milijoni revežev, ki so jim vzeli vse, da bi naredili prostor za uspešneže (očitno je, da nedotakljivost zasebne lastnine ne velja za reveže).

Postmoderna družba je pogosto – in praviloma v primerjavi s svojo industrijsko (»fordistično«) predhodnico – opisana kot izključujoča. Oznaka ni neutemeljena. Ne nanaša se samo na izredno razbohoteno populacijo v javnih in zasebnih zaporih in drugih formalnih ali neformalnih karceralnih institucijah (Bučar Ručman, 2014: 138–158; Wacquant, 2008: 70–83). Dovolj očitno je namreč, da je vse več ljudi izločenih iz sfere relativno varnih zaposlitev in zagotovljenih ali vsaj *de iure* razglašanih državljskih in človekovih pravic, predvsem pa iz tistih življenjskih oblik, ki niso dojeite in obravnavane kot ponižujoče, sramotne, nečastne ali nedostojne. In še huje, izključnost se vse pogosteje interpretira kot inherentna lastnost presežnega ali odvečnega posameznika, ki socialno eksistira le še kot neprijeten iztrebek vrtoglavega tehnološkega napredka (ali opotekajočega se profitno usmerjenega gospodarstva), ki v galopu zmanjšuje potrebo po človeški delovni sili (celo ne glede na patetično izumljanje vsakovrstnih nesmiselnih, nepotrebnih ali naravnost škodljivih zaposlitev). Ko gre za ljudi, ki jih kapitalistični sistem ne potrebuje več v nikakršni koristni vlogi, je beseda »izključitev« najbrž še premila, preveč prizanesljiva. Morda je tudi rahlo zavajajoča, saj so navsezadnje tudi absolutno in relativno izključeni reveži še vedno del »našega« sveta, čeprav previdno shranjeni v njegovih (ne)človeških odlagališčih. Ampak že samo to, da obstajajo (in se razmnožujejo), je za privilegirane segmente prebivalstva nezanemarljiva varnostna grožnja. Kaj, če se zgodi vrnitev odpisanih, potlačenih iz kolektivne zavesti zadovoljne večine ter izrinjenih daleč stran od upehanih oči in otrdelih src stanovalcev v višjih nadstropjih družbene stavbe? Kaj, če množično zapustijo svoja bedna prebivališča? Kaj, če bodo iztegnili svoje nesnažne tace po premoženju, ki ni njihova last(nina)? Kaj, če bodo, meni nič in niti tebi nič, vdrli v prazna stanovanja ali, zločin vseh zločinov, zasedli bogataške vile in graščine? Kaj, če bodo kar tako, brez denarnega plačila, pograbilni dobrine, ki jih vztrajno zapeljujejo v ličnih izložbah in vablivo nagovarjajo z natrpanih trgovskih polic? Kaj, če jih ne bodo zaustavili niti pomirljivo tolažilni nasveti nevladnih organizacij¹⁸ niti vidno nasilna roka državnih in zaseb-

¹⁸ Roy (2015: 42–49) opozarja na pogosto prezrto ali vsaj zamolčano nadzorstveno delovanje nevladnih organizacij (NVO), ki jih financirajo korporacije ali njihove fundacije. In ki, oborožene z milijardami, dobrimi nameni in neoliberalno propagando, spreobračajo potencialne revolucionarje v plačane aktiviste, s finančnimi injekcijami odvrtačajo umetnike in intelektualce od radikalnih idej v sistemsko neproblematični diskurz o multikulturalnosti, identitetnih politik, strpnosti, enakosti spolov, razvoja skupnosti, človekovih pravic, pravne države, svobodnega podjetništva in dobrega vladanja. Roy (2015: 42–49) ocenjuje, da je bilo financiranje, podkleteno s popredalčkanjem in specialistično strokovno obravnavo družbenih problemov, neprimerno bolj uspešno pri drobljenju solidarnosti kakor represija. Pri krotanju naraščajočega nemira in udomačevanju grozeče »moči ljudstva« pa imajo pomembno vlogo prav NVO, ti nezakonski otroci vsiljenega »strukturnega prilagajanja«: »Po-

nih varuhov reda in zakonitosti? No, za zdaj so stvari še »pod kontrolo«. Kar pa vsekakor ne velja za hobbessovsko džunglo, ki se razpira okrog samoobrambno zaplombiranih območij relativne blaginje in še toliko bolj skrbno obzidanih zlatih zaporov, ki gostijo najpremožnejši drobec človeštva. A komu je za to zares mar? Naj bedniki počnejo, kar jih je volja, dokler to ostane med njimi. Res pa je, da se ne ve, kaj bo prinesel (po) jutrišnji dan. A to v kulturnem kontekstu »večne sedanjosti«, usmerjenosti na »tukaj in zdaj« (*carpe diem*) najbrž ni pretirano problematično. Bolj nadležno je le to, da vse več za zdaj še vključenih tesnobno sluti, da jih nič zares oprijemljivega ne varuje pred ponižujočo preselitvijo v stigmatizirani razred družbenoekonomskega viška, v obstransko škodo morda že naslednjega sunka ekonomske krize ali nove etape racionalizacije, krčenja ali modernizacije.

Izključevanje, ki ga spremlja bolj ali manj ponotranjena vključenost v normativni režim splošno sprejetih statusnih meril (»vrednot«), je za človeško bitje najbrž še dosti bolj mučno (neredko tudi popolnoma nevzdržno) kakor »golo« pomanjkanje, saj se zdi, da se boleče zajeda prav v srčiko njegove motivacije, namreč v težnjo po medosebnem priznanju.¹⁹ Položaj pa je še posebej vnetljiv, ker se v postmoderni kulturi erotične težnje (po posedovanju in uživanju manjkajočih, poželenja ali ljubezni vrednih objektov) in timotični vzgibi v marsičem prekrivajo ali prežemajo. Če poenostavimo: erotična uspešnost je kraljevska pot do njene v splošnem še

sejane so kot vozli na centralnem živčnem sistemu, ki predstavlja poti, po katerih tečejo globalne finance. Delujejo kot prenašalke, sprejemnice, blažilke, pozorne so na vsak impulz in skrbijo, da ne »vzmemirjajo« vlad svojih držav gostiteljic. [...] Nehote (včasih pa tudi hote) služijo kot prisluškovalnice, njihova poročila in delavnice ter druge misijonarske dejavnosti posredujejo podatke vse bolj agresivnim sistemom nadzora čedalje bolj brezčutnih držav. Več, kot je na kakšnem območju težav, več je tam NVO.«

¹⁹ Bauer (2008: 28–57) opozarja, da je jedro naše motivacije osredotočeno na medčloveško priznanje, spoštovanje in pozornost. Na podlagi rezultatov novejših psiholoških in nevrobioloških raziskav poudarja, da človekovih motivacijskih sistemov nič ne aktivira bolj kakor želja, da je opažen, da je dojet kot osebnost, da se potrdi pred soljudmi (in pred samim sabo), da dobi priznanje, da doživi pozitivno pozornost in da izkusi ljubezen. Kar pomeni, da so naši »socialni možgani« vselej že usmerjeni na pridobivanje in ohranjanje uspešnih odnosov z drugimi in na sodelovanje. Tovrstna prizadevanja so celo pomembnejša od tega, čemur rečemo nagon po samoohranitvi. Če so frustrirana, nastopijo težave, npr. aktivacija stresnih sistemov, zvišanje krvnega tlaka, zdravstvene težave ali čustvene bolečine (*social pains*, ki jih možgani komaj razlikujejo od *physical pains*). Posameznik, ki ga drugi ne sprejemajo, ki je socialno izoliran (izključen), ki se ne more integrirati v skupnost ali ki mu grozi izguba pomembnega medosebnega odnosa, postane pogosto razdražljiv, jezen, besen, sovražen in agresiven (če se njegova reakcija ne utopi v žalosti in depresiji): *if you can't join them, beat them.*

privlačnejše timotične družice. Z drugimi besedami: ljubeče posedovanje »pravih«, čim bolj prestižnih reči dokaj zanesljivo odpre vrata naklonjenosti, ugledu, občudovanju in podobnim pozitivnim čustvenim odzivom pomembnih in nepomembnih drugih (vključno z zavistjo, ki je v tovrstnih primerih zaželeno ali je neredko celo cilj posameznikovega prizadevanja). Kaj potemtakem preostane poražencem, torej velikanski večini v glavnem brezimnih, nevidnih, nezanimivih, plebejskih človeških bitij? No, izbor, ki jih imajo na voljo, je vendarle kar nekaj. Recimo: (a) realistično sprijaznjevanje z grenko usodo (»tako pač je, bogpomagaj«), ki ga je treba po potrebi opremiti še z odganjanjem nadležnih misli o lastni odgovornosti za kronično ali akutno neuspešnost (»nisem se dovolj potrudil«, »moje ključne odločitve so bile napačne«, »le zakaj me prej ni srečala pamet«); (b) odganjanje »ontološke negotovosti« (zoprnih občutij okrnjene varnosti, trdnosti ali normalnosti osebne eksistence) z okrepljeno predanostjo vrednotam iz nostalgичno obarvanih »dobrih starih časov«, npr. v obliki kičastega, cenenega tradicionalizma ali nepopustljivega posnemanja zamišljenih podob konvencionalnosti; (c) uporaba zakonitih ali nezakonitih pomagal, ki učinkujejo bodisi eforično bodisi anestetično, namreč tako, da posameznika naredijo bolj ali manj neobčutljivega za življenje, iz katerega so izpuhteli upanje na boljši jutri, smiselnost ali cilji, za katere se je vredno potruditi; (č) iskanje užitka ali zadoščenja v tipično transgresivnih dejavnostih, ki so zanimive ravno zato, ker so prepovedane in ker pri soljudih izzivajo strah, tesnobo, jezo ali ogorčenje, včasih pa tudi prikrito občudovanje (»madona, ta si pa upa«); (d) vsaj na videz nihilistično nasilje, usmerjeno zoper človeške ali nečloveške objekte (npr. v vandalsko uničevanje javnih ali zasebnih dobrin, katerih »krivda« je v tem, da še delujejo, ali pa so problematične zato, ker so v maščevalnih očeh storilcev dojete kot abstraktno materialno znamenje zatiralskega »sistema«, krivične »družbe« ali nasilne »države«); (e) bolj ali manj nepopustljivo sodelovanje v čudodelnih pridobitniških praksah, predvsem v izredno razširjenih in priljubljenih igrah na srečo (»kdo ve, morda pa sem vendarle rojen pod srečno zvezdo«); (f) resnejše pridobitno (in v tem oziru pretežno instrumentalno) ukvarjanje s kriminalom. In to še ni vse. Obstajajo še druge dokaj priročne rešitve za nepreštevne množice večjih in manjših poražencev, in to ne le tiste, ki so začasno ali trajno izključeni iz kapitalističnih »iger brez meja«, marveč tudi za one (neprimerno številnejše), katerih krhka, prožna ali negotova in pogosto boleče naporna in stresna vključenost v ekonomske in družinske strukture je zlepljena s herojsko potrpežljivostjo, delavnostjo, varčnostjo, skromnostjo ter zmožnostmi za samoobvladovanje, samoponiževanje, kameleonsko prilagajanje spreminjajočim se normativnim pričakovanjem in strpno prebavljanje drobnih, a vztrajno ponavljajočih se problemov ali izzivov. Skrhano ali ogroženo (samo)spoštovanje si je mogoče okrepiti s privzemom identitete (ali subjektivne pozicije), ki temelji na zlahka

dosegljivih danostih, npr. na biološkem spolu, etnični ali nacionalni pripadnosti, rasi ali veri. Za ilustracijo: posameznik se oprime svoje (»mačistično« ali »erekcijsko«) potencirane, a vseeno ogrožene ali frustrirane moškosti (kot faličnega podaljška sicer precej samosvojega penisa), ki jo je kajpak mogoče manifestirati v različnih in v praksi pogosto spojenih figurah, kot so denimo: (a) huliganski navijač;²⁰ (b) desničarsko kostumirani pretepač, neizprosni sovražnik prezira vrednih homoseksualcev, ciganov, nedomoljubnih levičarjev, poženščenih intelektualcev in odurne tujerodne golazni; (c) državno verificirani ali versko blagoslovljeni bojevnik za to-ali onostransko »sveto stvar«; (č) *tough* guy, posuroveli »ulični aristokrat«, ki sam ali še raje v skupini z epizodičnim nasiljem ali nadlegovanjem šibkejših zbujajo strah in trepet v lokalnem ali vrstniškem okolju; (d) okoreli varuh seksističnega izročila (patriarhalni dinosaver), ki je pripravljen tudi s fizično silo opominjati svojo partnerko, da se je še vedno priporočljivo s ponižno ubogljivostjo oprijemati svojega »nežnega« ali »šibkega« spola, ki mu je narava v večni dar poklonila vlogo zveste partnerke, požrtvovalne matere in skrbne gospodinje. To, da črpaš ponos iz pripadnosti boljši »rasi« ali narodu, je še preprostejše. Zadostuje, da npr. sporadično opičje poskakuješ (»kdo ne skače ...«), pomahaš z nacionalnimi ali folklornimi emblemi, potnim ali rojstnim listom ali preveriš barvo kože. To, da staviš na pravo vero, terja za spoznanje več truda ali, če ne gre drugače, vsaj kamuflaže, mimikrije ali hipokrizije.

V redu, a videti je, da posamezniki, ki jih najeda postmoderna različica Tantalovih muk, pogosto krpajo, šivajo in loščijo svoje všečne ali vsaj znosne samopodobe tudi na bolj posredne (»delegatske«), navidezno manj problematične načine, ki pa so v pomnoženi in normalizirani obliki vendarle nepogrešljivi motor ekonomskega, političnega in pravnega nasilja. Shematično je mogoče tovrstne taktike vzpostavljati in ohranjanja (morda iluzornih) predstav in občutij veličine, vzvišenosti, pomembnosti ali vrednosti razkosati v tri skupine, in sicer glede na to, ali je osrednje pomagalo: (a) erotična vez s pametnimi, zmogljivimi, modnimi ali vsaj dobro delujočimi stvarmi (npr. z avtomobilom, telefonom, računalnikom, športnimi copati ali kosom *fancy* oblačila); (b) imaginarno napenjanje ali podaljševanje jaza s čaščenjem te ali one idealizirane zvezdniške ikone,²¹ zemeljskega ljud-

²⁰ Za analizo »nihilističnega« nasilja mladih navijačev, ki je pogosto »absurdno« (ker ne služi ničemu, nobenemu jasnemu cilju, razen uživanju v ekscesu, odganjanju dolgočasje, zasmehovanju žrtev, nenadzorovanem prekoračevanju samega sebe in orgijaški okrutnosti ali posurovelosti), obredno ponavljajoče se, rutinsko, načrtovano in vpeto v razburjeno množico (Galimberti, 2010: 116–118).

²¹ Za analizo precej razširjene obsedenosti z zvezdnostvom v »kulturi narcizma«, v luči katere sta v družbi le dve kategoriji ljudi, namreč uspešni (npr. slavni, bogati, lepi) in neuspešni, povprečni, neopaženi ali poraženi (Lasch, 2012: 107–110).

skega božanstva, medijsko ožarjenega člana nacionalne ali globalne *powerless elite*, npr. zmagovalnega športnika (ki posrečeno uteleša postmoderni ideal finančno podkletenega uspeha, ki je plod naravnega talenta, trdega urjenja, napetega tekmovanja, igrivega dela in navsezadnje vsaj kančka srečnih naključij); (c) užitek v aktivni ali pasivni podpori avtoritarnim strankam ali voditeljem in v četudi le televizijsko distanciranemu opazovanju diskriminiranja, trpinčenja, zatiranja, sramotjenja, poniževanja in (formalnega ali neformalnega) kaznovanja parazitov, škodljivcev, bremen, izmečkov, perverznejšev, pritepencev in drugih npravnih ali celo nenaravnih pošasti. Oglejmo si nekaj primerov. Kriminalci so že tradicionalno najprimernejši objekt za sproščanje maščevalnih teženj (in detergent za čiščenje lastne moralne vrednosti). Ker so vrhnji hudodelci z veliko začetnico večinoma imuni za kazenske sankcije (sorazmerne teži škode, ki jo imajo na vesti), je zato toliko večja skušnjava, da se ogorčenje prevale na one spodaj (ki pa so v zadnjem času videti čedalje močnejši in predrznejši, ne le do žrtev, ampak tudi v razmerju do agentov kazenskopravnega aparata). V tem ni nič pretresljivo novega. Zanimivejši so pojavi, ki pronicajo iz hibridne postmoderne kulture, zlasti iz nelagodne koeksistence novega liberalizma in novega konservativizma. Prvi namreč zagovarja strpnost, celo odprtost do različnosti (»vsi drugačni, vsi enakopravni«) in načeloma pragmatični (»nedramatični«) odnos do kriminalnih tveganj, npr. situacijsko (čedalje pogosteje tehnološko podprto) preventivo in politiko zmanjševanja škode, vezane na uživanje prepovedanih (vse bolj pa tudi dovoljenih) drog. Drugi pa je bolj zagret za represivnejšo kaznovano politiko (»zapori učinkujejo«) in nekompromisno nadaljevanje vojne proti mamilom. To, kar vseeno združuje ta dva ideološko tokova, je povečana nestrpnost do vsega, kar je mogoče opremiti z etiketo tveganosti ali nevarnosti. Najbolj se razlikujeta v tem, kaj je zanj žarišče ključnih problemov. Nove konservativce še posebej skrbi razkroj tradicionalnih vrednot (oziroma praks), npr. jedrne družine, zakonske zveze, »svetosti« življenja, patriarhalno dizajniranih spolnih vlog in morale, ki izhaja iz vnaprejšnjega seznama deviantnih ali nenaravnih erotičnih aktivnosti, patriotizma in cerkvene avtoritete. Zanje so najhujši grešniki npr. geji, ki se hočejo izenačiti s heteroseksualnimi pari, feministke ali emancipirane ženske (ki, denimo, nimajo ali nočejo imeti otrok, ki jih bolj zanima poklicna kariera ali nasploh svobodnejši življenjski slog kakor gradnja družinske celice, ki ne skoparijo s svojimi spolnimi organi ali ljubezenskimi čustvi, ki se ne obotavljajo narediti splava in torej usmrtiti nedolžnega pripadnika vrste *homo sapiens*, ki ...), kozmopolitski ali internacionalistično (in celo nacionalistično) usmerjeni socialisti (za vsak slučaj ožigosani kot »komunisti«), nezmerni hedonisti, vsakršni pankrti in dediči kulturne revolucije v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja ter tujerodni pritepeni. V neoliberalni perspektivi so najbolj moteči posamezniki, ki se hote (ali tudi nehote,

torej po sili neugodnih okoliščin) odmikajo od idealnega subjekta (»ekonomskega človeka«), ki je podjeten, preračunljiv (= instrumentalno racionalen), samoiniciativen, kreativen (zmožen speljati svoje pridobitniške nakane *out of the box*), konkurenčen, aktiven, prožen, mobilan, delaven, vztrajen, mladostniško energičen, samostojen (neodvisen od pomoči drugih osebi in celo alergičen na nedopustno darežljivost socialne države), oportunističen (nenehno na preži za novimi poslovnimi priložnostmi in kariernimi izzivi), zmerno ali realistično ciničen (»celo Bog je ustvaril brado najprej sebi«) ter iskreno predan pozitivnemu razmišljanju, individualnemu prevzemanju tveganj, permanentnemu, dosmrtnemu »izobraževanju« (tj. razvijanju tržno relevantnih kompetenc), »kulturni projekta« in zdravemu načinu življenja (pravilni prehrani in redni telesni vadbi, npr. teku ali kolesarjenju). Konservativci in liberalci se vendarle zopet srečajo v nekaterih pomenljivih točkah, npr. pri obsojanju lenuhov in vseh drugih prisklednikov,²² ki se redijo (ali, še huje, nesramno uživajo) na račun trdega dela in odrekovanja marljivih in odgovornih davkoplačevalcev ali katerih neproduktivne ali celo neposredno škodljive eksistence predstavljajo čedalje neznosnejše breme za nacionalno državo in kapitalistična gospodarstva v njenem družnem, solidarnem prizadevanju (mobilizaciji vseh razpoložljivih, budnih in dremajočih »človeških virov«) za ohranjanje in izboljševanje konkurenčnosti na svetovnih trgih. Poleg tega se pogosto poenotijo v prepričanju, da je treba prednostno poskrbeti za blaginjo in interese »naših zlatih« otrok (saj je konec koncev prav njim, njihovemu čim lepšemu jutrišnjemu dnevu, posvečen zdajšnji produktivni in kompetitivni cirkus

²² Že na prvi pogled je bizarno, da se preganjanje »lenuhov« stopnjuje celo v času, ko je po zaslugi znanstvenofantastičnega tehnološkega napredka in občutno povečane produktivnosti potrebno čedalje manj človeškega dela: »V naši družbi ni pravice do lenobe« (G. Schröder, v Cohen, 2011: 6). Toda pomislimo na povečane obremenitve in pritiske, ki se lepijo na delavce, od katerih se pričakuje prilagodljivost (v razmerju do nepredvidljivega ali muhavo povpraševanja in tehničnih uporabnikov, ki zahtevajo kar najboljšo storitev ob »pravem« ali v najkrajšem času), dirkaško odzivnost, odgovorno izrabo vseh zmožnosti za povečanje storilnosti, avtonomnost (izkoriščanje in trpinčenje samega sebe v lastni režiji), večopravilnost, nepretrgano opravljanje nalog (brez nekoristnega mirovanja ali zapravljanja »delodajalčevega časa«) in tako dalje (Cohen, 2011: 6–13). To, da si vključen (čeprav negotovo ali začasno), je seveda nagrada, ki ima visoko ceno, npr. fizično ali psihično utrujenost, stresne reakcije, živčnost, duševne napetosti ali motnje, zdravstvene težave, estetske deformacije telesa, ponižujočo servilnost, pomanjkanje prostega časa (ali celo spanca) ... V tej luči ne preseneča široka podpora novi socialni politiki, katere cilj je odgnati ljudi s socialne podpore na trg delovne sile, »to move people from welfare to work« (W. J. Clinton, v Lessenich, 2015: 97), ki zatorej brezposelne (reveže, ki prejemajo podporo, a so zmožni delati) spodbuja in sili, da si odgovorno, samoiniciativno in aktivno prizadevajo za pridobitev zaposljivosti in čim hitrejšo vključitev v pridobitne dejavnosti (Lessenich, 2015: 97–121).

odraslih in razumnih ljudi), in sicer ne le tako, da se jih napolni s čim izdatnejšimi odmerki »človeškega kapitala«, marveč tudi ali predvsem tako, da se jih zavaruje pred pedofili, njihovimi lastnimi spolnimi igrami in eksperimenti (za kaj takega pač še niso emocionalno zreli), pornografijo,²³ alkoholom, cigaretami in drugimi mamili, kadilci, ki jih pasivno zastrupljajo, prestrogimi ali pristranskimi učitelji, vrstniškimi nadlegovalci in nasilneži, ugrabitelji ... Ne ščitijo pa jih seveda tudi pred krnjenjem njihove (za zaskrbljene starše pretirano tvegane) svobode, ekonomsko propagando, indoktrinacijo v okviru izobraževalnega ideološkega aparata, avtomobilizmom, profitno in konkurenčno ekonomijo (ter specifično kapitalistično ideologijo), ekološkim opustošenjem, militarizmom, tržnim fundamentalizmom, socialnim šovinizmom, medijskim poneumljanjem ... Vse ima pač svoje meje.

4 Sklepna pripomba o varnostnem imperativu

Varnost je pogosto prikazana kot osrednja ali vsaj vrhunska postmoderna vrednota in hkrati skrajno zožena sfera, v kateri si prizadeva oslABLJENA država ohraniti vsaj zadnje preostanke izgubljene legitimnosti (Hirsch, 2014: 193–213). Kar je že na prvi pogled nenavadno, saj je stanje, v katerem je posameznik objektivno in subjektivno varen, pravzaprav le eden od pogojev (skupaj s svobodo) za doseganje zaželenih ciljev, udejanjanje smiselnih projektov ali vodenje avtonomno izbrane eksistence. Obsedenost z varnostjo doživlja tudi kritike in pomisleke, ki izraščajo iz nelagodja pred porajanjem avtoritarne, nadzorstvene države Orwellove sorte. Ta v imenu preprečevanja ali omejevanja baje vseprisotnih kriminalnih in terorističnih tveganj ter opremljena z vedno bolj izpopolnjenimi (»naprednimi« ali »pametnimi«) tehnološkimi čudeši in s strokovno pomočjo zasebnih pogodbenih partnerjev vse bolj redči zasebnost, svoboščine in neredko celo »človekove pravice« svojih preplašenih ali zaskrbljenih podanikov. Toda ob tem ne smemo prezreti, da širjenje in poglobljanje državne kontrole vseeno ni ovira za izredno razširjene – in že zato vse prej kot dosledno sankcionirane – kršitve veljavnih

pravil, vključno z najškodljivejšimi oblikami protipravnega pridobitništva (ki so praviloma ignorirane, nevtralizirane ali normalizirane). In videti je, da dozdevna ali dejanska krepitev represivnega aparata, ki je vse bolj prepuščen samemu sebi (odlepljen od neformalnih struktur odzivanja na kriminalne pojave) in v zadnji instanci odvisen od dobre volje slabo plačanih in nasploh precej obremenjenih najbolj vidnih rok državnih organov (delavcev v neposredni proizvodnji reda in zakonitosti), nikakor ni odrešilno zdravilo za posplošeno in s tesnobo naphano negotovost. Predvsem je treba upoštevati, da ključni vir totalitarnih tendenc ni oslABLJENA »konkurenčna« država, eksistenčno odvisna od zdravja zasebnega gospodarstva, marveč kapitalistična »civilna« družba, ki stremi k celosti podreditvi »ekonomskega človeka« (prodajalca delovne sile in nakupovalca komercialnega blaga) ter njegovi vključitvi v heteronomni režim dela in trošenja. Nemara je dobro ravno v tej luči interpretirati razprostranjeno toleranco do naslednjih »paradoksov«: (a) bolj ko se povečujejo razlike med tanko manjšino bogatašev in *the rest of the people*, bolj se časti kult privatnega premoženja in svetosti izključujoče lastniške oblasti (vključno z anahronistično pravico do dedovanja); (b) bolj ko se povečuje produktivnost dela in zmanjšuje potreba po človeškem delu, manj je pripravljenosti (»politične volje«), da se ta nujna dejavnost skrči, počloveči in enakomerno porazdeli med družbene člane; (c) bolj ko postaja v oči bijoča destruktivnost kapitalizma do ljudi in nečloveške narave, bolj se zaklinjajo njegove vrednote (npr. tržna konkurenca, medsebojna ločenost producentov, mezno delo in profitni motiv). Naj sklenemo to tarnanje z vprašanjem: kako razumeti pojem »družbena kontrola« v kontekstu, v katerem niti družba niti njena politična organizacija (zastopnica) nista zmožni nadzorovati »svoje« ekonomije? Kot oksimoron?

Literatura

1. Bauer, J. (2008). *Princip človeškosti*. Ljubljana: Študentska založba.
2. Bauman, Z. (2013). *Kolateralna škoda*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
3. Bembič, B. (2012). *Kapitalizem v prehodih. Politična in ekonomska zgodovina Zahoda o drugi svetovni vojni*. Ljubljana: Sophia.
4. Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta. Pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.
5. Cohen, D. (2011). *Tri predavanja o postindustrijski družbi*. Ljubljana: Sophia.
6. Davis, M. (2009). *Planet slumov*. Ljubljana: Založba I*cf.
7. Flander, B. in Meško, G. (2013). Punitivnost in kaznovalni populizem v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(4), 330–344.
8. Foucault, M. (2015). *Rojstvo biopolitike. Kurz na Collège de France 1978–1979*. Ljubljana: Krtina.
9. Galeano, E. (2011). *Narobe: šola narobe sveta*. Ljubljana: Sanje.
10. Galimberti, U. (2010). *Grozljivi gost: nihilizem in mladi*. Ljubljana: Modrijan.

²³ Ker je blaginja otrok, čeprav na žalost še zdaleč ne vseh (Galeano, 2011: 7–14), tako zelo pripraven izgovor za nadzorovanje in izsiljevanje odraslih in za naganjanje skrbnih in osveščenih staršev v mrzlično nakupovanje izdelkov in storitev, ki obljublajo optimalni razvoj njihovih najdražjih bitij, ne preseneča, da je obdobje, v katerem ima nekdo (kot objekt »posebnega družbenega varstva«) ta družbeni status, čedalje daljši. Pomislimo na otroško pornografijo, katere prepoved je seveda zgledno utemeljena. Vseeno pa je skrajno bizarno, da npr. Budimpeška konvencija Sveta Evrope (iz leta 2001) šteje za otroka osebo, ki je mlajša od 18 let. In da obravnava kot otroško pornografijo tudi gradivo, v katerem nastopa polnoletna oseba, ki je grešna zgolj zato, ker je videti mladoletna (Završnik, 2015: 33–37).

11. Galimberti, U. (2011). *Miti našega časa*. Ljubljana: Modrijan.
12. Geremek, B. (1996). *Usmiljenje in vislice. Zgodovina revščine in milosrčnosti*. Ljubljana: Studia humanitatis.
13. Graeber, D. (2013). *Fragmenti anarhistične antropologije*. Ljubljana: Založba / *cf.
14. Heinrich, M. (2013). *Kritika politične ekonomije. Uvod*. Ljubljana: Sophia.
15. Heinsohn, G. in Steiger, O. (1993). *Uničenje modrih žensk*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
16. Hirsch, J. (2014). *Gospodstvo, hegemonija in politične alternative*. Ljubljana: Sophia.
17. Lasch, C. (2012). *Kultura narcisizma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
18. Lea, J. (2002). *Crime & Modernity*. London: Sage.
19. Lebowitz, M. A. (2014). *Socialistična alternativa. Resnični človekov razvoj*. Ljubljana: Sophia.
20. Lessenich, S. (2015). *Ponovno izumljanje socialnega. Socialna država v prožnem kapitalizmu*. Ljubljana: Krtina.
21. Mattick, P. (2013). *Vse po starem. Gospodarska kriza in polom kapitalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.
22. Močnik, R. (2015). Razredna narava javnega dolga. V M. Breznik in R. Močnik (ur.), *Javni dolg. Kdo komu dolguje* (str. 5–14). Ljubljana: Založba / *cf.
23. Roy, A. (2015). *Grozljivka, imenovana kapitalizem*. Ljubljana: Založba / *cf.
24. Ruda, F. (2015). *Heglova drhal. Raziskava »Orisa filozofije pravice«*. Ljubljana: Sophia.
25. Ryan, C. in Jethá, C. (2013). *Seks ob zori*. Ljubljana: Modrijan.
26. Sloterdijk, P. (2009). *Srd in čas*. Ljubljana: Študentska založba.
27. Todorov, T. (2014). *Osvojitve Amerike. Vprašanje drugega*. Ljubljana: Studia humanitatis.
28. Wacquant, L. (2008). *Zapori revščine*. Ljubljana: Založba / *cf.
29. Wallerstein, I. (1999). *Utopistike. Dediščina sociologije*. Ljubljana: Založba / *cf.
30. Wallerstein, I. (2004). *Zaton ameriške moči*. Ljubljana: Založba / *cf.
31. Young, J. (1999). *The Exclusive Society*. London: Sage.
32. Young, J. (2007). *The Vertigo of Late Modernity*. London: Sage.
33. Završnik, A. (2015). *Kibernetska kriminaliteta*. Ljubljana: Založba GV.

Redundancy, Exclusion and Inclusion of People in Victimological and Criminological Perspectives

Zoran Kanduč, Ph.D., LL. D., Associate Professor of Criminology and Senior Researcher at the Institute of Criminology at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia. E-mail: zoran.kanduc@pf.uni-lj.si

Post-modern capitalism economically excludes and, more or less simultaneously, culturally includes growing numbers of superfluous, useless, non-competitive and consequently, humiliated human beings. Yet, those that are still included in the world of paid labour also face many problems. There is a lot of discontent, fed by material uncertainties, identity insecurities, unjust relative deprivations, and status frustrations on both sides of the border (that is not absolutely impervious) between insiders and outsiders. Instead of solidary against capitalism that ruthlessly grinds both human and inhuman nature, exploited, oppressed, offended and degraded people prefer competing, engaging and clashing with each other (e.g. for crumbs dropping off the tables of the rich, for defence of the still remaining privileges and advantages, for good grace of the masters being no more in fear of rebellious or revolutionary servants). Moreover, they direct their anger towards nihilistic violence or try to find some sort of satisfaction in repressing dangerous aliens that endanger, from almost anywhere, the sickly body and soul of their ethnic community. Generally speaking nowadays, if we ignore the minority of nobles and successful individuals, advanced and smart machines of all kinds seem to be better off than people functioning mainly as their appendices, terminal points, or servants in work and leisure time.

Keywords: refugees, xenophobia, racism, violence

UDC: 343.9

(Tleča) kriminogenost nasprotja interesov

Liljana Selinšek¹

Nasprotje interesov je večplastna in multidisciplinarna tema, ki v zadnjem desetletju dobiva svoje mesto tudi v pravu. S pravnimi zapovedmi oziroma uzakonitvijo različnih dolžnosti v zvezi s prepoznavanjem in izogibanjem nasprotju interesov so se pojavile tudi spremljevalne kaznovalne norme, ki želijo na temelju grožnje s sankcijo utrditi zavedanje o pomenu spoštovanja novih institutov. Razprava v prispevku je osredotočena predvsem na te norme oziroma na vprašanje, kaj in kako v okviru instituta nasprotja interesov inkriminirati kot prekršek ali kot kaznivo dejanje. Avtorica po analizi relevantnih pravnih virov ugotavlja, da je kazenskopravna reakcija (načelno) ustrezna, saj je omejena le na primere, ko se nasprotje interesov poveže z drugimi okoliščinami, ki na ravni zakonskih znakov poudarjajo (naj)težje vidike tega nasprotja. Drugačna je ocena prekrškovnih določb, ki se nanašajo na kršitve, povezane z dolžnim izogibanjem nasprotju interesov. Glede teh avtorica meni, da so preveč usmerjene v formalno in premalo v vsebinsko podstat tega instituta, s čimer je posredno povezana tudi odsotnost pravnih mehanizmov za učinkovito sanacijo posledic ravnanja v nasprotju interesov. Avtorica se zavzema za opustitev sistema, v katerem je temelj inkriminacije formalna (ne)zadostitev predpisu, in uveljavitev sistema, v katerem bo prekrškovnopravna reakcija primarno temeljila na posledicah nasprotja interesov, a hkrati opozarja na potrebno previdnost, ki jo terja izrazito subjektivna narava tega instituta.

Ključne besede: nasprotje interesov, videz nasprotja interesov, kaznivo dejanje, prekršek, proaktivna transparentnost, razkritje interesov.

UDK: 343

1 Uvod

Nasprotje interesov v sociološkem kontekstu ni nov, ampak – nasprotno – (pra)star pojav. Nepotizem, ki predstavlja tipično obliko nasprotja interesov, nekateri štejejo kar za »naraven«¹ pojav. Na filozofskem področju se namreč že od Platona dalje razpravlja o tem, da je družina največja ovira na poti do pravičnosti. Posameznik naj bi v primeru konflikta med izpolnjevanjem obveznosti do družinskega člana in izpolnjevanjem obveznosti do brezosebne oblasti dal prednost družini. Tako Sokrat (v Čater, 2005: 93) denimo v peti knjigi Države navaja, da popolnoma pravična država zahteva skupnost žensk in otrok, v kateri starši ne vedo, kdo so njihovi biološki potomci, in jim zato ne morejo dajati prednosti.

V 70. letih prejšnjega stoletja je nasprotje interesov začelo dobivati tudi pravne obrise, in sicer najprej v etičnih kodeksih, predvsem v zadnjem desetletju pa se razvija tudi na ravni (praviloma zapovednih, redkeje prepovednih) zakonskih norm. Nasprotje interesov torej ni več zgolj etična, ampak je postalo (tudi) pravna kategorija.

Univerzalna in splošno sprejeta definicija nasprotja interesov ne obstaja. Večina pravnih ureditev izhaja iz tega, da pride do nasprotja interesov takrat, kadar je javni ali službeni interes okužen (kompromitiran) z zasebnimi interesi. Zelo splošno rečeno, nasprotje interesov obstaja, kadar ima posameznik, ki deluje pri določenem subjektu (državnem organu, organizaciji javnega sektorja, lahko pa tudi v pravni osebi zasebnega prava) osebni oziroma zasebni interes, ki je v navzkrižju z interesi tega subjekta na način, da vpliva na posameznikovo delovanje in odločanje v okviru njegovih nalog pri tem subjektu (Kurtz in Paul, 2006: VII). V poenostavljenih definicijah se nasprotje interesov opredeljuje tudi kot oblika zlorabe oblasti in navezuje na primere, ko posameznik svojo službo ali položaj (oblast) izkoristi za doseganje zasebnih ciljev in interesov (Nikolov, 2013: 406–407).

Nasprotje interesov je institut, ki se pogosto povezuje ali celo enači s korupcijo, zaradi česar ima izrazito negativno – praviloma kriminalno – konotacijo. Vendar je taka percepcija (nevarno) površna. Ne gre namreč za sopomenki, saj vsako nasprotje interesov ni korupcija, pa tudi vsaka korupcija ni nujno nasprotje interesov (pri tem je mišljena korupcija v širšem pomenu besede, kot je opredeljena v protikorupcijski zakonodaji in razumljena v teoriji, in ne ožji kazenskopravni vidik korupcije, ki vsaj v našem pravnem redu na načelni ravni sovпада z (naj)težjimi oblikami nasprotja interesov). Preprečevanje nasprotja interesov oziroma poudarjanje dol-

¹ Liljana Selinšek, doktorica pravnih znanosti, docentka za kazensko pravo, sekretarka Ministrstva za pravosodje in raziskovalka Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Slovenija. E-pošta: liljana.selinsek@gov.si

žnega izogibanja temu nasprotju sta pomembna preventivna dejavnika, saj lahko nasprotje interesov vodi v različne oblike deliktov, ki segajo od »preproste« zlorabe uradnega položaja ali pooblastil do poneverbe oziroma uporabe (ugrabitve) javnih sredstev in premoženja za zasebno uporabo ali korist (Vlassis, 2008: 8), pa vse do »prave« korupcije v obliki nezakonitega dajanja oziroma sprejemanja daril ali drugih koristi zaradi zagotovitve privilegijev neki fizični ali pravni osebi.

Pri objektivni znanstveni razpravi o kriminoloških oziroma kriminalnih vidikih nasprotja interesov je treba upoštevati, da se lahko v takšnem nasprotju (konfliktu) posameznik znajde tudi pri rednem in zakonitem opravljanju svojega dela, torej brez kakršnih koli vnaprej načrtovanih nedovoljenih dejavnosti, dogovorov ali (zlih) namenov. Če npr. policijska patrulja, sestavljena iz dveh policistov, pri nadzoru prometa pri prehitri vožnji zasači ožjega sorodnika enega od policistov, ta policist v ničemer ni vplival na to, da se je v nekem trenutku pri opravljanju svojega dela znašel v nasprotju interesov. Nadalje je v nekaterih sektorjih (npr. v multifunkcijskih finančnih institucijah) nasprotje interesov vgrajeno v temelje sistema. Obstajajo mnenja, da bi bile npr. številne dejavnosti borznikov z Wall Streeta nemogoče, če bi se »strogo sledilo biblični opazki, da posameznik ne more služiti dvema gospodarjema«, in da posledično ni realen koncept preprečevanja nasprotja interesov, pač pa zgolj njegovega obvladovanja na način, da organizacije funkcionirajo normalno (Boatright, 2000: 201). Poleg tega je lahko nasprotje interesov v istovrstnih položajih dojeta različno. Medtem ko je npr. zaposlovanje ožjih družinskih članov v družinskem podjetju kot subjektu zasebnega prava nesporno in neproblematično iz družbenega, etičnega, moralnega, kriminološkega, (kazensko)pravnega in drugih vidikov, je zaposlitev ožjega družinskega člana predstojnika javne institucije (ministrstva, javnega zavoda, samoupravne lokalne skupnosti ipd.) v tej instituciji (trenutno) dojeta kot družbeno absolutno, pravno pa relativno nesprejemljiva.²

Način, na katerega nasprotje interesov dojemajo in se nanj odzivajo država in posamezne institucije in organizacije (javnega, pa tudi zasebnega sektorja), nedvomno vpliva na stopnjo odprtega in poštenega delovanja posameznih subjektov in tudi družbe kot celote. S tega vidika sta ključna in enako pomembna zakonska (ali statutarna) ureditev dolžnosti izogibanja nasprotju interesov na eni strani ter ozaveščanje in ustrezen nadzor (vključno s sankcijami) na drugi. Pričujoči prispevek obravnava nasprotje interesov kot potencialno kriminalno situacijo, s primarnim ciljem odgovoriti na vprašanje, kako in kdaj ta pojav inkriminirati, če sploh. Na to vpra-

šanje je mogoče celovito odgovoriti le ob hkratni predstavitvi širšega družbenega oziroma sociološkega vidika nasprotja interesov ter relevantne zakonodaje, pri čemer se prispevek omejuje na materialnopravne vidike nasprotja interesov.

2 Konceptualni vidiki nasprotja interesov

2.1 Nasprotje interesov kot dejstvo in percepcija

Pojem nasprotje interesov si splošna, delno pa tudi strokovna javnost, razlagata pomensko večplastno. Tudi v strokovni literaturi je mogoče najti različne poglede oziroma dojemanja razsežnosti pojma nasprotja interesov, pri čemer večina avtorjev oblikuje svojo definicijo tega pojma glede na potrebe in zahteve nekega članka ali drugega zapisa. Kljub temu je mogoče izluščiti temeljne elemente, ki tvorijo nekakšen standard opredelitve pojma nasprotje interesov, in sicer so to (i) *zasebni oziroma osebni interes*, (ii) *položaj (funkcija)*, (iii) *dolžnosti posameznika*, (iv) *odločanje* in (v) *zaupanje*. Konkretnije se v nasprotju interesov znajde posameznik, (Pritchard, 2002: 6–7):

— ki zaseda določen *položaj*, v katerem ima a) določene *dolžnosti* in b) je v tem okviru dolžan sprejemati *pravilne (objektivne in nepristranske) odločitve* v konkretnih zadevah (posameznik ima torej kot javni uslužbenec, zaposleni v zasebnem sektorju ali strokovnjak za neko področje določene službene dolžnosti (do strank v postopku, prosilcev, klientov, pa tudi do sodelavcev, delodajalca), ki imajo prednost pred njegovimi zasebnimi interesi),

— ta položaj daje drugim ljudem osnovo, da *zaupajo* izvajanju posameznikove odločevalske naloge pri izpolnjevanju njegovih dolžnosti,

— posameznik pa se v konkretnem primeru dejansko ali potencialno znajde v položaju, v katerem je razumno pričakovati, da se bodo drugi ljudje vprašali, ali je (oziroma bi) njegov *zasebni/osebni interes* (lahko) negativno vplival na objektivno in nepristransko izvajanje njegove odločevalske funkcije v tem primeru,

— s čimer je načeto *zaupanje*, ki je izjemno pomembna vrednota za vsak organ in organizacijo javnega in tudi zasebnega sektorja.

Nikolov (2013: 410) je z analizo enajstih evropskih pravnih ureditev ugotovil, da večina zakonodaj vsebuje definicijo nasprotja interesov, pri čemer (i) večina zakonov definira nasprotje interesov kot »situacijo«, ki nastopi pri opravljanju posameznikove službene dolžnosti, ki jo ima na določenem položaju, (ii) posameznik ali z njim povezana oseba ima v povezavi s to situacijo zaseben interes (tj. bolj ali manj otipljivo

² Slovenska zakonodaja tovrstnih zaposlitev ne prepoveduje, temveč zahteva dosledno izločitev predstojnika institucije iz zaposlitvenega postopka, v katerem kandidira njegov sorodnik.

korist). Nadalje definicije poudarjajo, da nastane nasprotje interesov (iii) pri izvajanju javnih pooblastil ali opravljanju dolžnosti posameznika, pri čemer (iv) omenjeni zasebni interes vpliva ali bi lahko vplival na izvajanje javnih pooblastil ali opravljanje dolžnosti tega posameznika.

Nasprotje interesov torej v osnovi ne pomeni konflikta med različnimi interesi, ampak konflikt (navzkrižje) enega ali več (zasebnih, osebnih) interesov posameznika z dolžnostmi, ki jih ima pri opravljanju svojega dela oziroma službe. Pri tem je treba poudariti, da vsak interes, ki trči z izpolnitvijo službene dolžnosti, še ne pomeni nasprotja interesov. Kot navaja Pritchard (2002: 7), se univerzitetni profesor, ki bi v sončnem in toplem dnevu v času, ko ima na urniku govorilne ure za študente, raje igral golf s prijatelji, znajde v konfliktu med svojim interesom (golf) in dolžnostjo (govorilne ure), vendar v tem primeru ne gre za klasičen primer nasprotja interesov, temveč bolj za nasprotje kraja in časa.

Klasičen oziroma tipičen konflikt interesov in odprta spremljajoča vprašanja (načelne in praktične) narave pa bi nastala pri univerzitetnem profesorju, ki bi bil kot priznan znanstvenik na nekem področju imenovan v komisijo za pripravo strokovne ocene raziskovalnih projektov, ki bo podlaga za odločitve o financiranju teh projektov iz javnih sredstev, pri čemer profesor pri pregledu prijav opazi, da je pri enem od projektov kot plačan zunanji svetovalec predviden tudi on sam. Kot ocenjevalec projektov je dolžan podati neodvisno in objektivno oceno o projektih; hkrati pa ima (tudi) interes, da točno določen projekt doseže pogoje za financiranje. Profesor se v tem primeru brez dvoma znajde v nasprotju interesov (Pritchard, 2002: 9). Od tu dalje je možnih scenarijev njegovega ravnanja več; za primer pa vzemimo, da se profesor odloči, da bo ostal v ocenjevalni komisiji in projektu, pri katerem je predviden kot plačan svetovalec, dodeli najvišje možno število točk. Vprašanje, ki ga želi osvetliti ta prispevek, je, ali mora profesor za to izgubiti službo ali dobiti vsaj (trajno) prepoved sodelovanja v ocenjevalnih skupinah oziroma plačati globo ali iti celo za nekaj časa v zapor. Odgovor je klasičen kazenskopравни, tj. odvisen od okoliščin konkretnega primera. Poglejmo dve (naj)bolj tipični situaciji.

Profesorja pri ocenjevanju projekta, pri katerem sodeluje tudi sam, primarno ne vodi finančni motiv, ampak je subjektivno povsem prepričan, da je ta projekt dejansko najboljši (saj konec koncev v njem sodeluje tudi sam). Iskreno torej verjame, da njegov zasebni interes, ki sovпада z ugodnim razpletom odločitve o financiranju točno določenega projekta, ni vplival na njegovo ocenjevanje tega in ostalih projektov. In tudi dejansko je to lahko tako, saj profesorjevo nasprotje interesov ne pomeni samodejno, da je kot ocenjevalec pristranski. Drugače kot v primeru golfa in govorilnih ur, kjer teoretično

ne more biti hkrati na dveh mestih, je v primeru tipičnega nasprotja interesov namreč možno, da posameznik kljub temu konfliktu objektivno in nepristransko opravi nalogo ali je vsaj sam pri sebi prepričan, da je to tako (Pritchard, 2002: 9).

Druga situacija je nasprotna: profesor se zadržno odloči, da bo zagotovil financiranje »svojemu« projektu in je za to pripravljen podati tudi lažno (previsoko) oceno svojega projekta in/ali neustrezno (prenizko) oceno drugih projektov in zato po potrebi ponarejati ali prirejati podatke.

Težavnost umeščanja nasprotja interesov v družbeni (tudi kaznovorno-pravni) sistem je v tem, da bo okolica oba primera dojela enako in se bo tudi v prvem primeru vprašala, ali je dejstvo, da je predviden kot sodelavec na enem od projektov, vplivalo na profesorjevo oceno tega in ostalih projektov. Tudi če se profesor izloči ali ga izločijo iz ocenjevanja projekta, pri katerem je predviden kot svetovalec, se bo – ko bodo razglašeni rezultati in bo znano, da je med zmagovalnimi projekti tudi njegov projekt – javnost (upravičeno) vprašala, ali je bila njegova ocena drugih projektov okužena z njegovim interesom, da se financira točno določen projekt, in ali je morda njegova siceršnja navzočnost (neposredno ali posredno) vplivala na ostale člane ocenjevalne skupine, da so dali prednost temu projektu. Osrednja problematika nasprotja interesov se pri tem zgosti v dejstvu, da so te okoliščine navzven v večini primerov nedokazljive. Kako naj profesor, ki je sodeloval pri ocenjevanju, drugim dokaže, da njegov zasebni interes ni vplival na njegovo presojo? In kako naj to dokaže sam sebi? Na te dvome je težko ali celo nemogoče odgovoriti. Četudi je bilo delovanje profesorja popolnoma objektivno in nepristransko in njegov zasebni interes ni v ničemer vplival na njegovo ocenjevanje projektov, javnost še vedno ne bo zaupala njegovi oceni (Pritchard, 2002: 9–10). V tem segmentu torej ni razlike med poštenim profesorjem iz prvega in nepoštenim profesorjem iz drugega primera. Četudi se ta razlika vzpostavi s pravnimi mehanizmi (na način, da v prvem primeru ni sankcij ali drugih ukrepov, v drugem primeru pa se zoper profesorja izvede kazenski ali prekrškovni postopek ali/in uporabi drugi ukrepi, kot npr. prepoved prihodnjega sodelovanja v ocenjevalnih skupinah projektov), bo nezaupanje v sistem projektnega financiranja ostalo, pridružiti pa se mu utegne tudi padec ravni zaupanja javnosti v pravni sistem.

Enako škodljivo kot dejansko nasprotje interesov je tudi potencialno nasprotje interesov oziroma videz ali občutek posameznikov, da obstaja to nasprotje, saj oboje ustvarja nezaupanje javnosti v institucije (in v tem okviru še posebej v institucije javnega sektorja). Okoliščine, ki kažejo na možnost nastanka nasprotja interesov oziroma dajejo videz tega nasprotja, so namreč dovolj, da se zmanjša zaupanje, čeprav dejansko nasprotje interesov sploh ne obstaja oziroma je v

konkretnem primeru ustrezno obvladano (Vlassis, 2008: 6). Iz tega razloga pravne opredelitve nasprotja interesov praviloma zajemajo tudi t. i. videz nasprotja interesov (angl. *appearance of conflict of interests*). Luban (2001: 26) je sicer do tega kritičen in opozarja, da je »videz« s pojmovnega zornega kota izjemno problematičen, saj se lahko raztegne tako daleč oziroma tako široko, kot ustreza pogledu gledalca oziroma opazovalca, pri čemer ta oseba praviloma ne more verodostojno oceniti situacije, ker nima vpogleda v relevantne okoliščine konkretnega primera. Presoja videza, ali določen zasebni interes vpliva na posameznikovo korektno opravljanje službenih nalog, je vsekakor zelo zahtevna in mora temeljiti na realnih oziroma predmetenih (pred)postavkah, povezanih z dejanskimi pristojnostmi in odločevalsko močjo oziroma položajem posameznika. Hkrati je treba ob upoštevanju okoliščin konkretnega primera ter splošne družbene klime (verodostojno) predvideti, kakšen videz se bo v (splošni ali strokovni) javnosti ustvaril v zvezi s tem primerom. Videz nasprotja interesov je institut, pri katerem »imajo vsake oči svojega malarja«, vendar pa je treba poudariti, da zgolj neopredmeten in/ali neargumentiran občutek ene ali več oseb, da posameznik zaradi določene okoliščine neobjektivno in pristransko opravlja svoje delo, ne more (oziroma ne bi smel) zadostovati za potrditev obstoja nasprotja interesov v pravnem smislu. Je pa pri tem treba primarno upoštevati in oceniti predvsem vpliv določenega ravnanja in okoliščin na zaupanje v odločevalske procese. S tega vidika se zdi, da je v primeru zgornjega profesorja najbolj konstruktivna rešitev ta, da se mu v celoti onemogoči sodelovanje v ocenjevalni komisiji, ki ima na mizi tudi »njegov« projekt, saj se le na ta način minimizirajo oziroma odpravijo tveganja za zmanjšanje zaupanja javnosti v odločanje o tem, kateri projekti bodo dobili financiranje (Pritchard, 2002: 9–10).

2.2 Ključno: izogibanje (ravljanju v) nasprotju interesov

Kot poudarjeno že v uvodu, se temu, da bi se posameznik pri opravljanju svojega dela oziroma dolžnosti kdaj znašel v nasprotju interesov, ni mogoče izogniti oziroma tega ni možno v celoti preprečiti. S pojmovnega vidika je torej pomembno pravilno razumevanje razlike med trenutkom, ko se posameznik *znajde* v nasprotju interesov (ali se vzpostavi videz tega nasprotja), in naslednjo fazo, ko *ravna* v nasprotju interesov oziroma ne spoštuje pravil za izoginitve škodljivim posledicam tega nasprotja.

To razlikovanje je ključno tudi z vidika kaznovalnega prava. Zgolj dejstvo, da se posameznik *znajde* v okoliščinah, ki pomenijo nasprotje interesov, namreč še ne pomeni, da je storil karkoli narobe, in to praviloma tudi ne more biti podlaga za obtoževanje posameznika za neetično ali celo proti-

pravno ali koruptivno ravnanje (Davis, 2001: 13). Nasprotje interesov je namreč normalen pojav, ki je posledica dejstva, da ljudje praviloma zasedamo več kot le eno družbeno vlogo ali položaj. Bistvo ukrepanja zoper to nasprotje torej ni oziroma ne bi smelo biti v preprečevanju tega pojava za vsako ceno (tj. z absolutnimi prepovedmi), ampak v vzpostavitvi mehanizmov, ki bi preprečevali škodljive učinke nasprotja interesov (tj. ravnanja v nasprotju interesov) ali celo prehod tega nasprotja v korupcijo (Reed, 2008: 7). Odločilno je torej, kako posameznik *ravna* po tem, ko na kakršenkoli način ugotovi, da je v nasprotju interesov. Če odreagira tako, da se v konkretnem primeru ohrani zaupanje v njegovo delo(vanje), je zadostil etičnim standardom za izogibanje konfliktu interesov, hkrati pa tudi ne more biti govora o kakršnemkoli koruptivnem oziroma kaznivem ravnanju, ki bi bilo podlaga za pravne ukrepe.

Literatura in zakonodaja ponujata več možnosti »pravičnega« ravnanja v trenutku, ko posameznik zazna, da je v nasprotju interesov, ki se lahko tudi kombinirajo. Pritchard (2002: 10) primeroma navaja npr. odpravo okoliščin, ki povzročajo nasprotje interesov, proaktivno transparentnost oziroma vnaprejšnje razkritje ali prijavo vseh relevantnih zasebnih interesov, prepustitev odločitve ali verifikacije odločitve tretji osebi ali organu in (samo)izločitev posameznika iz odločanja v primeru, v katerem se je znašel v nasprotju interesov; Davis (2001: 12–15) pa možne reakcije na nasprotje interesov sistematično deli v tri kategorije: (i) umik (*escape*), (ii) razkritje (*disclosure*) in (iii) obvladovanje (*managing*). Mehanizmi, predvideni v slovenski zakonodaji, so podrobneje predstavljene v nadaljevanju.

2.3 Kratek mednarodni in primerjalni vidik

Na mednarodnopravni ravni daje nasprotju interesov status konvencijskega instituta le Konvencija Združenih narodov proti korupciji (OZN, 2003), ki je sprejeta v okviru Organizacije združenih narodov, vendar ne v smislu opredeljevanja pojma nasprotja interesov. Četrty odstavek 7. člena in peti odstavek 8. člena te konvencije (OZN, 2003) zavezujeta države podpisnice, da med podlagami za pošteno delovanje javnega sektorja zagotovijo ohranitev in okrepitev sistemov, ki spodbujajo transparentnost in preprečujejo nasprotje interesov, ter v skladu s temeljnimi načeli svojega notranjega prava vzpostavijo dolžnost javnih uslužbencev, da pristojnim organom prijavijo svoje dodatne dejavnosti, zaposlitve, naložbe, premoženje in večja darila ali ugodnosti, ki lahko povzročijo nasprotje interesov pri opravljanju njihovih nalog. Za področje zasebnega sektorja točka b) drugega odstavka 12. člena konvencije (OZN, 2003) države pogodbenice med drugim zavezuje, da v okviru ukrepov za preprečevanje korupcije v zasebnem sektorju spodbujajo razvoj standardov in postop-

kov za preprečevanje nasprotja interesov in za spodbujanje dobrih poslovnih praks tako med zasebnimi gospodarskimi subjekti kot v pogodbenih odnosih zasebnih gospodarskih subjektov z javnim sektorjem, točka e) istega člena kot ukrep za preprečevanje nasprotja interesov spodbuja uvedbo omejitev za poklicno udejstvovanje nekdanjih javnih uslužbencev v zasebnem sektorju po prenehanju funkcije ali po upokojitvi, kadar so take dejavnosti ali zaposlitev neposredno povezane z nalogami, ki so jih te osebe opravljale ali nadzirale pri svojem delu v javnem sektorju (OZN, 2003).

Ostale mednarodne organizacije, v okviru katerih so sprejeti zavezujoči protikorupcijski mednarodni akti, obravnavajo nasprotje interesov v okviru praviloma neobvezujočih smernic in priporočil. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj je leta 2003 sprejela smernice za obvladovanje nasprotja interesov v javnem sektorju (OECD, 2003: 22–38), ki so pospremljene s primerjalno študijo pristopov in izkušenj držav članic te organizacije na tem področju. Svet Evrope je leta 2000 sprejel Priporočilo državam članicam št. R (2000)10 (Council of Europe, 2000), v katerem jih poziva k čim večji implementaciji kodeksov ravnanja za javne uslužbence. Priporočilu je priložen vzorec (model) takšnega kodeksa, ki v 8., 13., 26. členu obravnava tudi dolžno izogibanje nasprotju interesov. Konkretnije vzorčne določbe poudarjajo, da javni uslužbenec ne sme dovoliti, da bi bil njegov zasebni interes v navzkrižju z njegovo javno funkcijo in da se mora izogibati dejanskemu in tudi potencialnemu ter navideznemu nasprotju interesov. Če se znajde v takem nasprotju, mora javni uslužbenec to nemudoma razkriti svojemu predstojniku. Priporočila svetujejo tudi vzpostavitev dolžnosti javnega uslužbenca, da razkrije morebitne ponudbe za službo v zasebnem sektorju, ki bi lahko povzročile nasprotje interesov.

Kot je navedeno že zgoraj, je v evropskih pravnih ureditvah mogoče najti različne opredelitve nasprotja interesov, čeprav so temeljni gradniki tega pojma v večini zakonodaj podobni. Je pa na primerjalnopravni ravni mogoče opaziti pomembno specifično evropskih pravnih ureditev v primerjavi z ureditvijo v ZDA, ki se kaže v tem, da evropske zakonodaje dajejo prednost problematiki in regulaciji nasprotja interesov v javnem in ne toliko v zasebnem sektorju (Nikolov, 2013: 410). Kot poudarjeno v uvodu, so razsežnosti nasprotja interesov v javnem in zasebnem sektorju sicer lahko različne, vendar je končni cilj obvladovanja nasprotja interesov v obeh sektorjih v bistvenem enak. V povezavi z zaupanjem, ki ga med drugim zagotavlja uspešna obvladanost nasprotja interesov, se v zasebnem (predvsem podjetniškem) sektorju govori o t. i. socialnem kapitalu, pa tudi o ekonomski koristi, ki se kaže najmanj kot prihranek pri stroških nadzora, revizije in uveljavljanja prisilnih pravil znotraj organizacije (MacDonald, MacDonald in Norman, 2002: 68). Uspešen sistem obvlado-

vanja nasprotja interesov bi moral imeti podobne učinke oziroma koristi tudi v javnem sektorju.

2.4 Povezani instituti

Poleg norm, ki neposredno urejajo dolžno ravnanje v primeru nasprotja interesov, so se v različnih pravnih redih razvili določeni instituti, ki so tesno povezani s preprečevanjem (prevencijo) ali omejevanjem nasprotja interesov. S temi instituti se ta prispevek ne ukvarja, jih je pa treba omeniti, da bi se izognili dvomom o njihovi povezavi z nasprotjem interesov. Osrednji med njimi so (i) zakonsko določena nezdržljivost javnih funkcij z določenimi dejavnostmi in položaji, (ii) omejitve oziroma prepoved poslovanja med določenimi subjekti in (iii) omejitve oziroma prepoved sprejemanja daril na določenih položajih.

Nezdružljivost funkcij in omejitve poslovanja so namenjene vnaprejšnjemu in absolutnemu onemogočanju nastanka nasprotja interesov. Posamezniku prepovedujejo, da bi hkrati zasedal dva ali več položajev, kjer bi lahko prišlo do nasprotja interesov, ali pa vnaprej prepovedujejo poslovanje med subjekti, kjer bi prav tako lahko nastalo nasprotje interesov zaradi povezav med posamezniki in poslovnimi organizacijami. Omejitve pri sprejemanju daril v zvezi z opravljanjem službe med drugim preprečujejo, da bi posameznik kakovost opravljenega dela zavestno ali podzavestno pogojeval s pričakanjem darila ali druge pozornosti oziroma koristi.

V slovenski zakonodaji so navedeni instituti za različne kategorije oseb (javne uslužbence, funkcionarje) urejeni v različnih predpisih. S takšnim pristopom v osnovi ni nič narobe, če je ureditev istovrstnega vprašanja v različnih zakonih konsistentna, logična in primerjalno smiselna. V našem pravnem redu ni nujno tako, kar lahko negativno vpliva na generalno in specialno preventivno učinkovitost posameznega instituta. Tako denimo omejitve in pravila pri sprejemanju daril zaposlenih v javnem sektorju določajo: za javne uslužbence Zakon o javnih uslužbencih (ZJU, 2005), za sodnike Zakon o sodniški službi (ZSS, 1994), za državne tožilce Zakon o državnem tožilstvu (ZDT-1, 2011) (ki se sklicuje na ureditev v Zakonu o sodniški službi (ZSS, 1994)), za ostale funkcionarje (poslance, ministre, predsednika države, funkcionarje neodvisnih državnih organov ipd.) pa Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (v nadaljevanju ZIntPK, 2010). Posledično so za izvajanje nadzora nad spoštovanjem teh določb pristojni različni organi, ki imajo različne možnosti ukrepanja, kar v javnosti povzroča zmedo in nerazumevanje. Zakoni določajo tudi vsebinsko različen obseg omejitev pri sprejemanju daril. Tako sodniki in državni tožilci ne smejo sprejeti nobenega darila v zvezi z opravljanjem svoje funkcije (kar je glede na pomembnost njihove funkcije razumljivo).

Ostali funkcionarji lahko po določbah ZIntPK (2010) pod določenimi pogoji sprejemajo darila do vrednosti 75 evrov na darilo (od istega darovalca do največ 150 evrov na leto), medtem ko lahko javni uslužbenci po določbah ZJU (2005) pod določenimi pogoji sprejmejo darilo do vrednosti 62 evrov (od istega darovalca do največ 125 evrov na leto).³ Poudariti je treba, da se ta ureditev nanaša na priložnostna, protokolarna in podobna darila, ki jih posameznik sicer dobi v povezavi s svojim položajem oziroma službo, niso pa neposredno povezana z njegovim delom v konkretni zadevi. Daril, ki so namenjena vplivanju na odločanje, ali ki bi lahko imela tak vpliv, ni dovoljeno sprejemati.⁴

Kršitev (absolutnih) prepovedi na teh področjih je praviloma kazniva (kot prekršek, v težjih oblikah pa kot kaznivo dejanje), pri čemer zaradi jasnosti in razumljivosti prepovednih norm načeloma ni težav pri inkriminaciji in tudi ne pri izvajanju oz. implementaciji kaznovalnih določb v praksi. Zahtevnejši so primeri nekaterih drugih pojavov, ki se prav tako deklarirajo kot nasprotje interesov (v širšem pomenu besede), vendar so izmuzljivi za normiranje in teoretično pogosto potisnjeni bližje področju etike kot pa pravu. V to kategorijo sodijo npr. t. i. rotirajoča vrata (angl. *revolving door*). Obsežno študijo in priporočila v zvezi s tem pojavom, ki je povezan s prehajanjem posameznikov iz javnega v zasebni sektor in/ali obratno, je pripravila OECD (2010). Pojav rotirajočih vrat je izrazito težaven predvsem zato, ker je npr. težko dokazati, da je oseba, ki je prevzela javno funkcijo, sprejela določene odločitve v (poslovno) korist nekdanjega delodajalca zaradi svoje lojalnosti do njega ali pa zato, da si s tem poveča možnosti za prihodnjo (ponovno) zaposlitev v zasebnem sektorju (Banovec in Dobovšek, 2013: 88). Posledično se v zakonodajah oblikujejo različne omejitve. Francija ima denimo zelo strogo ureditev prihodnjega zaposlovanja visokih javnih uslužbencev, ko zapustijo javni sektor, v Veliki Britaniji pa so javni uslužbenci dolžni prijaviti vsako ponudbo za zaposlitev, vključno s tisto, ki jo dobijo od nevladnih organizacij (Nikolov, 2013: 416). V slovenski zakonodaji rotirajoča vrata nimajo sistemskih zatičev, saj za prehajanje zaposlenih med javnim in zasebnim sektorjem ni posebnih omejitev ali pogo-

jev. Se pa v primeru prehoda javnih funkcionarjev v zasebni sektor na podlagi 36. člena ZIntPK (2010) vzpostavi posebna oblika omejitev poslovanja⁵ (za njeno nespoštovanje je zagrožena globa tako za nekdanjega funkcionarja kot za odgovorno osebo poslovnega subjekta, ki je z njim posloval), zakonodaja pa določa tudi omejitve delovanja v konkretnih primerih.⁶

Države pogosto kot ukrep, namenjen preprečevanju nasprotja interesov, na zakonski ravni zapovedujejo tudi prijavo oz. deklaracijo določenih okoliščin posameznika ob nastopu in med opravljanjem javne funkcije. Predvsem gre za prijavo premoženjskega stanja, ki zajema posamezne enote premoženja in nepremičnega premoženja in je namenjena predvsem kontroli morebitnega nesorazmernega povečanja premoženja v primerjavi z dohodki posameznika, ter za prijavo povezav s subjekti zasebnega prava, opravljanja dodatnih dejavnosti in podobnih okoliščin oziroma (zasebnih interesnih) povezav, pri katerih obstaja možnost, da bodo vplivale na posameznikovo odločanje. Tovrstno vnaprejšnje razkritje interesov naj bi imelo odvračalni učinek, saj zagotavlja nadzor specializiranih institucij ali pa – če so podatki objavljeni – nadzor javnosti nad izvajanjem posameznikove funkcije. Koliko situacij nasprotja interesov se s tem dejansko prepreči, je nemogoče izmeriti, je pa tudi brez empiričnih raziskav mogoče (logično) trditi, da tovrstne obveznosti pozitivno vplivajo na transparentnost delovanja javnega in tudi zasebnega sektorja.

3 Nasprotje interesov kot kaznivo ravnanje⁷

Nasprotje interesov v slovenskem pravnem redu samo po sebi ni opredeljeno niti kot prekršek niti kot kaznivo dejanje; so pa v različnih predpisih kot prekršek inkriminirane *kršitve pravil o dolžnem izogibanju nasprotju interesov* in *kršitve*, povezane z nespoštovanjem omejitev poslovanja, nezdružljivostjo funkcij, omejitev pri sprejemanju daril, opustitvijo prijave premoženjskega stanja itd. (v nadaljevanju se osredotočamo le na kršitve pravil o dolžnem izogibanju nasprotju interesov).

³ Zakaj lahko npr. minister sprejme več vredno darilo kot »navaden« uslužbenec njegovega ministrstva, ni jasno. Z vidika integritete in preventive bi bilo pričakovati kvečjemu obratno ureditev, po kateri bi višji položaj, ki prinaša pomembnejše pristojnosti in odgovornosti, zahteval strožje omejitve pri sprejemanju daril.

⁴ Kadar posameznik darilo (v obliki koristi zase ali za drugega) pričakuje, sprejme ali zahteva za to, da opravi svoje delo ali da opusti dejanje, ki bi ga moral opraviti, gre za korupcijo v ožjem pomenu besede, ki je v zasebnem sektorju inkriminirana kot nedovoljeno sprejemanje in nedovoljeno dajanje daril (241. in 242. člen KZ-1 (2008)), v javnem sektorju pa kot jemanje in dajanje podkupnine (261. in 262. člen KZ-1 (2008)).

⁵ Po tej določbi javni funkcionar v roku dveh let po prenehanju funkcije v razmerju do organa, pri katerem je opravljal svojo funkcijo, ne sme nastopiti kot predstavnik poslovnega subjekta, ki s tem organom ima ali vzpostavlja poslovne stike, organ, v katerem je funkcionar opravljal funkcijo, pa v roku enega leta po prenehanju funkcije ne sme poslovati s subjektom, v katerem je bivši funkcionar neposredno ali preko drugih pravnih oseb v več kot 5 % udeležen pri ustanovitelskih pravicah, upravljanju oziroma kapitalu (ZIntPK, 2010).

⁶ Tako mora po določbi 5. člena Zakona o odvetništvu (ZOdv, 1993) odvetnik odkloniti zastopanje, če je pred tem v isti zadevi deloval v javnem sektorju kot sodnik, državni tožilec, pooblaščen uradna oseba policije ali uradna oseba v upravnem postopku.

⁷ Prispevek upošteva stanje zakonodaje na dan 1. 4. 2016.

To je primerljivo z ureditvami v večini drugih evropskih držav, pri čemer po mnenju Nikolova (2013: 408) dejstvo, da se kršitve v zvezi z izogibanjem nasprotju interesov opredeljujejo kot prekrški (in ne kot kazniva dejanja), odraža ustrezno prilagodljivost tega koncepta. Če se kršitvi pravil o dolžnem izogibanju interesov pridružijo okoliščine, ki skupaj ali v povezavi s to kršitvijo izpolnjujejo zakonske znake kaznivega dejanja, pa lahko ima ravnanje v nasprotju interesov za posledico tudi kazensko sankcijo.

Ni odveč poudariti, da so kršitve dolžnosti izogibanja nasprotju interesov in ravnanje v nasprotju interesov prekršek ali kaznivo dejanje le, če so kot takšne vnaprej opredeljene v zakonu (načelo zakonitosti), kar pomeni, da v kaznovalno-pravni režim zapadejo le tisti primeri, povezani z nasprotjem interesov, ki so ustrezno pravno regulirani, za kršitve pa so predpisane sankcije. V slovenskem (predvsem medijskem) prostoru se v okviru očitkov različnim nosilcem in izvajalcem javnih funkcij namreč mnogokrat kot nasprotje interesov deklarirajo primeri, ki po nobenem veljavnem predpisu, ki opredeljuje nasprotje interesov, pod ta pojem ne sodijo – npr.:

– organizacija javnega sektorja sklepa posle s subjekti, ki so ustanoviteljsko, lastniško, kapitalsko ali drugače povezani z zaposlenimi v tej organizaciji, ki nimajo statusa funkcionarja ali uradnika na položaju (konkretni zaposleni pri sklenitvi posla ne sodeluje na strani organizacije),

– posamezniki, zaposleni v javnem sektorju, v okviru zakonsko dovoljenih možnosti opravljajo dodatne dejavnosti oziroma imajo dodatne zaposlitve, pri katerih lahko neposredno ali posredno izkoriščajo znanje, pridobljeno v službi, ali resurse delodajalca (npr. tudi na način, da so v službi manj produktivni, ker hranijo energijo za dodatno dejavnost),

– posamezniki, zaposleni v javnem sektorju, na izobraževalnih dogodkih, ki se jih udeležijo izven delovnega časa, odplačno predavajo ali svetujejo o temah iz svojega delovnega področja ipd

V teh in drugih mejnih primerih, ki sovpadajo s širšimi (ne le pravnimi, ampak tudi historičnimi, sociološkimi, kulturnimi ipd.) vidiki razmerja med javnim in zasebnim, je treba primarno izhajati iz dejstva, da ta sektorja na številnih področjih ne moreta prosperirati popolnoma ločeno drug od drugega. V družbah s trdnimi (tudi tradicionalnimi) vrednostnimi sistemi, v katerih se nasprotje interesov, in še posebej mejni primeri, »regulirajo« tudi na področju etike in morale, ki sta za zdrav »genski zapis« in razvoj družbe enako pomembni kot pravo, z razumevanjem tega izhodišča načeloma ni težav in se meje še sprejemljivega oziroma »spodobnega« izoblikujejo že na etični ravni. V družbah z razpadlimi (tudi nejasnimi) vrednostnimi sistemi pa se »ureditev razmer« pričakuje izključno od prava, in v tem okviru še posebej od

kaznovalnega prava. Težava pri tem je, da je zgolj s pravom (in sankcijo kot najmočnejšim pravnim »orožjem«) v okolju zmedenih družbenih konceptov in pričakovanj zelo težko začrtati pravo smer oziroma pri njej dolgoročno vztrajati, saj se – tudi pod predpostavko kakovostne strokovne podstatu v institucijah, kjer pravo nastaja in se uporablja – od začrtane smeri takoj začne odkloni, neposredno za njimi pa pritisk javnosti za *ad hoc* pravne (re)akcije (na zakonodajni in praktični ravni), ki rušijo že tako šibek sistem. Nasprotje interesov je pri tem še posebej občutljivo, saj gre za pojav, ki ga tipični posameznik v taki družbi rad strogo obsoja, ko ga uporabijo drugi, hkrati pa sam počne enako, ko gre za njegove interese. Pri tem se ustvarja učinek (začaranega) kroga, ki ga še utrjuje dejstvo, da razkorak med problematiziranjem ravnanj drugih in toleranco lastnih istovrstnih ravnanj spodjeda družbene temelje v osnovi na enak način kot nasprotje interesov. Preproste rešitve tega problema ni, gotovo pa »genskega zapisa« družbe ni mogoče uspešno preoblikovati oziroma spremeniti le z instrumenti kaznovalnega prava.

3.1 Nasprotje interesov kot znak kaznivega dejanja

Kot rečeno, v Kazenskem zakoniku (KZ-1, 2008) ni kaznivega dejanja, ki bi kot edine ali osrednje zakonske znake določalo zgoraj predstavljene okoliščine, ki definirajo nasprotje interesov. Navedeno ne pomeni, da nasprotje interesov v konkretnem primeru ne more izpolnjevati znakov kaznivega dejanja. Pregled posebnega dela KZ-1 (2008) kaže, da se lahko nasprotje interesov na različno intenzivne načine povezuje s tremi skupinami kaznivih dejanj.

V prvo skupino sodijo kazniva dejanja, pri katerih je izraba službenih dolžnosti za doseganje zasebnih interesov vgrajena v samo bit kaznivega dejanja, ob upoštevanju vseh znakov dejanja pa predstavljajo (naj)težjo obliko nasprotja interesov. To so nedovoljeno sprejemanje daril (KZ-1, 2008: 241. člen), nedovoljeno dajanje daril (KZ-1, 2008: 242. člen), jemanje podkupnine (KZ-1, 2008: 261. člen) in dajanje podkupnine (KZ-1, 2008: 262. člen), v širšem pomenu pa tudi sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje (KZ-1, 2008: 263. člen) in dajanje daril za nezakonito posredovanje (KZ-1, 2008: 264. člen). V to skupino sodijo torej t. i. korupcijska kazniva dejanja.

V drugo skupino je mogoče uvrstiti kazniva dejanja, pri katerih lahko kršitev dolžnega izogibanja nasprotju interesov sovпада z izvršitvenim načinom dejanja, ki je na abstraktni ravni opredeljen kot zloraba položaja oziroma nevestno delo. Sem sodijo kazniva dejanja zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti (KZ-1, 2008: 240. člen), zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic (KZ-1, 2008: 257. člen), nevestno delo v službi (KZ-1, 2008: 258. člen), oškodovanje

javnih sredstev (KZ-1, 2008: 257.a člen) in protizakonito, pristransko in krivično sojenje (KZ-1, 2008: 288. člen).

V tretji skupini so kazniva dejanja, kjer je zasledovanje zasebnega interesa v povezavi z javno funkcijo ali drugim položajem v javnem ali zasebnem sektorju lahko eden od motivov za izvršitev dejanja. V to skupino sodijo neupravičena izdaja poklicne skrivnosti (KZ-1, 2008: 142. člen), izdaja in neupravičena pridobitev poslovne skrivnosti (KZ-1, 2008: 236. člen), zloraba notranje informacije (KZ-1, 2008: 238. člen) in izdaja tajnih podatkov (KZ-1, 2008: 260. člen), pri čemer se izdaja oziroma zloraba različnih vrst tajnih podatkov v javnem in zasebnem sektorju z nasprotjem interesov lahko povezuje predvsem pri tistih oblikah navedenih kaznivih dejanj, ki kot zakonski znak dejanja določajo zasledovanje premoženjske ali nepremoženjske koristi s strani storilca dejanja.

Za razliko od kaznivih dejanj iz prve skupine, pri katerih je nasprotje interesov vgrajeno v bit kaznivega dejanja, je pri dejanjih iz druge in tretje skupine to nasprotje v konkretnem primeru lahko okoliščina, povezana z izvršitvenim načinom ali drugim zakonskim znakom kaznivega dejanja, ne gre pa za dejanja, ki bi samodejno pomenila nasprotje interesov oziroma pri katerih bi bilo nasprotje interesov osrednji element inkriminacije.

Načelo *ultima ratio*, po katerem se smejo kot kazniva dejanja opredeliti le najtežji (upoštevajoč posledico) posegi v pravno zavarovane vrednote in dobrine, velja tudi za področje nasprotja interesov. S tega vidika je ustrezna prikazana ureditev, po kateri z znaki kaznivih dejanj sovpadajo le težje in posebne oziroma specifične oblike nasprotja interesov (korupcija, zloraba položaja in izdaja tajnosti). Poudarjamo, da ta ocena velja na načelni ravni, saj v tem prispevku ne analiziramo opisov posameznih kaznivih dejanj.

3.2 Prekrškovni odzivi na nasprotje interesov

Zakon o prekrških (ZP-1, 2003), ki na sistemski ravni ureja splošni del materialnega ter procesno prekrškovno pravo, ne vsebuje opisov prekrškov, temveč so ti skladno s 3. členom ZP-1 (2003) določeni v področnih predpisih (tj. v zakonih, lahko pa tudi v uredbah vlade in odlokih samoupravnih lokalnih skupnosti). Ker so prekrškovne določbe vedno navezane na vsebinske določbe, ki urejajo posamezen institut, v nadaljevanju navajamo nekaj osrednjih področij, na katerih obstajajo določbe z opredelitvami nasprotja interesov oziroma zapovedi o dolžnem izogibanju temu nasprotju, vključno s prekrškovnimi določbami.

3.2.1 Nasprotje interesov v temeljnem protikorupcijskem zakonu

ZIntPK (2010) bi moral biti v konsistentnem pravnem redu osrednji oziroma sistemski zakon, ki bi urejal dolžno izogibanje nasprotju interesov v javnem, pa tudi v zasebnem sektorju. V našem pravnem redu ni tako, saj so določbe ZIntPK (2010) o dolžnem izogibanju nasprotju interesov dvojno subsidiarne. Ob upoštevanju prvega odstavka 3. člena ZIntPK (2010) se določbe tega zakona uporabljajo le, če dolžno izogibanje nasprotju interesov za posamezne kategorije subjektov ni urejeno drugače v drugem zakonu; nadalje je v 38. členu ZIntPK (2010) izrecno navedeno, da se ukrepi za izogibanje nasprotju interesov, določeni v tem členu, uporabljajo le, če z drugim zakonom ni določeno drugače, prav tako pa se določbe ZIntPK (2010) o nasprotju interesov po izrecni določbi 40. člena tega zakona ne uporabljajo za postopke, v katerih je izločitev uradne osebe urejena z drugim zakonom.

ZIntPK (2010) nasprotje interesov definira v 4. členu, ki vsebuje pomen izrazov, in sicer skladno z 12. točko tega člena nasprotje interesov predstavljajo okoliščine, v katerih zasebni interes uradne osebe⁸ vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njenih javnih nalog. Pozorno branje te definicije sporoča, da ZIntPK (2010) ne pozna ločenega instituta »videza nasprotja interesov,« ampak tudi primer, v katerem obstaja zgolj videz, da zasebni interes vpliva na opravljanje javnih nalog, opredeljuje kot nasprotje interesov. Zasebni interes uradne osebe skladno s 13. točko 4. člena ZIntPK (2010) pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanjo, za njene družinske člane⁹ in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi uradna oseba ima, ali je imela osebne, poslovne ali politične stike. V tem segmentu je opredelilve nasprotja interesov široka in zajema vse potencialne zasebne koristi posameznika, ne glede na njihovo naravo, v okviru enotnega koncepta nasprotja interesov. V teoriji sicer nekateri avtorji ločujejo finančni in nefinančni konflikt interesov. Eisner in Humphreys (2012: 169) pojasnjujeta razliko med njima na primeru konflikta interesov v raziskovalni dejavnosti, do katerega pride, ko znanstvenik, imenovan v komisijo za ocenjevanje projektov, hkrati aktivno sodeluje pri enem ali več projektih (gl. tudi primer zgoraj). Finančni konflikt interesov povezujeja z materialnimi koristmi sodelujočega raziskovalca

⁸ Skladno z 10. točko četrtega odstavka ZIntPK (2010) so uradne osebe po tem zakonu funkcionarji, uradniki na položaju in drugi javni uslužbenci in poslovodne osebe ter člani organov upravljanja, vodenja in nadzora v subjektih javnega sektorja.

⁹ Družinski člani uradne osebe so po določbi 7. točke 4. člena ZIntPK (2010) njen zakonec, otroci, posvojenci, starši, posvojitelji, bratje in sestre (ne glede na to, ali živijo v skupnem gospodinjstvu z uradno osebo) ter osebe, ki z uradno osebo živijo v skupnem gospodinjstvu ali v zunajzakonski skupnosti.

pri projektu, nefinančni pa s tem, da lahko ta oseba pričakuje koristi od pozitivnih ugotovitev iz projekta, npr. v obliki povečanih možnosti za nadaljnje projektno financiranje, povečanje ugleda v akademski skupnosti, povečanje verjetnosti za uspešne objave ipd. Nefinančni konflikt interesov torej zajema posredne koristi, ki jih je zelo težko meriti.

V 37., 38., in 39. členu ZIntPK (2010) uzakonja splošno dolžnost izogibanja nasprotju interesov, predpisuje dolžno ravnanje v zvezi s tem ter določa pravila za postopek ugotavljanja nasprotja interesov, s strani Komisije za preprečevanje korupcije, ki je zadolžena za izvajanje tega zakona v praksi. Pri dolžnem ravnanju uradnih oseb ZIntPK (2010) nalaga uradnim osebam takojšnjo obvezno pisno notifikacijo predstojnika o okoliščinah nasprotja interesov (če uradna oseba predstojnika nima, mora o okoliščinah nasprotja interesov obvestiti Komisijo za preprečevanje korupcije), pri čemer morajo do odločitve predstojnika prenehati opravljati dela v zadevi, v kateri je prišlo do nasprotja interesov. Kršitev notifikacijske dolžnosti je določena kot prekršek, in sicer se po prvem odstavku 77. člena ZIntPK (2010) z globo od 400 do 1.200 evrov kaznuje posameznik (tj. uradna oseba), ki v nasprotju z določbo prvega odstavka 38. člena tega zakona svojega predstojnika ali Komisije ne obvesti takoj o nasprotju interesov oziroma možnosti, da bi to nasprotje nastalo. Če uradna oseba izpolni dolžnost obveščanja, odgovornost za zagotovitev korektnega ravnanja v celoti preide na njenega predstojnika (oziroma na Komisijo za preprečevanje korupcije, če uradna oseba predstojnika nima). Če predstojnik uradni osebi zaupa, ji lahko – vsaj teoretično – kljub še tako očitnemu nasprotju interesov dovoli, da nadaljuje z delom v zadevi, v kateri ima (tudi) zasebne interese. Dobovšek in Škrbec (2012: 47) v zvezi s tem kritično ugotavljata, da možnost, da lahko nadrejeni svojemu zaposlenemu dovoli izvajanje dejavnosti tudi v okoliščinah, ki pomenijo nasprotje interesov, predstavlja luknjo v predpisu, saj bi morala biti izločitev zaposlenega iz postopka v takšnem primeru obvezna. *Ratio* zakona gre namreč v smeri izogibanja odločanja v zadevah in ne obveščanja predstojnika kot še enega člana v verigi odločanja. Pri tem velja omeniti, da ZIntPK (2010) ne predvideva sankcije za predstojnika, če napačno oceni, da uradna oseba v konkretnem primeru ne bo favorizirala svojih zasebnih interesov pred službenimi dolžnostmi, in tudi ne (posebne) sankcije za uradno osebo, če (z ali brez dovoljenja predstojnika ali komisije) ravna v nasprotju interesov oziroma v konkretnem primeru pristransko opravi svojo nalogo zaradi zagotovitve koristi sebi ali povezanim subjektom. Prav tako ZIntPK (2010) in ZP-1 (2003) ne predvidevata možnosti razveljavitve uradnih in drugih dejanj, ki so bila izvršena v nasprotju interesov.

Domet prekrškovne ureditve ZIntPK (2003) na področju nasprotja interesov je torej sledeč: če uradna oseba, ne da bi koga obvestila o okoliščinah nasprotja interesov, zaposli

svojega družinskega člana npr. v javni agenciji, ki jo vodi, bo sankcionirana zgolj in izključno za opustitev obveščanja predstojnika (ali Komisije za preprečevanje korupcije) o okoliščinah nasprotja interesov. Pogodba o zaposlitvi z družinskim članom uradne osebe bo ostala veljavna, ravnanje v nasprotju interesov pa neposredno oziroma na podlagi zakona ne bo vplivalo na položaj uradne osebe (možnost razrešitve uradne osebe s položaja je odvisna od zakonodaje, ki ureja njen položaj, ter odločitve organa, ki je za razrešitev pristojen).

Tudi domet kazenskopravne zakonodaje v tem hipotetičnem primeru je razmeroma ozek. Kršitev dolžnosti predpisane ukrepa za izogibanje nasprotju interesov (se pravi opustitev obveščanja predstojnika ali Komisije za preprečevanje korupcije o okoliščinah nasprotja interesov) sama po sebi ne sovпада z nobenim od izvršitvenih načinov kaznivega dejanja zlorabe uradnega položaja ali pravic. Ta obveznost obveščanja je namreč zgolj navezana na uradno dejanje, ni pa njegov sestavni del, zato ne more pomeniti izrabe uradnega položaja, prestopa meja uradnih pravic ali opustitve uradne dolžnosti, ki so opredeljeni kot izvršitveni načini kaznivega dejanja zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic po 257. členu KZ-1 (2008).

Ali ravnanje uradne osebe, ki v javnem sektorju zaposli svojega sorodnika, izpolnjuje znake kaznivega dejanja, je odvisno od okoliščin konkretnega primera. Pri tem je relevantno npr. vprašanje, ali zaposleni sorodnik izpolnjuje pogoje za delovno mesto, na katero ga je zaposlila uradna oseba. Če jih izpolnjuje, ni mogoče govoriti o izrabi uradnega položaja ne o prestopu uradnih pravic; dolžnost obveščanja predstojnika pa, kot rečeno, tudi ne sodi med uradne dolžnosti, katerih opustitev je kazniva v okviru kaznivega dejanja zlorabe položaja ali uradnih pravic iz 257. člena KZ-1 (2008). V tem primeru znakov kaznivega dejanja torej ni. Če zaposleni sorodnik ne izpolnjuje pogojev za delovno mesto, pa je kršitev pravil, ki določajo pogoje za zasedbo določenega delovnega mesta (in ne kršitev pravil o dolžnem izogibanju nasprotju interesov!), mogoče opredeliti kot izrabo uradnega položaja, kar pomeni, da so vsaj v delu, ki opredeljuje izvršitveni način, izpolnjeni znaki kaznivega dejanja iz 257. člena KZ-1 (2008). Enako bi veljalo pri zaposlitvi brez izvedenega predpisanega postopka oziroma če so bila pravila tega postopka grobo kršena v korist sorodnika uradne osebe ali če uradna oseba ni imela pooblastil za podpis pogodbe o zaposlitvi (v slednjem primeru bi šlo za prestop meja njenih uradnih pravic, kar je – enako kot izraba položaja – samostojen izvršitveni način dejanja iz 257. člena KZ-1 (2008)).

Poleg tega je v konkretnem hipotetičnem primeru zaposlitve ožjega sorodnika v javnem sektorju z vidika kaznivega dejanja po 257. členu KZ-1 (2008) zapleten tudi zakonski znak, opredeljen kot nepremoženjska (prvi odstavek) ali protipravna premoženjska korist (tretji odstavek). Delovno me-

sto oziroma služba za posameznika predstavlja korist, ki je nedvomno več kot le nepremoženjska korist; a hkrati v primeru, ko posameznik delo tudi dejansko opravlja, prejetega plačila ni mogoče opredeliti kot *protipravno* premoženjsko korist. V primeru, ko posameznik ne izpolnjuje pogojev za delovno mesto, ki ga zaseda, pa je kot protipravno premoženjsko korist mogoče šteti le razliko med plačo za nižje delovno mesto, za katerega ima pogoje, in višje, ki ga zaseda.

Iz prikazanega primera je razvidno, da je enostavno dejansko stanje, ki pomeni tipično nasprotje interesov (zaposlitev sorodnika v breme javnih sredstev) z vidika domačega kaznovalnega prava zapleteno, pravne reakcije pa niso zaokrožene na način, da bi se posledice ravnanja v nasprotju interesov hitro in učinkovito sanirale.

3.2.2 Uradniško nasprotje interesov

ZJU (2005) v določbi 100. člena ureja »opravljanje drugih dejavnosti in konflikt interesov«. Ta določba zajema oziroma se nanaša na uradnike, to je javne uslužbence, ki v organih opravljajo javne naloge oziroma naloge, ki so neposredno povezane z izvrševanjem oblasti ali z varstvom javnega interesa (ZJU, 2005: 23. člen).

Prvih pet odstavkov 100. člena ZJU (2005) ureja vprašanje nezdržljivosti položaja uradnika z opravljanjem drugih (pridobitnih) dejavnosti, šesti odstavek tega člena pa določa omejitve poslovanja med organom, v katerem deluje uradnik na položaju, in pravnimi osebami, v katerih ima ta uradnik ali njegov zakonec, sorodnik v ravni vrsti oziroma sorodnik v stranski vrsti do tretjega kolena, več kot 20-odstotni delež. Nasprotje interesov v ožjem pomenu besede je urejeno v sedmem odstavku 100. člena ZJU (2005), in sicer tako na ravni definicije kot tudi dolžnega ravnanja uradnika, ki se znajde v tem nasprotju. ZJU (2005) opredeljuje nasprotje interesov kot položaj, v katerem bi osebni interes uradnika lahko vplival na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog oziroma v katerem okoliščine vzbujajo dvom o uradnikovi nepristranskosti in objektivnosti; kot temeljno dolžnost uradnika pa določa obvestitev predstojnika o okoliščinah nasprotja interesov. Ureditev je v bistvenem torej podobna kot v ZIntPK (2010), vendar pa ZJU (2005) nima prekrškovnih določb, na podlagi katerih bi bilo mogoče uradnika sankcionirati zaradi kršitve obveznosti iz sedmega odstavka 100. člena tega zakona.¹⁰ ZJU (2005) na tem mestu omenjamo predvsem za-

radi nazorne osvetlitve problematike subsidiarnosti ZIntPK (2010). Zaradi klavzule o subsidiarnosti namreč ZIntPK (2010) za osebe, ki imajo po ZJU (2005) status uradnika, ne velja, kar pomeni, da bo javni uslužbenec, ki ni uradnik, za opustitev notifikacije okoliščin nasprotja interesov odgovarjal za prekršek (po ZIntPK, 2010), uradnik pa po ZJU (2005) za istovrstno ravnanje prekrškovno ne bo odgovarjal.

3.2.3 Nasprotje interesov na področju javnega naročanja

Določbe o preprečevanju nasprotja interesov ima tudi Zakon o javnem naročanju (ZJN-3, 2015), in sicer v 91. členu, ki v uvodu na splošni ravni zavezuje naročnika, da mora v postopku oddaje javnega naročila s ciljem preprečiti izkrievljanje konkurence in zagotoviti enakopravno obravnavo vseh gospodarskih subjektov, ki sodelujejo v postopku kot ponudniki, zagotoviti učinkovito preprečevanje, odkrivanje in odpravljanje nasprotja interesov. Iz tretjega odstavka 91. člena tega zakona (ZJN-3, 2015) je smiselno razvidno, da nasprotje interesov obstaja v primeru, ko je oseba, ki sodeluje v katerikoli fazi postopka javnega naročanja, neposredno ali posredno povezana z izbranim ponudnikom¹¹ na način, da lahko ta povezava oziroma zasebni, finančni ali ekonomski interes te osebe vpliva na objektivno in nepristransko opravljanje njenih nalog v zvezi z javnim naročilom ali vzbuja dvom o njeni objektivnosti in nepristranskosti. Enako kot ZIntPK (2010) in ZJU (2005) tudi ZJN-3 (2015) kot temeljni ukrep za preprečevanje nasprotja interesov uzakonja pisno obveščanje predstojnika oziroma nadzornega organa o okoliščinah tega nasprotja, pri čemer za nespoštovanje te dolžnosti kršitelju grozi globa od 500 do 2.000 evrov.

Zaradi zagotovitve izvajanja določb o preprečevanju oziroma odpravljanju nasprotja interesov mora izbrani ponudnik naročniku na poziv posredovati podatke o svojih ustanoviteljih, družbenikih, delničarjih, komanditistih ali drugih lastnikih (vključno s podatki o lastniških deležih navedenih oseb) ter o povezanih gospodarskih subjektih. Za opustitev te dolžnosti izbranemu ponudniku in njegovim odgovornim osebam grozi globa (za pravno osebo je odvisna od velikosti subjekta, za odgovorno osebo pa je predpisana v višini od 500 do 2.000 evrov).

¹⁰ Enako kot zgoraj tudi v tem primeru velja, da kršitev dolžnosti predpisanega ukrepa za izogibanje nasprotju interesov (se pravi opustitev obveščanja predstojnika o okoliščinah nasprotja interesov) sama po sebi ne sovpaše z izvršitvenimi načini kaznivega dejanja zlorabe uradnega položaja ali pravic.

¹¹ Pri tem se po določbi četrtega odstavka 91. člena ZJN-3 (2015) šteje, da obstaja neposredna ali posredna povezava s ponudnikom v primeru, če je oseba, ki sodeluje v postopku javnega naročila v zakonski zvezi, zunajzakonski skupnosti, registrirani istospolni partnerski skupnosti, skupnem gospodinjstvu, krvnem sorodstvu v ravni vrsti, krvnem sorodstvu v stranski vrsti do vštete tretjega kolena, sorodstvu po svaštvu do vštete drugega kolena, posvojitelj, posvojenec, rejnik, rejenc, v zasebnem poslovnem ali delovnopravnem razmerju s ponudnikom, njegovim družbenikom z več kot 5-odstotnim lastniškim deležem, zakonitim zastopnikom ali prokuristom.

S tem se prekrškovna reakcija zoper nasprotje interesov v postopkih javnega naročanja izčrpa. Kršitve pravil o dolžnem izogibanju nasprotju interesov ali ravnanja v nasprotju interesov pri oddaji javnega naročila ni med razlogi za ničnost pogodbe, ki so opredeljeni v 44. členu Zakona o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja (2011); je pa v povezavi z nasprotjem interesov treba omeniti določbo d) točke šestega odstavka 75. člena ZJN-3 (2015), ki naročniku omogoča, da gospodarski subjekt izloči iz sodelovanja v postopku javnega naročanja, če nasprotja interesov ni mogoče učinkovito odpraviti z drugimi, blažjimi ukrepi.

3.2.4 Nasprotje interesov v subjektih zasebnega prava

Slovenska zakonodaja vsebuje tudi pravila o izogibanju nasprotju interesov v zasebnem sektorju, konkretno v okviru delniških družb in družb z omejeno odgovornostjo, ki so ustanovljene in delujejo na podlagi Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1, 2006). Kot navedeno že zgoraj, v primerjavi z javnim sektorjem v zasebnem sektorju obstajajo določene specifičnosti pri pojmovanju zasebnih interesov posameznikov. Za razliko od javnega sektorja, v katerem ne morejo obstajati t. i. »družinska podjetja« ali organi, so v zasebnem sektorju to uveljavljene in razmeroma pogoste ter popolnoma legalne in legitimne oblike podjetniškega delovanja. Medtem ko je zaposlitev ožjega sorodnika državnega funkcionarja v organu, ki ga ta funkcionar vodi, vsestransko sporna, je zaposlitev družinskega člana direktorja v družinskem podjetju popolnoma normalna in celo pričakovana. Institut nasprotja interesov ima torej v zasebnem sektorju v določenem delu drugačne razsežnosti in izhodišča kot v javnem sektorju, kar upošteva tudi ZGD-1 (2006). Po določbi enajstega odstavka 38.a člena ZGD-1 (2006) se ta člen, ki ureja različne aspekte nasprotja interesov, namreč ne uporablja za delniško družbo in družbo z omejeno odgovornostjo, če je poslovodstvo, prokurist ali izvršni direktor sam, ali njegov družinski član, imetnik deleža v višini vsaj treh četrtin osnovnega kapitala ali upravljavskih pravic te delniške družbe ali družbe z omejeno odgovornostjo (enako velja, če so vsi navedeni skupaj imetniki takšnega deleža).

ZGD-1 (2006) v 38.a členu, ki sodi med splošne določbe, ureja t. i. »odpravo nasprotja interesov«. Konkretneje določbe od četrtega do desetega odstavka tega člena¹² vzpostavljajo omejitve oziroma prepoved poslovanja med gospodarskimi

¹² Pri tem je pomembno, da se te določbe ob upoštevanju enajstega odstavka 38.a člena ZGD-1 (2006) ne uporabljajo v primeru, če znesek posameznega pravnega posla ne presega 2.000 evrov brez DDV in če skupni znesek vseh pravnih poslov z drugo družbo ali drugo pravno osebo v tekočem poslovnem letu ne presega zneska 24.000 evrov brez DDV, razen če je poslovodstvo, prokurist ali izvršni direktor sam, ali njegovi družinski član udeleženi na dobičku pravne osebe, s katero se sklepa posel, na katerikoli pravni podlagi.

družbami, v katerih se prepletajo položaji oziroma lastništvo deležev istih fizičnih oseb, določbe prvega, drugega in tretjega odstavka pa se neposredno nanašajo na nasprotje interesov v ožjem pomenu besede. Ključnim osebam v delniških in družbah z omejeno odgovornostjo med drugim nalagajo dolžnost izogibati se kakršnemu koli nasprotju svojih interesov ali dolžnosti z interesi ali dolžnostmi družbe, ki jo vodijo ali nadzirajo; če nastopi nasprotje interesov,¹³ pa se aktivira notifikacijska dolžnost, in sicer mora tak posameznik najkasneje v roku treh delovnih dni o okoliščinah nasprotja interesov pisno obvestiti organ, katerega član je, in organ nadzora.¹⁴

ZGD-1 (2006) v 308.a členu vsebuje še en institut, ki je povezan s preprečevanjem nasprotja interesov, in sicer obveznost razkritja nasprotja interesov v primerih, kadar določena oseba delničarjem, ki je za to niso pooblastili, ponudi zastopanje na skupščini družbe. Taka oseba mora delničarjem v pisni obliki in pred podelitvijo pooblastila razkriti vse okoliščine, ki so lahko pomembne za delničarja pri presoji tveganja, da bi pooblaščenec lahko deloval v interesu, drugačnem od interesa delničarja.¹⁵ Določba primeroma navaja, da lahko do nasprotja interesov pride predvsem takrat, če je oseba, ki ponudi zastopanje, večinski delničar družbe ali oseba, ki jo ta nadzoruje, član organa vodenja ali nadzora družbe ali večinskega delničarja ali oseba, ki jo ta nadzoruje, zaposlena ali revizor družbe ali večinskega delničarja ali oseba, ki jo ta nadzoruje, ali ožji družinski član katere od navedenih oseb.

ZGD-1 (2006) predpisuje prekrškovno sankcijo le za kršitev četrtega in petega odstavka 38.a člena tega zakona, se pravi za primere, ko poslovodstvo, prokurist ali izvršni direktor delniške družbe ali družbe z omejeno odgovornostjo brez soglasja nadzornega sveta, upravnega odbora ali skupščine sklene pravni posel z drugo družbo, v kateri ima on sam ali njegov družinski član ali vsi skupaj delež, ki dosega najmanj desetino osnovnega kapitala, ali je sam ali njegov družinski član udeležen na dobičku druge družbe oziroma ali teh organov ne obvesti o sklenitvi pravnega posla v skladu s petim odstavkom 38.a člena tega zakona. Za kršitev dolžnosti izogibanja nasprotju interesov po prvem in obveščanja pristojnih organov o okoliščinah nasprotja interesov po drugem odstavku 38.a

¹³ Po tretjem odstavku 38.a člena ZGD-1 (2006) nasprotje interesov obstaja, kadar je nepristransko in objektivno opravljanje nalog posameznika ali odločanje v okviru izvajanja njegove funkcije ogroženo zaradi vključevanja osebnega ekonomskega interesa, interesa družinskih članov ali zaradi posebne naklonjenosti ali kakršnih koli drugih interesov povezanih z drugo fizično ali pravno osebo.

¹⁴ Če družba nima nadzornega sveta, mora o tem obvestiti družbenike na prvi naslednji skupščini.

¹⁵ Če oseba na skupščini ne zastopa več kot deset delničarjev in več kot enega odstotka osnovnega kapitala, ni zavezana k razkritju informacij po 308.a členu ZGD-1 (2006).

člena ZGD-1 (2006), kakor tudi za kršitve dolžnosti iz 308.a člena ZGD-1 (2006) prekrškovne sankcije niso predvidene.

V širše področje nasprotja interesov sodi tudi določba 41. člena ZGD-1 (2006), ki ureja prepoved konkurence in ključnim osebam iz gospodarske družbe prepoveduje udeleževanje v konkurenčnih družbah ali drugih poslovnih subjektih, če statut družbe ne določa drugače (podrobno jo obravnavajo Jan, Bratina in Ilič, 2014). Za kršitev določbe 41. člena ZGD-1 (2006) prekrškovne sankcije niso predvidene.

3.2.5 Nasprotje interesov na področju upravljanja s premoženjem države

Sklepno omenjamo še Zakon o Slovenskem državnem holdingu (ZSDH-1, 2014). Eden od namenov tega zakona je doseči ločitev funkcije države kot lastnice kapitalskih naložb od drugih funkcij države in na ta način preprečevati nasprotje interesov (ZSDIH-1, 2014: 1. člen). Zaradi tega ima ta zakon podrobnejše določbe o dolžnem izogibanju nasprotju interesov in uvaja širšo paletu ukrepov za obvladovanje tega nasprotja od ostalih predpisov. Pri tem so določbe o nasprotju interesov (ZSDH-1, 2014: 59. člen) v tem zakonu ustrezno ločene od določb, ki urejajo omejitve poslovanja s povezanimi osebam (ZSDH-1, 2014: 60. člen), omejitve v zvezi s sprejemanjem daril (ZSDH-1, 2014: 61. člen) ter nadzor nad premoženjskim stanjem vodilnih v Slovenskem državnem holdingu in v družbah, v katerih ima ta holding večinski delež ali prevladujoč vpliv (ZSDH-1, 2014: 62. člen).

Po splošni določbi prvega odstavka 59. člena ZSDH-1 (2014)¹⁶ morajo člani uprave SDH, člani nadzornega sveta SDH, zaposleni v SDH, člani kadrovske komisije, pooblaščenec za skladnost poslovanja in integriteto in člani posvetovalnih teles SDH razkriti okoliščine, ki bi lahko povzročile nasprotje interesov, in se dosledno izogibati nasprotju interesov (glede vsebine in razsežnosti nasprotja interesov ZSDH-1 (2014) napotuje na ZIntPK (2010)).¹⁷ Hkrati tretji odstavek

¹⁶ Ta člen se smiselno uporablja tudi za ravnanje zunanjih pravnih in fizičnih oseb, ki za SDH izvajajo pogodbene ali svetovalne storitve, ter za člane organov vodenja ali nadzora, prokuriste in osebe na vodstvenih položajih v družbah, v katerih ima SDH večinski delež ali prevladujoč vpliv, pri čemer so organi, pristojni za odločanje skladno s petim odstavkom tega člena, organi družb, v katerih ima SDH večinski delež ali prevladujoč vpliv.

¹⁷ Okoliščine, ki bi lahko povzročile konflikt interesov, so organu, ki je pristojen za njihovo imenovanje, skladno z drugim odstavkom 59. člena ZSDH-1 (2014) že pred odločanjem o imenovanju dolžni razkriti tudi kandidati za člana uprave SDH, nadzornega sveta SDH, kadrovske komisije, za prokurista, poslovnega pooblaščenca ali drugo vodstveno mesto v SDH in kandidati za člana v organu vodenja ali nadzora v družbah, v katerih ima SDH večinski delež ali prevladujoč vpliv.

59. člena ZSDH-1 (2014) izrecno zahteva, da član uprave SDH, nadzornega sveta SDH, kadrovske komisije, prokurist, poslovni pooblaščenec ali član drugega vodstvenega mesta v SDH in član organa vodenja ali nadzora v družbah, v katerih ima SDH večinski delež ali prevladujoč vpliv, v enem mesecu po imenovanju na katerega koli od navedenih položajev razkrije:

— podatke o lastniških deležih, delnicah in upravljaljskih pravicah, ki jih ima sam ali njegovi družinski člani,

— podatke o funkcijah oziroma delu, ki jih je opravljal v preteklih petih letih ali jih še opravlja v osebah javnega ali zasebnega prava,

— podatke o dolgovih, obveznostih ali prevzetih jamstvih in danih posojilih, ki jih ima sam ali subjekti iz prve alineje tega odstavka, v katerih ima več kot 25 % lastniški delež, z navedbo višine zneskov in imen subjektov, s katerimi je v omenjenem dolžniškem ali upniškem razmerju,

— podatke, ali ima sam, njegovi družinski člani ali subjekti, v katerih ima več kot 25 % lastniški delež, neporavnane davčne obveznosti,

— druge okoliščine, ki bi lahko vplivale ali vplivajo na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog ali na njegovo osebno integriteto.

Nadalje četrti odstavek 59. člena ZSDH-1 (2014) od posameznika, ki pri opravljanju svojega dela zazna okoliščine, ki bi lahko povzročile nasprotje interesov, zahteva, da te okoliščine nemudoma razkrije in se (samo)izloči iz nadaljnega dela, vplivanja ali odločanja o zadevi, ali pa zahteva, da o njegovi izločitvi ali drugih potrebnih ukrepih odloči pristojni organ (ti organi so določeni v petem odstavku istega člena). Do odločitve tega organa posameznik ne sme opravljati dela pri zadevi ali o njej odločati, razen če bi zaradi odlašanja nastala velika poslovna škoda.

Pomembna je tudi določba osmega odstavka 59. člena ZSDH-1 (2014), skladno s katero se kršitev razkritja in dolžnega izogibanja nasprotju interesov po tem členu, ki je storjena naklepno ali iz velike malomarnosti, šteje za hujšo kršitev delovnih ali pogodbenih obveznosti.

Za kršitve 59. člena ZSDH-1 (2014) v 74. členu določa naslednje sankcije:

— z globo od 400 do 4.000 evrov se kaznuje za prekršek posameznik, ki v nasprotju s tretjim odstavkom 59. člena tega pristojnemu organu ne razkrije okoliščin, ki bi lahko povzročile nasprotje interesov, in posameznik, ki se v nasprotju s četrtem odstavkom 59. člena tega zakona ne izloči iz nadaljnega dela, vplivanja ali odločanja o zadevi ali ne zahteva, da o njegovi izločitvi ali drugih potrebnih ukrepih odloči pristojni organ;

— z enako globlo pa za prekršek se kaznuje tudi odgovorna oseba, ki v nasprotju z določbo četrtega odstavka 59. člena tega zakona ne odloči o okoliščinah nasprotja interesov.

3.2.6 (Ne)sistemska prekrškovna reakcija na nasprotje interesov

Vsi obravnavani predpisi (ZIntPK (2010), ZJU (2005), ZJN-3 (2015), ZGD-1 (2006) in ZSDH-1 (2014)) kot temeljni ukrep za obvladovanje nasprotja interesov določajo obveznost posameznika, da o okoliščinah nasprotja interesov takoj, ko jih zazna, praviloma pisno obvesti svojega predstojnika ali drug organ. Notifikacija okoliščin nasprotja interesov je torej ukrep kurativne (in le izjemoma preventivne) narave. Pri tem je treba poudariti, da ta notifikacija sama po sebi položaja nasprotja interesov ne odpravi; omogoča pa, da se v konkretnem primeru ravna na način, da se ohrani zaupanje v delovanje posameznika in organa. Če je dovolj podrobna in pravilno razumljena, namreč notifikacija okoliščin nasprotja interesov preprečuje napačne zaznave in omogoča udeležencem in javnosti, da bodisi podajo »informiran pristanek« na nasprotje interesov bodisi zahtevajo drugačno reakcijo oziroma postopke (Davis, 2001: 13). Nevarnost tega, sicer primerne in ustreznega ukrepa je, da se lahko hitro sprevrže v formalizem, predvsem če predstojnik oziroma drug pristojen organ po seznanitvi z okoliščinami nasprotja interesov v konkretnem primeru svojega dela ne opravi korektno in ne sprejme in izvede ukrepov, ki bi nevtralizirali negativne učinke nasprotja interesov, vključno z (obstoječim ali prihodnjim) videzom tega nasprotja.

Korak dlje greta v domači zakonodaji ZSDH-1 (2014) in ZGD-1 (2006), ki poleg notifikacije uzakonjata tudi institut t. i. vnaprejšnjega razkritja interesov, ki je izrazito preventivne narave. Ta ukrep kot osnovni instrument proaktivne transparentnosti temelji na tem, da je za obvladovanje oziroma preprečevanje škodljivih učinkov nasprotja interesov bistveno pravočasno (praviloma vnaprejšnje) in popolno ter transparentno razkritje okoliščin, ki sovpadajo z zasebnimi interesi posameznika na odločevalskem položaju. To razkritje spodbuja oziroma sili posameznike, da uredijo svoje zadeve, hkrati pa služi kot osnovni pogoj za pravočasno zaznavanje potrebe po izločitvi posameznika iz odločanja oziroma za prepoznavanje obstoja (videza) nasprotja interesov (Reed, 2008: 14). Še bolj kot po nastopu funkcije ali položaja je tovrstno razkritje pomembno v času, ko posameznik kandidira za to funkcijo oziroma položaj, saj lahko organ, pristojen za imenovanje, vnaprej oceni, ali obstoječe aktivnosti, lastniška, poslovna in podobna razmerja kandidata sploh omogočajo, da bo objektivno in nepristransko opravljal naloge na položaju, za katerega kandidira. V povezavi z vnaprejšnjim razkritjem interesov je aktualno tudi vprašanje javne objave teh razkritij in s tem

povezano vprašanje razmerja med transparentnostjo na eni in zasebnostjo posameznikov na drugi strani. Reed (2008: 17) navaja, da naj bi pravne ureditve na tem področju upoštevale splošno pravilo, da je poseg v zasebnost v imenu transparentnosti upravičen le tam, kjer obstaja jasna korist od javne objave podatkov.

Najdlje pa gre med obravnavanimi predpisi ZSDH-1 (2014), ki kot edini zakon za primer kršitev določb o izogibanju nasprotju interesov izrecno napotuje na uporabo sankcij delovnopravne in civilnopravne narave. Poleg tega ZSDH-1 (2014) edini kot ukrep za omejevanje oziroma obvladovanje nasprotja interesov uzakonja samoizločitev posameznika iz nadaljnjega dela v zadevi, v kateri se je znašel v nasprotju interesov. Ostala zakonodaja odločitev o (ne)izločitvi posameznika iz dela v sporni zadevi nalaga oziroma prepušča izključno predstojniku ali drugemu pristojnemu organu. Na načelni ravni (in v primeru ZJU (2005) in ZJN-3 (2015) tudi po izrecni zakonski določbi) v takem primeru odgovornost za zakonito opravljeno delo sicer preide na predstojnika, vendar pa zakoni ne predvidevajo učinkovitih mehanizmov za uveljavljanje te odgovornosti. Če posameznik predstojnika korektno obvesti o okoliščinah nasprotja interesov, predstojnik pa namerno zamuja pred škodljivimi učinki tega nasprotja in posamezniku v očitnem nasprotju interesov dovoli, da opravi delo do konca (in uresniči zasebni interes), je ne glede na motiv predstojnika v konkretnem primeru očitno, da zakonske norme o izogibanju oziroma obvladovanju nasprotja interesov niso dosegle svojega namena. Enako bo praviloma veljalo v primeru morebitne kolizije med občutki posameznika o nezmožnosti objektivnega opravljanja dela na eni strani in odločitvijo predstojnika, da mora nadaljevati z delom v zadevi na drugi strani. Kazenskopravna reakcija zoper predstojnika je možna le v najtežjih primerih naklepnega ravnanja, ko bodo podane tudi druge okoliščine, ki so določene kot zakonski znak praviloma korupcijskih kaznivih dejanj; v večini primerov pa učinkovitega pravnega mehanizma za primere napačnega ravnanja predstojnika ni¹⁸ (ne glede na to, ali gre za naklepno ravnanje ali zgolj za slabo presojo zaradi nevednosti oziroma slabega razumevanja koncepta nasprotja interesov).

Ugotoviti je torej mogoče, da se zakonodajni ukrepi na področju preprečevanja in odpravljanja nasprotja interesov vztrajno razvijajo, a hkrati zgornji pregled kaže, da je ta ra-

¹⁸ Teoretično lahko Komisija za preprečevanje korupcije sicer uvede postopek za ugotavljanje dejanskega nasprotja interesov skladno z 39. členom ZIntPK (2010), ki pa kot edini ukrep v primeru ugotovljenega nasprotja interesov predvideva »obveščanje pristojnih organov.« Ta formalistični ukrep zaradi odsotnosti sistemske ureditve za preprečevanje nasprotja interesov v večini primerov ne more biti učinkovit.

zvoj parcialen in neuskklajen. Ob upoštevanju že omenjenega dejstva, da sta za obvladovanje nasprotja interesov osveščanje in izobraževanje enako pomembna, kot so zapovedna oziroma omejitvena zakonska določila, bi bilo ustreznejše, če bi se nastavki za ukrepe zoper nasprotje interesov oziroma za obvladovanje tega nasprotja določili v sistemskem predpisu, specialni predpisi pa bi te ukrepe le prilagodili konkretnemu področju, ki ga urejajo. Na ta način bi se lahko pomembno izboljšala tudi prekrškovna reakcija, za katero je mogoče ugotoviti, da večinoma naslavlja formalne in ne vsebinskih kršitev, povezanih z nasprotjem interesov.

Iz kratkega povzetka prekrškovnih določb izbranih zakonov je razvidno, da ti kot prekršek primarno določajo opustitev dolžnosti notifikacije okoliščin nasprotja interesov predstojniku ali drugemu organu. Za ravnanje v nasprotju interesov, ki je tisto, ki neposredno povzroča škodo na zavarovani dobrini (najmanj škodo na ugledu v obliki zmanjšanja zaupanja, praviloma pa tudi škodo proračunskim ali drugim sredstvom), pa prekrškovnih sankcij ni. Prav tako v zakonodaji tudi ni drugih mehanizmov, s katerimi bi se ta škoda hitro in učinkovito sanirala. Zavedanja o škodljivih učinkih nasprotja interesov primarno seveda ni mogoče graditi na represivnih (kazenskopravnih ali prekrškovnih) ukrepih, lahko pa ti ukrepi pripomorejo k uveljavitvi določenega instituta tam, kjer preventiva ne zadostuje ali odpove, vendar le, če so smiselni in naslavlajo srž problema, česar pa za prekrškovnopravni odziv v izbranih zakonih (z delno izjemo ZSDH-1 (2014)) ni mogoče trditi.

4 Sklep

Nasprotje interesov v osnovi spodjeda zaupanje, ki je ključni element za uspeh in uveljavljanje demokratičnega državnega sistema. Škodljive posledice izgube zaupanja in ugleda so lahko različne in se pogosto ne izrazijo takoj in v vsem svojem obsegu. V vsej svoji razsežnosti se (podobno kot zahrbtna bolezen) pokažejo šele, ko je družbena škoda že občutna ali morda celo ireverzibilna. Tako je na globalni ravni mogoče opaziti, da v zadnjih 30 letih vztrajno upada zaupanje ljudi v politike in politične stranke, kar je postalo skupna značilnost sodobnih demokratičnih ureditev. »Navadni« ljudje v državah z demokratičnim sistemom so prepričani, da politiki zlorabljajo zaupanje in oblast za doseganje koristi oziroma za reševanje svojih osebnih težav in težav svojih sorodnikov in znancev (Nikolov, 2013: 407), kar z drugimi besedami pomeni, da je nasprotje interesov (vsaj po dojetanju javnosti) zažrto v temelje oblasti.

V širšem javnem sektorju dajanje prednosti zasebnim interesom posameznika oziroma interesom z njim povezanih

oseb negativno vpliva na integriteto in ugled tega posameznika, organa, pri katerem deluje, in tudi celotnega javnega sektorja. Praviloma je ravnanje v nasprotju interesov tudi v škodo proračunskim sredstvom. Vse skupaj lahko sčasoma, če se problem zanemari in postane nasprotje interesov sistemska značilnost, pripelje do popolnega nespoštovanja in do neučinkovitosti ali kolapsa državnega aparata. V zasebnem (gospodarskem) sektorju se negativni vpliv nasprotja interesov kaže predvsem na področju konkurenčnosti. Empirično je denimo dokazano, da v Sloveniji politična okuženost nadzornih svetov gospodarskih družb, ki temelji na zasebnih interesih posameznikov, negativno vpliva na produktivnost (in posledično na konkurenčnost) teh družb (Domadenik, Prašnikar in Svejnar, 2015). Tudi sicer se s tem, ko osnova pridobitve ali oddaje posla nista kakovost in cena blaga ali storitve, ampak zasebni oziroma osebni interesi, omogočajo nezdravi odnosi med poslovnimi subjekti, ki dolgoročno slabijo gospodarski sistem kot celoto, kar se prej ko slej odrazi tudi na širši družbeni in državni ravni.

Z ustavnopravnega vidika je preprečevanje in obvladovanje dejanskega ali potencialnega nasprotja interesov tesno povezano z uresničevanjem ustavnega načela o enakosti pred zakonom (Nikolov, 2013: 409), vendar je treba ponovno opozoriti, da nasprotje interesov oziroma njegovo preprečevanje ni izključna tema za pravno urejanje, ampak tudi etična kategorija. Obseg pravnega urejanja tega pojava je odvisen od stopnje družbenega razvoja in dojetanja pojma in vloge javnega in zasebnega sektorja v posamezni državi in družbi; v osnovi pa podobno velja tudi za etične razsežnosti. Posplošeno rečeno, si je dejansko ali navidezno nasprotje interesov mogoče predstavljati kot rumeno luč na semaforju. Treba je biti pozoren. Glede na okoliščine primera se lahko za tem prižge bodisi rdeča bodisi zelena luč, lahko pa ostane nekaj časa prižgana tudi rumena. To je močno odvisno od tega, kaj stori oseba, ki se ji prižge rumena luč – in v tem delu bo nasprotje interesov oziroma izogibanje temu nasprotju vedno tudi vprašanje posameznikove etike (Pritchard, 2002: 10). Naše pravo to v osnovi upošteva. Čeprav zgoraj predstavljeni zakoni vsebinsko (večinoma sicer v niansah) različno opredeljujejo nasprotje interesov, so si enotni v tem, da mora na nasprotje interesov v prvi vrsti paziti posameznik sam.

Z vidika kazenskega prava ravnanja v nasprotju interesov ne bi bilo primerno in ob obstoječem sistemu, na katerem je zgrajen posebni del KZ-1 (2008), tudi ne bi bilo mogoče inkriminirati posebej kot samostojnega kaznivega dejanja, ker je pojem dajanja prednosti zasebnim interesom oziroma (ne)pristransko in (ne)objektivno opravljenega dela, ki je središčni gradnik nasprotja interesov, v osnovi preveč subjektiven, da bi ga bilo mogoče verodostojno ovrednotiti na podlagi navzven (raz)vidnih okoliščin (gl. uvodoma izpostavljene di-

leme glede znanstvenika, ki ocenjuje projekte), tudi če bi privolili v logiko, da »naklep ne nastane v glavi storilca, temveč v glavi sodnika« (o tem Ambrož, 2015: 138–143, 146–147). Inkriminirati je torej smiselno le tiste (težje) oblike nasprotja interesov, pri katerih nastanejo otipljive in dokazljive prepovedane posledice oziroma pri katerih je osrednji del inkriminacije okoliščina, ki napada konkretno pravno zavarovano vrednoto ali dobrino in je objektivno in subjektivno dokazljiva po pravilih kazenskega (procesnega) prava. To domače kazensko pravo, kot je prikazano zgoraj, na načelni ravni upošteva. Dobro pa bi bilo razmisliti o postavitvi prekrškovne reakcije zoper nasprotje interesov na bolj oziroma primarno vsebinske (namesto formalne) temelje, vendar je treba biti tudi pri tem pozoren, da bo sankcija temeljila na dejanskem ravnanju storilca prekrška, ne pa na percepciji tega dejanja, ki si jo bo ustvaril prekrškovni organ oziroma sodnik (ali celo javnost). Ob tem (ali pa ločeno od tega) bi bilo *de lege ferenda* smotrno razmisliti tudi o možnosti, da se v pravnem redu vzpostavijo učinkoviti inovativni mehanizmi (sorodni denimo institutom, kakršni sta civilnopravne sankcije in pravne posledice obsodbe, vendar samostojni ali vsaj osamosvojeni), na podlagi katerih bi posameznik, ki je imel korist od ravnanja v nasprotju interesov, izgubil pridobljene privilegije oziroma bi se ti izničili na drug način; hkrati bi negativne posledice v obliki izgube položaja ali z njim povezanih ugodnosti utrpela tudi oseba, ki je izrabila svojo službo oziroma položaj za ravnanje v nasprotju interesov. Z vidika generalne in specialne prevencije bi utegnili biti tovrstni mehanizmi namreč učinkovitejši od kazenskih oziroma prekrškovnih sankcij.

Nasprotje interesov je kriminološko in (kazensko)pravno torej zanimiva, a zahtevna tematika, ki v smislu zapletenosti dobi še dodatne razsežnosti v manjših družbah oziroma državah, kjer je bolj verjetno, da so isti posamezniki nosilci večjega števila družbenih (tudi javnih) funkcij in so posledično tako formalne kot tudi neformalne mreže bolj prepredene oziroma goste. Čeprav je majhnost lahko problem, pa ne more biti izgovor za opustitev iskanja in testiranja ustreznih mehanizmov za obvladovanje nasprotja interesov. Košček v ta mozaik želi dodati tudi ta prispevek.

Literatura

- Ambrož, M. (2015). Možgani in kazensko pravo: razprava o »psihičnem substratu« zločina. V R. Salecl (ur.), *Možgani na zatožni klopi* (str. 131–148). Ljubljana: GV založba in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Banovec, D. J. in Dobovšek, B. (2013). Omejevanje pojava rotirajočih vrat. *Varstvoslovje*, 15(1), 83–96.
- Boatright, J. R. (2000). Conflicts of interest in financial services. *Business and Society Review*, 105(2), 201–209.
- Council of Europe. (2000). *The Council of Europe Recommendation No. R (2000)10 of the Committee of ministers to member states on codes of conduct for public officials*. Pridobljeno na [https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/documents/Rec\(2000\)10_EN.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/documents/Rec(2000)10_EN.pdf)
- Čater, N. (2005). Odnos med vrednotami in pravnimi normami v polju razširjene družbene skupnosti. *Javna uprava*, 41(1), 92–122.
- Davis, M. (2001). Introduction to conflict of interest. V M. Davis in A. Stark (ur.), *Conflict of interest in the professions* (str. 3–19). London: Oxford University Press.
- Dobovšek, B. in Škrbec, J. (2012). Nasprotje interesov v teoriji in praksi. *Varstvoslovje*, 14(1), 42–59.
- Domadenik, P., Prašnikar, J. in Svejnar, J. (2015). Political connectedness, corporate governance, and firm performance. *Journal of Business Ethics*, (1–18). DOI: 10.1007/s10551-015-2675-4. Pridobljeno na <http://link.springer.com/article/10.1007%2F10551-015-2675-4>
- Eisner, M. in Humphreys, D. (2012). Measuring conflict of interest in prevention and intervention research – A feasibility study. V T. Bliesener, A. Beelmann in M. Stemmler (ur.), *Antisocial behavior and crime: Contributions of developmental and evaluation research to prevention and intervention* (str. 165–180). Cambridge, Göttingen: Hogrefe Publishing.
- Jan, M., Bratina, M. in Ilić, U. (2014). Nasprotje interesov članov nadzornega sveta zaradi konkurenčne prepovedi. *Pravna praksa*, 33(1), I–VII.
- Kazenski zakonik [KZ-1]. (2008). *Uradni list RS*, (55/08, 66/08, 39/09, 9/11, 50/12, 54/15, 6/16).
- Kurtz, D. L. in Paul, S. E. (2006). *Managing conflict of interests (a primer of non-profit boards)*. Washington: Broadsource.
- Luban, D. (2001). Law's blindfold. V M. Davis in A. Stark (ur.), *Conflict of interest in the professions* (str. 23–47). London: Oxford University Press.
- MacDonald, C., McDonald, M. in Norman, W. (2002). Charitable conflicts of interest. *Journal of Business Ethics*, 39(1–2), 67–74.
- Nikolov, N. (2013). Conflict of interest in European Public Law. *Journal of Financial Crime*, 20(4), 406–421.
- OECD. (2003). *Managing conflict of interest in the public service: OECD guidelines and country experiences*. Paris: OECD.
- OECD. (2010). *Post-public employment. Good practices for preventing conflict of interest*. Paris: OECD.
- Organizacija Združenih narodov [OZN]. (2003). *Konvencija Združenih narodov proti korupciji*. New York: Organizacija združenih narodov.
- Pritchard, M. P. (2002). Conflict of interest: The very idea. *Research Integrity*, 5(2), 6–10.
- Reed, Q. (2008). *Sitting on the fence: Conflicts of interest and how to regulate them*. U4 Anti-Corruption Resource centre. Pridobljeno na <http://www.cmi.no/publications/file/3160-sitting-on-the-fence.pdf>.
- Vlasis, D. (2008). The United Nations Convention against corruption (UNCAC): A fundamental tool to prevent conflict of interest. V *Managing conflict of interest, ADB/OECD anti-corruption initiative for Asia and Pacific* (str. 6–9). Paris: OECD.
- Zakon o državnem tožilstvu [ZDT-1]. (2011). *Uradni list RS*, (58/11, 21/12, 47/12, 15/13, 47/13, 48/13, 19/15).
- Zakon o gospodarskih družbah [ZGD-1]. (2006). *Uradni list RS*, (42/06, 60/06, 10/08, 68/08, 42/09, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13, 82/13, 55/15).
- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije [ZIntPK]. (2010). *Uradni list RS*, (45/10, 26/11).

25. Zakon o javnem naročanju [ZJN-3]. (2015). *Uradni list RS*, (91/15).
26. Zakon o javnih uslužbencih [ZJU]. (2005). *Uradni list RS*, (63/07, 65/08, 69/08, 69/08, 40/12).
27. Zakon o odvetništvu [ZOdv]. (1993). *Uradni list RS*, (18/93, 24/96, 24/01, 54/08, 35/09, 97/14, 8/16).
28. Zakon o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja [ZPVPJN]. (2011). *Uradni list RS*, (43/11, 60/11, 63/13, 90/14).
29. Zakon o prekrških [ZP-1]. (2003). *Uradni list RS*, (7/03, 86/04, 44/05, 40/06, 51/06, 115/06, 17/08, 21/08, 108/09, 9/11, 21/13, 111/13, 74/14, 92/14).
30. Zakon o Slovenskem državnem holdingu [ZSDH-1]. (2014). *Uradni list RS*, (25/14).
31. Zakon o sodniški službi [ZSS]. (1994). *Uradni list RS*, (19/94, 8/96, 24/98, 48/01, 67/02, 71/04, 17/06, 127/06, 57/07, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13, 95/14, 17/15).

(Smouldering) Criminogenic Nature of Conflict of Interests

Liljana Selinšek, Ph.D., Assistant Professor for criminal law, Senior Adviser at Ministry of Justice and Scientific Researcher at the Institute of Criminology at the Faculty of Law, University of Ljubljana, Slovenia. E-mail: liljana.selinsek@gov.si

Conflicts of interest is a multifarious and multidisciplinary topic, which has important legal implications in the last decade. Legal commandments that are regulating various obligations for identifying and avoiding conflicts of interest are accompanied by punitive regulation that is using threats with sanctions as an instrument for strengthening awareness on the importance of new legal institutes. The discussion in the paper focuses primarily on this regulation and the question as to what in the structure of conflict of interest should be criminalized as misdemeanours or as criminal offences. After analysing relevant legal sources, the author estimates that the criminal law reaction (on principle) is adequate, because it is limited to cases where other circumstances join conflicts of interest in a way that only prominent forms of this conflict appear as criminal offences. However, with regards to regulation of minor offences, the author's opinion is diverse, because she believes that minor offences are oriented too much towards the formal issues instead of the material content of conflicts of interest, which is indirectly causing the absence of legal mechanisms for efficient remediation of consequences caused by acts committed as conflicts of interest. The preferred system is where incrimination reacts to consequences caused by conflicts of interest in the system where only formal breaches of law are punishable; but at the same time, she calls for the attention needed due to highly subjective nature of conflict of interests.

Keywords: conflict of interests, appearance of conflict of interest, criminal offence, misdemeanour, proactive transparency, disclosure of interests

UDC: 343

Kriminaliteta v Sloveniji leta 2015

Branko Japelj¹

V prispevku so prikazani podatki o kriminaliteti, ki jo je v letu 2015 obravnavala slovenska policija, pa tudi spremembe in dejavniki, ki so vplivali na njeno delo. Statistični podatki obsegajo samo policiji znana, tj. prijavljena in odkrita kazniva dejanja, zato v celoti ne odražajo varnostnih razmer v državi v preteklem letu. Prednostne naloge policije so bile odkrivanje in preiskovanje gospodarskih kaznivih dejanj z veliko premoženjsko škodo, kaznivih dejanj na škodo slovenskega bančnega sistema, organiziranih oblik korupcije ter boj proti organizirani kriminaliteti in hudim oblikam mednarodne kriminalitete. V letu 2015 se je zaključila izgradnja Nacionalnega forenzičnega laboratorija, ki je za policijo izredno pomembna, saj si brez forenzične in kriminalističnotehnične podpore preiskovanja kaznivih dejanj praktično ni več mogoče zamisliti. Sedaj ima laboratorij ustrezno infrastrukturo ter omogoča varno delo po akreditiranih in mednarodno priznanih metodah in standardih.

Slovenska policija je leta 2015 obravnavala 68.810 (87.474) kaznivih dejanj, kar je za 21,3 % manj kot leto prej. Pri odkrivanju in preiskovanju kriminalitete je bila policija rahlo uspešnejša kot v 2014. Policisti so obravnavali manj kaznivih dejanj zaradi množičnega angažiranja v reševanju migrantske krize od septembra 2015 naprej. Delež kaznivih dejanj, odkritih z lastno dejavnostjo, se je povečal s 15,0 % na 15,2 % ali za 0,2 odstotne točke, delež preiskanih kaznivih dejanj pa z 51,8 % na 52,0 % ali za 0,2 odstotne točke. S kaznivimi dejanji je bilo po oceni policije povzročene za 454,8 (755,3) milijona evrov škode ali za 39,8 % manj. Zelo je upadla škoda zaradi kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, in sicer s 506,6 na 194,3 milijona evrov. Policija je obravnavala za 25,2 % manj kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete. Njen delež v celotni kriminaliteti se je zmanjšal z 19,2 % na 18,2 %. Kaznivih dejanj splošne kriminalitete je bilo za 20,4 % manj, preiskanih pa je bilo 45,6 % (42,9 %). Obseg mladoletniške kriminalitete se je zmanjšal za 31,5 %, obseg kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost pa za 12,8 %. S področja organizirane kriminalitete je policija obravnavala za 1,3 % več kaznivih dejanj. Desetletna primerjava je pokazala, da sta v obdobju 2006–2015 leta 2015 delež preiskanih kaznivih dejanj in tudi delež kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija, najvišja. V primerjavi z letom 2006 je preiskanos višja za 11,1 odstotne točke, delež kaznivih dejanj, ki jih je policija odkrila z lastno dejavnostjo, pa za 6,2 odstotne točke.

Ključne besede: kriminaliteta, statistični podatki, kazniva dejanja, policija, policijsko delo, Slovenija.

UDK: 343.3/.7(497.4)"2015"

1 Uvodna metodološka pojasnila

V letnem poročilu o delu policije za 2015 so predstavljeni statistični podatki, večinoma pridobljeni iz aplikacije *Statistika za letna in polletna poročila*.² Podatki so bili zamrznjeni in policijskim enotam dostopni na intranetu 9. 2. 2016, zato ne vključujejo podatkov, ki so bili v računalniški sistem vneseni pozneje. Napake pri že vnesenih podatkih so se odpravljale do 17. 2. 2016, razen pri podatkih o pritožbah, kjer so bile napake odpravljene 19. 2. 2016, in pri podatkih o kaznivih dejanjih, kjer so bile napake pri vnosu podatkov za NPU odpravljene 22. 2. 2016. Pri prikazanih statističnih podatkih, ki niso bili pridobljeni iz aplikacije, so navedeni viri in datumi njihove pridobitve.

Nekateri primerjalni statistični podatki iz preteklih let se zaradi spremenjene metodologije zajemanja in prikazovanja ter odpravljenih napak nekoliko razlikujejo od podatkov v prejšnjih letnih poročilih. Nekateri podatki niso neposredno primerljivi zaradi sprememb zakonodaje. Pri nekaterih so podatki navedeni samo za 2015, ker se pred tem niso zbirali. Posamezne kategorije, preglednice in grafi, za katere so potrebna posebna metodološka pojasnila, so označeni z zvezdico, pojasnila so navedena tik pod njimi.

Ostala metodološka pojasnila:

- v poročilu so prikazana kazniva dejanja, razen kaznivih dejanj s področja cestnega prometa in kaznivih dejanj, ki se preganjajo na predlog, pri katerih je oškodovanec že ob podaji ovadbe odstopil od pregona [pisna izjava o umiku ali izjava o umiku predloga za pregon];

- preiskana kazniva dejanja so tista, pri katerih je bil osumljenec znan že ob prijavi ali odkritju kaznivega dejanja ali pa ga je policija odkrila pozneje;

¹ Mag. Branko Japelj, direktor Uprave kriminalistične policije, Generalna policijska uprava, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenija. E-pošta: branko.japelj@policija.si

² Pri pripravi gradiv za poročilo so sodelovali vodje sektorjev, oddelkov in drugi zaposleni v UKP GPU.

- kršitve zakonodaje s področja cestnega prometa niso vključene v kršitve predpisov o javnem redu;

- v okroglih oklepajih so primerjalni podatki za 2014, v oglatih oklepajih so druga pojasnila, viri ipd.;

- oznaka »0« v preglednicah pomeni, da pojav ni bil evidentiran, oznaka »-« , da pojava ni mogoče več zapisati ali se ni zapisal [zakonske spremembe, sprememba metodologije evidentiranja], oznaka »...« pa, da izračun, izražen v odstotkih [%], ni smiselni, pri čemer se upoštevajo:

⇒ načelo kumulative [seštevek številčnih podatkov določenega pojava v obravnavanem in primerjalnem obdobju je manjši od 100],

⇒ velik porast – več kot 150,0 %,

⇒ velik padec – več kot 80,0 % (MNZ, Policija, 2016: 6).

Statistični podatki obsegajo samo policiji znana, tj. prijavljena in odkrita kazniva dejanja, zato ne odražajo v celoti varnostnih razmer v letu 2015. Obstaja namreč temno polje kriminalitete, o katerem policijska statistika ne govori. Poleg kriminogenih dejavnikov vplivajo na število kaznivih dejanj učinkovitost policije in drugih organov pri odkrivanju teh dejanj, prednostni vrstni red pri delu, pripravljenost žrtev ali oškodovancev za prijavljanje kaznivih dejanj, kazenska materialna in procesna zakonodaja ter ne nazadnje tudi način statističnega prikazovanja podatkov (Ferme in Kebe, 2012; Kolenc, Kebe in Bukovnik, 2013; Lukan, 2007, 2008, 2009; Lukan in Kolenc, 2010).

Zaradi razlik med državami v kazenski zakonodaji, organiziranosti organov pregona, pravil statističnega evidentiranja in prikazovanja statističnih podatkov in drugih vzrokov podatki o kriminaliteti niso neposredno mednarodno primerljivi (Aebi et al., 2010; Clarke, 2013). V strokovnih publikacijah se z ustreznimi metodološkimi pojasnili v strokovnih statističnih publikacijah primerjajo podatki o številu kriminalitete, bolj kot številke in deleži se primerjajo trendi. Bolj primerljive kakor kriminalitetne statistike so viktimološke ankete in mednarodne samonaznaitvene (angl. *self-reported*) študije o delinkvenci (Aebi et al., 2010). V nekaterih razvitih državah uporabljajo za spremljanje gibanja kriminalitete sistem kriminalitetnih indeksov (Svetek, 2006) pa tudi indekse varnosti (angl. *safety index*).³

V Evropi velja opozoriti na kriminalitetni statistiki Sveta Evrope European Sourcebook (University of Lausanne, 2015) in Evropske komisije Eurostat (European Commission, 2016), ki zajemata države članice EU, države kandidatke ter države Efte in EGP.

³ Več o merjenju kriminalitete, o razlikah med uradno in drugo (vzročno) statistiko, o razvoju statistike kriminalitete, pglavitnih virih in kakovosti njenega merjenja kriminalitete Sloveniji, mednarodni statistiki kriminalitete v Brvar (2013).

2 Splošne značilnosti dela policije pri preiskovanju kriminalitete

Na področju odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj sta bili prednostni nalogi policije odkrivanje in preiskovanje gospodarskih kaznivih dejanj z veliko premoženjsko škodo, kaznivih dejanj na škodo slovenskega bančnega sistema, kriminalitete, ki posledično ogroža finančne interese slovenske države in EU, ter organiziranih oblik korupcije z največjimi tveganji. Velik poudarek je bil dan tudi izvajanju finančnih preiskav. Nacionalni preiskovalni urad [NPU] se je ukvarjal s strokovno in vsebinsko zelo zahtevnimi preiskavami. Posebno pozornost medijev in širše javnosti je dobilo delo policije, ko so se pri odkrivanju in preiskovanju kriminalitete znašle med preiskovanci javne osebe. Tiskane, elektronske in virtualne medije so v takih primerih preplavile diskvalifikacije policije, tudi lažna obdolževanja, grožnje, pritiski in izzivanja. Teh ni doživljala samo policija kot institucija, temveč tudi posamezniki. Pojavila se je tudi zahteva po razpustitvi kriminalistične policije. Ne glede na vse linče v medijih, ali pa prav zaradi njih, policija z vsakim takim primerom v javnosti le še utrjuje podobo institucije, ki se spopada z vsemi oblikami kriminalitete ne glede na družbene, politične ali socialne okoliščine osumljenca kaznivega dejanja ali na položaj institucije.

Prek projektov EMPACT, tj. evropske multidisciplinarne platforme za boj proti kriminaliteti, in v sodelovanju z Europolom ter drugimi tujimi in domačimi organi se je nadaljeval boj proti organizirani kriminaliteti in hudim oblikam mednarodne kriminalitete. S tujimi varnostnimi organi je bilo izvedenih več skupnih preiskav organiziranih kriminalnih združb, tesno povezanih z jugovzhodno Evropo in zahodnim Balkanom. Posebna pozornost je bila namenjena medresorskemu sodelovanju s pristojnimi organi, ko je šlo za sume kaznivih dejanj trgovine z ljudmi, povezane tudi z izkoriščanjem dela, za zmanjševanje ponudbe prepovedanih drog, preprečevanje zlorab predhodnih sestavin za nezakonito proizvodnjo prepovedanih drog in preprečevanje nedovoljenih migracij z zlorabo legalnih institutov [na primer dovoljenja za začasno prebivanje za delo].

Nadaljevala se je operacionalizacija projekta PNR [podatki o letalskih potnikih] v sistem dela kriminalistične obveščevalne dejavnosti ter uvajanje slovenskega kriminalističnega obveščevalnega modela [SIKOM] za optimizacijo odločanja in razporejanja resursov pri preprečevanju in omejevanju kriminalitete. Z organizacijskimi in sistemskimi izboljšavami v organizaciji dela in notranjimi postopkovniki je bilo urejeno in okrepljeno delo pri ciljnem iskanju oseb.⁴ Sodelovanje v Evropski mreži sku-

⁴ Ciljno iskanje pomeni intenzivno iskanje oseb, zoper katere so domači ali tuji pravosodni organi odredili iskanje. Nanašajo se na najhujša kazniva dejanja, ki pomenijo hudo grožnjo za varnost

pin za ciljno iskanje [ENFAST] in z Generalnim sekretariatom Interpola – FIS [Fugitive Investigative Support Unit] je privedlo do vidnih uspehov pri iskanju in prijemu iskanih oseb, zlasti v državah tretjega sveta. Od oktobra 2015 je policija uradno povezana v Interpolovo Mednarodno zbirko gradiv s spolnimi zlorabami otrok. Namen takšnih zbirk in povezanosti policij sta čim boljša zaščita otrok pred novimi zlorabami in izpostavljenostjo zaradi preiskav ter boljša učinkovitost pri odkrivanju in preiskovanju storilcev teh dejanj.

Brez forenzične in kriminalističnotehnične podpore si preiskovanja kaznivih dejanj praktično ni več mogoče zamisliti, zato je za slovensko policijo izredno pomembno, da se je v 2015 zaključila izgradnja *Nacionalnega forenzičnega laboratorija*, ki ima ustrezno laboratorijsko infrastrukturo ter omogoča varno delo po akreditiranih in mednarodno priznanih metodah in standardih. Kljub prvotno ocenjeni vrednosti 15 milijonov evrov sta bila gradnja – ta se je začela že 2010 – in opremljanje laboratorijev z laboratorijsko opremo zaključena z 11 milijoni evrov. Upravičenost investicije dokazujejo operativne potrebe in opravljene preiskave. Ne nazadnje so bili uspešno pridobljeni 4 projekti, ki jih financira EU, od tega sta bila 2 že uspešno zaključena, 2 se nadaljujeta v letu 2016. V naslednjih letih bo na voljo še približno 450 tisoč evrov iz nove finančne perspektive EU, pretežno za opremo, potrošni material in usposabljanja (MNZ, Policija, 2016: 27).

Kriminalistična obveščevalna dejavnost je bila tesno vpeta v procese preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja organizirane in drugih hudih oblik kriminalitete. Rezultati in ugotovitve operativnih analiz so prispevali k usmerjanju preiskav, načrtovanju dela in učinkovitejšemu razreševanju primerov, ob sodelovanju s tujimi in mednarodnimi varno-

stnimi organi pa tudi k razkritju nekaterih mednarodnih kriminalnih združb. Posebna pozornost je bila namenjena poglobitvi sodelovanja s sorodnimi enotami varnostnih organov sosednjih držav, držav Zahodnega Balkana, EU in Europolu. Slovenska kriminalistična obveščevalna dejavnost je bila vključena v postopke predpriprav naslednjega političnega cikla EU, ki se bo začel s pripravo ocene ogroženosti EU zaradi hudih in organiziranih oblik kriminalitete 2017 [SOCTA 2017] (MNZ, Policija, 2016: 58).

Policija je javnost ozaveščala o nasilju v družini in zlorabah na spletu ter o nevarnosti spolnega izsiljevanja z golimi posnetki, spolnem izkoriščanju otrok in o samozaščitnem ravnanju. Na spletni strani policije sta bili objavljeni brošuri *Ko postanem žrtev kaznivega dejanja* in *Spolno nasilje*. Policija je sodelovala tudi pri izvedbah lutkovne igrice *Ena ena tri* (MNZ, Policija, 2016: 44).

3 Odkrivanje in preiskovanje kriminalitete

V letu 2015 je policija državnemu tožilstvu poslala kazenske ovadbe ali poročila v dopolnitev kazenskih ovadb po devetem odstavku 148. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP, 2012) za 68.810 (87.474) kaznivih dejanj, storjenih v tem in prejšnjih letih [v nadaljevanju: kazniva dejanja], kar je za 21,3 % manj kot leta 2014. Policisti so obravnavali manj kaznivih dejanj tudi zaradi množičnega angažiranja pri reševanju migrantske krize od septembra 2015 naprej. S kaznivimi dejanji je bilo po oceni policije povzročene za 454,8 (755,3) milijona evrov škode ali za 39,8 % manj. Zelo je upadla škoda zaradi kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, predvsem pri zlorabi položaja ali zaupanja pri gospodarski

Tabela 1: Kazniva dejanja, preiskana kazniva dejanja in kazniva dejanja, ki jih je odkrila policija 2006–2015 (MNZ, Policija, 2016)

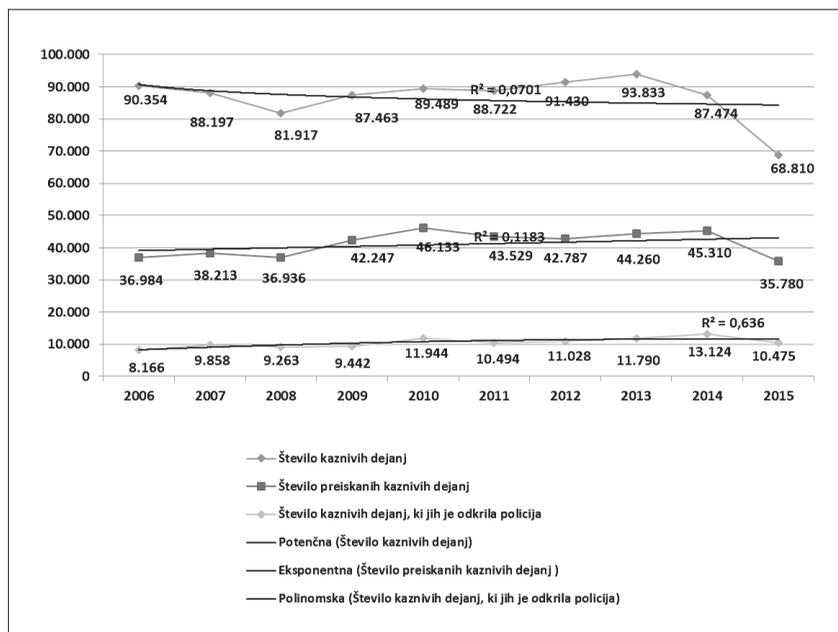
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Število kaznivih dejanj	90.354	88.197	81.917	87.463	89.489	88.722	91.430	93.833	87.474	68.810
Število preiskanih kaznivih dejanj	36.984	38.213	36.936	42.247	46.133	43.529	42.787	44.260	45.310	35.780
Delež preiskanih kaznivih dejanj [v %]	40,9	43,3	45,1	48,3	51,6	49,1	46,8	47,2	51,8	52,0
Število kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija	8.166	9.858	9.263	9.442	11.944	10.494	11.028	11.790	13.124	10.475
Delež kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija [v %]	9,0	11,2	11,3	10,8	13,3	11,8	12,1	12,6	15,0	15,2

ljudi ali premoženja ali pa so povzročila veliko materialno škodo. Gre za področje delovanja policije [in pravosodnih organov v državi], ki močno pogojuje zaupanje državljanov v delovanje pravne države in učinkovitost njenega delovanja.

dejavnosti, in sicer s 506,6 na 194,3 milijona evrov. Policija je v letu 2014 obravnavala kompleksen sklop tovrstnih kaznivih dejanj v energetiki.

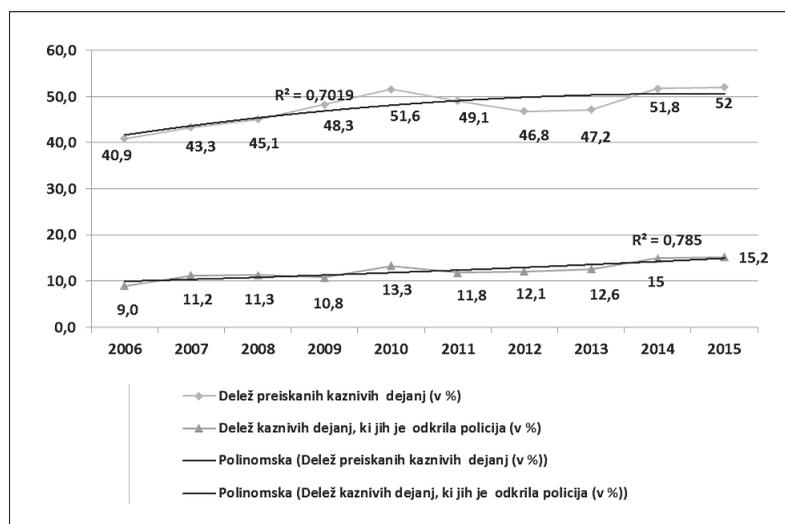
Pri odkrivanju in preiskovanju kriminalitete je bila policija leta 2015 rahlo uspešnejša kot v letu 2014. Delež kaznivih dejanj, odkritih z lastno dejavnostjo, se je povečal s 15,0 % na 15,2 % ali za 0,2 odstotne točke, delež preiskanih kaznivih dejanj pa z 51,8 % na 52,0 % ali za 0,2 odstotne točke (MNZ, Policija, 2016: 22).

V obdobju 2006–2015 sta leta 2015 delež preiskanih kaznivih dejanj in tudi delež kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija, najvišja (graf 2). V primerjavi z letom 2006 je preiskanost višja za 11,1 odstotne točke, delež kaznivih dejanj, ki jih je policija odkrila z lastno dejavnostjo, pa za 6,2 odstotne točke.

Graf 1: Trendi kaznivih dejanj, preiskanih kaznivih dejanj in kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija 2006–2015
(Vir: Kolenc, Kebe in Bukovnik, 2014; MNZ, Policija, 2016)

Iz grafa 1 je razvidno, da sta število kaznivih dejanj in tudi število preiskanih kaznivih dejanj v desetletnem obdobju nihala, medtem ko se je linearno povečevalo število kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija, kar kaže na intenziviranje policijskih aktivnosti.

Graf 2: Trend preiskanosti in lastne dejavnosti 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2013; MNZ, Policija, 2016)

PU Ljubljana je obravnavala 45,4 % (48,4 %) vseh kaznivih dejanj, PU Maribor pa 12,8 % (12,9 %). Najmanj jih je obravnavala PU Nova Gorica, in sicer 3,1 % (3,3 %). V primerjavi z letom 2014 se je število kaznivih dejanj povečalo samo na območju PU Koper, in sicer za 13,0 %. Najbolj, za 29,0 %, je upadlo na območju PU Celje.

GPU je obravnavala 84 (151) ali za 44,4 % manj kaznivih dejanj, od tega NPU 75 (139) ali za 46,0 % manj. Slednji ima 96,0-odstotno (94,2-odstotno) preiskanos. Škoda, povzročena s kaznivimi dejanji, za katera je NPU vložil kazenske ovadbe ali poročila v dopolnitev kazenskih ovadb, je bila ocenjena na 130,2 (140,6) milijona evrov. NPU je ovadil za 41,3 % manj fizičnih oseb (tabela 3).

Tabela 2: Kazniva dejanja po enotah 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 82)

Enota	Število kaznivih dejanj		Porast/upad (v %)	Število preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj (v %)		Število kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija		Delež kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija (v %)	
	2014	2015		2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
PU Celje	9.411	6.685	-29,0	5.543	3.825	2014	2015	1.816	954	19,3	14,3
PU Koper	6.110	6.903	13,0	3.635	4.752	58,9	57,2	1.687	3.333	27,6	48,3
PU Kranj	6.062	5.332	-12,0	3.377	2.900	59,5	68,8	1.210	829	20,0	15,5
PU Ljubljana	42.305	31.238	-26,2	19.489	13.458	55,7	54,4	3.649	1.824	8,6	5,8
PU Maribor	11.303	8.812	-22,0	5.945	4.754	46,1	43,1	2.004	1.475	17,7	16,7
PU M. Sobota	3.166	2.973	-6,1	2.184	2.145	52,6	53,9	737	553	23,3	18,6
PU N. Gorica	2.897	2.156	-25,6	1.348	1.155	69,0	72,1	394	432	13,6	20,0
PU N. mesto	6.069	4.627	-23,8	3.653	2.710	46,5	53,6	1.518	1.013	25,0	21,9
GPU	151	84	-44,4	136	81	60,2	58,6	109	62	72,2	73,8
Skupaj	87.474	68.810	-21,3	45.310	35.780	90,1	96,4	13.124	10.475	15,0	15,2

Tabela 3: Kazniva dejanja, za katera je NPU vložil kazensko ovadbo ali poročilo v dopolnitev kazenske ovadbe 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 82)

Vrsta kriminalitete	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število preiskanih kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število ovadenih osumljencev		Škoda (v 1.000 EUR)	
	2014	2015		2014	2015		2014	2015	2014	2015
Celotna	139	75	-46,0	131	72	-45,0	327	192	140.583	109.646
splošna	58	13	-77,6	50	12	-76,0	114	34	6.033	3
gospodarska	81	62	-23,5	81	60	-25,9	213	158	134.550	109.643
Organizirana	47	12	-74,5	40	11	-72,5	96	27	0	0
Mladoletniška	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Korupcijska kazniva dejanja	21	6	-	21	6	-	30	11	350	27
tipična	21	6	-	21	6	-	30	11	350	27
z elementi korupcije	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kazenske ovadbe ali poročila v njihovo dopolnitev so policisti vložili zoper 15.632 (18.192) ali za 14,1 % manj oseb. Še vedno so prevladovali moški, povečal se je delež ovadenih žensk: za 0,9 odstotne točke. Med ovadenimi so prevladovali slovenski državljani, za 0,4 odstotne točke se je povečal delež

ovadenih državljanov drugih držav. Povečal se je delež starejših ovadenih oseb, in sicer v primerjavi z letom 2014 za 2,3 odstotne točke. Ovadenih je bilo 1.088 (1.135) ali za 4,1 % manj pravnih oseb (MNZ, Policija, 2015: 22).

Tabela 4: Struktura ovadenih oseb 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 85)

Struktura	2014		2015		Porast/upad (v %)
	število oseb	delež (v %)	število oseb	delež (v %)	
Spol	18.192	100,0	15.632	100,0	-14,1
moški	14.463	79,5	12.291	78,6	-15,0
ženski	3.729	20,5	3.341	21,4	-10,4
Starost	18.192	100,0	15.632	100,0	-14,1
14 do 17 let	1.044	5,7	820	5,2	-21,5
18 do 20 let	1.083	6,0	876	5,6	-19,1
21 do 30 let	4.330	23,8	3.434	22,0	-20,7
31 do 40 let	4.865	26,7	4.095	26,2	-15,8
41 do 50 let	3.443	18,9	3.120	20,0	-9,4
51 let in več	3.391	18,6	3.262	20,9	-3,8
neznano	36	0,2	25	0,2	-30,6
Državljanstvo	18.192	100,0	15.632	100,0	-14,1
Slovenija	15.211	83,6	13.168	84,2	-13,4
države EU	1.320	7,3	978	6,3	-25,9
druge države	1.661	9,1	1.486	9,5	-10,5
Celotna kriminaliteta	18.192	100,0	15.632	100,0	-14,1
splošna	14.747	81,1	12.918	82,6	-12,4
gospodarska	3.445	18,9	2.714	17,4	-21,2
Organizirana	260	1,4	245	1,6	-5,8
Mladoletniška	1.280	7,0	992	6,3	-22,5
Pravne osebe	1.135	100,0	1.088	100,0	-4,1

S kaznivimi dejanji je bilo oškodovanih 35.560 (43.029) ali za 17,4 % manj fizičnih in 6.941 (8.876) ali za 21,8 % manj pravnih oseb. Slednje je posledica manjšega števila zaznanih in obravnavanih kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete (MNZ, Policija, 2016: 22). V primerjavi z letom 2014 se razmerja niso podrla. Pri ovadenih osebah je bilo razmerje med moškimi in ženskami 4 : 1, pri oškodovanih kaznivih dejanj pa 3 : 2. Tako kot leta 2014 so tudi v letu 2015 med najpogostejše ovadenimi prevladovali osebe, stare od 31 do 40 let, med oškodovanimi pa stare več kot 51 let.

[manj predlogov oziroma pobud policije] kot na strani odredbodajalcev [več zavrženih pobud za izvedbo ukrepa]. Po odločitvi Ustavnega sodišča v letu 2014, s katero je razveljavilo celotno trinajsto poglavje Zakona o elektronskih komunikacijah (ZEKom-1, 2012), se namreč podatki o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju na podlagi odredbe pridobivajo iz t. i. komercialnih podatkovnih zbirk. Ker te ne vsebujejo več vseh podatkov, potrebnih za preiskavo kaznivih dejanj, policija tudi manjkrajkrat zaprosi za izdajo odredbe. Razlog je tudi v krajšem času hrambe podatkov [na področju telefonije približno tri mesece] (MNZ, Policija, 2016: 27).

Tabela 5: Struktura oškodovanih oseb 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 85)

Struktura	2014		2015		Porast/upad (v %)
	število oseb	delež (v %)	število oseb	delež (v %)	
Spol	43.029	100,0	35.560	100,0	-17,4
moški	25.418	59,1	20.904	58,8	-17,8
ženski	17.611	40,9	14.656	41,2	-16,8
Starost	43.029	100,0	35.560	100,0	-17,4
0 do 17 let	2.383	5,5	2.056	5,8	-13,7
18 do 20 let	1.533	3,6	1.311	3,7	-14,5
21 do 30 let	7.175	16,7	6.005	16,9	-16,3
31 do 40 let	9.216	21,4	7.471	21,0	-18,9
41 do 50 let	8.671	20,2	7.063	19,9	-18,5
51 let in več	14.036	32,6	11.645	32,7	-17,0
neznano	15	0	9	0	-40,0
Državljanstvo	43.029	100,0	35.560	100,0	-17,4
Slovenija	39.435	91,6	32.380	91,1	-17,9
države EU	1.281	3,0	1.310	3,7	2,3
druge države	2.313	5,4	1.870	5,3	-19,2
Celotna kriminaliteta	43.029	100,0	35.560	100,0	-17,4
splošna	38.149	88,7	31.762	89,3	-16,7
gospodarska	4.880	11,3	3.798	10,7	-22,2
Organizirana	27	0,1	52	0,1	92,6
Mladoletniška	793	1,8	614	1,7	-22,6
Pravne osebe	8.876	100,0	6.941	100,0	-21,8

Policija je pridobila odredbe za izvedbo 1.278 (1.441) prikritih preiskovalnih ukrepov, od tega 485 (647) za pridobitev podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju (prvi odstavek 149.b člena ZKP (2012)) zoper 256 (477) oseb in 793 (794) za izvedbo drugih preiskovalnih ukrepov zoper 255 (293) oseb. Zmanjšanje števila odredb za pridobitev podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju in oseb, zoper katere je bil ukrep odrejen, je posledica strožje presoje za izvajanje tega ukrepa tako pri predlagateljih

Tabela 6: Preiskovalna dejanja in drugi ukrepi pri preiskovanju kaznivih dejanj 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 92)

Preiskovalna dejanja in drugi ukrepi pri preiskovanju	2014	2015	Porast/upad (v %)
Število ogledov kraja kaznivega dejanja	18.602	15.961	-14,2
Število hišnih preiskav	1.983	1.438	-27,5
Število osebnih preiskav	202	137	-32,2
Število zasegov predmetov	14.119	11.771	-16,6
Število policijskih zaslišanj	706	717	1,6
Število pridobitev podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju	647	485	-25,0
Število drugih prikritih preiskovalnih ukrepov	794	793	-0,1
Število oseb, zoper katere je bila odredena pridobitev podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju	477	256	-46,3
Število oseb, zoper katere so bili odredeni drugi prikriti preiskovalni ukrepi	293	255	-13,0

Informacije, pridobljene z *anonimnimi e-prijavami*, so za policijo koristne tudi pri reševanju drugih primerov. Med prejetimi anonimnimi e-prijavami je bilo 716 (589)⁵ uporabnih (navedeni so bili konkretni inkriminirajoči dogodki in podatki, ki so omogočili nadaljnjo preiskavo), od tega 96 (110) o korupciji, 147 (91) o nasilju v družini, 185 (181) o trgovini z ljudmi, 112 (55) o pogrešanih in iskanih osebah ter 176 (152) o prepovedanih drogah (MNZ, Policija, 2016: 27).

4 Delo po posameznih področjih kriminalitete

Slovenska policija deli kriminaliteto na splošno in gospodarsko. Organizirano kriminaliteto sestavljajo kazniva dejanja splošne in gospodarske kriminalitete, ki so po ugotovitvah policistov posledica organiziranega kriminalnega delovanja. Mladoletniška kriminaliteta obsega predvsem kazniva dejanja splošne kriminalitete, za katera so ovadene osebe, stare od 14

do 17 let. Posebej se prikazuje t. i. posebne oblike kriminalitete, ki so statistično sicer zajete pri splošni ali gospodarski kriminaliteti (Ferne in Kebe, 2012; Kolenc, Kebe in Bukovnik, 2011; Lukan, 2009; Lukan in Kolenc, 2010).

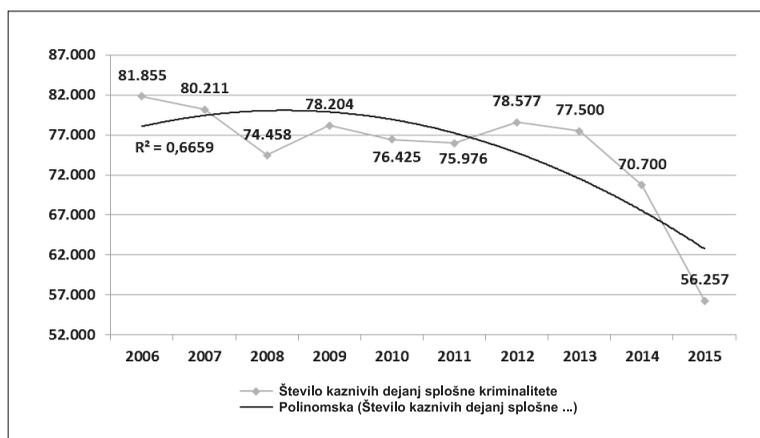
4.1 Splošna kriminaliteta

Obravnavanih je bilo 56.257 (70.700) kaznivih dejanj splošne kriminalitete ali za 20,4 % manj kot 2014, preiskanih pa je bilo 45,6 % (42,9 %) kaznivih dejanj, je bilo zapisano v poročilo (MNZ, Policija, 2016: 23). Iz grafa 3 je mogoče razbrati, da je število kaznivih dejanj v letu 2015 najnižje v desetletnem obdobju, saj je za kar 13,6 % nižje kot leta 2006 (81.855), kar je posledica različnih dejavnikov, med drugim tudi povečanega števila poostrenih nadzorov policije na varnostno obremenjenih območjih.

Tabela 7: Vrsta kriminalitete 2006–2015 (MNZ, Policija, 2016).

Kriminaliteta	Število kaznivih dejanj									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celotna	90.354	88.197	81.917	87.463	89.489	88.722	91.430	93.833	87.474	68.810
splošna	81.855	80.211	74.458	78.204	76.425	75.976	78.577	77.500	70.700	56.257
gospodarska	8.499	7.986	7.459	9.259	13.064	12.746	12.853	16.333	16.774	12.553
Organizirana	499	293	359	413	352	318	524	483	382	387
Mladoletniška	2.527	2.596	2.352	2.316	2.150	2.007	1.827	2.026	1.909	1.308

⁵ Podatki GPU UKP, sistem anonimne e-prijave na spletni strani policije, pridobljeni 10. 2. 2016.

Graf 3: Trend splošne kriminalitete 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Kaznivih dejanj *zoper življenje in telo* je bilo 1.660 (1.777) ali za 6,6 % manj, preiskanih pa 90,1 % (90,7 %). Povečalo se je število ubojev z 18 na 21, od katerih je bilo dokončanih 5 (5), in število umorov s 15 na 25, od katerih je bilo dokončanih 15 (11). V letu 2015 je policija obravnavala več primerov v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana, v katerih je bilo storjenih več kaznivih dejanj umora oziroma malomarnega zdravljenja in opravljanja zdravilske dejavnosti, zaradi česar

so bolniki umrli. To je tudi prispevalo, da je bilo število mrtvih kot posledica kaznivih dejanj v 2015 večje. Za 10,9 %, se je zmanjšalo število kaznivih dejanj hude telesne poškodbe, lahke telesne poškodbe pa za 6,8 % (MNZ, Policija, 2016: 23).

Tabela 8: Kazniva dejanja zoper življenje in telo 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 86)

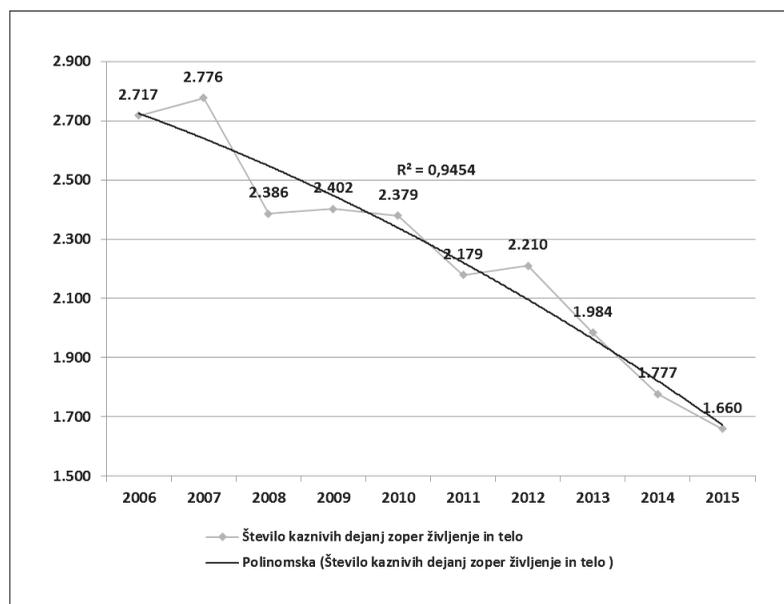
Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj (v %)	
	2014	2015		2014	2015	2014	2015
Uboj – skupaj	18	21	–	18	20	100,0	95,2
dokončan	5	5	–	5	4	100,0	80,0
poskus	13	16	–	13	16	100,0	100,0
Umor – skupaj	15	25	–	15	25	100,0	100,0
dokončan	11	15	–	11	15	100,0	100,0
poskus	4	10	–	4	10	100,0	100,0
Posebno huda telesna poškodba	7	9	–	7	8	100,0	88,9
Huda telesna poškodba	174	155	-10,9	147	124	84,5	80,0
Lahka telesna poškodba	1.476	1.376	-6,8	1.337	1.246	90,6	90,6
Druga kazniva dejanja	87	74	-14,9	87	72	100,0	97,3
Skupaj	1.777	1.660	-6,6	1.611	1.495	90,7	90,1

Tabela 9: Kazniva dejanja zoper življenje in telo 2006–2015 (MNZ, Policija, 2016)

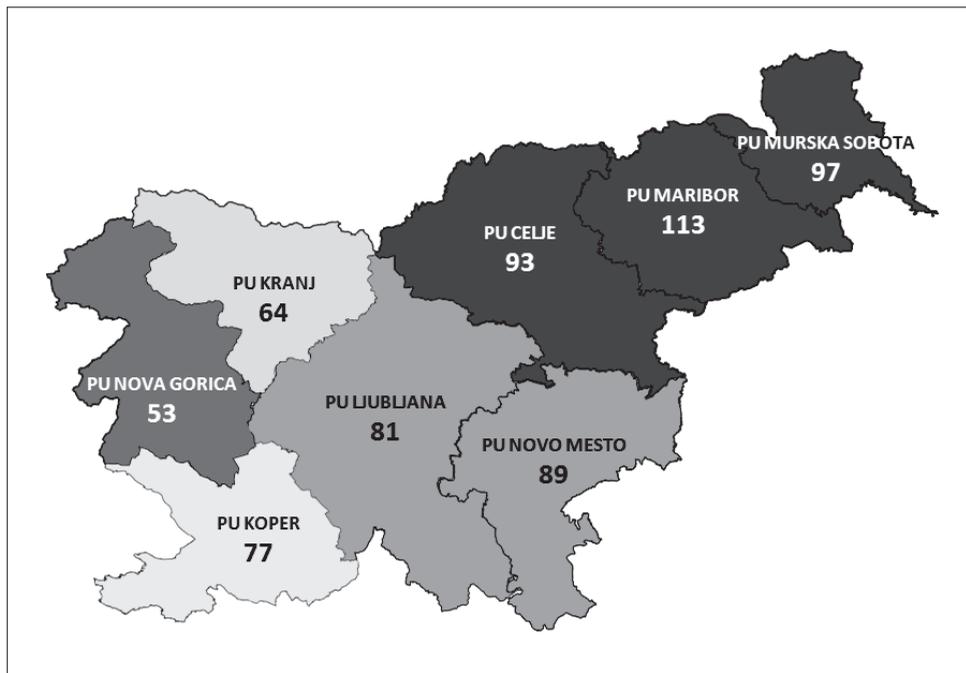
Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uboj – skupaj	69	39	25	35	26	32	25	25	18	21
dokončan	10	21	6	4	2	4	4	6	5	5
poskus	59	18	19	31	24	28	21	19	13	16
Umor – skupaj	7	8	5	16	15	18	19	15	15	25
Dokončan	2	3	5	9	8	12	10	6	11	15
Poskus	5	5	–	7	7	6	9	9	4	10
Posebno huda telesna poškodba	21	19	21	8	10	11	8	6	7	9
Huda telesna poškodba	245	260	187	204	206	176	207	166	174	155
Lahka telesna poškodba	2.165	2.203	1.927	1.965	1.966	1.787	1.817	1.677	1.476	1.376
Druga kazniva dejanja	210	247	221	174	156	155	134	95	87	74
Skupaj	2.717	2.776	2.386	2.402	2.379	2.179	2.210	1.984	1.777	1.660

Iz grafa 4 je jasno razviden padajoč trend števila kaznivih dejanj zoper življenje in telo, in sicer se je od 2005 do 2015 njihovo število zmanjšalo za 45,0 %. Zmanjšalo se je predvsem število ubojev ter hudih in lahkih telesnih poškodb, za katere je policija vložila kazensko ovadbo ali poročilo v njeno dopol-

nitev. Policija je obravnavala 80 kaznivih dejanj zoper življenje in telo na 100.000 prebivalcev, največ na Policijski upravi Maribor 113, najmanj pa na Policijski upravi Nova Gorica 53 – slika 1.

Graf 4: Trend kaznivih dejanj zoper življenje in telo 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Slika 1: Kazniva dejanja zoper življenje in telo na 100.000 prebivalcev po policijskih upravah (Vir: MNZ, Policija, 2016: 11)

Kaznivih dejanj zoper *spolno nedotakljivost* je bilo 258 (296) ali za 12,8 % manj, preiskanih je bilo 87,6 % (87,8 %). Za 26,4 % se je zmanjšalo število kaznivih dejanj spolnega napada na osebo, mlajšo od 15 let. Žrtve kaznivih dejanj težko spregovorijo o travmatičnih izkušnjah in pogosto kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost ne prijavijo. Z 48 na 30 se je zmanjšalo število kaznivih dejanj spolnega nasilja, s 3 na 12 pa se je povečalo število kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja. Izvedenih je bilo več mednarodnih operacij, katerih cilj so bili odkritje in prijetje storilcev, zaseg gradiv s spolnim izkoriščanjem otrok ter zaščita zlorabljenih žrtev.

Izvedenih je bilo tudi več aktivnosti za odkrivanje tovrstnih kaznivih dejanj v Sloveniji. Policija je tako v 2015 vložila 4 kazenske ovadbe oziroma poročila v dopolnitev za 4 (1) kazniva dejanja pridobivanje oseb, mlajših od 15 let, za spolne namene in za 69 (72) kaznivih dejanj prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanje pornografskega gradiva. Policija si je prizadevala, tudi v sodelovanju z zunanjimi ustanovami, omejiti dostop do tovrstnega gradiva na internetu in s tem zaščititi zlorabljene otroke ter ostale otroke, ki bi lahko na spletu naključno naleteli na sporno gradivo (MNZ, Policija, 2016: 23).

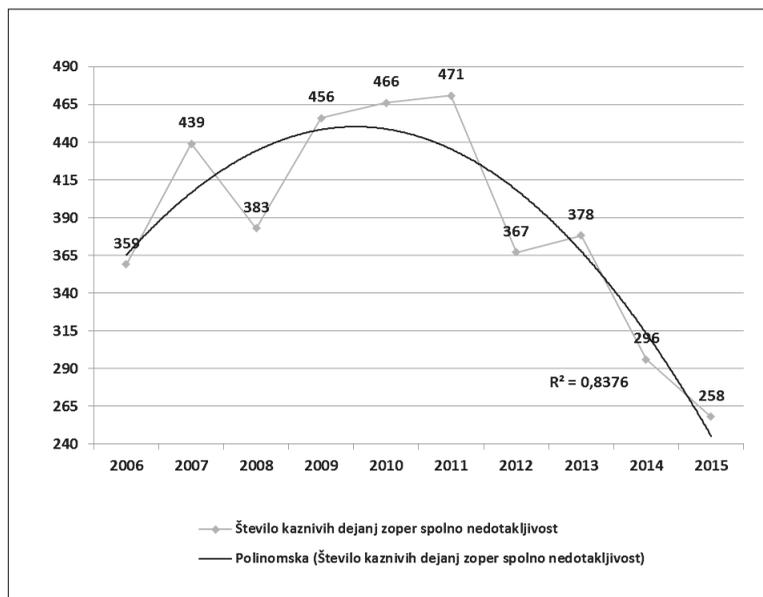
Tabela 10: Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 86)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj (v %)	
	2014	2015		2014	2015	2014	2015
Posilstvo – skupaj	44	42	-4,5	41	40	93,2	95,2
dokončano	40	39	-2,5	38	37	95,0	94,9
poskus	4	3	-	3	3	75,0	100,0
Spolno nasilje	48	30	-37,5	36	23	75,0	76,7
Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	3	12	-	3	12	100,0	100,0
Spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let	110	81	-26,4	101	73	91,8	90,1
Pridobivanje oseb, mlajših od 15 let, za spolne namene	1	4	-	-	2	0	50,0
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	72	69	-4,2	62	59	86,1	85,5
Druga kazniva dejanja	18	20	-	17	17	94,4	85,0
Skupaj	296	258	-12,8	260	226	87,8	87,6

Tabela 11: Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost 2006–2015 (MNZ, Policija, 2016)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Posilstvo – skupaj	55	97	57	79	63	55	58	53	44	42
dokončano	48	85	46	66	55	42	53	43	40	39
poskus	7	12	11	13	8	13	5	10	4	3
Spolno nasilje	58	63	60	67	68	39	45	49	48	30
Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	18	25	27	16	20	21	21	30	3	12
Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let	173	203	159	199	244	218	161	168	110	81
Pridobivanje oseb, mlajših od 15 let, za spolne namene									1	4
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	21	32	56	48	41	114	59	44	72	69
Druga kazniva dejanja	34	19	24	47	30	24	23	34	19	20
Skupaj	359	439	383	456	466	471	367	378	296	258

V letu 2015 je bilo število kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost najnižje v obdobju 2006–2015 (tabela 11), in že lahko govorimo o padajočem trendu (graf 5).

Graf 5: Trend kaznivih dejanj in kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Policisti so v letu 2015 obravnavali 5.139 (6.066) ali za 15,3 % manj kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo (tabela 12), družino in otroke. Najbolj, za 20,9 %, se je zmanjšalo število kaznivih dejanj nasilja v družini. Žrtve nasilja v družini namreč tega pogosto ne razumejo kot takega, temveč ga policiji naznanjajo kot kaznivo dejanje grožnje, ki se preganja na zasebno tožbo. To pa je policiji onemogočalo ukrepanje, saj

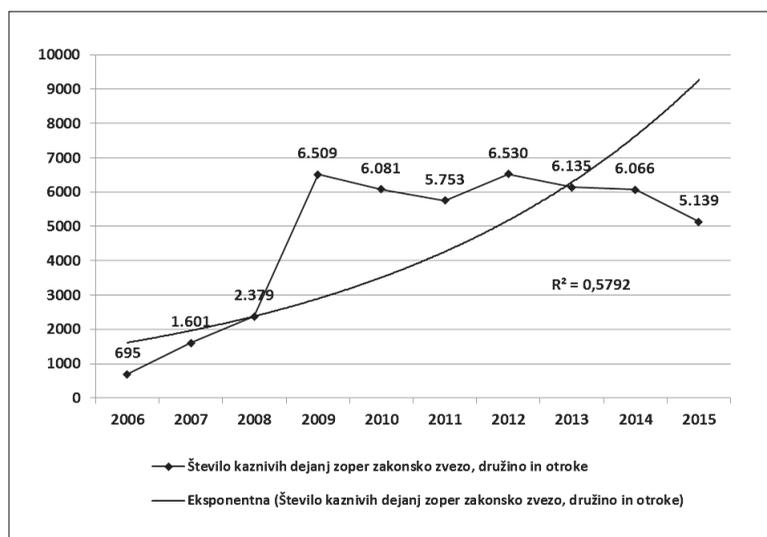
se storilci kaznivih dejanj groženj do spremembe Kazenskega zakonika (KZ-1C, 2015) oktobra 2015 niso preganjali po uradni dolžnosti. Zmanjšalo se je tudi število kaznivih dejanj zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja, neplačevanja preživnine in odvzema mladoletne osebe (MNZ, Policija, 2016: 23).

Tabela 12: Kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 87)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)
	2014	2015	
Odvzem mladoletne osebe	369	329	-10,8
Nasilje v družini	1.601	1.267	-20,9
Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje	525	424	-19,2
Neplačevanje preživnine	3.566	3.115	-12,6
Druga kazniva dejanja	5	4	–
Skupaj	6.066	5.139	-15,3

Tabela 13: Kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke 2006–2015 (MNZ, Policija, 2016)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Odvzem mladoletne osebe	115	411	264	293	302	416	372	385	369	329
Nasilje v družini	–	–	120	2.478	2.344	1.917	1.702	1.592	1.601	1.267
Zanemarjanje otroka in surovo ravnanje	276	257	336	720	694	644	677	624	525	424
Neplačevanje preživnine									3.566	3.115
Druga kazniva dejanja	304	933	1.659	3.018	2.741	2.776	3.779	3.534	5	4
Skupaj	695	1.601	2.379	6.509	6.081	5.753	6.530	6.135	6.066	5.139

Graf 6: Trend kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Kaznivih dejanj *zoper premoženje* je bilo 42.537 (54.890) ali za 22,5 % manj, preiskanih je bilo 28,5 % (28,0 %) ali za 0,5 odstotne točke več. V primerjavi z letom 2014 je bilo za 37,9 % manj požigov; v letu 2015 namreč ni bil na delu noben serijski požigalec. Manj je bilo drznih tatvin, vlomov, drugih tatvin, klasičnih goljufij, ropov, zatajitev, poškodovanj tujih stvari in roparskih tatvin – tudi zaradi rednega izvajanja poostrenih nadzorov na varnostno obremenjenih območjih in območjih, kjer so se začela pojavljati premoženjska kazniva dejanja. Poleg tega policija v letu 2015 ni zaznala delovanja tujcev ali skupin tujcev, ki so v preteklosti ropali pošte in finančne ustanove ter vlamljali v trgovsko-poslovne centre in/ali izvrševali druga »težja« premoženjska kazniva dejanja (MNZ, Policija, 2016: 23).

Kaznivih dejanj, *povezanih z motornimi vozili*, je bilo za 18,8 % manj kot v letu 2014. Število kaznivih dejanj, povezanih zgolj z osebnimi avtomobili, je bilo 569 (782) ali za 27,2 % manj. Delež preiskanih kaznivih dejanj za vsa motorna vozila je 20,3-odstoten (19,8-odstoten) oziroma za osebne avtomobile 22,3-odstoten (21,0-odstoten). Zmanjšanje je odraz dela policije, saj je v preteklih letih uspešno razkrila več kriminalnih skupin, ki so izvrševala tovrstna kazniva dejanja [tudi za pridobitev rezervnih delov]. Tudi v letu 2015 je bilo odkritih več garaž, kjer so se razgrajevali ukradeni osebni avtomobili, ni pa policija zaznala nobene organizirane kriminalne združbe iz tujine, ki bi kradla vozila v Sloveniji (MNZ, Policija, 2016: 24).

Tabela 14: Kazniva dejanja zoper premoženje⁶ 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 87)

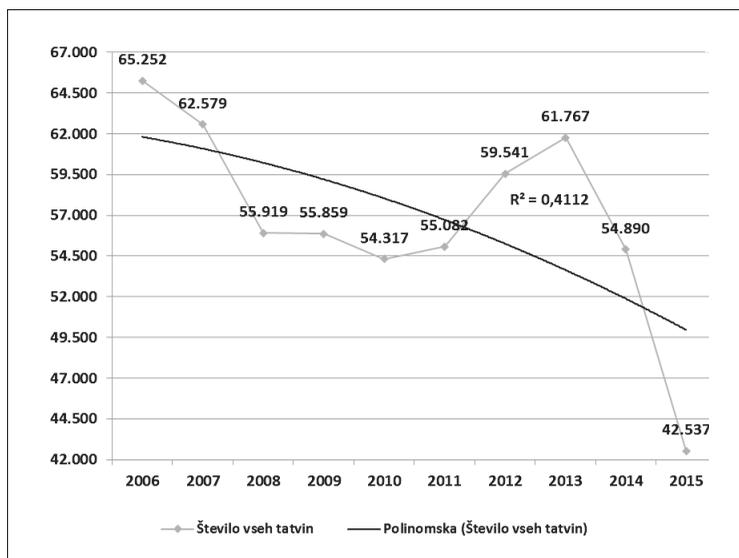
Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj (v %)	
	2014	2015		2014	2015	2014	2015
Poškodovanje tuje stvari	3.726	3.202	-14,1	713	703	36,4	42,8
Tatvina – skupaj**	44.161	33.686	-23,7	9.530	7.390	22,3	24,4
vlom	13.603	10.251	-24,6	2.618	1.581	37,0	37,1
drzna tatvina	709	526	-25,8	258	225	61,8	57,6
druge tatvine	29.849	22.909	-23,3	6.654	5.584	47,6	42,1
Rop	297	232	-21,9	110	86	85,0	86,0
Roparska tatvina	68	59	-13,2	42	34	18,2	39,0
Zatajitev	1.799	1.526	-15,2	856	643	89,4	85,1
Klasična goljufija	3.567	2.754	-22,8	3.033	2.368	28,0	28,5
Požig	66	41	-37,9	12	16	36,4	42,8
Druge kazniva dejanja	1.206	1.037	-14,0	1.078	883	22,3	24,4
Skupaj	54.890	42.537	-22,5	15.374	12.123	37,0	37,1

Delež premoženske kriminalitete v celotni kriminaliteti se je v primerjavi z letom 2014 zmanjšal za 1,0 odstotne točke, od 2006 do leta 2015 pa zmanjšal z 72,2 % na 61,8 % ali za 10,4 odstotne točke (MNZ, Policija, 2016: 23).

Tabela 15: Kazniva dejanja zoper premoženje 2006–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poškodovanje tuje stvari	6.844	6.906	5.694	5.306	4.713	4.548	5.110	4.621	3.726	3.202
Tatvina – skupaj	51.300	48.392	43.754	43.482	42.292	44.009	47.548	50.152	44.161	33.686
vlom	18.107	17.891	14.909	15.098	13.085	13.363	13.768	14.946	13.603	10.251
drzna tatvina	702	657	611	628	588	716	817	947	709	526
druge tatvine	31.639	29.005	27.652	27.172	28.090	29.408	32.435	33.641	29.849	22.909
Rop	521	445	383	479	463	402	390	375	297	232
Roparska tatvina	107	87	106	106	89	81	82	76	68	59
Zatajitev	1.631	1.615	1.472	1.479	1.410	1.616	1.764	1.712	1.799	1.526
Klasična goljufija	3.081	3.541	2.982	3.323	3.807	2.894	3.378	3.490	3.567	2.754
Požig	76	88	59	76	53	49	87	63	66	41
Druge kazniva dejanja	1.692	1.505	1.469	1.608	1.490	1.483	1.182	1.278	1.206	1.037
Skupaj	65.252	62.579	55.919	55.859	54.317	55.082	59.541	61.767	54.890	42.537

⁶ Kazniva dejanja zoper premoženje brez istovrstnih kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete.

Graf 7: Trend kaznivih dejanj zoper premoženje 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Iz grafa 7 je razvidno, da se je število kaznivih dejanj premoženjske kriminalitete tudi v letu 2015 zmanjšalo. Razlog je v zmanjšanju števila tatvin, ki najbolj vplivajo na gibanje premoženjske kriminalitete.

4.2 Mladoletniška kriminaliteta

Delež mladoletniške kriminalitete v celotni obravnavani kriminaliteti je bil 1,9-odstoten (2,2-odstoten). Mladoletniki

Tabela 16: Mladoletniška kriminaliteta 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 89)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj	
	2014	2015
Uboj	1	3
Umor	–	1
Lahka telesna poškodba	75	69
Huda telesna poškodba	9	10
Posilstvo	2	4
Spolno nasilje	4	3
Spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let	8	7
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	10	22
Neupravičena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog	101	79
Omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu	40	26
Tatvina	741	398
Velika tatvina	345	304
Rop	22	27
Goljufija	30	18
Izsiljevanje	21	11
Druga kazniva dejanja	500	326
Skupaj	1.909	1.308

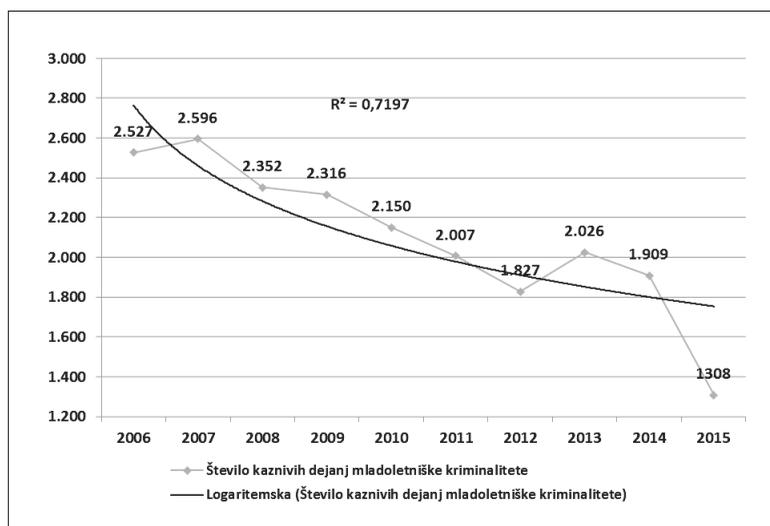
so bili osumljeni 1.308 (1.909) ali za 31,5 % manj kaznivih dejanj, med katerimi so prevladovala tatvine in velike tatvine (MNZ, Policija, 2016: 24).

V primerjavi z letom 2014 se je število mladoletnih storilcev zmanjšalo. Upad premoženjske kriminalitete je razlog za upad tudi mladoletniške kriminalitete, saj premoženjska kazniva dejanja predstavljajo skoraj 60 % celotne mladoletniške kriminalitete. Večje število obvestil tujih varnostnih organov o pridobivanju in razširjanju gradiv s spolnim izkoriščanjem otrok se je odrazilo v delu slovenske policije, ki je vložila 22 (10) kazenskih ovadb ali poročil v njihovo dopolnitev za prikazovanje, izdelavo, posest in posredovanje pornografskega gradiva, za kar so bili osumljeni mladoletniki (MNZ, Policija, 2016: 24).

V starostni strukturi je bilo mladoletnikov 5,2 % (5,7 %) od vseh ovadenih oseb. Med oškodovanci kaznivih dejanj je bil delež otrok in mladoletnikov 5,8-odstoten (5,5-odstoten) (MNZ, Policija, 2016: 24). Podatki zadnjih deset let kažejo, da se obseg mladoletniške kriminalitete zmanjšuje (graf 8). V zadnjih desetih letih se je število kaznivih dejanj, ki so jih bili osumljeni mladoletniki, znižalo za 48,2 %, njihov delež pa se je glede na vsa kazniva dejanja skrčil za 0,9 odstotne točke – z 2,8 % v 2006 na 1,9 % v 2015. Kot ugotavljajo Kolenc et al. (2011, 2013), je eden od vzrokov za zmanjšanje tudi sprememba kazenskega zakonika z uvedbo kaznivih dejanj, ki se preganjajo na predlog oškodovanca. Mladoletniki so najpogosteje storilci prav takih kaznivih dejanj, oškodovanci pa jih iz različnih vzrokov ne prijavijo ali ne predlagajo njihovega pregona.

4.3 Gospodarska kriminaliteta in korupcija

Z 19,2 % na 18,2 % se je v celotni kriminaliteti zmanjšal delež gospodarske kriminalitete. Manjši je bil tudi njen obseg, saj je bilo obravnavanih 12.553 (16.774) ali za 25,2 % manj kaznivih dejanj, predvsem zaradi manj vloženih kazenskih ovadb za kazniva dejanja kršitve temeljnih pravic delavcev, poneverbe in neupravičene uporabe tujega premoženja ter uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva. V letu 2014 je bilo zaključenih tudi več obsežnih, dlje časa trajajočih kriminalističnih preiskav z vloženimi kazenskimi ovadbami za večje število kaznivih dejanj. Tudi v 2015 je potekalo več obširnih preiskav, vendar te še niso zaključene in se nadaljujejo v letu 2016. Rezultati bodo tako statistično prikazani šele v prihodnjih letih. Škoda, ki so jo povzročila gospodarska kazniva dejanja, je bila ocenjena na 362,1 (672,0) milijona evrov, to je za 46,1 % manj, prav tako se je zmanjšal njen delež v strukturi škode celotne obravnavane kriminalitete z 89,0 % na 79,6 % ali za 9,4 odstotne točke. Državnemu tožilstvu so bile poslane kazenske ovadbe ali poročila v dopolnitev kazenskih ovadb tudi za 3.623 (3.793) kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, ki jih je policija obravnavala že v prejšnjih letih, in sicer z ocenjeno povzročeno škodo 767,1 (205,1) milijona evrov. V 2015 je preiskovalo kazniva dejanja gospodarske kriminalitete 13 (12) SPS. Policija je sodelovala v 16 (14) finančnih preiskavah po Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI, 2011), od tega 12 (9) na področju gospodarske kriminalitete in 4 (5) na področju organizirane. Od skupno 16 finančnih preiskav je bilo 7 (5) začetih na predlog policije. V finančnih preiskavah so se

Graf 8: Trend mladoletniške kriminalitete 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

izvajale preiskave zoper 44 (64) fizičnih oseb in 2 (53) pravni osebi, ki jih je odredilo državno tožilstvo na podlagi 10. člena ZOPNI (2011). Policija je sodelovala v 15 (12) ustanovljenih finančnih preiskovalnih skupinah po ZOPNI (2011)⁷ (MNZ, Policija, 2016: 24).

ranje in obravnavanje kršitev temeljnih pravic delavcev, kar se je odrazilo v zmanjšanju števila za 55,5 %. Zmanjšanje števila poneverb in neupravičene uporabe tujega premoženja za 54,7 %, goljufij za 36,8 % in poslovnih goljufij za 25,2 % je posledica tega, da so bile pri navedenih kaznivih dejanjih v 2014 zaklju-

Tabela 17: Gospodarska kriminaliteta 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 89)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Škoda (v 1.000 EUR)		Porast/ upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti	204	336	64,7	506.598,61	194.610,86	-61,6
Povzročitev stečaja z goljufijo ali nevestnim poslovanjem	11	18	-	2.337,85	3.851,18	64,7
Oškodovanje upnikov	40	39	-2,5	7.758,95	31.364,03	-
Goljufija	272	172	-36,8	10.979,12	9.998,33	-8,9
Poslovna goljufija	2.841	2.126	-25,2	58.561,32	60.956,76	4,1
Goljufija na škodo Evropske unije	24	11	-	20.740,58	1.794,32	-91,3
Poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja	1.832	830	-54,7	4.168,45	7.212,65	73,0
Davčna zatajitev	84	97	15,5	14.329,13	14.652,91	2,3
Ponareditev ali uničenje poslovnih listin	325	264	-18,8	227,33	1.390,26	-
Kršitev temeljnih pravic delavcev	5.671	2.522	-55,5	22.389,09	7.555,57	-66,3
Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic	371	113	-69,5	8.300,66	6.154,86	-25,9
Pranje denarja	77	61	-20,8	418,06	164,45	-60,7
Uporaba ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva	1.070	435	-59,3	869,48	1.043,19	20,0
Zloraba negotovinskega plačilnega sredstva	13	19	-	18,94	29,37	-
Oderušstvo	23	33	43,5	236,35	1.214,19	-
Ponarejanje denarja	1.364	1.346	-1,3	204,65	66,31	-67,6
Druga kazniva dejanja	2.552	4.131	61,9	13.882,85	20.040,89	44,4
Skupaj	16.774	12.553	-25,2	672.021,41	362.100,13	-46,1

Najbolj, za 64,7 %, se je povečalo število kaznivih dejanj zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, saj je bila evidentirana serija istovrstnih kaznivih dejanj pri neupravičenem izčrpavanju ene gospodarske družbe. S 23 na 33 se je povečalo število kaznivih dejanj oderušstva, predvsem zaradi obravnavane serije tovrstnih kaznivih dejanj pri dajanju posojil. Za 69,5 % je bilo manj kaznivih dejanj zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic. Policija je namreč v letih 2013 in 2014 v šolah vožnje obravnavala večje število tovrstnih kaznivih dejanj. Kaznivih dejanj uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva je bilo za 59,3 % manj, saj je bila v letu 2014 zaključena serija tovrstnih kaznivih dejanj iz preteklih let. Zaradi različnih praks je bilo v letu 2015 poenoteno evidenti-

čne obravnave serij kaznivih dejanj tudi iz preteklih let. Med drugimi gospodarskimi kaznivimi dejanji je bilo največ posebnih primerov ponarejanja listin, in sicer 2.532 (8).⁸ Od tega se 2.527 kaznivih dejanj nanaša na zaključeno serijo obravnavanih primerov neupravičene uporabe pečata pri izdaji zdravniških spričeval (MNZ, Policija, 2016: 25).

Policija je v letu 2015 dala velik poudarek izvajanju *finančnih preiskav*, katerih namen je bilo iskanje, identifikacija, sledenje in zavarovanje, njihov cilj pa odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivimi dejanji, čemur je sledilo povečanje števila opravljenih finančnih preiskav.

⁷ Podatki GPU UKP SGK, pridobljeni 10. 2. 2016.

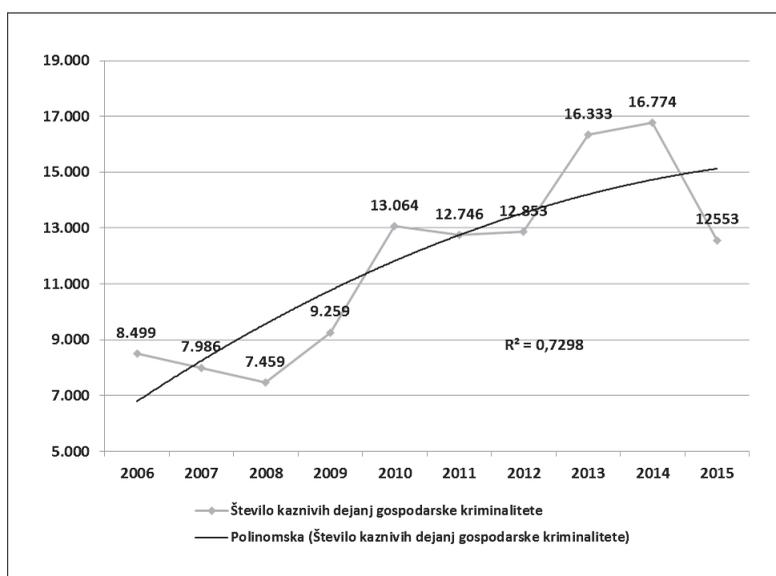
⁸ Podatki iz STAI, preglednica KDPL017 – gospodarska kriminaliteta, pridobljeni 10. 2. 2016.

Policija je opravila *finančne preiskave* z namenom iskanja, identifikacije, sledenja in zavarovanja ter ciljem odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivimi dejanji, v 301 (315) ali za 4,4 % manj zadevah, in sicer zoper 459 (504) fizičnih in 176 (173) pravnih oseb. V finančnih preiskavah se je preverjalo 142,8 (198,5) milijona evrov [domnevno] protipravno pridobljene premoženjske koristi. Po opravljenih finančnih preiskavah v predkazenskem postopku je policija skladno z določili 502. člena ZKP (2012) na pristojna državna tožilstva podala 98 (150) ali za 34,7 % manj pobud začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi v zadevah, v katerih je bila ugotovljena korist v višini 52,2⁹ (119,3) milijona evrov, in sicer zoper 118 (191) fizičnih oseb in 65 (87) pravnih oseb. V preostalih primerih, ko na podlagi opravljenih finančnih preiskav niso bili ugotovljeni vsi znaki iz 502. člena ZKP, je policija sestavila 233 (193) poročil. Zaradi zmanjšanja števila obravnavanih gospodarskih kaznivih dejanj in z njimi povzročene škode je bilo tudi manj podanih pobud začasno zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi (MNZ, Policija, 2016: 25).

Na podlagi Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD, 2004) je policija obravnavala 3.496 (4.647) ali za 24,8 % manj kaznivih dejanj. Za kazniva dejanja gospodarske kriminalitete je bilo ovadenih 1.088 (1.135) ali za 4,1 % manj pravnih oseb in 2.714 (3.445) ali za 21,2 % manj fizičnih oseb (MNZ, Policija, 2016: 25).

»Gospodarska kriminaliteta je pojav, ki se količinsko in kakovostno spreminja. Njene pojavne oblike so odvisne od družbenega in gospodarskega sistema, veljavne zakonodaje, razvoja novih tehnologij in drugih dejavnikov, ki vplivajo na poslovanje. Zanj je značilno precejšnje t. i. temno polje, saj posledice teh kaznivih dejanj največkrat niso neposredno vidne, zlasti če so oškodovanke država in njene pravne norme. Pričujoča gospodarska in finančna kriza ter večja brezposelnost je v zadnjih letih nedvomno vplivala na naraščanje števila kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, predvsem kaznivih dejanj, ki generirajo velike premoženjske koristi oziroma škodo, ter dejanj t. i. organizirane gospodarske kriminalitete in korupcije.« (Kolenc et al., 2013: 109) V desetih letih od 2006 do 2015 se je število kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete povečalo za 47,7 %, njen delež v celotni kriminaliteti pa se je povečal z 9,4 % v 2006 na 18,2 % v letu 2015 ali za 8,8 odstotne točke.

Policija je vložila kazenske ovadbe ali poročila v njihovo dopolnitev za 89 (63) tipičnih *korupcijskih kaznivih dejanj*, pri čemer je ovadila 105 (75) oseb. V letu 2015 je bilo zaključenih več dlje časa trajajočih in obsežnejših kriminalističnih preiskav, poleg tega pa je porast tudi odraz usmerjenosti policijskega dela na področja z največjimi korupcijskimi tveganji (MNZ, Policija, 2016: 25).

Graf 9: Trend gospodarske kriminalitete 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

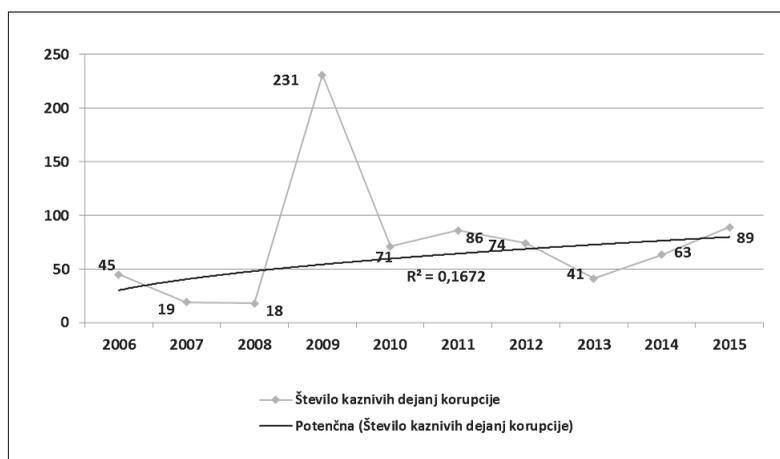
⁹ Podatek iz STAI, preglednica KDPLFP01 – finančne preiskave, pridobljen 10. 2. 2016.

Tabela 18: Korupcijska kazniva dejanja 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 90)

Korupcijska kazniva dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/upad (v %)	Število ovadenih osumljencev		Porast/upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Kršitev proste odločitve volivcev	1	-	-	0	-	-
Nedovoljeno sprejemanje daril	21	9	-	25	9	-
Nedovoljeno dajanje daril	22	10	-	28	25	-10,7
Jemanje podkupnine	4	28	-	7	28	-
Dajanje podkupnine	8	30	-	8	31	-
Sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje	6	6	-	6	6	-
Dajanje daril za nezakonito posredovanje	1	6	-	1	6	-
Skupaj	63	89	41,3	75	105	40,0
Kazniva dejanja z elementi korupcije [vsaj ena kriminalistična označba 244K ali 261K]	30	32	6,7	42	36	-14,3

Obravnavanih je bilo še 32 (30) kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete, ki so vsebovala elemente korupcije.¹⁰ Poleg tega so bila državnemu tožilstvu poslana poročila v dopolnitev kazenskih ovadb za 57 (14) tipičnih korupcijskih kaznivih dejanj in 9 (7) kaznivih dejanj z elementi korupcije, statistično prikazanih v prejšnjih letih, katerih preiskovanje se je nadaljevalo v letu 2015 (MNZ, Policija, 2016: 25).

Statistični podatki zadnjih deset let kažejo na izrazit odmik v letu 2009, ko je bilo 231 korupcijskih kaznivih dejanj posledica razkritja serije korupcijskih kaznivih dejanj in dokončanja nekaterih kriminalističnih preiskav, ki so potekale že dlje časa (MNZ, Policija, 2010). V naslednjih petih letih je policija obravnavala v povprečju tretjino teh kaznivih dejanj (graf 10).

Graf 10: Trend korupcijskih kaznivih dejanj 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

¹⁰ To pomeni, da je policija kazniva dejanja začela preiskovati kot korupcijska kazniva dejanja, po opravljenem predkazenskem postopku pa je vložila kazenske ovadbe za kazniva dejanja zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic ter zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti.

Korupcija je ogromno temno polje, zato statistični podatki policije ne odražajo družbenih razmer, ampak bolj pripravljenost posameznikov in ustanov za prijavljanje teh kaznivih dejanj, predvsem pa zmožnost policije, da zbere dovolj dokazov za kazensko ovadbo (Kolenc et al., 2011, 2013; Lukan, 2008, 2009; Lukan in Kolenc, 2010).

4.4 Organizirana kriminaliteta¹¹

Dejavnost policije na področju organizirane kriminalitete je bila usmerjena predvsem v odkrivanje in preiskovanje organiziranih oblik čezmejne kriminalitete, ki v veliki meri izhaja ali je tesno povezana z območjem jugovzhodne Evrope in zahodnega Balkana. Za odkrivanje in preiskovanje delovanja organiziranih kriminalnih združb je bilo v sodelovanju s tujimi varnostnimi

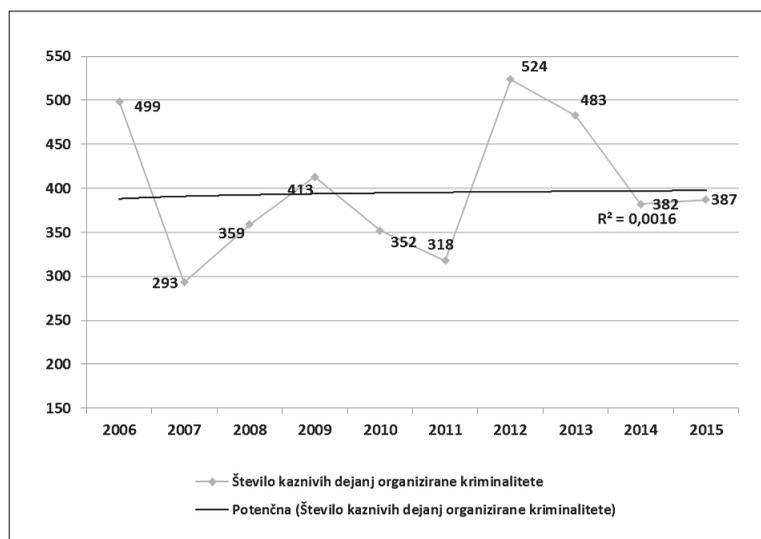
organi izvedenih več skupnih preiskav. Obravnavanih je bilo 387 (382) ali za 1,3 % več kaznivih dejanj, ki so bila posledica organizirane kriminalne dejavnosti. Osvajanih je bilo 245 (260) ali za 5,8 % manj oseb. Posledica sprememb migracijskih poti in izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov je bilo povečanje števila zaznanih kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države z 31 na 62. Za 16,5 % se je zmanjšalo število kaznivih dejanj neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog (MNZ, Policija, 2016: 26).

Podatki o organizirani kriminaliteti za obdobje 2006–2015 kažejo, da so policisti povprečno obravnavali 401 tovrstnih kaznivih dejanj. Njihovo število se je od 2006 do 2015 sicer zmanjšalo za 22,4 odstotnih točk, delež organizirane kriminalitete v celotni kriminaliteti pa je ostal nizek.

Tabela 19: Organizirana kriminaliteta 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 90)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj	
	2014	2015
Uboj	1	–
Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države	32	62
Ponarejanje denarja	25	7
Nedovoljena proizvodnja in promet orožja ali eksplozivov	10	9
Zloraba prostitucije	1	2
Neupravičena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog	273	228
Omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu	4	2
Tatvina	3	1
Velika tatvina	6	12
Rop	2	1
Goljufija	1	2
Izsiljevanje	4	8
Druga kazniva dejanja	20	53
Skupaj	382	387

¹¹ Za opredelitev organizirane kriminalne dejavnosti morajo biti izpolnjeni štirje obvezni in še najmanj dva od sedmih variabilnih (izbirnih) kriterijev. Obvezni kriteriji so obstoj skupine vsaj treh ljudi, delovanje v daljšem obdobju, pridobivanje premoženjske koristi in/ali družbene moči ter izvrševanje uradno pregonljivih kaznivih dejanj. Izbirni kriteriji so uporaba nasilja in/ali korupcije, delovanje na mednarodni ravni, sodelovanje pri pranju denarja, notranja pravila ravnanja ter delitev vlog in nalog med člani skupine, podjetniško delovanje ter vplivanje na medije, gospodarstvo, državno upravo in/ali politiko (Annual European Union Organised Crime Situation Report (6204/1/97 (ENFOPOL 35 REV 2) DG H II), v Resoluciji o preprečevanju in zatiranju kriminalitete, 2006).

Graf 11: Trend organizirane kriminalitete 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Kriminalistična obveščevalna dejavnost je bila tesno vpeta v procese preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja organizirane in drugih hudih oblik kriminalitete. Rezultati in ugotovitve operativnih analiz so prispevali k usmerjanju preiskav, načrtovanju dela in učinkovitejšemu razreševanju primerov, ob sodelovanju s tujimi in mednarodnimi varnostnimi organi pa tudi k razkritju nekaterih mednarodnih kriminalnih združb. Posebna pozornost je bila namenjena poglobitvi sodelovanja s sorodnimi enotami varnostnih organov sosednjih držav, držav zahodnega Balkana, EU in Europol. Slovenska kriminalistična obveščevalna dejavnost je bila vključena v postopke predpriprav naslednjega političnega cikla EU, ki se bo začel s pripravo ocene ogroženosti EU zaradi hudih in organiziranih oblik kriminalitete 2017 [SOCTA 2017] (MNZ, Policija, 2016: 37).

4.5 Posebne oblike kriminalitete

Število kaznivih dejanj *zlorabe prepovedanih drog* se je rahlo povečalo, s 1.857 na 1.872, število ovadenih osumljencev pa z 2.089 na 2.126. Odkritih je bilo 83 (118) prirejenih prostorov za gojenje konoplje, v katerih je bilo zaseženih 4.659 (9.223)¹² rastlin. Policija je v letu 2014 v sklopu preiskave ene kriminalne združbe odkrila kar 41 tovrstnih prostorov, kar je razlog za manjše število v letu 2015. Na območjih policijskih uprav so se izvajali poostreni nadzori kriminalnih žarišč ozi-

roma varnostno obremenjenih območij, med drugim v okolici izobraževalnih ustanov. Policijske postaje so samostojno izvedle 1.239 (1.624) poostrenih nadzorov, v sodelovanju s PU SKP pa še 51 (122). Zaradi domnevne zastrupitve s prepovedanimi drogami je umrlo 9 (10) oseb. Ugotovljenih je bilo 47 (34) novih psihoaktivnih snovi, ki so se prvič pojavile v Sloveniji – predvsem sintetičnih kanabinoidov¹³ (MNZ, Policija, 2016: 26).

V zadnjem desetletju je policija povprečno obravnavala 1.861 kaznivih dejanj zlorabe prepovedanih drog na leto. Njihovo število se je od 2006 do 2015 povečalo za 3,5 % (graf 12).

¹² Podatki iz poročil GPU UKP, iz OKCB in akcije Diler, pridobljeni 1. 1. 2015–31. 12. 2015.

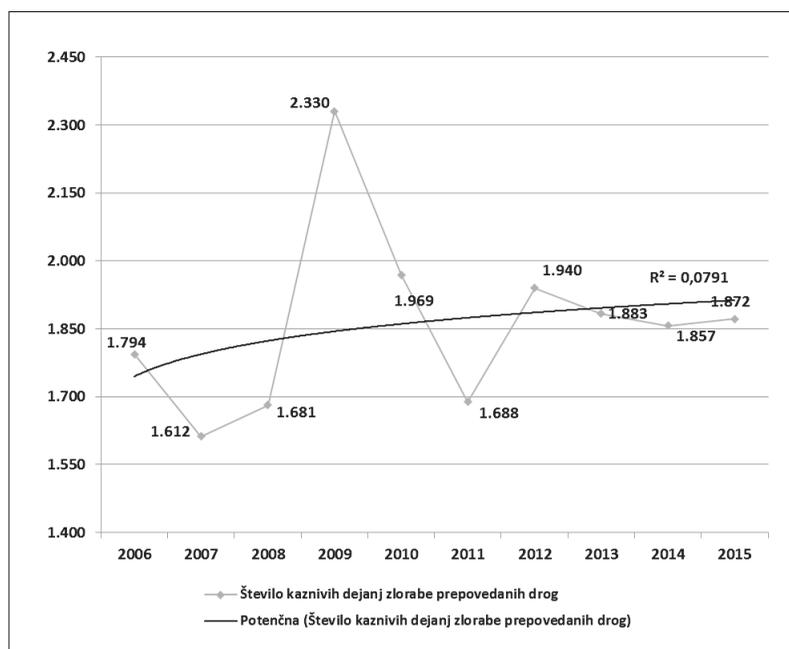
¹³ Podatki GPU UKP SOK Oddelka za prepovedane droge, pridobljeni 9. 2. 2016.

Tabela 20: Zloraba prepovedanih drog 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 91)

Kazniva dejanja zlorabe prepovedanih drog	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število ovadenih osumljencev		Porast/ upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Nepravilna proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog	1.662	1.737	4,5	1.903	1.996	4,9
Omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu	195	135	-30,8	186	130	-30,1
Skupaj	1.857	1.872	0,8	2.089	2.126	1,8

Tabela 21: Zasežene prepovedane droge 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 93)

Vrsta prepovedane droge	Merska enota	Zasežene droge	
		2014	2015
Amfetamin	g	21.369,3	685,6
	ml	1,0	2,9
	tbl	737,4	385,0
Benzodiazepini	g	73,8	0,5
	ml	–	20,0
	tbl	4.899,0	8.411,0
Ekstazi	g	52,9	138,7
	tbl	208,5	1.386,0
Heroin	g	4.723,8	6.353,8
	ml	5,2	32,0
Kokain	g	289.055,6	2.190,7
	ml	1,8	34,1
Konoplja – rastlina	g	35,6	20,6
	kos	8.262,0	9.653,4
Konoplja – rastlina [marihuana]	g	489.790,5	383.007,8
Konoplja – smola [hašiš]	g	1.523,7	2.020,5
Metadon	g	336,6	24,3
	ml	69,8	–
	tbl	1.050,7	511,5
Metamfetamin	g	28,6	1.567,0
	tbl	53,0	26,0
Nedovoljene snovi v športu	g	3.714,4	277,6
	ml	33.917,0	2.399,0
	tbl	2.649,0	3.784,0
Sintetični kanabinoidi	g	2,7	66,2
Sintetični katinoni	g	92,9	69,0
	tbl	35,0	–

Graf 12: Trend kaznivih dejanj zlorabe prepovedanih drog 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Število kaznivih dejanj računalniške kriminalitete se je povečalo s 168 na 174 ali za 3,6 %. Za tovrstna kazniva dejanja je bilo ovadenih 84 (89) fizičnih oseb (MNZ, Policija, 2016: 26).

je bilo 3.995 (3.833) elektronskih naprav¹⁴ (MNZ, Policija, 2016: 36).

Tabela 22: Računalniška kriminaliteta 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 91)

Kazniva dejanja računalniške kriminalitete	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število ovadenih osumljencev		Porast/ upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Zloraba osebnih podatkov	5	3	–	0	2	–
Zloraba informacijskega sistema	1	6	–	0	1	–
Kršitev materialnih avtorskih pravic na internetu	1	2	–	15	4	–
Napad na informacijski sistem	155	162	4,5	68	76	11,8
Izdelovanje in pridobivanje orožja ali pripomočkov za vdor ali napad na informacijski sistem	6	1	–	6	1	–
Skupaj	168	174	3,6	89	84	-5,6

Zaradi iskanja in dokumentiranja digitalnih dokazov kaznivih dejanj je bilo opravljenih 4.953 (5.228) forenzičnih zavarovanj in preiskav zaseženih elektronskih naprav oziroma podatkov, za kar je bilo izdelanih 2.697 (2.902) zapisnikov o zavarovanju in preiskavi elektronskih naprav, preiskanih pa

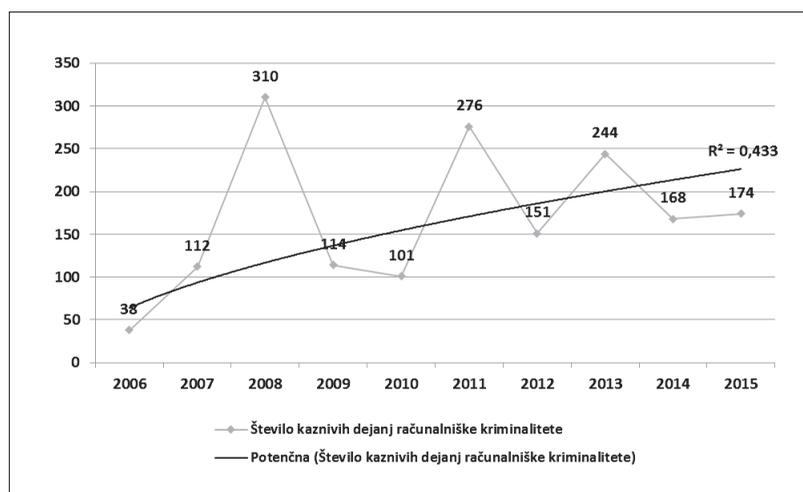
Z razraščanjem kriminalitete v kibernetnem prostoru je začelo naraščati tudi število kaznivih dejanj računalniške

¹⁴ Podatki GPU UKP, aplikacija Rokovnik, ki jo uporabljajo enote za računalniško preiskovanje v UKP in PU, pridobljeni 31. 12. 2015.

kriminalitete. Leta 2008 je s 310 obravnavanimi kaznivimi dejanji doseglo prvi vrh (več v Lukan, 2009; Lukan in Kolenc, 2010), kateremu je botrovala dalj časa trajajoča policijska akcija proti »hekerjem«, ki so organizirano vdrali v informacijske sisteme po Sloveniji (MNZ, Policija, 2010). Od takrat število niha, vendar je trend pozitiven. Glede na tehnološki razvoj se lahko upravičeno pričakuje, da se bo dolgoročno povečalo tudi število tovrstnih kaznivih dejanj. Vse več različnih tehnologij in storitev v kibernetnem prostoru ter naraščajoče število njihovih uporabnikov nekako pritegne k uporabi in zlorabi tovrstnih tehnologij in storitev tudi storilce kaznivih dejanj. Z njimi si lahko pridobijo tudi premoženjsko korist (npr. s tatvino denarnih sredstev po sistemu e-bančništva) (Kolenc et al., 2013).

Policija je obravnavala 103 (134) ali za 24,0 % manj kaznivih dejanj, povezanih z orožjem, med njimi največ, 98 (129), kaznivih dejanj nedovoljene proizvodnje in prometa orožja ali eksplozivnih snovi. Zmanjšanje slednjih za 23,1 % je posledica spremenjenega pristopa policije v proaktivno in načrtno odkrivanje organiziranih čezmejnih oblik tihotapstva orožja. V sklopu več mednarodnih operacij so bila kazniva dejanja tako odkrita in preprečena že v državah izvora (MNZ, Policija, 2016: 26).

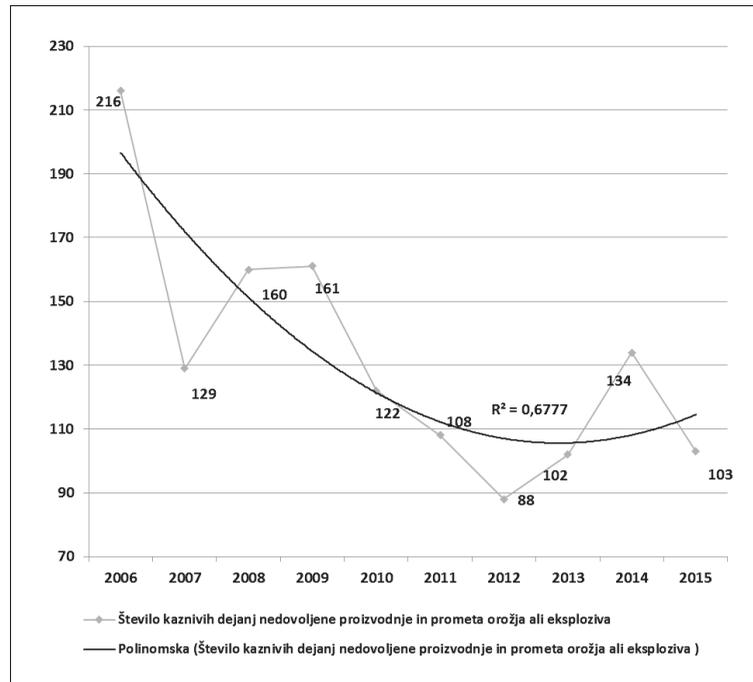
V primerjavi z letom 2006 se je v letu 2015 število tovrstnih kaznivih dejanj zmanjšalo za 52,3 odstotne točke (graf 14).

Graf 13: Trend računalniške kriminalitete 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

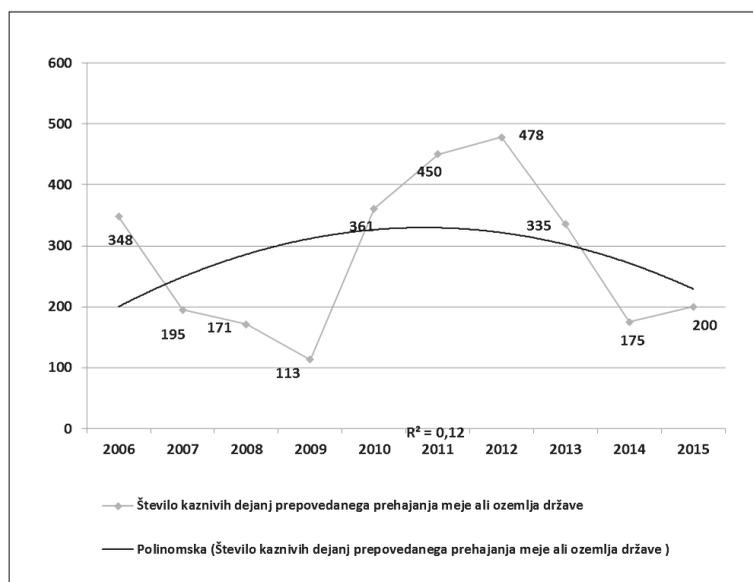
Tabela 23: Kazniva dejanja, povezana z orožjem 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 91)

Kazniva dejanja, povezana z orožjem	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število ovađenih osumljencev		Porast/ upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Izdelovanje in pridobivanje orožja in pripomočkov, namenjenih za kaznivo dejanje	5	5	–	6	6	–
Nedovoljena proizvodnja in promet orožja ali eksploziva	129	98	-24,0	139	100	-28,1
Skupaj	134	103	-23,1	145	106	-26,9

Graf 14: Trend nedovoljene proizvodnje in prometa orožja ali eksploziva 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Kaznivih dejanj *prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države* je bilo 200 (175) ali za 14,3 % več in zanje ova- denih 335 (273) ali za 22,7 % več osumljenih (MNZ, Policija, 2016: 26).

Graf 15: Trend prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države 2006–2015
(Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

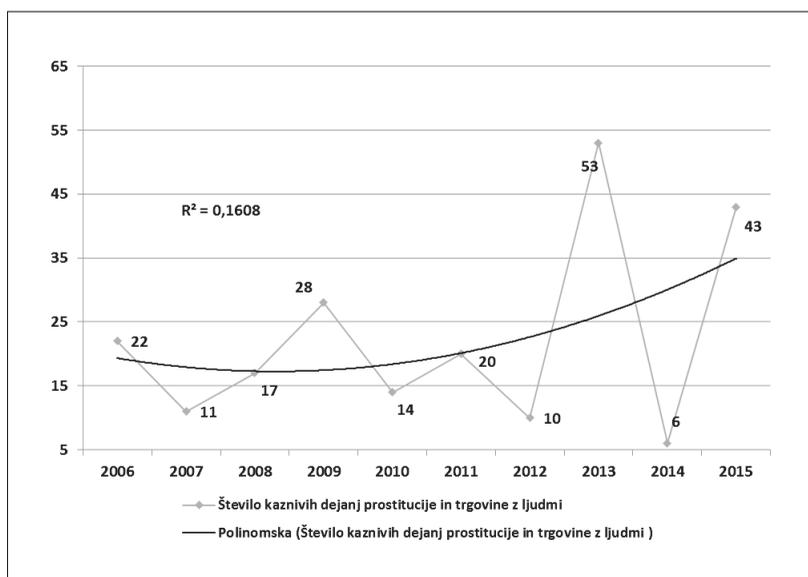
V preteklih letih je bilo število kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države povezano z obsegom nedovoljenih migracij. Z zmanjševanjem števila nedovoljenih prehodov čez državno mejo po 2000¹⁵ se je začelo sorazmerno zmanjševati tudi število kaznivih dejanj, in sicer vse do vključno 2009 (Lukan in Kolenc, 2010). Vendar ponovna rast od 2010 do 2012 ni povezana toliko z obsegom nedovoljenih migracij, ampak z uspešnimi preiskavami zlorab legalnih institutov v Sloveniji (MNZ, Policija, 2011, 2012). Ponoven padec števila kaznivih dejanj v letih od 2013 do 2015 pa je

pogojen s spremembo migracijskih poti, predvsem iz severne Afrike (graf 15).

Policija je obravnavala 5 (2) kaznivih dejanj *tihotapstva* ter 43 (6) kaznivih dejanj *zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi*, za katera je bilo ovađenih 140 (12) oseb. Povečanje je posledica zaključka preiskav 3 večjih kriminalnih združb, ki so se množično ukvarjale s prostitucijo in trgovino z ljudmi (MNZ, Policija, 2016: 26).

Tabela 24: Zloraba prostitucije in trgovina z ljudmi 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 91)

Kazniva dejanja zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi	Število kaznivih dejanj		Porast/upad (v %)	Število ovađenih osumljencev		Porast/upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Zloraba prostitucije	3	5	–	4	10	–
Trgovina z ljudmi	3	38	–	8	130	–
Skupaj	6	43	-	12	140	-

Graf 16: Trend prostitucije in trgovine z ljudmi 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

¹⁵ Leta 2000 je bilo evidentiranih 35.892 nedovoljenih prehodov čez državno mejo, nato je začelo njihovo število skokovito upadati vse do 824 v letu 2009 (MNZ, Policija, 2005, 2010).

Znaten odmik števila kaznivih dejanj zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi je razviden tudi iz desetletne primerjave števila kaznivih dejanj, zaradi česar je trend tudi rahlo pozitiven, čeprav zaradi nihanja in majhnega števila kaznivih dejanj nima dobre napovedne vrednosti (graf 16).

Policija je v primerjavi z letom 2014 obravnavala 1.346 (1.364) ali za 1,3 % manj kaznivih dejanj *ponarejanja denarja*, zaseženih je bilo tudi manj ponaredkov, in sicer 2.882 (6.390),

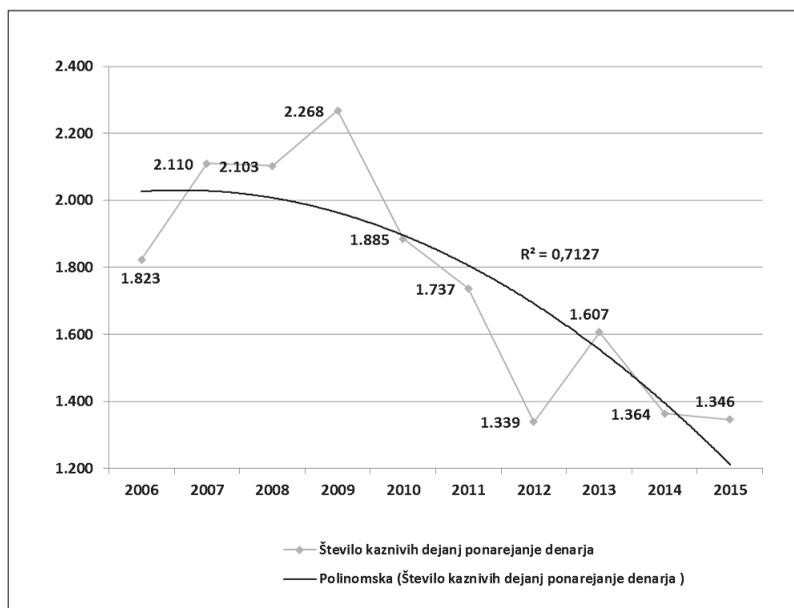
od tega 1.751 (4.869) evrskih bankovcev, 1.092 (1.181) evrskih kovancev in 39 (340) bankovcev drugih valut (MNZ, Policija, 2016: 26).

Kot je razvidno iz grafa 17, se število kaznivih dejanj ponarejanja denarja zmanjšuje od leta 2009, le v letu 2013 je bil ponoven porast, kar pa je posledica več unovčitev po le enega samega ponaredka (MNZ, Policija, 2014: 24).

Tabela 25: Zaseženi ponaredki 2006–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016)

Valuta	Število zaseženih kovancev in bankovcev*									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Evro										
Kovanci	999	1.803	1.878	1.448	1.518	1.459	1.956	1.307	1.181	1.092
Bankovci	2.629	1.826	1.970	1.891	2.603	1.174	2.362	1.597	4.869	1.751
Bankovci drugih valut	209	1.890	1.057	61	138	639	321	65	340	39
Skupaj	3.846	5.519	4.905	3.400	4.259	3.272	4.639	2.969	6.390	2.882

* Podatki o zaseženih kovancih in bankovcih od 2004 do 2006 so pridobljeni od Nacionalnega forenzičnega laboratorija.

Graf 17: Trend ponarejanja denarja 2006–2015 (Vir: Kolenc et al., 2014; MNZ, Policija, 2016)

Tabela 26: Druge oblike ogrožanja varnosti 2014–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016: 92)

Oblike ogrožanja varnosti	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Število ovađenih osumljencev		Porast/ upad (v %)
	2014	2015		2014	2015	
Protipraven odvzem prostosti	29	30	3,4	45	39	-13,3
Ugrabitev	5	3	–	10	7	–
Grožnje	449	384	-14,5	454	375	-17,4
Izsiljevanje	183	184	0,5	184	157	-14,7
Povzročitev splošne nevarnosti	217	215	-0,9	170	165	-2,9
Samovoljnost	48	42	-12,5	60	40	-33,3
Ogrožanje oseb pod mednarodnim varstvom	2	1	–	2	1	–
Skupaj	933	859	-7,9	925	784	-15,2

Izsiljevanj je bilo 184 (183) ali za 0,5 % več, protipravnih odvzemov prostosti pa 30 (29). Policija je obravnavala 215 (217) povzročitev splošne nevarnosti in 3 (5) ugrabitve. Z 48 na 42 se je zmanjšalo število kaznivih dejanj samovoljnosti. Obravnavanih je bilo 384 (449) kaznivih dejanj groženj (MNZ, Policija, 2016: 61).

Pri omejevanju grožnje terorizma in z njim povezanega ekstremnega nasilja je bilo policijsko delo usmerjeno v preventivno delovanje. V sklopu mednarodnega sodelovanja je bilo odkritih in preprečenih več z ekstremnim nasiljem v tujini povezanih aktivnosti. Izdelane so bile usmeritve in lista indikatorjev za zgodnje odkrivanje kaznivih dejanj, povezanih s terorizmom in tujimi terorističnimi borci. Na pobudo policije je bila na nacionalni ravni vzpostavljena mreža, ki je namenjena zgodnjemu odkrivanju in preprečevanju radikalizacije [RAN] (MNZ, Policija, 2016: 27).

5 Namesto zaključka

V uvodu letnega poročila je generalni direktor poudaril: »Brez dvoma so delo policije v letu 2015 najbolj zaznamovale migracije, kakršnih ne pomnimo. Kljub izjemnim obremenitvam zaradi migracij, ki so zaznamovale kar tretjino lanskega leta, smo – čeprav s precej okleščnim kadrom – uspeli ohraniti relativno visoko raven varnosti v državi. Preiskanost kaznivih dejanj je bila najvišja v zadnjih petih letih.

Večji dosežek v letu 2015 je tudi izgradnja Nacionalnega forenzičnega laboratorija, ki je trajala dolga štiri leta. V novih prostorih forenziki letno preiščejo več kot 30.000 sledi, opravijo več kot 50.000 instrumentalnih analiz in identificirajo krepko čez tisoč storilcev, zaradi česar se Slovenija lahko pohvali z eno najvišjih preiskanosti kaznivih dejanj v Evropi.

Veliko pozornosti, tudi medijske, je bilo namenjene vse obsežnejšim preiskavam težjih oblik gospodarske kriminalitete. Kot predvidljiv trend so se tudi v letu 2015 ob vsakokratnem, z zakonom in stroko upravičenem preiskovalnem posegu pojavile vsesplošne diskreditacije policije kot institucije in celo posameznih zaposlenih. Populistične in neresnične izjave, ki so že zdavnaj presegle tudi zadnjo obrambno linijo etike javne besede, so v nasprotju s pričakovanji njihovih avtorjev pravzaprav le še utrdile kredibilnost policije in njenih preiskovalcev ter tako še enkrat znova potrdile, da v Sloveniji obstaja le en pravni red, ki je brez izjeme enak za vse. (MNZ, Policija, 2016: 6)

Skratka, za leto 2015 je na področju preiskovanja kriminalitete značilno (MNZ, Policija, 2016: 9):

- število kaznivih dejanj na 100.000 prebivalcev – kriminalitetno število je bilo v letu 2015 najnižje od leta 2009 in se je v zadnjih desetih letih zmanjšalo za 5,6 % (tabela 27);
- po porastu števila kaznivih dejanj v letu 2013 na 93.833 se je njihovo število v letu 2015 zmanjšalo na 68.810 oziroma je padlo pod 10-letno povprečje, ki je 86.533. S 13,0-odstotnim porastom je bila PU Koper edina policijska uprava, ki je obravnavala večje število kaznivih dejanj;
- preiskanost kaznivih dejanj je bila z 52,0 % najvišja v zadnjih 5 letih in je za 5,7 odstotne točke nad 10-letnim povprečjem, ki je 46,3 %. PU Murska Sobota z 72,1-odstotno in PU Koper z 68,8-odstotno preiskanošjo kaznivih dejanj daleč prekašata druge policijske uprave;
- delež kaznivih dejanj, ki jih je odkrila policija, se je povečal za 0,2 odstotne točke na 15,2 %, pri čemer pa ima PU Koper z 48,3-odstotnim deležem lastne dejavnosti velik naskok pred drugimi policijskimi upravami, ki se v nekaterih primerih lahko prikazuje v večkratnikih [8,3-krat toliko kot PU Ljubljana, 3,4-krat toliko kot PU Celje itd.];

- zaradi posledic kaznivih dejanj se je število mrtvih povečalo s 30 na 58;
- policija je obravnavala za 25,2 % manj kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete; delež te v celotni kriminaliteti se je zmanjšal za 1,0 od. t. na 18,2 %. Delež škode gospodarske kriminalitete v celoti se je zmanjšal za 9,4 od. t. na 79,6 %. Za 41,3 % več je bilo obravnavanih korupcijskih kaznivih dejanj.

Tabela 27: Kriminalitetno število 2006–2015 (Vir: MNZ, Policija, 2016)

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj na 100.000 prebivalcev									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Umori in uboji	4	2	1	2	2	2	2	2	2	2
Hude in posebno hude telesne poškodbe	13	14	10	10	11	9	10	8	9	8
Spolni delikti ¹⁶	15	19	15	18	19	16	14	15	10	8
Ropi in roparske tatvine	31	26	24	29	27	23	23	22	18	14
Vlomi	901	883	734	738	639	650	672	725	659	497
Vsa kazniva dejanja	4.494	4.354	4.031	4.275	4.368	4.316	4.462	4.554	4.241	3.333

Literatura

- Aebi, M. F., de Cavarlay, B. A., Barclay, G., Gruszczynska, B., Harrendorf, S., Heiskanen, M., et al. (2010). *European sourcebook of crime and criminal justice statistics – 2010* (4th ed.). The Hague: WODC. Pridobljeno na <https://english.wodc.nl/onderzoeksdatabase/european-sourcebook-4e-editie.aspx>
- Brvar, B. (2013). *Merjenje kriminalitete*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti. Pridobljeno na http://www.inst-krim.si/fileadmin/user_upload/Merjenje_kriminalitete-Bogomil_Brvar.pdf
- Clarke, S. (2013). *Trends in crime and criminal justice, 2010. Statistics in Focus*, (18). Pridobljeno na <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5585960/KS-SF-13-018-EN.PDF/b510d657-4749-47f5-81c4-adf66edfa6f3?version=1.0>
- European Commission. (2016). *Eurostat*. Pridobljeno na <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main>
- Ferme, J. in Kebe, J. (2012). Kriminaliteta v letu 2011. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(2), 85–102.
- Kazenski zakonik [KZ-1C]. (2015). *Uradni list RS*, (54/15).
- Kolenc, T., Kebe, J. in Bukovnik, A. (2011). Kriminaliteta v letu 2010. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(2), 103–124.
- Kolenc, T., Kebe, J. in Bukovnik, A. (2013). Kriminaliteta v Sloveniji v letu 2012. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(2), 95–121.
- Kolenc, T., Kebe, J. in Bukovnik, A. (2014). Kriminaliteta v Sloveniji v letu 2013. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(3), 175–206.
- Lukan, A. (2007). Kriminaliteta v letu 2006. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 58(2), 115–132.
- Lukan, A. (2008). Kriminaliteta v letu 2007. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 59(2), 99–113.
- Lukan, A. (2009). Kriminaliteta v letu 2008. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 60(2), 77–90.
- Lukan, A. in Kolenc, T. (2010). Kriminaliteta v letu 2009. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 61(2), 117–140.
- Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (2010). *Poročilo o delu policije za leto 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2009.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (2014). *Poročilo o delu policije za 2013*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2013.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (2015). *Poročilo o delu policije za 2014*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2014.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ], Policija. (2016). *Poročilo o delu policije za 2015*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2015.pdf>
- Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete (RePZK). (2006). *Uradni list RS*, (43/06).
- Svetek, S. (2006). Kriminaliteta v letu 2005. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 57(2), 95–109.
- University of Lausanne. (2015). *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*. Pridobljeno na <http://wp.unil.ch/europeansourcebook>
- Zakon o elektronskih komunikacijah [ZEKom-1]. (2012). *Uradni list RS*, (109/12, 110/13, 40/14, 81/15).
- Zakon o kazenskem postopku [ZKP]. (2012). *Uradni list RS*, (32/12, 47/13, 87/14, 8/16).
- Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja [ZOPOKD]. (2004). *Uradni list RS*, (98/04, 65/08, 57/12).
- Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora [ZOPNI]. (2011). *Uradni list RS*, (91/11, 25/14).

Crime in Slovenia in 2015

Branko Japelj, M.A. Director of Criminal Police, General Police Directorate, Ministry of Interior, Slovenia.
E-mail: branko.japelj@policija.si

In this paper, data on crime detected by the Slovenian police and changes and factors that influence the work of the police, are presented. Included are criminal offences that were detected by the police, and consequently, do not fully reflect the security situation in the country in the last year. Priorities of the police include detection and investigation of economic crimes that causes large financial damage, offences to the detriment of the Slovenian banking system, organised forms of corruption and also the fight against organised crime and serious international crime. In 2015, construction of the National forensic laboratory was completed, and is of utmost importance to the police, because without the support of forensic and forensic investigation, successfully dealing with criminal offences would not be possible. The Laboratory itself has the appropriate infrastructure and provides a safe work environment in accordance with accredited and internationally recognized methods and standards.

In 2015, the Slovenian police investigated 68,810 (87,474 in 2014) criminal offences, which represented 21.3% fewer than the previous year. Detection and investigation of criminal offences was slightly more successful than in 2014. The Police investigated less crime because of the massive engagement in solving the migration crisis from September 2015 onwards. The proportion of criminal offences, which were detected by police activities, increased from 15.0% in 2014, to 15.2% in 2015, and increase of 0.2%, while the proportion of investigated criminal offences increased from 51.8% to 52.0%, or 0.2%. The Police estimated that 454.8 (755.3 in 2014) million euros of damages was caused by conducted criminal offences in 2015, or 39.8% less than in 2014. Damage caused by economic crime decreased significantly from 506.6 in 2014, to 194.3 (in 2015 million euros). The Police investigated 25.2% fewer criminal offences against the economy in 2015 in comparison to the 2014. Its share in total crime has decreased from 19.2% in 2014, to 18.2% in 2015. Overall, crime has decreased 20.4%, while the number of investigated criminal offences in general has decreased from 45.6% in 2014 to 42.9% in 2015. The scope of juvenile crime 31.5%, while crime against sexual integrity decreased 12.8%, and the investigation of organised crime increased for 1.3%. Comparisons over the last 10 years showed that in the period from 2006 to 2015, the number of investigated crimes and the proportion of criminal offences that were detected by the police were the highest. Compared to 2006, the number of investigated crimes increased 11.1%, while the number of criminal offences detected by the police increased 6.2%.

Keywords: crime, crime statistics, criminal offences, police, policing, Slovenia

UDC: 343.3/.7(497.4)"2015"

Dragan Petrovec: Nasilje pod masko

Ljubljana: Sanje, 2015, 112 str.

Dragan Petrovec je napisal odlično monografijo, ki se precej razlikuje od drugih znanstvenih monografij, pisanih na »tipičen« znanstveni način, ki ga označujeta uporaba tehničnih terminov in zapleteno izrazoslovje, težko razumljivo splošnemu bralcu. To delo ponuja izjemen vpogled v mehanizme nasilja, ki se skrivajo v plemenitih poklicih in med moralno elito, tudi pri študentih medicine. Predstavlja psihiatrizacijo družbe in posameznikov ter želje po obvladovanju lastnega življenja, kar vodi v vse večjo ponudbo farmacevtske industrije za »tableto sreče«. Prvi del monografije bi lahko strnil v pojme »sprejemljivost nasilja« oz. »tolerirano nasilje«, psihiatrizacija normalnega itd. V nadaljevanju monografije avtor prikaže sprejemljive oblike nasilja v ljudskih in drugih običajih ter t. i. nasilje in gostoljubnost, pri čemer poudarja kurento, izansko kamelo, šrango, fantovščino, križanje in Miklavža s parkelji. Vsi ti običaji občasno vodijo v nasilje, ki je pospremljeno z alkoholom, maskami in poravnavo starih računov ... V nadaljevanju dr. Dragan Petrovec razlaga različne oblike posameznikovega nasilja, ki ga podpira sistem, in nasilje sistema, ki ga podpirajo in izvajajo navidezno povprečni, normalni posamezniki. Odpira dilemo o psihopatih in submisivnih posameznikih – sledilcih v nasilju. Predstavi tudi zloglasno regionalno posebnost – t. i. safari Sarajevo (1992–1995), kjer je šlo za adrenalinsko izkušnjo neposrednega najhujšega nasilja, ki je marsikaterega udeleženca »Safarija« pripeljalo v psihiatrično obravnavo. Posebno zanimivo je poglavje o vojnem fotografu iz Vojnega muzeja v Londonu, ki je po fotografiranju grozodejstev v Bosni propadel in bil popolnoma telesno in duševno degradiran. Razprava o vojski in domoljubju je poglavje, kjer dr. Petrovec predstavlja toleranco do nasilja v vojski, posilstva častnic in druge vrste prizanesljivosti vojakov, predvsem pa njihovih starešin – ki se kaže kot neodzivnost, tiho soglasje in podpora pri nasilju nad ženskami v vojski. V poglavju o zlorabi domoljubja navaja t. i. administrativni genocid – izbrisane – in zeleno luč – retoriko politikov in verskih voditeljev, ki so prispevali k »etničnemu čiščenju« v slovenskem okolju v smislu odvzema temeljnih pravic velikemu delu prebivalstva. Navede tudi primere taborišč za japonske ujetnike v ZDA med drugo svetovno vojno, Goli otok – in s tem dilemo, kako je možno dobesedno čez noč spremeniti stališča in občutja do ljudi ter jih prepričati, da je še včerajšnji najboljši prijatelj današnji sovražnik. V poglavju o pedofiliji in pravičništvu poudarja masko, pod katero se skriva nasilje varuhov in zaščitnikov pravic žrtev spolne kriminalitete – predvsem otrok žrtev. Pri tem poudari tudi vlogo medijev, ki (pred)sodijo tudi ljudi, ki pozneje v sodnih postopkih niso

spoznani za krive, in sprenevedanje urednikov časopisov in drugih medijev ob svojih izjavah. To delovanje spominja na inkvizicijo, močno podprto z mediji. Sledi tudi razprava o pedofilih v zaporu in na koncu nasilje v (športni gladiatorji) in ob športu (navijači). Za zaključek avtor predstavi tudi osebno izkušnjo z »zlorabo«, ki jo je doživel v otroštvu, ko ga je učiteljica »instrumentalizirala« za ustvarjanje reda v razredu v času njene odsotnosti.

Knjiga prof. dr. Dragana Petrovca je dragocen prispevek k družbenim razpravam o nasilju in podobam nasilja v sodobni družbi. Pri branju dela sem resnično užival, saj avtor na sprejemljiv način s primeri predstavi skoraj vse teorije o nasilju in podobah nasilja v človeški družbi, še posebej tistega, ki se ga zanika, se mu prizanaša ali celo spodbuja in postane nekaj normalnega. Prepričan sem, da bo vsebina dela zelo zanimiva za strokovnjake s področja kriminologije, psihologije, sociologije in tudi za ozaveščeno splošno bralstvo.

Gorazd Meško

Olga Siegmunt: Neighbourhood disorganization and social control – Case studies from three Russian cities

(Dezorganizacija v soseski in družbeno nadzorstvo – študije primerov iz treh ruskih mest). Cham, Heidelberg, New York, Dodrecht, London: Springer, 2016, 82 str.

Knjiga je bila izdana v seriji Springer Briefs založbe Springer, v kateri izhajajo krajša dela mlajših kriminologov. V pričujoči knjigi Olga Siegmunt, ruska kriminologinja, ki je doktorirala na Univerzi v Hamburgu, predstavlja študijo o družbeni dezorganizaciji in družbenem nadzorstvu v treh ruskih mestih – Volgogradu, Sankt Peterburgu in Krasnojarsku. Študija je bila izvedena na velikih vzorcih, z več kot 1.500 mladimi v vsakem mestu.

Delo je zelo pomembno, saj v Rusiji ni veliko empiričnih študij, ki bi jih avtorji objavili v angleškem jeziku. Še toliko bolj pa je pomembno zato, ker dodaja kvantitativno empirijo v zakladnico ruske kriminologije (čeprav objavljeno v angleščini), kjer še vedno prevladujeta kazenskoppravna in pravnofilozofska kriminološka misel. Avtorica je v delu preverjala Gottfredsonovo in Hirschijevo generalno teorijo o kriminaliteti, s poudarkom na vlogi staršev in samonadzora pri mladih v domačem in šolskem okolju. Nadalje je ugotavljala nadzorno vlogo soseske, sestave sosesk in dinamiko v soseskah (prehodnost). Študija je pokazala pomembnost socialnoekonomskega statusa prebivalstva, premožnosti družine, strukture družine (nepopolne družine), etnične heterogenosti, zasedenosti soseske (neformalno nadzorstvo), socialne kohezije, budnosti prebivalstva (občutki pripadnosti) in odzivov na kršenje norm, na samoprijavljeno prestopništvo mladih. Ugotovila je tudi, da ima samonadzor pomembno vlogo v neugodnih položajih in da posameznikom močan samonadzor kljub številnim dejavnikom tveganja pomembno zmanjša tveganje za prestopništvo.

Kar je še posebej zanimivo, je to, da gre za prvo tako študijo v Rusiji, ki uporablja modele raziskovanja iz zahodnih kriminoloških teorij in jih testira z uporabo multivariatnih statističnih metod. Glede samonadzora ugotavlja, da nanj pozitivno vplivata starševski nadzor in navezanost na starše, negativno pa predvsem premožnost družine v primeru preza-poslenosti staršev in kompenzacije slabe čustvene povezanosti družinskih članov z materialnimi dobrinami.

Pri vplivu šole na samonadzor rezultati sporočajo pozitivne učinke nadzorstvenih praks v šoli v kombinaciji s starševskim nadzorom, navezanostjo na starše in navezanostjo na šolo.

Knjiga je napisana v obliki raziskovalnega poročila ali raziskovalnega članka, vendar v zelo razširjeni obliki. Potencialnemu raziskovalcu lahko služi tudi kot priročnik za izvajanje raziskave oz. kot metodološki pripomoček za druge, podobne študije odklonskosti mladih, ali pa za druge primerjalne kriminološke podvige.

Branje priporočam raziskovalcem na področju kriminologije, študentom podiplomskega študija kriminologije, varstvoslovja, socialnega dela, socialne pedagogike in drugim, ki jih zanima empirično kvantitativno raziskovanje odklonskosti in dejavnikov družbenega nadzorstva. Knjiga je pomemben prispevek k primerjalni kriminologiji iz okolja, o katerem je bilo v zadnjem času malo slišati, da bi se izvajala empirična raziskovalna dejavnost oz. avtorji niso objavljali svojih del o okolju v najbolj znanih (ali sploh nobenih) angleških publikacijah. Tudi za to je delo Olge Siegmunt pomemben korak naprej pri predstavljanju raziskovalnih dosežkov kriminologov iz Vzhodne Evrope v mednarodnem znanstvenem okolju. Pričujoče delo je dokaz, da je možno objaviti doktorsko disertacijo oz. njen povzetek v ugledni kriminološki zbirki. To bi lahko bil izziv tudi za kakšnega mlajšega kolega ali kolegico, ki v slovenskem okolju raziskuje na področju kriminologije.

Gorazd Meško

Delo Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani v letu 2015

1 Osnovni podatki o Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani (v nadaljevanju inštitut) je začel raziskovalno delo leta 1954. Kot znanstveni zavod ga je ustanovila Pravna fakulteta v Ljubljani s sklepom Fakultetnega sveta Pravne fakultete z dne 20. junija 1958 (odločba št. 12/58-19, 14. 10. 1958). Senat Pravne fakultete Univerze v Ljubljani je 15. junija 2000 sprejel akt o preoblikovanju inštituta v skladu z Zakonom o zavodih (1991). Po tem aktu je ustanoviteljica inštituta Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, ustanoviteljske pravice in obveznosti pa uveljavlja Senat Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.

Inštitut je pravna oseba in deluje pravnoorganizacijsko kot samostojni zavod po Zakonu o zavodih (ZZ, 1991) in po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD, 2006). **Temeljna dejavnost inštituta je raziskovalna in razvojna dejavnost na področju družboslovja in humanistike**; šifra dejavnosti 72.200. Po klasifikaciji Javne agencije za raziskovalno dejavnost **deluje v okviru družboslovnih ved na področju kriminologije in socialnega dela** (5.07.00). V pravnem prometu nastopa inštitut v okviru registrirane dejavnosti samostojno z vsemi pravicami in obveznostmi brez omejitev. Kadar inštitut opravlja javno službo na področju znanstveno-raziskovalne dejavnosti na podlagi koncesije po sklepu Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, ima po 36., 37. in 38. členu ZRRD (2006) status zavoda s pravico javnosti. V okviru registrirane dejavnosti inštitut izdaja knjige, revije, periodične publikacije, prireja seminarje, organizira posvetovanja, izobraževanje in dejavnosti knjižnice.

2 Organi inštituta in njihovo delo v letu 2015

Upravni odbor, predsednik izr. prof. dr. Vladimir Simič, namestnica predsednika mag. Tatjana Bobnar, je imel eno sejo, na kateri je obravnaval poročilo o delu in zaključni račun inštituta za leto 2014 ter program dela in finančni načrt inštituta za leto 2015.

Znanstveni svet, predsednik doc. dr. Aleš Završnik, namestnica predsednika doc. dr. Mojca Mihelj Plesničar, je imel pet sej, na katerih je razpravljal o znanstveno-raziskovalnem in projektne delu, o organizaciji znanstvenih sestankov, konferenc in seminarjev, izdaji monografij ter ob-

javah znanstvenih prispevkov delavcev inštituta v domačih in tujih znanstvenih revijah.

Direktor inštituta je izr. prof. dr. Matjaž Jager, izvoljen za obdobje od 1. 11. 2014 do 31. 10. 2019.

3 Delavci inštituta

V letu 2015 je bilo na inštitutu zaposlenih 10 raziskovalcev (dr. Vasja Badalič, doc. dr. Sašo Dolenc, izr. prof. dr. Matjaž Jager, izr. prof. dr. Zoran Kanduč, doc. dr. Mojca Mihelj Plesničar, dr. Mitja Muršič, red. prof. dr. Dragan Petrovec, red. prof. dr. Renata Salecl, doc. dr. Liljana Selinšek, doc. dr. Aleš Završnik); 3 mladi raziskovalci (Miha Hafner, Aljoša Kravanja, Katja Simončič); 3 strokovne sodelavke (Barbara Bizilj, dr. Ines Vodopivec, Lana Cvikl) 7 raziskovalcev v dopolnilnem delovnem razmerju (izr. prof. dr. Matjaž Ambrož, izr. prof. dr. Katja Filipič, izr. prof. dr. Primož Gorkič, dr. Ciril Keršmanc, dr. Matej Kovačič, red. prof. dr. Katja Šugman Stubbs, doc. dr. Sabina Zgaga), 4 strokovni sodelavci v dopolnilnem delovnem razmerju (Ingrid Klemenčič, Miloš Makivić, Alenka Peterka, Tjaša Štamcar). Dodatno sta bili pogodbi o delu sklenjeni za administrativna, strokovna tajniška in kadrovska dela ter za čiščenje prostorov.

4 Raziskovalno delo inštituta

V letu 2015 so zaposleni na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti izvajali naslednje raziskovalne projekte:

– **Družbeno nadzorstvo, kazenskopравни sistem, nasilje in preprečevanje viktimizacij v kontekstu visoko tehnološke družbe** (ARRS, vodja projekta prof. dr. Renata Salecl; 2015–2020);

– **Kazenska odgovornost strokovnih delavcev VIZ – dejavnik varnega šolskega prostora** (ARRS, MIZŠ; vodja projekta izr. prof. dr. Matjaž Ambrož, 2015–2017);

– **Sistemske pristop k medvrstniškemu nasilju v vzgojno-izobraževalnih zavodih** (Norveški finančni mehanizem; vodja projekta dr. Mitja Muršič, 2015–2016);

– **Pravo v dobi velikih podatkov: reguliranje zasebnosti, transparentnosti, tajnosti in drugih nasprotujočih si vrednot v 21. stoletju** (ARRS, vodja projekta doc. dr. Aleš Završnik, 2014–2017).

V okviru programov Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS za mlade raziskovalce (MR) se je v letu 2015 nadaljevalo usposabljanje mladih raziskovalcev:

– **Nevroznanost v kazenskem pravu in kriminologiji** (Miha Hafner, 2013–2017);

– **Kant in problem svojskosti človekovih spoznavnih zmožnosti** (Aljoša Kravanja, 2011–2015).

Oktober 2015 se je začelo usposabljanje mladi raziskovalki Katji Simončič pod mentorstvom red. prof. dr. Renate Salecl (2015–2019).

5 Mednarodno znanstveno-raziskovalno sodelovanje

V letu 2015 so zaposleni na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti sodelovali v naslednjih mednarodnih raziskovalnih projektih:

– **Data collection and research services on fundamental rights Issues – FRANET** (European Union Agency for Fundamental Rights, vodja projekta izr. prof. dr. Matjaž Jager; 2015–);

– **Kriminologija med vednostjo in verjetnostjo** (ARRS; vodja projekta prof. dr. Renata Salecl; 2015–2016);

– **Vloga nevednosti pri družbeni pasivnosti** (ARRS; vodja projekta prof. dr. Renata Salecl; 2015–2015).

6 Delo knjižnice

Knjižnica inštituta deluje kot aktivna članica v sistemu vzajemne katalogizacije COBISS in redno vnaša v vzajemno bazo podatke o novih knjigah, revijah ter bibliografskih enotah delavcev inštituta. V letu 2015 je knjižnica Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani v sistem COBISS prispevala 2094 novih, popravljenih, prevzetih oz. kreiranih zapisov za potrebe bibliografij raziskovalcev.

Bibliografska obdelava gradiva je v letu 2015 zajela 663 enot (tj. monografij, serijskih publikacij, sestavnih delov in izvedenih del). Od tega je 120 naslovov knjig in raziskav, 32 redno naročenih serijskih publikacij, kar 392 zapisov pa je bilo v sistemu COBISS kreiranih za članke, druge sestavne dele ter izvedena dela. Ob koncu leta 2015 je knjižnični sklad inštituta obsegal 10.664 katalogiziranih enot gradiva v sistemu COBISS. Knjižnica inštituta sicer hrani 27.392 enot gradiva, ki pa še ni v celoti katalogizirano v vzajemnem katalogu.

Knjižnico je v letu 2015 obiskalo 832 uporabnikov. Izposojenih je bilo 1809 monografskih publikacij in 1594 številki serijskih publikacij, preko medknjižnične izposoje še dodatnih 78 enot gradiva.

Pomemben je tudi dostop do vrhunskih tujih kriminoloških revij vsem raziskovalcem inštituta, delavcem in študentom fakultet, visokih in višjih šol ter drugim uporabnikom s članstvom v knjižnici inštituta, ki je omogočen s konzorcijskim sodelovanjem za nabavo tujih periodičnih publikacij v okviru dogovora Univerze v Ljubljani z EBSCOhost, Emerald Management in SAGE Premier.

7 Organizacija posvetov, znanstvenih sestankov in konferenc

19. junija 2015 je Inštitut za kriminologijo pri PF skupaj z Društvom za kazensko pravo in kriminologijo Slovenije organiziral seminar z okroglo mizo **Tri leta pogajanj o krivdi: Kje smo in kam (naj) gremo?** Seminar sta organizirali doc. dr. Mojca Mihelj Plesničar in red. prof. dr. Katja Šugman Stubbs. Po treh letih uporabe sporazuma o priznanju krivde v praksi so predstavniki sodne veje oblasti, tožilstva, odvetnikov, akademske sfere in Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije ocenili ta institut in druge z njim povezane. Predavatelji so z različnih zornih kotov osvetlili dobre in slabe strani pogajanj o krivdi ter razpravljali o morebitni potrebi po spremembah zakonodaje ali sodne prakse.

31. avgusta 2015 je Inštitut organiziral kolokvij **Pravo v dobi velikega podatkovja: Ali lahko računalnik sodi bolje kot sodnik?** Plenarno predavanje je imel doc. dr. Jure Leskovec z Univerze Stanford, organizator kolokvija je bil doc. dr. Aleš Završnik. Kolokvij je sledila okrogla miza.

16. oktobra 2015 je na inštitutu potekala bialna Nacionalna kriminološka konferenca **Človek, stroji in nadzor**, katere organizacijski in programski vodja je bil izr. prof. dr. Zoran Kanduč. Predavanja so povzemala različne teme s področja kazenskega pravosodja, podatkovja, korupcije, kibernetnega vohunjenja in njihovega pravnega vidika, o svobodni volji v dobi velikega podatkovja, posegih v zasebnost, zapori, migracije in nadzor.

16. novembra 2015 je Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani skupaj s Katedro za kazensko pravo Pravne fakultete na Reki organiziral mednarodni znanstveni simpozij **Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi**. Programski in organizacijski vodja simpozija je bil izr. prof. dr. Zoran Kanduč, ki je povabil k sodelovanju kolege, ki so o tej aktualni temi predavali številnim poslušalcem.

8 Sodelovanje delavcev inštituta s prispevki na kongresih, konferencah, posvetovanjih ter na strokovnih in znanstvenih sestankih doma in v tujini¹

Matjaž Ambrož

– AMBROŽ, Matjaž. Nameni kaznovanja: prispevek na izobraževanju Ključno o zaporih, Ekvator, društvo za raziskovanje izkušenj zapora, Ljubljana, 5. januar 2015.

– AMBROŽ, Matjaž, Sever, Alenka. Izvedenstvo v sodnih postopkih: predavanje na Civilnopравни sodniški šoli, Portorož, 11.–13. marec 2015.

– AMBROŽ, Matjaž, Sever, Alenka. Izvedenstvo v sodnih postopkih: predavanje na Civilnopравни sodniški šoli, Portorož, 25.–27. marec 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Primer kot didaktični pripomoček v kazenskem pravu, a tudi širše: predavanje na 5. debatno srečanje v okviru Akademskih 30, Pravna fakulteta, Ljubljana, 9. april 2015.

– AMBROŽ, Matjaž, Gorkič, Primož. Odvzem protipravne premoženjske koristi, premoženjskopравни zahtevki zoper obdolženca, začasna zavarovanja: predavanje na Odvetniški šoli, Portorož, 17. april 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Materialnoppravna vprašanja odvzema premoženjske koristi: predavanje na Izobraževalnih dnevih Društva državnih tožilcev RS in Vrhovnega državnega tožilstva RS, Velenje, 4.–5. junij 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Pozitivna generalna prevencija i njezine tamne strane: predavanje na Pravni fakulteti Univerze v Rijeki, 15. oktober 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Uslovni otpust u zakonodavstvima i praksi evropskih zemalja: predavanje na srečanju »Uslovni otpust u zakonodavstvu i praksi – kakve promene su nam potrebne?«, Beograd, 30. oktober 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Neprištevnost in pravna tehnika: poti in stranpoti neke dogmatike: predavanje na Mednarodnem znanstvenem simpoziju »Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. november 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Small criminal legal systems: between reception and originality: predavanje na Pravni fakulteti Univerze v Augsburgu, 28. november 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Novela ZIKS-1F in ideja utrjevanja zaupanja javnosti v pravni red: predavanje na 8. konferenci

kazenskega prava in kriminologije, Portorož, 1.–2. december 2015.

– AMBROŽ, Matjaž. Dileme kazenskopravnega odzivanja na sovražni govor: predavanje na Posvetu o etiki javne besede in sovražnem govoru, SAZU, Ljubljana, 15. december 2015.

Sašo Dolenc

– DOLENC, Sašo. Časovna zanka svobodne volje: predavanje na Noč raziskovalcev, Ljubljana, 25. september 2015.

– DOLENC, Sašo. Povej mi, kaj bereš, povem ti, kdo si!: predavanje na dogodku Trubarjeva hiša literature, Ljubljana, 1. oktober 2015.

– DOLENC, Sašo. Svobodna volja v dobi velikega podatkovja: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

Primož Gorkič

– GORKIČ, Primož. Oris kazenskega postopka in varstva zasebnosti: predavanje na Fakulteti za računalništvo, Ljubljana, 10. marec 2015.

– GORKIČ, Primož. Strengthening the procedural safeguards: three recapitulations: prispevek na konferenci European Criminal Procedure Law in the Service of the Protection of European Union Financial Interest, Hrvatska udruga za evropsko kazeno pravo, Dubrovnik, 15.–16. maj 2015.

– GORKIČ, Primož. Odvzem premoženjske koristi in njegovo zavarovanje: odzivi na (novejša) stališča slovenskih sodišč: predavanje na Izobraževalnih dnevih Društva državnih tožilcev RS in Vrhovnega državnega tožilstva RS, Velenje, 4.–5. junij 2015.

– GORKIČ, Primož. Načelo sorazmernosti in odločanje o pridobivanju prometnih podatkov: prispevek na Seminarju za preiskovalne sodnike, Ljubljana, 19. oktober 2015.

– GORKIČ, Primož. Opis kaznivega dejanja: individualizacija, konkretizacija, interpretacija: prispevek na Izobraževanju državnih tožilcev, Ljubljana, 13. november 2015.

– GORKIČ, Primož. Introducing remote searches of electronic devices as collateral damage of protecting privilege against self-incrimination: predavanje na Cyberspace Conference 2015, Brno, 27.–28. november 2015.

– GORKIČ, Primož. Procesni položaj (so)udeležencev kaznivega dejanja: predavanje na Izobraževalnih tožilskih dnevih, Portorož, 1. december 2015.

– GORKIČ, Primož. Posegi v zasebnost zaradi varstva privilegija zoper samoobtožbo?: predavanje na 8. konferenci kazenskega prava in kriminologije, Portorož, 1.–2. december 2015.

¹ Pri delih v soavtorstvu med sodelavci Inštituta za kriminologijo je delo navedeno samo pri prvem avtorju.

– GORKIČ, Primož. Priča, izvedena priča, izvedenec: prispevek na 23. spominskem srečanju akademika Janeza Milčinskega »Izvedenstvo 2015« ob 70-letnici Inštituta za sodno medicino, Ljubljana, 2. december 2015.

Miha Hafner

– HAFNER, Miha. Zloraba tehnologije pri izvedenskem in cenilskem delu: predavanje na 4. strokovnem srečanju sodnih izvedencev in sodnih cenilcev Slovenije, Ljubljana, 10. april 2015.

Matjaž Jager

– JAGER, Matjaž. The judges and plea bargaining – the case of Slovenia: predavanje na Pravni fakulteti Univerze v Trstu, 25. maj 2015.

– JAGER, Matjaž. Vznik države pri Kantu in Carlu Schmittu: predavanje na Simpoziju za pravno in socialno filozofijo 2015, Pravna fakulteta v Ljubljani, 2. oktober 2015.

– JAGER, Matjaž. Dve moderni rabi Kantove reflektirajoče sodbe na polju pravno-političnega: prispevek na Seminarju za politično teorijo posvečenega Kantovi Kritiki razsodne moči, Mirovni inštitut, Ljubljana, 22. december 2015.

Zoran Kanduč

– KANDUČ, Zoran. Kazenskopravna represija, kapitalistična normalnost, Loic Waquant ter zapori revščine in bogastva: prispevek na okrogli mizi Premislimo družboslovje, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 12. maj 2015.

– KANDUČ, Zoran. Život, smrt i kriminologija: predavanje na Pravni fakulteti na Reki, 18. maj 2015.

– KANDUČ, Zoran. Stroj(niki), priveski in kontrolorji: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

– KANDUČ, Zoran. Kapitalizem in duševne motnje: predavanje na Mednarodnem znanstvenem simpoziju »Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. november 2015.

Matej Kovačič

– KOVAČIČ, Matej. Uporaba podatkovnih analiz za povečanje transparentnosti delovanja države in omejevanje korupcije: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

Aljoša Kravanja

– KRAVANJA, Aljoša. Eager to Judge: Kant and Foucault on the Role of Judgement in Politics: prispevek na konferenci Kanr, Judgement and Recent French Philosophy, Univerza Staffordshire, Staffordshire, 12. oktober 2015.

Mojca Mihelj Plesničar

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Angleška pravna terminologija s področja kazenskega prava: kazenski postopki in stremenje k učinkovitosti: prispevek na Seminarju za prevajalce, Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Ljubljana, 6. maj 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. How criminal procedure shapes professionals' emotions and attitudes: predavanje na konferenci The Role of Emotion in the Sentencing and Penal Decision-Making Process, Barcelona, 20.–22. maj 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Vpliv pogajanj o krivdi na kaznovorno politiko: prispevek na seminarju Tri leta pogajanj: kje smo in kam (naj) gremo?, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 19. junij 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Access to internet from behind bars: the case of Slovenia: predavanje na Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2.–5. september 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Nasilje med mladimi – kako se ga lotiti raziskovalno in kako iskati rešitve?: predavanje na Noč raziskovalcev, Ljubljana, 25. september 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Napake sodnih tolmačev in njihove posledice: predavanje na 2. strokovnem srečanju sodnih tolmačev Slovenije, Ljubljana, 2. oktober 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Zapor in internet: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. 800 years later: the dawn of magna data?: predavanje na mednarodnem simpoziju »Magna Carta 1215: vzporednice in vplivi – omejevanje samovolje nosilcev oblasti in uveljavljanje svoboščin posameznika kot proces«, ki ga je ob njeni 800. obletnici v sodelovanju z britanskim veleposlaništvom v Sloveniji organizirala Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 22. oktober 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Trendi v kaznovanju v Sloveniji – kje smo in kam (naj) gremo: predavanje na 8. konferenci kazenskega prava in kriminologije, Portorož, 1.–2. december 2015.

Dragan Petrovec

– PETROVEC, Dragan. Criminal Court games: judge's concealed emotions: predavanje na konferenci The Role

of Emotion in the Sentencing and Penal Decision-Making Process, Barcelona, 20.–22. maj 2015.

– PETROVEC, Dragan. Kriminološka perspektiva sovražnega govora: predavanje na Posvetu o etiki javne besede in sovražnem govoru, SAZU, Ljubljana, 15. december 2015.

– PETROVEC, Dragan. Poskusi in uspehi psihiatrizacije normalnosti: predavanje na Mednarodnem znanstvenem simpoziju »Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. november 2015.

Renata Salecl

– SALECL, Renata. Osebnostne zagate sodnih izvedencev in sodnih cenilcev: predavanje na 4. strokovnem srečanju sodnih izvedencev in sodnih cenilcev Slovenije, Ljubljana, 10. april 2015.

– SALECL, Renata. Secrets: predavanje na seminarju Spring 2015, Univerza Columbia, 20.–24. april 2015.

– SALECL, Renata. Crimes of fashion: two day symposium fashion law and theory »Laws of Fashion: Between Transgression and Compliance«: predavanje na Benjamin N. Cardozo School of Law, New York, 26. april 2015.

– SALECL, Renata. On violence: civilization and its blisscontents: predavanje na Conference on psychoanalysis, Fordham University Lincoln Center Campus, New York. 1.–3. maj 2015.

– SALECL, Renata. What emerges after ignorance?: predavanje na Ephemera conference »Whither emergence?«, Moskva, 6.–7. maj 2015.

– SALECL, Renata. From Srebrenica to St. Louis: war trauma 20 years later: predavanje na Univerzi Stanford, 14. maj 2015.

– SALECL, Renata, Pribac, Igor. Globalizacija tu, med nami: razprava ob izidu zbornika »Izzivi globalizacije in sociologija Zdravka Mlinarja«, Modrijanova knjigarna, Ljubljana, 20. maj 2015.

– SALECL, Renata. Osebnostne zagate sodnih tolmačev: predavanje na 2. strokovnem srečanju sodnih tolmačev Slovenije, Ljubljana, 2. oktober 2015.

– SALECL, Renata. Kaj naj oblečem? – nevroza sodobne potrošniške družbe: predavanje v okviru projekta Potrošnik, kako si?, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 12. oktober 2015.

– SALECL, Renata. Zakon v glavi: mentalna bolezen in zločin: predavanje na Mednarodnem znanstvenem simpoziju »Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. november 2015.

– SALECL, Renata. Mama v kapitalizmu: sodelovanje na okrogli mizi Čajanke z Roso, Ljubljana, 16. november 2015.

Liljana Selinšek

– SELINŠEK, Liljana. Dokazovanje namena pri gospodarskih deliktih: prispevek na Posvetu Osebnostni dokazi: kriminalistični, kazenskopравни in psihološki vidiki, Ljubljana, 22. april 2015.

– SELINŠEK, Liljana. Big Data and (Criminal) Law: predavanje na mednarodni konferenci DataFocus 2015, Zagreb, 31. marec 2015.

– SELINŠEK, Liljana. Razumno pričakovanje zasebnosti v dobi velikih podatkov. V: 1. dnevi prava zasebnosti in svobode izražanja, Ljubljana, 9.–10. april 2015.

– SELINŠEK, Liljana. (Ne)ustreznost različnih postopkov za prekrške: prispevek na DPP 2015, 10. dnevi prekrškovnega prava, Kranjska Gora, 14.–15. maj 2015.

– SELINŠEK, Liljana. Direktiva 2012/29 EU o minimalnih pravicah, podpori in zaščiti žrtev kaznivih dejanj – nov veter?: predavanje na 8. konferenci kazenskega prava in kriminologije, Portorož, 1.–2. december 2015.

Katja Šugman Stubbs

– ŠUGMAN, Katja. Vloga izvedenca v sodnem postopku: predavanje na 4. strokovnem srečanju sodnih izvedencev in sodnih cenilcev Slovenije, 10. april 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Evropsko kazensko procesno pravo: prispevek na Odvetniški šoli, Portorož, 17. april 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Procedural rights of defence – strengthening the rights of suspects in criminal proceedings: predavanje na konferenci »European criminal procedure law in service of protection of European Union financial interest«, Dubrovnik, 14.–16. maj 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Emotional judges?: predavanje na konferenci The Role of Emotion in the Sentencing and Penal Decision-Making Process, Barcelona, 20.–22. maj 2015.

– ŠUGMAN, Katja. An increasingly blurred division between criminal and administrative law: Damaska Conference, Dubrovnik, 29.–30. maj 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Psihološki vidiki zanesljivosti pričevanja: predavanje na Izobraževalnih dnevih Društva državnih tožilcev RS in Vrhovnega državnega tožilstva RS, Velenje, 4.–5. junij 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Vloga sodnika v postopku pogajanja o krivdi: prispevek na seminarju Tri leta pogajanj: kje smo in kam (naj) gremo?, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 19. junij 2015.

– ŠUGMAN, Katja, Mihelj Plesničar, Mojca. A different approach to mandatory minimums: mitigating the mandatory: predavanje na Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porot, 2.–5. september 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Psihološki vidiki zaslišanja prič: predavanje Celjskemu območnemu zboru odvetnikov, Celje, 3. september 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Two ways of blurring the boundaries between criminal and administrative law: lecture at research seminar Quasi-criminal enforcement mechanisms in Europe: Disentangling historical origins and concepts, Luxemburg, Faculty of Law, Economics and Finance, 16. september 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Vloga izvedenca in njegova nepripravnost v sodnem postopku: predavanje Društvu sodnih izvedencev Varstva pri delu, Ljubljana, 25. september 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Priznanje krivde: kaj sploh še dela sodišče. V: Dnevi slovenskih pravnikov, Ljubljana, 8.–9. oktober 2015.

– ŠUGMAN, Katja. Psihološki vidiki zaslišanja prič: predavanje Mariborskemu in ptujskemu območnemu zboru odvetnikov, Ptuj, 24. november 2015.

Ines Vodopivec

– VODOPIVEC, Ines. Knjižnica Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani: prispevek na Srečanju pravnih in sorodnih knjižnic jugovzhodne Evrope (SEALL) 2015, Ljubljana, 23.–24. september 2015.

Aleš Završnik

– ZAVRŠNIK, Aleš. Predstavitev projekta »Pravo v dobi velikih podatkov«. Ljubljana: Pravna fakulteta, kolokvij Pravo v dobi velikega podatkovja: Ali lahko računalnik sodi bolje kot sodnik?, Ljubljana, 31. avgust 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Opportunities and risks of algorithmic prediction in crime control: predavanje na Eurocrom 2015, Porto, 2.–5. september 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Vloga prava pri omejevanju sodobnega nadzora: predavanje na Simpoziju za pravno in socialno filozofijo 2015, Pravna fakulteta v Ljubljani, Ljubljana, 2. oktober 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Podatkovni cunami in sprememba vednosti v kazenskem pravosuđu: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Kazensko pravni in kriminološki pregled na sovražni govor: predavanje na Posvetu o etiki javne besede in sovražnem govoru, SAZU, Ljubljana, 15. december 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Big data in crime control: predavanje na 43rd Annual Conference of the European Group for the Study of Deviance and Social Control, Talin, 24. avgust 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Resistance to cyber surveillance, predavanje na Cyberspace conference 2015, Brno, 27.–28. november 2015.

Sabina Zgaga

– ZGAGA, Sabina. Posegi v zasebnost: vidik Evropskega sodišča za človekove pravice: predavanje na Nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. oktober 2015.

– ZGAGA, Sabina. Pregled elektronskih naprav odvetnikov: predavanje na 6. konferenci Informacijska varnost Nova dognanja, Ljubljana, 9. oktober 2015.

– ZGAGA, Sabina. Preiskava elektronske naprave v postopku o prekrških: predavanje na DPP 2015, 10. dnevi prekrškovega prava, Kranjska Gora, 14.–15. maj 2015.

– ZGAGA, Sabina. Storilec prekrška kot priča v postopku o prekršku: predavanje na konferenci Prekrškovnoppravna šola 2015, Portorož, 5.–6. november 2015.

– ZGAGA, Sabina. Vpliv duševnih motenj na kazensko odgovornost v mednarodnem kazenskem pravu: predavanje na Mednarodnem znanstvenem simpoziju »Položaj posameznikov z duševnimi motnjami v visokotehnološki družbi«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 16. november 2015.

8 Bibliografija delavcev inštituta v letu 2015²

Delavci inštituta so v letu 2015 samostojno ali v soavtorstvu objavili 19 monografij in drugih zaključnih del, 144 člankov v znanstvenih in strokovnih revijah ter v dnevnem časopisu, v digitalnih medijih pa je 15 objav. Delavci inštituta so bili mentorji 91 diplomskih, magistrskih in doktorskih del, člani 23 uredništev ter recenzenti pri 10 revijah in monografskih publikacijah.

Matjaž Ambrož

Monografije in druga zaključna dela:

– AMBROŽ, Matjaž, Mihelj Plesničar, Mojca, Hafner, Miha. Rehabilitation and mutual recognition: practice concerning EU law on transfer of persons sentenced or awaiting trial: Slovenian national report. Dunaj: European Union agency for human rights, 2015. 36 str.

– Korošec, Damjan, AMBROŽ, Matjaž, Filipčič, Katja, Jakulin, Vid. Materialno kazensko pravo: splošni del, Judikatura slovenskih sodišč. Nova izd. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2015. 268 str.

² Pri delih v soavtorstvu med sodelavci Inštituta za kriminologijo je delo navedeno samo pri prvem avtorju.

– Jakulin, Vid, Korošec, Damjan, AMBROŽ, Matjaž, Filipčič, Katja. Praktikum za kazensko materialno pravo. 4. ponatis. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2015. 157 str.

– AMBROŽ, Matjaž. Kazensko materialno pravo: splošne predpostavke kaznivosti, (Pravni mozaik, 8). 4. spremenjena izd. Ljubljana: IUS Software, GV založba, 2015. 6 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– AMBROŽ, Matjaž. Možgani in kazensko pravo: razprava o »psihičnem substratu« zločina. V: Salecl, Renata (ur.), et al. Možgani na zatožni klopi: nevroznanost, kazensko pravo in kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 131–148.

– AMBROŽ, Matjaž. Odvzem protipravne premoženjske koristi. Odvetnik, ISSN 1408-9440, apr. 2015, leto 17, št. 2 (70), str. 30–32.

– AMBROŽ, Matjaž. Umiriti nihalo. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 3. september 2015, leto 34, št. 34, str. 3.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– GUČEK, Manja. Problematika terorizma skozi optiko prava in leposlovnih literature.

– HRIBERNIK, Lucija. Rehabilitacija obsojenca po prestani zaporni kazni.

– KROŠELJ, Špela. Sporna vprašanja krivde v kazenskem pravu.

– DROZDEK, Nina. Vzročnost in objektivna pripisljivost pri kaznivih dejanjih v medicini.

Mentorstvo na doktorskem študiju:

– POLEGEK, Boštjan. Vpliv materialno-, procesno- in organizacijskopравnih institutov na avtoriteto kazenskega sodišča.

Recenzije:

– Petrovec, Dragan. Nasilje pod masko, (Zbirka Dokumenta). Ljubljana: Sanje, 2015. 109 str.

Vasja Badalič

Članki in drugi sestavni deli:

– BADALIČ, Vasja. Kdo je terorist?. Problemi, ISSN 0555-2419, 2015, letn. 53, št. 5/6, str. 193–224.

– BADALIČ, Vasja (avtor, fotograf). Ko se vrnemo, bomo živeli v šotoru. A tisto je vsaj naša zemlja. Delo, ISSN 0350-7521, 26. september 2015, leto 57, št. 224.

– BADALIČ, Vasja. Največja varnostna grožnja so zahodni politiki. Delo, ISSN 0350-7521, 19. dec. 2015, leto 57, št. 295.

– BADALIČ, Vasja (avtor, fotograf). Paravojaški raj. Delo, ISSN 0350-7521, 10. okt. 2015, leto 57, št. 236.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Ko ljudje »izginjajo«. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 27. avgust 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Neznosna lahkotnost serijskih eksekucij. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 3. september 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Raje vidim, da me tu obesijo, kot da se vrnem. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 17. september 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Skoraj vsak dan potekajo spopadi. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 24. september 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Talibi proti Islamski državi. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 01. oktober 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, To ni vojna med religijami. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 10. september 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Tu ni upanja. Tu je le smrt. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 22. oktober 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, V osrčju talibskega upora. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 15. oktober 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Vojaška »talibska« sodišča. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 20. avgust 2015.

– BADALIČ, Vasja. Pisma z Durandove črte, Vsaj en sin naj se pridruži talibom. Delo.si, ISSN 1854-6544. [Spletna izd.], 08. oktober 2015.

– BADALIČ, Vasja (avtor, fotograf). Talibi pred vratil: Afganistantski begunci. Delo de facto, ISSN 2232-5549, november 2015, leto 4, št. 28, str. 34–45.

Intervju:

– Dragojević, Dražen (oseba, ki intervjuva), BADALIČ, Vasja (intervjuvanec), Videmšek, Boštjan (intervjuvanec). Paolo Giordano: Človeško telo, (Knjiga mene briga). Ljubljana: Radiotelevizija Slovenija javni zavod, 2015.

Lana Cvikl

Monografije in druga zaključna dela:

– CVIKL, Lana, Simončič, Katja, Završnik, Aleš, Mihelj Plesničar, Mojca. Weekly data collection on the situation of persons in need of international protection: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Fundamental Rights, 2015. 98, [9] str.

Sašo Dolenc

Monografije in druga zaključena dela:

– DOLENC, Sašo. *Od genov do zvezd*, (Zbirka Najst). Ljubljana: Cankarjeva založba, 2015. ISBN 978-961-282-112-8.

Članki in drugi sestavni deli:

– DOLENC, Sašo. *Biolog, ki je navdušil množice*. Naravoslovna solnica, ISSN 1318-9670, pomlad 2015, letn. 19, št. 3, str. 30–33.

– DOLENC, Sašo, POVŠE, Matej (fotograf). *Biotehnologija prihodnosti: s premetavanjem genov do oživljanja izumrlih vrst*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 27. jun. 2015.

– DOLENC, Sašo. *Časovna zanka svobodne volje*. V: Salecl, Renata (ur.), et al. *Možgani na zatožni klopi: nevroznatnost, kazensko pravo in kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 33–54.

– DOLENC, Sašo. *Digitalna tehnologija: nevarna nova prosojnost*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 4. april 2015.

– DOLENC, Sašo. *Industrija sreče: kmalu bomo vedeli, kako človeka narediti srečnega*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 10. oktober 2015.

– DOLENC, Sašo, BJELČEVIČ, Tonja (fotograf). *Kako sprememba miselnosti vpliva na fiziologijo telesa*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 8. avgust 2015.

– DOLENC, Sašo. *Kar imamo zapisano v genih, ni nujno naša usoda*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 23. maj 2015.

– DOLENC, Sašo. *Kdo je lastnik celic in genov našega telesa?*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 12. september 2015.

– DOLENC, Sašo. *Ko narava obmolkne*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 20. jun. 2015.

– DOLENC, Sašo. *Moč misli: če zdravnik ne verjame*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 14. marec 2015.

– DOLENC, Sašo, VELIKONJA, Bojan (fotograf). *Moralna statistika: »Gutenbergova revolucija« v medicini*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 14. avgust 2015.

– DOLENC, Sašo. *Naivne črno-bele predstave: kako nazorno predstaviti tveganja*. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 7. februar 2015, leto 65, št. 32.

– DOLENC, Sašo, VELIKONJA, Bojan (fotograf). *Odnos med vero in razumom: nevarna zmes strastne ljubezni in logike*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 29. avgust 2015.

– DOLENC, Sašo. *Odprava »podzemnih astronautov«: odkritje nove človeške vrste*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 3. oktober 2015.

– DOLENC, Sašo, Velikonja, Bojan (fotograf). *Rojstvo logike iz krize grške demokracije*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 25. julij 2015.

– DOLENC, Sašo. *Ruski Indiana Jones*. Naravoslovna solnica, ISSN 1318-9670, zima 2015, letn. 19, št. 2, str. 30–33.

– DOLENC, Sašo. *Vodimo z možgani, spremenimo navade*. MQ, ISSN 1854-7117, 2015, št. 31, str. 40–41.

– DOLENC, Sašo, Skale, Tomaž (fotograf). *Vojna zapisov: zakaj digitalno glasbo pravilno sliši le človeško uho?*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 22. avgust 2015.

– DOLENC, Sašo. *Zdaj sem tudi uradno član ceha kurb*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 24. januar 2015.

– DOLENC, Sašo. *Kdo zna najbolje napovedati prihodnost?*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 12. december 2015.

– DOLENC, Sašo. *Država kot glavni motor tehnološkega razvoja*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 5. december 2015.

– DOLENC, Sašo. *Rojstvo temačnega interneta: novi varuhi zasebnosti*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 28. november 2015.

– DOLENC, Sašo. *(Ne)predvidljivi možgani: moč nevednosti in negotovosti*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 14. november 2015.

– DOLENC, Sašo. *Ali lahko parazit vpliva na obnašanje ljudi?*. Dnevnik online, ISSN 1581-3037. [Spletna izd.], 24. oktober 2015.

Katja Filipčič

Članki in drugi sestavni deli:

– FILIPČIČ, Katja, Šugman, Katja, Hafner, Miha, Završnik Aleš, Levičnik, Pia. *Kriminološke teorije*. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. *Kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 49–125.

– FILIPČIČ, Katja. *Mladoletniško prestopništvo*. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. *Kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 405–432.

– FILIPČIČ, Katja. *Otrokove pravice v kazenskem postopku*. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. *Otrokove pravice v Sloveniji: sedanje stanje in izzivi za prihodnost*, (Razprave, ISSN 0560-2955, 29). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2015, str. 83–98, 199.

– FILIPČIČ, Katja, Šugman, Katja, Hafner, Miha, Keršmanc, Ciril, Jager, Matjaž, Novak, Jurij, Petrovec, Dragan, Završnik, Aleš. Pojavne oblike kriminalitete. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 279–404.

– FILIPČIČ, Katja. Slovenia. V: Dünkel, Frieder (ur.), Grzywa-Holten, Joanna (ur.), Horsfield, Philip (ur.). Restorative justice and mediation in penal matters: a stock-taking of legal issues, implementation strategies and outcomes in 36 European countries, Vol. 2, (Schriften zum Strafvollzug, Jugendstrafrecht und zur Kriminologie, 50/2). 1. Aufl. Mönchengladbach: Forum Verlag Godesberg, 2015, str. 849–874.

Uredništvo:

– Ambrož, Matjaž, Brvar, Bogomil, Filipič, Katja, Gorkič, Primož, Hafner, Miha, Jager, Matjaž, Kanduč, Zoran, Keršmanc, Ciril, Kravanja, Aljoša, Levičnik, Pia, Mihelj Plesničar, Mojca, Muršič, Mitja, Novak, Jurij, Peršak, Nina, Petrovec, Dragan, Salecl, Renata, Šelih, Alenka, Šugman, Katja, Završnik, Aleš, Šelih, Alenka (urednik), FILIPČIČ, Katja (urednik). Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015. 690 str.

– Dolčič, Tone, FILIPČIČ, Katja, Jelenc, Marjetka, Vidovič, Maruška, Kavkler, Marija, Kodelja, Zdenko, Komac, Miran, Klopčič, Vera, Končina Peternel, Mateja, Leskošek, Vesna, Strban, Grega, Šelih, Alenka, Šimenc, Marjan, Zagorc, Saša, Šelih, Alenka (urednik), FILIPČIČ, Katja (urednik). Otrokove pravice v Sloveniji: sedanje stanje in izzivi za prihodnost, (Razprave, 29). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2015. 207 str.

– Revija za kriminalistiko in kriminologijo.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– OREŠEK, Valentin. Kaznivo dejanje nasilje v družini.

– BERGANT, Ema. Obvezno psihiatrično zdravljenje neprištevnih storilcev kaznivih dejanj.

– SAJOVIC, Janez Borut. Okoljsko kaznovalno pravo.

– FABJANČIČ, Nika. Vloga žrtve nasilja v družini v kazenskem postopku.

Primož Gorkič

Monografije in druga zaključna dela:

– GORKIČ, Primož, Mihelj Plesničar, Mojca, Završnik, Aleš. Biometric data in large EU IT-systems in the areas of borders, visa and asylum: fundamental rights implications: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Fundamental Rights, 2015. 85 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– GORKIČ, Primož. Iskanje resnice in razlaga ustavnih procesnih jamstev: vloga slovenskega Ustavnega sodišča. V: ŠELIH, Alenka (ur.), GORKIČ, Primož (ur.). Strukturne spremembe kazenskega postopka, (Razprave, ISSN 0560-2955, 30). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2015, str. 122–134.

– GORKIČ, Primož. Načelo sorazmernosti in odločanje o pridobivanju prometnih podatkov. Pravosodni bilten, ISSN 1318-1459, 2015, letn. 35, [št.] 3, str. 9–19.

– GORKIČ, Primož. Policijska dejavnost. V: ŠELIH, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 488–516.

– Oštir, Ana, Reven, Rebeka, GORKIČ, Primož. Položaj beguncev v kazenskem postopku v luči prakse ESČP in Ustavnega sodišča RS. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 17. september 2015, leto 34, št. 36/37.

– GORKIČ, Primož. Pravna narava sklepa o sprejemu priznanja krivde. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 11. jun. 2015, leto 34, št. 23, str. 12–13.

– GORKIČ, Primož. Strokovna mnenja obrambe kot dokaz v kazenskem postopku?. TFL glasnik, ISSN 2350-5753, 13. januar 2015, letn. 7, 2.

– GORKIČ, Primož. Varstvo in meje odvetniške poklicne tajnosti v kazenskem postopku. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 19. marec 2015, leto 34, št. 11/12, str. 20–24.

Uredništvo:

– Zbornik znanstvenih razprav.

– Šelih, Alenka (urednik), GORKIČ, Primož (urednik). Strukturne spremembe kazenskega postopka, (Razprave, 30). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2015. 140 str. ISBN 978-961-268-040-4.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– NOVAK, Katja. Dovoljenost uporabe podatkov, pridobljenih z obveščevalno dejavnostjo, pri dokazovanju v kazenskem postopku.

– RAMŠAK, Maja. Pravica do zagovornika v policijskem pridržanju v pravnem redu EU in v pravnih redih držav članic.

– ROTTER, Michael. Učinkovitost ekskluzije v kazenskem postopku.

– KOCA, Maja. Ustanovitev Evropskega javnega tožilstva in njeni vplivi na slovensko kazensko procesno pravo.

Miha Hafner

Članki in drugi sestavni deli:

– HAFNER, Miha. Kako kazenska sodišča po svetu uporabljajo možgane. *Pravna praksa*, ISSN 0352-0730, 9. april 2015, leto 34, št. 14, str. 13. –14.

– HAFNER, Miha, Šugman, Katja, Ambrož, Matjaž. Kazenski pravosodni sistem. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. *Kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 517–556.

– HAFNER, Miha. Nevroznanost v kazenskih postopkih. V: SALECL, Renata (ur.), et al. *Možgani na zatožni klopi: nevroznanost, kazensko pravo in kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 89–105.

Recenzija:

– HAFNER, Miha. Matjaž Ambrož: *Storilstvo in udeležba v kazenskem pravu*: (Ljubljana, GV Založba, 247 str.). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, januar–marec 2015, letn. 66, št. 1, str. 66–68.

– HAFNER, Miha. *Nasilje pod masko*. *Odvetnik*, ISSN 1408-9440, jesen 2015, leto 17, št. 4 (72), str. 80.

Matjaž Jager

Članki in drugi sestavni deli:

– JAGER, Matjaž. O sleparjih, dveh vrstah poštenjakov in vlogi države skozi Kantov »Poskus o boleznih glave«. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, julij–september 2015, letn. 66, št. 3, str. 208–219.

Uredništvo:

– *The Journal of Art Crime*, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*.

Zoran Kanduč

Članki in drugi sestavni deli:

– KANDUČ, Zoran. Delo, razredno nasilje in tehnologija v kriminološki perspektivi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 77–90.

– KANDUČ, Zoran. Globalizacija neoliberalnega kapitalizma v kriminološki perspektivi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, januar–marec 2015, letn. 66, št. 1, str. 5–18.

– KANDUČ, Zoran. Neoliberalna globalizacija, razredni nadzor, kriminalno vprašanje in politični odgovori. V: Šelih,

Alenka (ur.), et al. *Kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 632–674.

– KANDUČ, Zoran. Uvodni opis problemskih sklopov. V: ŠELIH, Alenka (ur.), et al. *Kriminologija*. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 25–48.

Uredništvo:

– *Kriminologija & socialna integracija*, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, *Varstvoslovje*.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– MALEŠEVIČ, Maja. *Samomor v viktimološki perspektivi*.

Recenzije:

– KANDUČ, Zoran. Aleš Bučar Ručman, *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, julij–september 2015, letn. 66, št. 3, str. 267–269.

– KANDUČ, Zoran. *Nasilje pod masko*. *Pravna praksa*, ISSN 0352-0730, 3. september 2015, leto 34, št. 34, str. 32–33.

– KANDUČ, Zoran. *Preslepitve na meji in onkraj pregona*. *Pravna praksa*, ISSN 0352-0730, 5. marec 2015, leto 34, št. 9, str. 30–31.

Ciril Keršmanc

Monografije in druga zaključena dela:

– KERŠMANC, Ciril, Gorkič, Primož, Jager, Matjaž, Petrovec, Dragan, Mihelj Plesničar, Mojca, Štajnpihler, Tilen, Zagorc Saša, Završnik, Aleš, Zgaga, Sabina. *FRANET contribution to the FRA annual report 2014: Slovenian national report*. Dunaj: European Union Agency for Fundamental Rights, 2015. 41 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– KERŠMANC, Ciril, Selinšek, Liljana. *Izhodišča pri pripravi predloga novele KZ-1C*. *Pravna praksa*, ISSN 0352-0730, 2. april 2015, leto 34, št. 13, pril. str. I–VI.

Matej Kovačič

Članki in drugi sestavni deli:

– KOVAČIČ, Matej. *Odprti podatki med javnim in zasebnim*. *Pravna praksa*, ISSN 0352-0730, 15. januar 2015, leto 34, št. 2, str. 6–8.

Aljoša Kravanja

Članki in drugi sestavni deli:

– KRAVANJA, Aljoša. Redukcija v kriminologiji: poskus kritike. V: Salecl, Renata (ur.), et al. Možgani na zatožni klopi: nevroznanost, kazensko pravo in kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 55–70.

Prevod:

– FOUCAULT, Michel. Rojstvo biopolitike: kurz na Collège de France: 1978-1979, (Knjižna zbirka Temeljna dela). Ljubljana: Krtina, 2015. 336 str.

Mojca Mihelj Plesničar

Monografije in druga zaključna dela:

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca, Završnik, Aleš, Hafner, Miha, Cvikl, Lana. Migrants and their descendants: social inclusion and participation in society: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Fundamental Rights, 2015. 127 str.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca, Cvikl, Lana. Return/transfer of children at risk who are EU nationals: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Human Rights, 2015. 29 str.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Terrorist attacks in Paris: reactions and consequences: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Human Rights, 2015. 4 str.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca, Cvikl, Lana. The right to independent living for persons with disabilities: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Human Rights, 2015. 16 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Dobri in manj dobri razlogi za razlike v kaznovanju. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 116–127.

– Roberts, Julian V., MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Sentencing, legitimacy, and public opinion. V: Meško, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 33–51.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca, Klančnik, Anton Toni. Sodobne rešitve pri pregonu spolne kriminalitete nad otroki. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 3. dec. 2015, leto 34, št. 47, str. 11–14.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Tri leta pogajanj. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 2. julij 2015, leto 34, št. 26, str. 30–31.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Tudi sodniki so ljudje: odločanje o sankcijah, kognitivne bližnjice in iskanje poti mimo njih. V: SALECL, Renata (ur.), et al. Možgani na zatožni klopi: nevroznanost, kazensko pravo in kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 107–129.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca. Why do people stop offending?: recent theories on desistance and their value in practical approaches to Offenders. Zbornik znanstvenih razprav, ISSN 1854-3839, 2015, letn. 75, str. 191–212, 308–309.

Intervju:

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca (intervjuvanec). Smrtna kazen ni kazen – je umor: oddaja Preverjeno, POP TV, 12. 5. 2015.

– MIHELJ PLESNIČAR, Mojca (intervjuvanec). O pomilostitvah: oddaja Odkrito, RTV SLO, 29. 10. 2015.

Recenzije:

– Petrovec, Dragan. Nasilje pod masko, (Zbirka Dokumenta). 1. natis. Ljubljana: Sanje, 2015. 109 str.

Mitja Muršič

Monografije in druga zaključna dela:

– MURŠIČ, Mitja (avtor dodatnega besedila, urednik), Buček, Oliver (urednik). Mladi in droge na Ptujskem 2014: rezultati raziskave Lokalne akcijske skupine (LAS) za preprečevanje zasvojenosti v MO Ptuj o izkušnjah z različnimi drogami pri mladih, ki so v šolskem letu 2013/2014 obiskovali osnovne in srednje šole v Upravni enoti Ptuj. Ptuj: Center interesnih dejavnosti, 2015. 94 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– Peršak, Nina, MURŠIČ, Mitja, Završnik, Aleš. Viktimologija. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 126–182.

Dragan Petrovec

Monografije in druga zaključna dela:

– PETROVEC, Dragan. Nasilje pod masko, (Zbirka Dokumenta). 1. natis. Ljubljana: Sanje, 2015. 109 str. ISBN 978-961-274-338-3.

Članki in drugi sestavni deli:

– PETROVEC, Dragan. Dragocen arbitražni nasvet predsednika Busha: Slovenija in Hrvaška, tehnike in konflikti. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 22. avgust 2015, leto 65, št. 194.

– PETROVEC, Dragan, Meško, Gorazd. Franc Brinc – slovenski penolog in kriminolog je praznoval 80 let. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 186–190.

– PETROVEC, Dragan. Je Guantanamo pred vrati?. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 28. november 2015, leto 65, št. 277, str. [16].

– PETROVEC, Dragan. Kakšen zapor za »finančne eks-perte«?. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 24. oktober 2015, leto 65, št. 248, str. [16].

– PETROVEC, Dragan. Kje gnezdijo delinkventi. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 14. november 2015, leto 65, št. 265, str. [18].

– PETROVEC, Dragan. Mediji in kriminaliteta. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 596–614.

– PETROVEC, Dragan. Paralizatorji – nova elektrifikacija Slovenije. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 26. september 2015, leto 65, št. 224, str. 16.

– PETROVEC, Dragan. Pasti boja proti kriminalu. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 12. december 2015, leto 65, št. 289.

– PETROVEC, Dragan, Mihelj Plesničar, Mojca, Kravanja, Aljoša. Penologija. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 183–233.

– Filipčič, Katja, Šugman, Katja, Hafner, Miha, Keršmanc, Ciril, Jager, Matjaž, Novak, Jurij, PETROVEC, Dragan, Završnik, Aleš. Pojavne oblike kriminalitete. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 279–404.

– PETROVEC, Dragan. Postaja RTV SLO koalicija sovražstva?. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 12. september 2015, leto 65, št. 212, str. 16.

– PETROVEC, Dragan. Probacija – socialni multipraktik?. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 17. september 2015, leto 34, št. 36/37, str. 3.

– PETROVEC, Dragan. Strmi prepadi na poti do sprave. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 10. oktober 2015, leto 65, št. 236, str. 18.

– PETROVEC, Dragan. Šel sem na hrib po razgled: nasilje v šoli in nad šolstvom. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 16. maj 2015, leto 65.

– PETROVEC, Dragan. Šibke točke obsojenčevega poslanskega mandata. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 5. februar 2015, leto 34, št. 5, str. 14–15.

– PETROVEC, Dragan. Uklonilni zapor – prenegljeno

olajšanje. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 19. marec 2015, leto 34, št. 11/12, str. 18–19.

– PETROVEC, Dragan. Usodna privlačnost sovražnega govora: Slovenci in begunci. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 14. avgust 2015, leto 65, št. 188.

– PETROVEC, Dragan. Z nožem nad prometnega polici-sta: nevarni ukrepi in varnost. Dnevnik, ISSN 1318-0320, 22. april 2015, leto 65, št. 96.

Intervju:

– PETROVEC, Dragan (intervjuvanec). Dragan Petrovec: strokovnjak za hudodelstva, zaposlen na Inštitutu za krimi-nologijo, ljubitelj glasbil s tipkami. Glasna, ISSN 1855-8917, februar–marec 2015, letn. 46, št. 1, str. 36–37, portret.

Renata Salecl

Monografije in druga zaključena dela:

– SALECL, Renata, Ambrož, Matjaž, Bunta, Aleš, Dolenc, Sašo, Hafner, Miha, Kravanja, Aljoša, Mihelj Plesničar, Mojca, Zgaga, Sabina, SALECL, Renata (urednik). Možgani na zatožni klopi: nevroznost, kazensko pravo in kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za krimi-nologijo pri Pravni fakulteti, 2015.

– SALECL, Renata. Bul-andeul = On anxiety. Korean translation ed. Seoul: Humanitaseu, 2015, cop. 2004. 294 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– SALECL, Renata. Identifikacija z nasiljem. Delo, ISSN 0350-7521, 12. dec. 2015, leto 57, št. 289.

– SALECL, Renata. Iluzija dela. Delo, ISSN 0350-7521, 22. avgust 2015, leto 57, št. 194.

– SALECL, Renata. O čem razmišljam? Pravo, nevroznost in psihoanaliza. V: SALECL, Renata (ur.), et al. Možgani na zatožni klopi: nevroznost, kazensko pravo in kriminolo-gija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 71–87.

– SALECL, Renata. Obleka naredi človeka. Delo, ISSN 0350-7521, 30. april 2015, leto 57, št. 100.

– SALECL, Renata. Obsedenost z učinkovitostjo. Delo, ISSN 0350-7521, 17. okt. 2015, leto 57, št. 242.

– SALECL, Renata. Očiščenje. Delo, ISSN 0350-7521, 10. januar 2015, leto 57, št. 8.

– SALECL, Renata. Od Srebrenice do St. Louisa in nazaj. Delo, ISSN 0350-7521, 27. junij 2015, leto 57, št. 147.

– SALECL, Renata. Pravo, nevroznost in psihoanaliza. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 579–595.

– SALECL, Renata. Trik s smrtjo. Delo, ISSN 0350-7521, 7. marec 2015, leto 57, št. 56.

Intervju:

– SALECL, Renata (intervjuvanec). Politiki potrebujejo izredna stanja, potrebujejo tesnobne posameznike, da se pokažejo kot rešitelji: intervju. Mladina, ISSN 0350-9346, 18. dec. 2015, št. 51, str. 32–36.

– SALECL, Renata. Pitanje autoriteta je danes ključno; razgovarala Alja Terzić. Dani, ISSN 1512-5130, 4. december 2015, br. 964, str. 42–45.

– Fallon, James (intervjuvanec), SALECL, Renata (intervjuvanec). Moril nisem jaz, ampak moja cista: možgani na sodišču: oddaja Frekvenca X, Radio Slovenija, Val 202, 7. 5. 2015.

Uredništvo:

– New formations, Savoirs et clinique.

Recenzija, spremna beseda:

– ŠTAUDOHAR, Irena. Magija za realiste. 1. dotis. Ljubljana: Beletrina, 2015. 229 str.

Liljana Selinšek

Monografije in druga zaključena dela:

– SELINŠEK, Liljana. Corruption risk assessment in public institutions in South East Europe: comparative research and methodology, (SEE2020 series). Sarajevo: Regional Cooperation Council, cop. 2015. 107 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– SELINŠEK, Liljana. Aktualna vprašanja glede odgovornosti pravnih in fizičnih oseb za prekrške. Pravosodni bilten, ISSN 1318-1459, 2015, letn. 36, št. 1, str. 21–39.

– SELINŠEK, Liljana. Davčna zatajitev po noveli KZ-1C. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 27. avgust. 2015, leto 34, št. 33, str. II–VII.

– SELINŠEK, Liljana. Izločitev dokazov v kazenskem postopku: (primerjalnopravni pregled). Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 16. julij 2015, leto 34, št. 28, pril. str. II–VI.

– SELINŠEK, Liljana. Izrek in obrazložitev odločbe o prekršku. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 19. november 2015, leto 34, št. 45/46, pril. str. [I] –VI.

Katja Šugman Stubbs

Monografije in druga zaključena dela:

– ŠUGMAN STUBBS, Katja, Gorkič, Primož, Cvikel, Lana. The right to interpretation and translation and the right to in-

formation in criminal proceedings in the EU: Slovenian national report. Dunaj: European Union Agency for Fundamental Rights, 2015. 3 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– ŠUGMAN, Katja. Anomalije pri uporabi instituta pogajanj o priznanju krivde v slovenskem kazenskem postopku. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 22. januar 2015, leto 34, št. 3/4, pril. str. [I] VII.

– ŠUGMAN, Katja. Kazensko pravo EU. Odvetnik, ISSN 1408-9440, poletje 2015, leto 17, št. 3 (71), str. 23–28.

– ŠUGMAN, Katja. Slovenija: razvoj slovenskega kazenskega postopka od osamosvojitve do danes. V: Šelih, Alenka (ur.), Gorkič, Primož (ur.). Strukturne spremembe kazenskega postopka, (Razprave, ISSN 0560-2955, 30). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2015, str. 58–84.

– ŠUGMAN, Katja. Strukturne spremembe slovenskega kazenskega procesnega prava v zadnjih dvajsetih letih. Zbornik znanstvenih razprav, ISSN 1854-3839, 2015, letn. 75, str. 123–160, 304–305.

Uredništvo:

– Manet, (Littera scripta manet), New Journal of European Criminal Law, Slovenian law review, Zagrebačka pravna revija.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– TESTEN, Ana. Do pravice z dogovorom: pogajanja o krivdi v slovenski teoriji in praksi.

– NOVAK, Katja. Dovoljenost uporabe podatkov, pridobljenih z obveščevalno dejavnostjo, pri dokazovanju v kazenskem postopku.

– KASTELEC, Staša. Kognitivne bližnjice v kazenskem pravu.

– DEVJAK, Lea. Presoja sporazuma o priznanju krivde.

– KRIŽNAR, Primož. Uporaba tehnologij nadzora skozi novejšo slovensko sodno prakso.

– KRZNAR, Nina. Utilitaristični model ekskluzije dokazov.

Ines Vodopivec

Članki in drugi sestavni deli:

– VODOPIVEC, Ines. Delo Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani v letu 2014. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 153–171.

– VODOPIVEC, Ines. Nataša Golob (ur.): Manu propria. Knjižnica, ISSN 0023-2424. [Tiskana izd.], okt. 2015, 59, [št. 3, str. 155–160.

– VODOPIVEC, Ines. Upodobitve kmetov v tiskanem knjižnem gradivu 16. stoletja – poskus ovrednotenja pomena na primerih iz slovenskih knjižnic. V: JERŠE, Sašo (ur.). Leukhup: 1515–2015: [povzetki]. Ljubljana: [Slovenska matična etc.]; Brežice: [Posavski muzej], 2015, str. 32–33.

Uredništvo:

– Dedi, Knjižnica.

Aleš Završnik

Monografije in druga zaključena dela:

– ZAVRŠNIK, Aleš. Kibernetska kriminaliteta. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015. 157 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– ZAVRŠNIK, Aleš. Ali lahko računalnik sodi bolje kot sodnik?. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 10. september 2015, leto 34, št. 35, str. 30–31.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Digitalna državljanska samozaščita. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 12. marec 2015, leto 34, št. 10, str. 19.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Digitalne valute. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 23. april 2015, leto 34, št. 16/17, str. 23.

– Filipčič, Katja, Šugman, Katja, Hafner, Miha, ZAVRŠNIK, Aleš, Levičnik, Pia. Kriminološke teorije. V: Šelih, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 49–125.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Migranti kot stranska škoda. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 12. nov. 2015, leto 34, št. 44, str. 3.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Nadzor potnikov post-Charlie Hebdo. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 22. januar 2015, leto 34, št. 3/4, str. 45.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Nadzorovanje v sodobni družbi. V: ŠELIH, Alenka (ur.), et al. Kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 452–487.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Nosljivi računalniki. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 11. junij 2015, leto 34, št. 23, str. 17.

– ZAVRŠNIK, Aleš. Podatkozaver: »Poklič me!«. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 17. september 2015, leto 34, št. 36/37, str. 25.

– ZAVRŠNIK, Aleš, Levičnik, Pia. The public perception of cyber-surveillance before and after Edward Snowden's surveillance revelations. Masaryk University journal of law and technology, ISSN 1802-5943, 2015, vol. 9, no. 2, str. 33–58.

– ZAVRŠNIK, Aleš. »Uber« kapitalizem. Pravna praksa, ISSN 0352-0730, 23. julij 2015, leto 34, št. 29/30, str. 25.

Intervju:

– ZAVRŠNIK, Aleš (intervjuvanec). Begunska kriza odprla pandorino skrinjico. Svet24.si, ISSN 2463-8242. [Spletna izd.], 15. november 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš (intervjuvanec). Zaradi dronov se bodo ljudje morda končno uprli. Primorske novice, ISSN 1580-4747. [Spletna izd.]. 13. marec 2015.

– ZAVRŠNIK, Aleš (intervjuvanec). Zakaj potrebujemo zasebnost: oddaja Frekvenca X, Radio Slovenija, Val 202, 11. 6. 2015.

Uredništvo:

– Masaryk University Journal Law and Technology.

Sabina Zgaga

Članki in drugi sestavni deli:

– Markelj, Blaž, ZGAGA, Sabina. Angriffe auf mobile Geräte: Erfahrungen aus Slowenien. Kriminalistik, ISSN 0023-4699, 2015, jahr. 69, 8/9, str. 508–514.

– ZGAGA, Sabina. Arms trafficking: aiding and abetting core crimes. Zbornik znanstvenih razprav, ISSN 1854-3839, 2015, letn. 75, str. 263–294, 312–313.

– ZGAGA, Sabina. Borders of communication privacy in Slovenian criminal procedure – constitutional challenges. Innovative issues and approaches in social sciences, ISSN 1855-0541, Januar 2015, vol. 8, no. 1, str. 205–222.

– ZGAGA, Sabina. Criminal insolvency abuse in Slovenia. V: Duyne, P. C. van (ur.), et al. The relativity of wrongdoing: corruption, organised crime, fraud and money laundering in perspective. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, cop. 2015, str. 307–328.

– ZGAGA, Sabina. The intersection of misdemeanor and criminal responsibility in Slovenian municipalities. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, ISSN 0350-2058, 2015, vol. 65, br. 2, str. 281–308.

– Šelih, Alenka, Meško, Gorazd, ZGAGA, Sabina. Kriminologija v Slovenii = Slowenische Kriminologie. Rossijskij kriminologičeskij vzglád, ISSN 1997-4310, 2015, no. 1, str. 412–445.

– ZGAGA, Sabina. Osební dokazi s poudarkom na priznanju obdolženca. V: Frangež, Danijela (ur.), Slak, Boštjan (ur.). Osební dokazi v teoriji in praksi. Ljubljana: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 9–24.

– ZGAGA, Sabina. Vpliv duševnih motenj na kazensko odgovornost v mednarodnem kazenskem pravu. V: Salecl,

Renata (ur.), et al. Možgani na zatožni klopi: nevroznanost, kazensko pravo in kriminologija. 1. natis. Ljubljana: IUS Software, GV založba: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2015, str. 149–193.

– ZGAGA, Sabina. Islamski borci: slovenski vidik. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 17.

Uredništvo:

– Lex localis, Pravniki, Sicurezza, terrorismo, società, Varstvoslovje.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– MIJATOVIĆ, Aleksandar. Odnos obveščevalno-varnostnih sistemov do kazenskih postopkov – primerjalna analiza ureditev Slovenije in Srbije.

9 Pedagoško delo delavcev inštituta, ki so bili v letu 2015 v rednem delovnem razmerju s polnim ali krajšim delovnim časom

Matjaž Jager

– Predavanje z naslovom Pogajanja o priznanju krivde – vloga sodnika, Pravna fakulteta Univerze v Trstu, 25. maj 2015;

– Član komisije za zagovor doktorata na Pravni fakulteti Univerze na Malti;

– Soizvajalec predmetov »Kriminologija«, »Kriminaliteta belega ovratnika«, »Metodologija raziskovanja v kriminologiji«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Zoran Kanduč

– Predavanja (petnajst šolskih ur) pri predmetu »Kriminologija in kriminalna politika« (magistrski študij, nosilec: prof. dr. Gorazd Meško), Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja Življenje, smrt in kriminologija pri predmetu Kriminologija (dodiplomski študij, nosilec prof. dr. Velinka Grozdanič) Pravna fakulteta, Univerza na Reki;

– Predavanja pri predmetu »Kriminologija in viktinologija« (dodiplomski študij; november, december, nosilec: prof. dr. Gorazd Meško), Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

Mojca Mihelj Plesničar

– Soizvajalka predmeta »Prevajanje pravnih besedil«, februar 2015–september 2015, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Soizvajalka predmeta »Osnove prava in kriminologija«, dodiplomski program Socialna pedagogika (izredni), Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Izvajalka vaj pri predmetu »Evropsko in mednarodno kazensko pravo«, magistrski program Varstvoslovje, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Izvajalka vaj pri predmetu »Penologija«, magistrski program Varstvoslovje, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Soizvajalka vaj pri predmetu »Kriminologija in penologija«, dodiplomski program Varstvoslovje, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Soizvajalka predmeta »Kriminologija«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

– Soizvajalka predmeta »Teorija in praksa kaznovanja«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Dragan Petrovec

– Predavanja pri predmetu »Osnove kazenskega prava in kriminologije« dodiplomski program, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani;

– Predavanja pri predmetu »Prevajanje pravnih besedil«, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Predavanja pri predmetu »Penologija«, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru

– Predavanja pri predmetu »Osnove kriminologije s penologijo«, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Kaznovalna politika«, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Kriminologija«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Renata Salecl

– Predavanje pri predmetu »Psihoanaliza in zločin«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Gostujoča predavateljica na School of Law, Birkbeck College, London;

– Gostujoča predavateljica na Cardozo School of Law, New York.

Aleš Završnik

– Predavanja pri predmetu »Kriminologija in viktimologija«, dodiplomski študij, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Osnove kriminologije s penologijo«, dodiplomski študij, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Kritična viktimologija«, magistrski študij, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Penologija«, dodiplomski študij, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru;

– Predavanja pri predmetu »Kriminologija«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Predavanja pri predmetu »Psihoanaliza in zločin«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani;

– Predavanja pri predmetu »Zločin in nadzor v informacijski družbi«, doktorski študij, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Zbrala in uredila Barbara Bizilj

Literatura

1. Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti [ZRRD]. (2006). Uradni list RS, (22/06, 61/06, 112/07, 9/11, 57/12).
2. Zakonu o zavodih [ZZ]. (1991). Uradni list RS, (12/91, 12/91, 8/96, 36/00).

Delo Inštituta za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v letu 2015

1 O Inštitutu za varstvoslovje

Inštitut za varstvoslovje deluje znotraj Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Ves čas obstoja (od leta 1973) si prizadeva postati center odličnosti na področjih izobraževanja in raziskovanja v evropskem merilu. Inštitut se ukvarja s sodobnim varstvoslovnim raziskovanjem, ki obsega preučevanje in razvijanje teorij, struktur, postopkov, vzrokov in posledic družbenega odzivanja na kriminaliteto in prestopništvo ter s preučevanjem drugih varnostnih pojavov. Varstvoslovno raziskovanje vključuje družbene in individualne vidike, ki jih preučuje kriminologija. Vendar ima varstvoslovje v bistvu širšo zasnovo, saj usmerja pozornost na delovanje institucij, kot so policija, tožilstva, sodišča, institucije za izvrševanje kazenskih sankcij, druge institucije družbenega nadzorstva ter zagotavljanje varnosti v družbi. Raziskovalno delo najpogosteje poteka v okviru nacionalnih ali mednarodnih projektov.

V letu 2015 je bilo na inštitutu registriranih 23 raziskovalcev, od tega 2 mlada raziskovalca in 3 strokovni sodelavci.

2 Raziskovalno delo Inštituta za varstvoslovje

Januarja 2015 so zaposleni na Fakulteti za varnostne vede prvič v zgodovini fakultete izvajali in bili del programske skupine *Varnost v lokalnih skupnostih* (št. projekta P5-0397)

(vodja projekta: Gorazd Meško, sodelavci v projektu: Bojan Tičar, Branko Lobnikar, Andrej Sotlar, Igor Bernik, Aleš Bučar Ručman, Katja Eman, Benjamin Flander, Maja Modic, Bernarda Tominc; trajanje projekta: januar 2015–december 2018).

V letu 2015 so zaposleni na Fakulteti za varnostne vede izvajali in sodelovali v temeljnem raziskovalnem projektu s področja kriminologije: *Legitimnost in zakonitost policijske dejavnosti, kazenskega pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij* (št. projekta J5-5548) (vodja projekta: Gorazd Meško, sodelavci v projektu: Andrej Sotlar, Branko Lobnikar, Katja Eman, Benjamin Flander; trajanje projekta: avgust 2013–julij 2016).

Od januarja do septembra 2015 je v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 na Fakulteti za varnostne vede (FVV) potekal projekt *Varnostno opismenjevanje uporabnikov v kibernetnem prostoru – temelj varne prihodnosti* (št. projekta 3330-15-549014) (vodja projekta: Igor Bernik, sodelavci v projektu: Blaž Markelj, Simon Vrhovec, Aleš Bučar Ručman, Maja Modic; trajanje projekta: januar 2015–september 2015).

Zaposleni na FVV so v preteklem letu na inštitutu izvedli tudi večje število manjših raziskovalnih projektov, ki so povezani z razvojem predmetov na vseh ravneh študija in s temami doktorskih nalog. V izvajanje različnih projektov so bili vključeni magistrski in doktorski študenti.

3 Izbrano mednarodno znanstveno sodelovanje

V letu 2015 so raziskovalci Inštituta za varstvoslovje izvajali in sodelovali v 4 mednarodnih raziskovalnih projektih:

– *ARIEL – Assessing the Risk of the Infiltration of Organized Crime in EU MSs Legitimate Economies: a Pilot Project in 5 EU Countries* (financer Evropska komisija, vodilna institucija Transcrime – Università Cattolica del Sacro Cuore (www.transcrime.it), vodja projekta na FVV: Gorazd Meško, sodelavci v projektu: Andrej Sotlar, Boštjan Slak, Katja Eman, Maja Modic, Branko Ažman; trajanje projekta: junij 2013-maj 2015);

– *Legitimmnost policijske dejavnosti – primerjalni vidiki (ARRS)* (vodja projekta: Gorazd Meško, izvajalec projekta v sodelujoči državi: Mahesh Kumar Nalla; 2014–2015);

– *Legitimmnost in učinkovitost kaznovalnih sistemov v Rusiji in Sloveniji (ARRS)* (vodja projekta: Gorazd Meško, izvajalec projekta v sodelujoči državi: Bogush Gleb Ilič; 2014–2015);

– *Legitimmnost policijske dejavnosti in kazenskega pravosodja med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo (ARRS)* (vodja projekta: Gorazd Meško, izvajalec projekta v sodelujoči državi: Đorđe Ignjatović; 2015).

4 Knjižnica Fakultete za varnostne vede UM

(podatke zbrala Nataša Knap)

Knjižnica s svojo zbirko in storitvami pomembno podpira izobraževalno, raziskovalno ter pedagoško delo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in Inštitutu za varstvoslovje. V letu 2015 je imela knjižnica 839 aktivnih članov (od tega 42 visokošolskih učiteljev, raziskovalcev in sodelavcev, 753 študentov ter 44 drugih uporabnikov), ki so knjižnico obiskali 4144-krat in si pri tem izposodili 9169 enot knjižničnega gradiva. Knjižnica je preko medknjižnične izposoje posredovala 66 enot gradiva.

Knjižnična zbirka je konec leta 2015 obsegala 15474 enot knjižničnega gradiva, od tega okrog 8650 knjig, 5150 zaključnih nalog študentov, 1660 inventarnih enot serijskih publikacij ter nekaj neknjižnega gradiva. Knjižnica je prejela 77 naslovov serijskih publikacij, od tega je bilo 45 naročenih (17 tujih in 28 domačih), druge pa je prejela brezplačno. Letni prirast gradiva je v letu 2015 obsegal 561 enot. Od leta 2009 naprej so zaključna dela študentov v polnem besedilu dostopna tudi v Digitalni knjižnici Univerze v Mariboru (DKUM).

Knjižnica FVV preko UM zagotavlja svojim uporabnikom dostop do velikega števila elektronskih informacijskih

virov, do katerih lahko študenti in zaposleni na UM dostopajo tudi izven prostorov knjižnice. Od leta 1996 je knjižnica polnopravna aktivna članica sistema vzajemne katalogizacije COBISS.SI in vodi bibliografije raziskovalcev za zaposlene in zunanje sodelavce FVV UM.

5 Organizacija znanstvenih sestankov, seminarjev in konferenc

22. aprila 2015 je na Fakulteti za varnostne vede UM v Ljubljani potekal 11. tradicionalni kriminalistični posvet *Osebn dokazi: kriminalistični, kazenskoopravni in psihološki vidiki*. Osebn dokazi so ena izmed najpogostejših in hkrati tudi najkompleksnejših ter obsežnejših oblik dokazov, s katerimi se srečujejo nadzorne institucije, zato je bil namen konference razpravljati o problemih in izzivih, s katerimi se pri svojem delu srečujejo preiskovalci, tožilci, sodniki, izvedenci in odvetniki.

11. junija so v Ljubljani, v prostorih Fakultete za varnostne vede UM, potekali 16. slovenski dnevi varstvoslovja. Cilj konference je predstaviti najnovejša varstvoslovna spoznanja in raziskovalne ugotovitve, primere dobre prakse ter primere uspešnih prenosov znanj v prakso, omogočiti neposreden stik med teoretiki in praktiki ter pospešiti razgrinjanje in reševanje aktualnih problemov na področju varstvoslovja.

9. oktobra je Fakulteta za varnostne vede UM organizirala 6. nacionalno konferenco s področja informacijske varnosti z naslovom *Informacijska varnost – nova doganjanja*. Cilj konference je bil predstaviti sodobna spoznanja in raziskovalne ugotovitve s področja informacijske varnosti, saj je ozaveščenost o vplivih sodobnih komunikacij na življenje posameznika in poznavanje tematike informacijske varnosti v današnjem svetu nujno.

27. novembra je Fakulteta za varnostne vede UM v sodelovanju z Mestno občino Ljubljana organizirala nacionalno konferenco *Varnost v lokalnih skupnostih*. Pobuda za Prvo nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih je nastala v okviru raziskovalnega dela Programske skupine Fakultete za varnostne vede UM, ki jo vodi prof. dr. Gorazd Meško. Konferenca je bila namenjena soočenju teoretičnih spoznanj s potrebami prakse in je združila vse organe in posameznike, ki se srečujejo z odgovorno nalogo zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih.

6 Udeležba delavcev fakultete na kongresih, konferencah, posvetovanjih ter na strokovnih, znanstvenih sestankih in predavanjih doma in v tujini¹

Igor Areh

– AREH, Igor, Walsh, Dave, Bull, Ray. Police interrogations of suspects in Slovenia. V: *Psychology & Law Conference, Nuremberg, 4–7 August 2015. Current challenges for psychology and law.* [Nuremberg: European Association of Psychology and Law, 2015], str. 8.

– AREH, Igor. Uporaba policijskih zasliševalskih tehnik v Sloveniji. V: Flander, Benjamin (ur.), AREH, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). *Zbornik povzetkov.* Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 30.

– AREH, Igor. Contemporary investigative interview: [predavanje na] University of La Laguna, Faculty of Law, March 5, 2015. La Laguna, 2015.

– AREH, Igor. Eyewitness memory issues: [predavanje na] University of La Laguna, Faculty of Law, March 4, 2015. La Laguna, 2015.

– AREH, Igor. Eyewitness testimony: accuracy and fallibility: [predavanje na] University of Derby, 14th April 2015. Derby, 2015.

– AREH, Igor. Pseudoscience in the context of forensic psychology: [predavanje na] University of La Laguna, Faculty of Law, March 3, 2015. La Laguna, 2015.

Branko Ažman

– Dobovšek, Bojan, AŽMAN, Brane, Slak, Boštjan. *Država Slovenija in globalna ekonomska kriza.* V: Tivadar, Hotimir (ur.). *Država in narod v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi, (Zbirka Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ISSN 2386-0561).* 1. natis. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015, str. 86–92.

Igor Bernik

– BERNIK, Igor. Kibernetska varnost – celovit pristop: [predavanje na] konferenci V partnerstvu za varnost otrok in mladih na spletu, Ljubljana.

– BERNIK, Igor. Informacijska varnost – stanje in smerice za prihodnost: prispevek na 6. konferenci Informacijska varnost Nova dognanja, 9. oktober 2015, Ljubljana.

– BERNIK, Igor. Opismenjevanje uporabnikov mobilnih naprav – projekt VarKib: prispevek na 6. konferen-

ci Informacijska varnost Nova dognanja, 9. oktober 2015, Ljubljana.

– Gregurec, Iva, Grd, Petra, BERNIK, Igor. Security problems and privacy concerns in internet marketing. V: Vranešević, Tihomir (ur.). 2015 M-Sphere: book of papers: selected papers presented at 4th International M-Sphere Conference for Multidisciplinarity in Science and Business, Dubrovnik, 22nd–24th October 2015. Zagreb.

– BERNIK, Igor. Kibernetska varnost občanov. V: Meško, Gorazd (ur.). *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih,* Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana.

Matevž Bren

– BREN, Matevž, Čebulj, Nace, Cankar, Gašper, Zupanc, Darko. Applying public data on students' socio-economic status for establishing and assuring the quality and equity of education. V: *Creating a sustainable future through quality.* [S. l.: s. n.], 2015, [11] str.

– Mohorič, Boštjan, Zupanc, Darko, BREN, Matevž. Kritična analiza delovanja projektov kakovosti v osnovni šoli – rezultati eksperimenta = Critical analysis of quality projects in elementary school – the results of the experiment. V: 34. Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti, Portorož, 25.–27. marec 2015. Doucek, Petr (ur.), Novak, Aleš (ur.), Paape, Björn (ur.). *Internacionalizacija in sodelovanje: zbornik 34. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti = Internationalization and cooperation: proceedings of the 34th International Conference on Organizational Science Development.* Kranj: Moderna organizacija, 2015, str. 755–766.

– Žvab, Zala, BREN, Matevž. Vpliv šolskega okolja na pojav vrstniškega nasilja. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). *Zbornik povzetkov.* Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 22.

– Bren, Urban, BREN, Matevž. Aflatoxin B1 induced carcinogenesis: a computational study. Lecture at NanoMathChem2015, Nanoscience in chemistry, physics, biology and mathematics, Cluj, November 12–14, 2015.

Aleš Bučar-Ručman

– BUČAR-RUČMAN, Aleš. Življenje v multikulturnih lokalnih skupnostih: od pasti in generatorjev konflikta do primerov dobre prakse. V: Meško, Gorazd (ur.). *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih,* Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 75–83.

– Frangež, Danijela, BUČAR-RUČMAN, Aleš. Specific forms of human trafficking in Slovenia: overview and preven-

¹ Pri delih v soavtorstvu med sodelavci FVV je delo navedeno samo pri prvem avtorju.

tive measures. V: Police governance and human trafficking. 2015, str. 15.

– BUČAR-RUČMAN, Aleš. Migranti in nadzor: prispevek na nacionalni kriminološki konferenci »Človek, stroji in nadzor«, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani 16. oktober 2015.

– BUČAR-RUČMAN, Aleš. Formalna in družbena izključenost delavcev migrantov kot indikator položaja najširšega kroga prebivalcev: [predavanje na] posvetu »Vključujoča družba: vrednote in izzivi«, 27. marec 2015, Ljubljana. Ljubljana, 2015.

Nace Čebulj

– ČEBULJ, Nace, Bren, Matevž. Testing hypotheses on crime seriousness perceptions. V: Lusa, Lara (ur.), Stare, Janez (ur.). Abstracts and program. Ljubljana: Statistical Society of Slovenia, 2015, str. 60.

– ČEBULJ, Nace, Bren, Matevž. Measuring crime acts severity and calculating crime index – case of Slovenia. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 276.

– Zorč, Mateja, ČEBULJ, Nace, Bren, Matevž. Merjenje teže kaznivih dejanj v Sloveniji z uporabo Thurstonove lestvice za merjenje stališč. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 52.

Katja Eman

– EMAN, Katja, Meško, Gorazd. Perception of legitimacy by Slovenian gamekeeper. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 209.

– EMAN, Katja, Kropce, Srečko, Žaberl, Miroslav, Meško, Gorazd. Lovski in ribiški čuvaji – zaupanje v policijo, lovske in ribiške družine. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 27.

– EMAN, Katja. Contemporary policing issues (refugees and terrorism) in South Eastern Europe: lecture at Department of Sociology at the University of Essex, 20. 11. 2015.

– EMAN, Katja. Organised crime in South Eastern Europe: lecture at Department of Sociology at the University of Essex, 17. 11. 2015.

– EMAN, Katja. Organised environmental crime: lecture at Department of Sociology at the University of Essex, 24. 11. 2015.

– EMAN, Katja. Policing and environmental crime in South Eastern Europe: lecture at Department of Sociology at the University of Essex, 16. 11. 2015.

– EMAN, Katja. Robust and uniform legal framework, implementation and enforcement – case of the Republic of Slovenia: paper presented at Countering WEEE Illegal Trade Project: final conference, 25–26 June 2015, Lyon, France.

Benjamin Flander

– FLANDER, Benjamin. Socialna izključenost, kriminaliteta in (ne)varnost v lokalnih skupnostih. V: Meško, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 65–74.

– FLANDER, Benjamin. Foucaultova »radikalna« teorija prava: prispevek na Simpoziju za pravno in socialno filozofijo 2015, 2. oktober 2015 v Ljubljani.

Danijela Frangež

– Maver, Darko, FRANGEŽ, Danijela. Kriminalističeske issledovanija v Respublike Slovenija. V: Meždunarodna naučno-praktičeskaja konferencija »Kriminalističeske čtenija na Bajkale – 2015«, Irkutsk, 18–19 ijunja 2015 g. Stepanenko, Diana Arkad'evna (ur.). Kriminalističeske čtenija na Bajkale – 2015: materialy meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii (Irkutsk, 18–19 ijunja 2015 g.). Irkutsk: [s. n.], 2015, str. 307–312.

– FRANGEŽ, Danijela, Maver, Darko. Criminal investigation aspects of child sexual abuse evidence detection and collection in Slovenia. V: 11 tarptautine mokslinė – praktinė konferencija »Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika«, Vilnius, 2015 m. birželio 25–27 d. Juodkaite-Granskiene, Gabriele (ur.). Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika = Criminalistics and forensic science: science, studies, practice = Kriminalistika i sudėnaja ekspertologija: nauka, obučenie, praktika. Vilnius: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2015, str. 293–309.

– FRANGEŽ, Danijela, Bučar-Ručman, Aleš. Specific forms of human trafficking in Slovenia: overview and preventive measures. V: Police governance and human trafficking. 2015, str. 15.

– FRANGEŽ, Danijela. Trgovina z otroki v Sloveniji. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 19.

– FRANGEŽ, Danijela. Child sexual abuse detection in Slovenia. V: Butorac, Ksenija (ur.). Zbornik sažetaka radova 4. međunarodne znanstveno-stručne konferencije »Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu«, [Zagreb, 23. 4. –24. 4. 2015]. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 2015, str. 43.

– FRANGEŽ, Danijela. Spolno izkoriščanje otrok pri nas in v tujini: prispevek na posvetu Evro-mediteranskoga projekta Nazaj v življenje; Proti trgovini z otroki, 12. november 2015, Ljubljana.

– Šori, Iztok, Popović, Katjuša, FRANGEŽ, Danijela, Popov, Jurij. Red district: okrogla miza na festivalu Rdeči virji, Hrastnik, 28. maj 2015. Hrastnik, 2015.

Rok Hacin

– HACIN, Rok, Eman, Katja. Analiza porazdelitve kriminalitete na območju Ljubljane v letu 2013. V: MEŠKO, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 92–99.

– HACIN, Rok, Meško, Gorazd. Legitimacy of penal system in Slovenia. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 631.

– HACIN, Rok, Meško, Gorazd. Raziskovanje legitimnosti izvrševanja kazenskih sankcij v Republiki Sloveniji. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 48.

– HACIN, Rok. A comprehensive approach to the study of legitimacy in Slovenian prisons: paper presented at One-week international intensive course on »Crime and criminology in the Balkans«, Dubrovnik, Croatia, 5–9 October 2015.

Branko Lobnikar

– LOBNIKAR, Branko. Institucionalno nasilje: predavanje na Sveučilištu u Zagrebu, Hrvatski studiji, Zagreb, 8. 1. 2015.

– LOBNIKAR, Branko. Rod i lokalna održivost: predavanje na Sveučilištu u Zagrebu, Hrvatski studiji, Zagreb, 8. 1. 2015.

– LOBNIKAR, Branko. The psychodynamic processes related to the involvement of police officers in peacekeeping missions: [predavanje na] CEPOL Course 84/2014 Human Rights and Policing in Common Security Defence Policy (CSDP) Missions, 27–30 January 2015, Münster. Münster, 2015.

– Banutai, Emanuel, Pagon, Milan, Podbregar, Iztok, LOBNIKAR, Branko. Vodstvene kompetence – primerjalna analiza managerjev javne uprave in policijskih organizacij v Evropi = Leadership competencies – a comparative analysis of managers in public administration and police organizations in Europe. V: 34. Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti, Portorož, 25.–27. marec 2015. Doucek, Petr (ur.), Novak, Aleš (ur.), Paape, Björn (ur.). Internacionalizacija in sodelovanje: zbornik 34. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti = Internationalization and cooperation: proceedings of the 34th International Conference on Organizational Science Development. Kranj: Moderna organizacija.

– LOBNIKAR, Branko, Meško, Gorazd. The code of silence and female police officers in Slovenia: are there any gender differences in willingness to report police misconduct?: [predavanje na] Broadening the Horizon of the Criminal Justice Sciences: Looking Outward Rather Than Inward, 52th Annual Meeting, Academy of Criminal Justice Sciences, March 3–7, 2015, Orlando, Florida. Orlando, 2015.

– LOBNIKAR, Branko, Šajt, Monika. Maščevanje na delovnem mestu = Revenge at the workplace. V: 34. Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti, Portorož, 25.–27. marec 2015.

– LOBNIKAR, Branko, Cajner Mraović, Irena, Faber, Vladimir. The community policing evaluation: the pilot study in the Slovenian and the Croatian urban community. V: Butorac, Ksenija (ur.). Zbornik radova 4. međunarodne znanstveno-stručne konferencije »Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu«, 23.–24. travnja 2015. godine u Zagrebu = Proceedings of the 4th International Scientific and Professional Conference 'Police College Research Days in Zagreb', 23–24 April 2015 in Zagreb. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija: Ministry of the Interior of the Republic of Croatia, Police Academy.

– Smolej, David, LOBNIKAR, Branko. Delovna zavzetost vodij v slovenski policiji. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

– Sancin, Vasilka (diskutant), LOBNIKAR, Branko (diskutant). Arbitražna afera: RTV SLO, Radio Slovenija, 1. program, oddaja Studio ob 17:00, 23. julij 2015.

– LOBNIKAR, Branko, Cajner Mraović, Irena, Asančaić, Valentina. Evaluation of community policing in two capital cities from Western Balkans: case studies of Ljubljana and Zagreb. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology.

– LOBNIKAR, Branko, Modic, Maja. Analiza kakovosti policijskega dela v lokalnih skupnostih: pogled prebivalcev Slovenije. V: Meško, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Blaž Markelj

– MARKELJ, Blaž. Mobilne naprave in sistemi skozi oči varnosti: prispevek na 6. konferenci Informacijska varnost Nova dognanja, 9. oktober 2015, Ljubljana.

– MARKELJ, Blaž. Mobilne naprave in varnostne grožnje: [predavanje na] konferenci V partnerstvu za varnost otrok in mladih na spletu, Ljubljana, 4. marec 2015. Ljubljana, 2015.

– MARKELJ, Blaž. Mobilne naprave: še vedno trn v peti informacijske varnosti: predavanje na strokovnem srečanju Varnost mobilnih telefonov in tabličnih računalnikov, 16. september 2015, Ljubljana.

Gorazd Meško

– MEŠKO, Gorazd, Klejmenov, Ivan M. Vosprijatie legitimnosti oficerov penitenciarne učreždenij so storony zaključennyh i vosprijatie sobstvennoj legitimnosti oficerami penitenciarne učreždenij – slovenskie perspektivy. Penitenciarne pravo, apr.–iju. 2015, 2, no. 4, str. 89–95.

– MEŠKO, Gorazd. Trust and legitimacy in police and criminal justice – a brief overview of selected research after 2010. V: Smorgunova, V. IU. (ur.). Prestupnost' i social'nyj kontrol' v obščestve postmoderna: materialy 28 meždunarodnoj Baltijskoj kriminologičeskoj konferencii, 28–28 maja 2015 g., Sankt-Peterburg. Sankt-Peterburg: Izdatel'skij dom »Alef-Press«, 2015, vol. 1, str. 101–106.

– MEŠKO, Gorazd. Pregled raziskovanja in izhodišča za raziskovanje v projektu Varnost v lokalnih skupnostih v Sloveniji (2015–2018). V: MEŠKO, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 17–25.

– Nalla, Mahesh, MEŠKO, Gorazd, Modic, Maja. Measuring officers' perceived effectiveness of community policing programs: organizational characteristics versus community factors. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 262–263.

– MEŠKO, Gorazd. ESC University Curriculum Working Group – PhD programmes in Europe. V: Eurocrim 2015, 15th

Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 446.

– MEŠKO, Gorazd, Lobnikar, Branko, Tominc, Bernarda, Sotlar, Andrej, Modic, Maja. Convergence and diversity of policing Central and Eastern European metropolises. V: Eurocrim 2015, 15th Annual Conference of the ESC, Porto, 2–5 September, 2015. Criminology as unitas multiplex: theoretical, epistemological and methodological developments: book of abstracts. Porto: European Society of Criminology, 2015, str. 457.

– MEŠKO, Gorazd. A potential of situational crime prevention techniques for the improvement of industrial security. V: Saibeo beomjoe dae-eung bang-angwa jeollyak: gungnaeoe saibeo juyo isyu mit dae-eung bang-an. [Seoul]: Namseoul daehagyo daehagwon, 2015, str. 4–13.

– Čuvan, Barbara, MEŠKO, Gorazd. Samozaznana legitimnost in ocena nekaterih organizacijskih dejavnikov pri slovenskih policistih – primerjava med policistkami in policisti. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 36.

– MEŠKO, Gorazd. Kriminologija, kriminalistika i sigurnosne studije u Sloveniji – između istraživanja, nastave i zaposljavanja diplomiranih varstvoslovaca = Criminal justice and security studies in Slovenia – between research, teaching and employment of graduates. V: 15. dani kriminalističkih nauka, naučna konferencija Kriminologija i kriminalistika u funkciji upravljanja kvalitetom sistema sigurnosti, 1. sesija konferencije Ljudski resursi u sektoru sigurnosti, Sarajevo, 8. maj 2015. Zbornik sažetaka, (Zbornik sažetaka (Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. CD-ROM), ISSN 2303-5781, god. 2, br. 1). Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, 2015, str. 12.

– MEŠKO, Gorazd. Appreciative inquiry – examples from a study on community safety/local partnerships/community policing: lecture at Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, 8. 5. 2015, Sarajevo.

– MEŠKO, Gorazd. Evidence based criminal policy: understanding languages of research, policy making, and practice: lecture at Higher School of Economics in St. Petersburg, on 26 May 2015.

– MEŠKO, Gorazd. The prison system of the Republic of Slovenia: lecture at St. Petersburg Institute of Advanced Training of FSIN (Federal Penitentiary Service) of Russia, 25. 5. 2015.

– MEŠKO, Gorazd. Research and the development of policing: researchers, policy makers and police practitioners – how to understand each other?: [predavanje na] John Moores

University, School of Arts, Humanities & Social Science, Liverpool, 15th April, 2015. Liverpool, 2015.

– MEŠKO, Gorazd. URBIS – an essay about local security management in the capitals of the former Yugoslav republics: results from a qualitative study: lecture at CEPOL, European Police College, National University of Public Service, 13th Oct. 2015, Budapest.

– MEŠKO, Gorazd, Hacin, Rok. A concise overview of penology and penal practice in Slovenia: paper presented at 2nd Annual Conference of the Max Planck Partner Group for Balkan Criminology »Imprisonment in the Balkans«, 17th–19th Sep. 2015, Sarajevo.

– MEŠKO, Gorazd. Trust and legitimacy of criminal justice in SE Europe: paper presented at The American Society of Criminology 71st Annual Meeting The Politics of Crime & Justice, Nov. 8–21, 2015, Washington.

– MEŠKO, Gorazd. Policing and safety/security provision-research experiences: paper presented at One-week international intensive course on »Crime and criminology in the Balkans«, Dubrovnik, Croatia, 5–9 October 2015.

– MEŠKO, Gorazd. Research on policing in Central and Eastern Europe – some experiences: lecture at CES Summer School Crime and/in Society: Rule of Law and Exception (2nd edition), September 7 to 11, 2015, CES-Coimbra.

Maja Modic

– MODIC, Maja. Vloga in vidiki sodelovanja občin pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni – predstavitev ugotovitev ciljnega raziskovalnega projekta. V: MEŠKO, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015.

Tinkara Pavšič Mrevlje

– PAVŠIČ MREVLJE, Tinkara. Psihoanaliza o terorizmu. V: Flander, Benjamin (ur.), Areh, Igor (ur.), Modic, Maja (ur.). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 16.

Boštjan Slak

– Dobovšek, Bojan, SLAK, Boštjan. The economic crisis and white informal economy – a slippery slope: paper presented at an international conference The Informal Economy – Global and Local, 24–26 June 2015, Sheffield.

Kaja Prisljan

– PRISLAN, Kaja, Lobnikar, Branko. Vedenjski vidiki varnosti spletnega bančništva – analiza zavzetosti uporabni-

kov za varnost spletnega poslovanja: prispevek na 6. konferenci Informacijska varnost Nova dognanja, 9. oktober 2015, Ljubljana.

Andrej Sotlar

– Nalla, Mahesh, SOTLAR, Andrej, Šifrer, Jerneja, Meško, Gorazd. Security guards perceptions of police legitimacy in Slovenia: [predavanje na] Broadening the Horizon of the Criminal Justice Sciences: Looking Outward Rather Than Inward, 52th Annual Meeting, Academy of Criminal Justice Sciences, March 3–7, 2015, Orlando, Florida. Orlando, 2015.

– SOTLAR, Andrej. (National) security policy – forms, processes, actors, factors: lecture at University of Zagreb, Hrvatski studiji, Zagreb, 25. 3. 2015.

– Gerasimoski, Saše, SOTLAR, Andrej. The role of private detectives in security sector in Macedonia and Slovenia – history, trends and challenges. V: Mojanoski, Cane T. (ur.). International scientific conference Macedonia and the Balkans, a hundred years after the World War 1 – security and Euro-Atlantic integrations, 3–5 June 2014, Ohrid, Republic of Macedonia. Bitola: University »St. Kliment Ohridski« = Univerzitet »Sv. Kliment Ohridski«; Skopje: Faculty of Security: = Fakultet za bezbednost, 2014, [i. e.] 2015, vol. 2, str. 487–503.

– SOTLAR, Andrej. Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V: MEŠKO, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

– SOTLAR, Andrej. Zagotavljanje notranje varnosti v Republiki Sloveniji – čas za systemske spremembe?. V: Učinkovitost državne regulative v panogi zasebnega varovanja: zbornik prispevkov. Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja.

Bojan Tičar

– TIČAR, Bojan. Pravna ureditev varnosti na lokalni ravni. V: Meško, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 34–45.

Bernarda Tominc

– TOMINC, Bernarda. Urbani varnostni manager. V: Meško, Gorazd (ur.). Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Simon Vrhovec

– VRHOVEC, Simon. Uporaba mobilnih naprav v zdravstvu: prispevek na 6. konferenci Informacijska varnost Nova dognanja, 9. oktober 2015, Ljubljana.

– VRHOVEC, Simon. Izzivi uporabe mobilnih naprav v zdravstvu. V: Bertok, Jurij (ur.), et al. Informatika v javni upravi 2015: zbornik, 15.–16. december 2015, Kongresni center Brdo pri Kranju. 1. izd. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika, 2015, 6 str.

– VRHOVEC, Simon. VarKib: varnostno opismenjevanje uporabnikov v kibernetnem prostoru – temelj varne prihodnosti. V: Bertok, Jurij (ur.), et al. Informatika v javni upravi 2015: zbornik, 15.–16. december 2015, Kongresni center Brdo pri Kranju. 1. izd. Ljubljana: Slovensko društvo Informatika, 2015, 7 str.

7 Bibliografija raziskovalcev v letu 2015

Pedagoški delavci fakultete so bili mentorji 237 diplomskih, magistrskih in doktorskih del (v nadaljevanju navajamo samo mentorstva na magistrskem in doktorskem študiju), člani 24 uredništev ter recenzenti pri 37 revijah in monografskih publikacijah.

Igor Areh

Monografije in druga zaključna dela:

– Baić, Valentina, AREH, Igor. Detekcija laganja. Beograd: Sinapsa edicije, 2015. 271 str.

Članki in drugi sestavni deli:

– AREH, Igor, Walsh, Dave, Bull, Ray. Police interrogation practice in Slovenia. *Psychology, crime & law*, ISSN 1068-316X, Dec. 2015, 16 str.

– AREH, Igor. Preiskovalni intervju – iskanje informacij namesto priznanj. V: FRANGEŽ, Danijela (ur.), SLAK, Boštjan (ur.). Osebnih dokazov v teoriji in praksi. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 25–41.

– Topolšek, Darja (avtor, vodja projekta), Đekić, Darko, Herman, Luka, Hren, Tadej, Lazarević, Mirjana, Polc, Žan, Rajsar, Špela, Sklamba, Sašo, Širec, Miha, Jereb, David, Kroflič, Saša, Pahor, Tamara, Lotrič, Tomaž, AREH, Igor, Bren, Matevž, Cvahte, Tina. Možnost integracije tehnologije eye tracking v ocenjevanje cestne prometne varnosti: zaključno poročilo raziskovalnega projekta. Celje: Fakulteta za logistiko, 2015. VII, 107 str.

Uredništvo:

– Varstvoslovje

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– VALANT, Petra. Ugotavljanje zavajanja z znanstveno analizo vsebine.

Recenzije:

– Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Varstvoslovje.

Branko Ažman

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento.

Članki in drugi sestavni deli:

– Fedran, Jasna, Dobovšek, Bojan, AŽMAN, Brane. Assessing the preventive anti-corruption efforts in Slovenia. *Varstvoslovje*, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 1, str. 82–99.

– Nalla, Mahesh, Meško, Gorazd, AŽMAN, Brane. Editorial = Uvodnik. *Varstvoslovje*, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 2, str. 103–106.

Uredništvo:

– Varstvoslovje.

Igor Bernik

Članki in drugi sestavni deli:

– BERNIK, Igor. Cybercrime: what we know about perpetrators. V: Mileva-Boshkoska, Biljana (ur.). Towards solving the social science challenges with computing methods. Frankfurt am Main: PL Academic Research, cop. 2015, str. 55–67.

Intervju:

– BERNIK, Igor (intervjuvanec), Jelenc, David (intervjuvanec). Temna stran interneta: mamila, kriminal, žvižgači in radovedni kadroviki. *MMC RTV SLO*, ISSN 1581-372X, 3. november 2015.

Uredništvo:

– *Journal of forensic research and crime studies*, Varstvoslovje.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– PRIMC, Žiga. Analiza koncepta Safe Mode in vpliv na zagotavljanje informacijske varnosti v podjetjih.

– BERKOPEC, Janez. Državni notranji revizorji in varnost informacijskih sistemov.

- ŠTUCIN, Miriam. Elektronski odpadki in njihova predelava v Sloveniji.
- JANEŽIČ, Tina. Kibernetško nadlegovanje in zalezovanje otrok.
- ŽEŽELJ, Nikola. Kriminalistični vidik temnega spleta.
- LUZAR, Jožica. Spletna socialna omrežja, varnost in zasebnost mladostnikov.
- OSOJNIK, Anja. Uvajanje ISO 27001 v podjetju Metal Ravne, d. o. o.
- ERHATIČ, Žiga. Varnost rabe mobilnih naprav med srednješolci.

Recenzije:

- ZAVRŠNIK, Aleš. Kibernetška kriminaliteta.
- Varstvoslovje.

Matevž Bren

Članki in drugi sestavni deli:

- Žvab, Zala, BREN, Matevž. Poučevanje v paru s študentom – uspešen eksperiment na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. *Varstvoslovje*, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 3, str. 371–389.
- BREN, Matevž. Ravni merjenja – težava poučevanja dodiplomske statistike. *Bilten Statističnega društva Slovenije*, ISSN 1408-3272, mar. 2015, letn. 37, št. 58, str. 27–32.
- Mentorstvo na magistrskem študiju:
- ZORČ, Mateja. Merjenje teže kaznivih dejanj v Sloveniji z uporabo Thurstonove lestvice za merjenje stališč.
- BLAŽIČ, Miha. Kapitalizem in viktimizacija.
- ŠUBIC, Matej. Občutki ogroženosti prebivalcev Škofje Loke zaradi negativnih sprememb v okolju.

Recenzije:

- Revija za kriminalistiko in kriminologijo, *Varstvoslovje*.

Aleš Bučar Ručman

Članki in drugi sestavni deli:

- BUČAR-RUČMAN, Aleš. Analiza migracij in odnosov v multikulturni skupnosti: primer mestne občine Velenje. *Dve domovini*, ISSN 0353-6777. [Tiskana izd.], 2015, [Št.] 41, str. 113–125.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš. Švic tovarne so tu. Večer, ISSN 0350-4972. [Tiskana izd.], 28. feb. 2015, letn. 71, št. 50.

Intervju:

- BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec). Vidiš, da ni kriminalce, temveč preprosto sosed. *Dnevnik*, ISSN 1318-0320, 21. marec 2015, leto 65, št. 68.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec). Namesto boja za pravičnost se širi nestrpnost proti priseljencem: intervju z Alešem Bučarjem Ručmanom. *MMC RTV SLO*, ISSN 1581-372X, 16. februar 2015.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec). Aleš Bučar Ručman: Migracije in kriminaliteta: pogovor v oddaji *Izšlo je* na 3. programu Radia Slovenije, 22. oktober 2015.
- Šefic, Boštjan (intervjuvanec), But, Darko (intervjuvanec), BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec), Svete, Uroš (intervjuvanec). Ali begunska kriza uhaja izpod nadzora?: oddaja *Studio ob 17.00*, Radio Slovenija, Prvi program, 21. oktober 2015.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec), Zdravkovič, Lana (intervjuvanec), Leskošek, Vesna (intervjuvanec), Zorn, Jelka (intervjuvanec), Omladič, Luka (intervjuvanec). Begunska kriza se spreminja v preizkusno testiranje Evrope: oddaja *Studio ob 17.00*, Radio Slovenija, Prvi program, 3. september 2015.
- Pajnik, Mojca (diskutant), BUČAR-RUČMAN, Aleš (diskutant), Hladnik-Milharčič, Ervin (diskutant). Kruta usoda beguncev na poti v boljši jutri: *RTV SLO*, Radio Slovenija, 1. program, oddaja *Studio ob 17:00*, 20. april 2015. Ljubljana, 2015.
- Badalič, Vasja (intervjuvanec), BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec), Kogovšek Šalomon, Neža (intervjuvanec). Ne želi beguncem, česar ne želiš sebi: oddaja *Intelekt*, Radio Slovenija, Prvi program, 7. julij 2015.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš (diskutant), Salihović, Armin (diskutant). Trgovina z ljudmi in izkoriščanje delovne sile v Sloveniji: *Radio Študent*, Offsajd, 29. januar 2015.
- Čurin, Sandi (diskutant), Popović, Katjuša (diskutant), BUČAR-RUČMAN, Aleš (diskutant), LEVAŠIČ, Jože (diskutant). Trgovina z ljudmi tudi v Sloveniji: *Studio ob 17h*, 6. februar 2015. Ljubljana: *RTV SLO*, Radio Slovenije, 2015.
- BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec). Aleš Bučar Ručman: oddaja *Profil*, TV Slovenija, 2. december 2015, (*Profil*). Ljubljana: Radiotelevizija Slovenija, 2015.
- Gerden, Tomaž (oseba, ki intervjuva), Svete, Uroš (intervjuvanec), Prezelj, Iztok (intervjuvanec), BUČAR-RUČMAN, Aleš (intervjuvanec), Trošt, Matjaž (intervjuvanec), ŠVEGL, Karmen W. (intervjuvanec). Po terorističnih napadih v Parizu, (*Studio ob 17h*). Ljubljana: Radiotelevizija Slovenija javni zavod, 2015.

Uredništvo:

- Varstvoslovje.

Recenzije:

– European journal on criminal policy and research, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Varstvoslovje.

Katja Eman

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento, 2015.

Članki in drugi sestavni deli:

– Barišič Jaman, Sebastijan, Franca, Benjamin, EMAN, Katja. Preiskovanje nezakonite sečnje drevov v Republiki Sloveniji. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, januar–marec 2015, letn. 66, št. 1, str. 44–55.

– EMAN, Katja, Hacin, Rok. Analiza kriminalitete na območju Občine Puconci z uporabo metode kartiranja kriminalitete. Anali PAZU HD, ISSN 2386-0219. [Tiskana izd.], 2015, letn. 1, št. 1, str. 27–44.

– Meglič, Eva, EMAN, Katja. Uporaba programa ArcGIS pri analizi kaznivih dejanj tatvin motornih vozil v obdobju 2008–2012 v Ljubljani. Varstvoslovje, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 3, str. 338–356.

– EMAN, Katja. Trust and legitimacy in policing and criminal justice, Journal of Criminal Justice and Security (2014/4), Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana. Balkan criminology news, ISSN 1849-6229, 2015, iss. 1, str. 8.

Uredništvo:

– International journal of social science studies, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Varstvoslovje.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– ŠUBIC, Matej. Občutki ogroženosti prebivalcev Škofje Loke zaradi negativnih sprememb v okolju.

Recenzije:

– International journal of social science studies, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Varstvoslovje.

Benjamin Flander

Monografije in druga zaključna dela:

– FLANDER, Benjamin, Bučar-Ručman, Aleš. Lost in transition: criminal justice reforms and the crises of legitimacy in Central and Eastern Europe. V: Meško, Gorazd (ur.),

Tankebe, Justice (ur.). Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 111–133.

Članki in drugi sestavni deli:

– FLANDER, Benjamin. »Nova« radikalna kriminologija: očrt postmodernističnih in poststrukturalističnih kriminoloških teorij. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, julij–september 2015, letn. 66, št. 3, str. 195–207.

Intervju:

– FLANDER, Benjamin (intervjuvanec). O slovenskih zaporih: izjava v oddaji Ozadja, TV SLO3, 5. februar 2015. Ljubljana: TV SLO3, 2015.

Uredništvo:

– Varstvoslovje.

– FLANDER, Benjamin (urednik), Areh, Igor (urednik), Modic, Maja (urednik). Zbornik povzetkov. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– BLAŽIČ, Miha. Kapitalizem in viktimizacija.

Danijela Frangež

Članki in drugi sestavni deli:

– FRANGEŽ, Danijela, Klančnik, Anton Toni, Žagar Karer, Mojca, Ludvigsen, Bjørn-Erik, Kończyk, Jarosław, Ruiz Perez, Fernando, Veijalainen, Mikko, Lewin, Maurine. The importance of terminology related to child sexual exploitation. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, oktober–december 2015, letn. 66, št. 4, str. 291–299.

– Jakupović, Benjamin, FRANGEŽ, Danijela, Dvoršek, Anton. Kompetence preiskovalcev gospodarske kriminalitete. Varstvoslovje, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 4, str. 439–450.

– FRANGEŽ, Danijela. Priznanje kaznivega dejanja v primerih spolnih zlorab otrok – rezultati raziskave. V: FRANGEŽ, Danijela (ur.), Slak, Boštjan (ur.). Osebni dokazi v teoriji in praksi. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 43–58.

– FRANGEŽ, Danijela. Posvet Osebni dokazi: kriminalistični, kazenskopравни in psihološki vidiki. Varstvoslovje, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 3, str. 390–392.

Uredništvo:

– Kriminalistična teorija i praksa.

– FRANGEŽ, Danijela, Slak, Boštjan. Osebni dokazi v teoriji in praksi.

Recenzije:

– Varstvoslovje.

Rok Hacin

Članki in drugi sestavni deli:

– HACIN, Rok. Pregled slovenskega penološkega raziskovanja od sredine petdesetih let dvajsetega stoletja. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, julij–september 2015, letn. 66, št. 3, str. 235–252.

– HACIN, Rok. Gorazd Meško, Justice Tankebe (ur.): Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives: (Zaupanje in legitimnost v kazenskem pravosodju: evropske perspektive). Springer, 2015. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, januar–marec 2015, letn. 66, št. 1, str. 68–72.

– HACIN, Rok. Book »Trust and legitimacy in criminal justice: European perspective«, by Gorazd Meško and Justice Tankebe (eds.). Balkan criminology news, ISSN 1849-6229, 2015, iss. 1, str. 7–8.

– HACIN, Rok. Študijski obisk Šole za pravosodne študije (School of Justice Studies). Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, julij–september 2015, letn. 66, št. 3, str. 271–272.

Recenzije:

– Revija za kriminalistiko in kriminologijo.

Branko Lobnikar

Članki in drugi sestavni deli:

– LOBNIKAR, Branko, Meško, Gorazd. Perception of police corruption and the level of integrity among Slovenian police officers. V: Global issues in contemporary policing, (Police practice & research, ISSN 1561-4263, vol. 16, no. 4, Aug. 2015). New York: Routledge, 2015, vol. 16, no. 4, str. 341–353.

– Gabrovec, Branko, LOBNIKAR, Branko. The analysis of the role of an institution in providing safety and quality in psychiatric health care. Anadolu psikiyatri dergisi, ISSN 1302-6631, 2015, vol. 16, iss. 6, str. 420–425.

– Kropce, Srečko, LOBNIKAR, Branko. Assaults on police officers in Slovenia – the profile of perpetrators and assaulted police officers. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, oktober–december 2015, letn. 66, št. 4, str. 300–306.

– LOBNIKAR, Branko, Šumi, Robert. Police and roma communities in Slovenia: an evaluation of the community policing approach. Visuomenes saugumas ir viesoji tvarka, ISSN 2029-1701, 2015, no. 15, str. 71–86.

– LOBNIKAR, Branko, Meško, Gorazd. Police integrity in Slovenia. V: Kutnjak Ivković, Sanja (ur.), Habersfeld, Maria R. (ur.). Measuring police integrity across the world: studies from established democracies and countries in transition. New York [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 183–211.

– LOBNIKAR, Branko, Sotlar, Andrej, Modic, Maja. Do we trust them?: public opinion on police work in plural policing environments in Central and Eastern Europe. V: Meško, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 189–202.

Intervju:

– Zupan, Žan (oseba, ki intervjuva), Stožer, Andraž (intervjuvanec), Petrovec, Dragan (intervjuvanec), LOBNIKAR, Branko (intervjuvanec), Kovač, Blaž (intervjuvanec). Stresi me nežno: oddaja na Radio Študent, 28. 9. 2015. Ljubljana: Radio Študent, 2015.

Uredništvo:

– Journal of forensic research and crime studies, Varstvoslovje.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– ZUPIN, Matjaž. Analiza vloge operativnega managementa pri upravljanju organizacijske klime v proizvodnem podjetju.

– KLINEC, Nataša. Dejavniki, ki krepijo pripadnost zaposlenih do podjetja, kjer so zaposleni.

– MEŽIČ, Anja. Analiza romske problematike – študija primera Kerinov grm.

– KONKOLIČ, Manja. Percepcija virov ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu.

– ŠAJT, Monika. Temna stran organizacij: analiza maščevanja na delovnem mestu.

– KRAJNČIČ, Janja. Trendi in poslovne koristi na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu.

– GRILL, Kristina. Varovanje poslovnih skrivnosti s strani zaposlenih – primerjava med javnim in zasebnim sektorjem.

Recenzije:

– Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Varstvoslovje.

Blaž Markelj

Članki in drugi sestavni deli:

– MARKELJ, Blaž, Zgaga, Sabina. Angriffe auf mobile Geräte: Erfahrungen aus Slowenien. *Kriminalistik*, ISSN 0023-4699, 2015, Jahr. 69, 8/9, str. 508–514.

– MARKELJ, Blaž, Bernik, Igor. Safe use of mobile devices arises from knowing the threats. *Journal of information security and applications*, Feb. 2015, vol. 20, str. 84–89.

Uredništvo:

– *European journal of security and safety*.

Recenzije:

– *Varstvoslovje*.

Gorazd Meško

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento, 2015.

Članki in drugi sestavni deli:

– Hirtenlehner, Helmut, Pauwels, Lieven, MEŠKO, Gorazd. Is the criminogenic effect of exposure to peer delinquency dependent on the ability to exercise self-control?: results from three countries. *Journal of criminal justice*, ISSN 0047-2352, Nov.–Dec. 2015, vol. 43, iss. 6, str. 532–543.

– MEŠKO, Gorazd, Hirtenlehner, Helmut, Bertok, Eva. Situational Action Theory's Prinzip der bedingten Relevanz von Kontrolle: Befunde aus Slowenien. *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, ISSN 0026-9301, Jun. 2015, Jg. 98, h. 3, str. 297–317.

– MEŠKO, Gorazd, Hirtenlehner, Helmut, Bertok, Eva. Vloga samonadzora in zastraševanja v situacijskoakcijski teoriji (SAT) – rezultati slovenske študije v srednjih šolah. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, januar–marec 2015, letn. 66, št. 1, str. 33–43.

– Nalla, Mahesh, MEŠKO, Gorazd. What shapes security guards' trust in police?: the role of perceived obligation to obey, procedural fairness, distributive justice, and legal cynicism. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, oktober–december 2015, letn. 66, št. 4, str. 307–319.

– Ignjatović, Đorđe, MEŠKO, Gorazd. Presudeni kriminalitet u Srbiji i Sloveniji – komparativna analiza. *Crimen*, ISSN 2217-219X, 2015, god. 6, br. 2, str. 131–159.

– Šelih, Alenka, MEŠKO, Gorazd, Zgaga, Sabina.

Kriminologija v Slovenii = Slowenische Kriminologie. Rossijskij kriminologičeskij vzglád, ISSN 1997-4310, 2015, no. 1, str. 412–445.

– Čuvan, Barbara, MEŠKO, Gorazd. Samozaznava legitimnosti policistk in policistov v Sloveniji. *Varstvoslovje*, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 3, str. 318–337.

– MEŠKO, Gorazd. Vklád profesora Maklecova A. V. v stanovlenie i razvitie slovenskoj kriminologii. *Uridičeskaâ nauka i pravoohranitel'naâ praktika*, ISSN 1998-6963, 2015, str. 16–21.

– Šifrer, Jerneja, MEŠKO, Gorazd, Bren, Matevž. Assessing validity of different legitimacy constructs applying structural equation modeling. V: MEŠKO, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives*. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 161–187.

– MEŠKO, Gorazd, Eman, Katja. Legitimacy of policing in Central and Eastern Europe: results from cross-national law student survey. V: MEŠKO, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives*. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 231–260.

– Tankebe, Justice, MEŠKO, Gorazd. Police self-legitimacy, use of force, and pro-organizational behavior in Slovenia. V: MEŠKO, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives*. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. 261–277.

– MEŠKO, Gorazd, Tankebe, Justice. Criminal justice in Europe: a study of aspects of trust and legitimacy: preface. V: MEŠKO, Gorazd (ur.), Tankebe, Justice (ur.). *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives*. Cham [etc.]: Springer, cop. 2015, str. V–IX.

– Petrovec, Dragan, MEŠKO, Gorazd. Franc Brinc – slovenski penolog in kriminolog je praznoval 80 let. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 186–190.

Intervju:

– MEŠKO, Gorazd (intervjuvanec). Smešno nizke kazni sporočajo, da se ekološki kriminal izplača. *MMC RTV SLO*, ISSN 1581-372X, 27. marec 2015.

– MEŠKO, Gorazd (intervjuvanec). Probacija – resocializacija v skupnosti ali zgolj še ena nadzorstvena služba?. *MMC RTV SLO*, ISSN 1581-372X, 30. november 2015.

– MEŠKO, Gorazd (intervjuvanec). Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede in predstojnik Inštituta za varstvoslovje. *Varensvet.si*, ISSN 2463-8390, 1. december 2015.

– Šefic, Boštjan (diskutant), Fank, Marjan (diskutant), MEŠKO, Gorazd (diskutant), Petrovič, Zoran (diskutant). Bo

policiji zmanjkalo denarja za izvajanje rednih nalog?: RTV SLO, Radio Slovenija, 1. program, oddaja Studio ob 17:00, 20. februar 2015. Ljubljana, 2015.

Uredništvo:

– Aktual'nye problemy ekonomiki i prava, Archiwum Kryminologii, Doživljajska pedagogika, European Journal of Probation, European journal on criminal policy and research, International journal of criminal justice sciences, International journal of social inquiry, Policija i sigurnost, Policing, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Rossijskij kriminologičeskij vzglád, Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives, Varstvoslovje.

– Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih, Ljubljana, 27. november 2015.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– DEKLEVA, Sven. Obveščevalno vodena policijska dejavnost.

Recenzije:

– Australian and New Zealand journal of criminology, Justice quarterly, Policing, Security journal, Social indicators research, Temida.

Maja Modic

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento, 2015.

Uredništvo:

– Varstvoslovje.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– KAČIČ, Irena. Organizacijska klima in zadovoljstvo zaposlenih na Policijski postaji Ljutomer.

Recenzije:

– Varstvoslovje.

Tinkara Pavšič Mrevlje

Članki in drugi sestavni deli:

– PAVŠIČ MREVLJE, Tinkara. Coping with work-related traumatic situations among crime scene technicians. Stress and health, ISSN 1532-2998, Jan. 2015, [9] str.

– PAVŠIČ MREVLJE, Tinkara. Travmatski vpliv pri delu z osebnimi dokazi. V: Frangež, Danijela (ur.), Slak, Boštjan (ur.). Osebnih dokazi v teoriji in praksi. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede, 2015, str. 123–135.

Uredništvo:

– Varstvoslovje.

Recenzije:

– Varstvoslovje.

Boštjan Slak

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento, 2015.

Članki in drugi sestavni deli:

– SLAK, Boštjan, Fank, Marjan, Meško, Gorazd. Preučevanje organizirane kriminalitete v Sloveniji. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 105–115.

– Dobovšek, Bojan, SLAK, Boštjan. Old horizons of organised-white collar crime: critical remarks about the current definition, development and perceptions of organised and white-collar crime. Journal of financial crime, ISSN 1359-0790, 2015, vol. 22, no. 3, str. 305–317.

– SLAK, Boštjan. Posvet Ponarejena zdravila: se res zavedamo njihovih posledic?. Varstvoslovje, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 4, str. 484–486.

Andrej Sotlar

Monografije in druga zaključna dela:

– Bruinsma, Gerben et al. Organized crime infiltration of legitimate businesses in Europe: a pilot project in five European countries: final report of project ARIEL. Trento: Transcrime – Università degli Studi di Trento, 2015.

Članki in drugi sestavni deli:

– SOTLAR, Andrej, Dvojmoč, Miha. Municipal warden services in the pluralised policing environment in Slovenia. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, ISSN 0034-690X, oktober–december 2015, letn. 66, št. 4, str. 330–341.

– SOTLAR, Andrej, Šifrer, Jerneja, Grčar, Silvo. Zaznavanje klimatskih sprememb kot grožnje varnosti. Varstvoslovje, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 4, str. 451–483.

Intervju:

– SOTLAR, Andrej (intervjuvanec). Dr. Andrej Sotlar, dekan Fakultete za varnostne vede Univerza v Mariboru. Varnost.si, ISSN 2463-8390, 4. september 2015.

Uredništvo:

– Nauka, bezbednost, policija, Varstvoslovje, Visuomenes saugumas ir viesoji tvarka.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– GLAVAC, Tadej. Detektivska in/ali poizvedovalna dejavnost v Sloveniji – pojmovne teoretične in praktične razjasnitve.

– ZVER, Denis. Kompetence analitika v obveščevalno-varnostnih službah.

– GRČAR, Silvo. Vpliv klimatskih sprememb na percepcijo varnosti.

Bojan Tičar

Monografije in druga zaključna dela:

Javne službe in javno-zasebna partnerstva po novem. Mužina, Aleksij (avtor, urednik), Božič, Nina, Černeka, Gregor, Glavina, Darja, Višnjevec, Katja, Žvipelj, Marko, Jereb, Samo, Kozlar, Vesna, Planinšič, Neža, TIČAR, Bojan, Ferk, Petra, Ferk, Boštjan, Jagodič, Boris. Maribor: Forum Media, 2008-. ISSN 1855-4636.

Članki in drugi sestavni deli:

– Rakar, Iztok, TIČAR, Bojan, Klun, Maja. Intermunicipal cooperation: challenges in Europe and in Slovenia. *Transylvanian review of administrative sciences*, ISSN 1842-2845, Jun. 2015, no. 45 E, str. 185–200.

– Viraj, Aljaž, TIČAR, Bojan, Florjančič, Dušan, Eman, Katja. Prispevek k preiskovanju sodobnih kaznivih dejanj, povezanih z menedžerskimi odkupi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, ISSN 0034-690X, april–junij 2015, letn. 66, št. 2, str. 91–104.

– Rakar, Iztok, TIČAR, Bojan. The rulemaking procedure – definition, concepts and public participation. *Danube*, ISSN 1804-6746, 2015, issue 2, str. 109–119.

– TIČAR, Bojan, Medvešek, Samo. Pregled organiziranosti nekaterih institucij formalnega družbenega nadzora v RS za študij forenzike na področju računovodstva in financ. *Poslovodno računovodstvo*, ISSN 1855-4032, marec 2015, letn. 8, št. 1, str. 5–37.

– Rakar, Iztok, TIČAR, Bojan. Legal analysis of public authorities of Chamber for the Development of Slovenian Private Security – de lege lata and de lege ferenda.

da. *Varstvoslovje*, ISSN 1580-0253, 2015, letn. 17, št. 2, str. 258–271.

Uredništvo:

– *Varstvoslovje*.

Mentorstvo na magistrskem študiju:

– GAŠPARUT, Nina. Komparativna analiza ureditve plačilne sposobnosti ter postopkov prestrukturiranja in prenehanja gospodarskih družb.

Recenzije:

– *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, *Varstvoslovje*.

Simon Vrhovec

Članki in drugi sestavni deli:

– VRHOVEC, Simon, Hovelja, Tomaž, Vavpotič, Damjan, Krisper, Marjan. Diagnosing organizational risks in software projects: Stakeholder resistance. *International journal of project management*, ISSN 0263-7863. [Print ed.], Aug. 2015, vol. 33, iss. 6, str. 1262–1273.

– VRHOVEC, Simon, Trkman, Marina, Kumer, Aleš, Krisper, Marjan, Vavpotič, Damjan. Outsourcing as an economic development tool in transition economies: scattered global software development. *Information technology for development*, ISSN 0268-1102, 2015, vol. 21, no. 3, str. 445–459.

Recenzije:

– *International journal of project management*.

8 Pedagoško delo raziskovalcev Inštituta za varstvoslovje

Igor Areh, izredni profesor za psihologijo, je predaval pri predmetih Sodna in preiskovalna psihologija, Psihologija v kazenskem pravosodju, Forenzična psihologija in Preiskovalna psihologija.

Branko Ažman, višji predavatelj, je predaval in izvedel vaje pri predmetih Strokovna terminologija (angleški jezik) in Varnostna terminologija (angleški jezik).

Igor Bernik, izredni profesor za informacijsko varnost, je predaval pri predmetih Osnove informacijske varnosti, Informacijska varnost: upravljanje, standardi in digitalne identitete, Razvoj programske opreme, Informatika v varnostnih vedah, Zagotavljanje varnosti informacij, Varnost in

forenzika kibernetnega prostora, Zagotavljanje informacijske varnosti v digitalni dobi in Tehnično varovanje.

Matevž Bren, izredni profesor, je predaval pri predmetih Metodologija družboslovnega raziskovanja in multivariatne metode, Opisna in sklepna statistika, Raziskovanje varnostnih pojavov in Metode raziskovanja in statistika.

Nace Čebulj, mladi raziskovalec in asistent, je izvedel vaje pri predmetu Metode raziskovanja in statistika.

Miha Dvojmoč, predavatelj za varnostne vede, je predaval in izvedel vaje pri predmetih Zasebno varovanje in detektivska dejavnost, Zasebno varstvo, Nacionalnovarnostni sistem, Državna in korporativna obveščevalna dejavnost in Krizno upravljanje z naravnimi in drugimi nesrečami.

Aleš Bučar-Ručman, docent za kriminologijo, je predaval pri predmetih Osnove sociologije za varstvoslovce, Nasilje in družba ter Sociološke teorije v varstvoslovju.

Katja Eman, docentka za kriminologijo, je predavala pri predmetih Ekološka kriminologija z elementi varstva okolja, Ekonomija in gospodarska kriminaliteta, Varnostni sistemi in mednarodne varnostne integracije ter Kriminaliteta belih ovratnikov in izvedla vaje pri predmetih Kriminologija in viktimologija, Kriminologij in kriminalitetna politika, Ekološka kriminologija z elementi varstva okolja ter Kriminaliteta belih ovratnikov.

Benjamin Flander, docent za področje prava, je predaval in izvedel vaje pri predmetih Temelji pravnega sistema in državne ureditve ter človekove pravice ter Uvod v razumevanje prava in države.

Danijela Frangež, docentka za kriminologijo, je predavala pri predmetih Kriminalistika, Kriminalistična metodika, Kriminalističnoobveščevalna dejavnost in kriminalistična strategija ter Preiskovanje izbranih oblik kriminalitete in Organizirana kriminaliteta.

Rok Hacin, mladi raziskovalec in asistent za kriminologijo, je izvedel vaje pri predmetih Osnove kriminologije s penologijo in Penologija.

Branko Lobnikar, izredni profesor za upravljanje varnostnih organizacij, je predaval pri predmetih Temelji vodenja in upravljanja varnostnih organizacij, Organizacija policijske dejavnosti in pooblastila, Vodenje in upravljanje varnostnih organizacij, Organizacijsko vedenje in razvoj kadrov, Pooblastila in organizacija nadzorstvenih organov, Upravljanje in nadzor varnostnih organizacij ter Odklonskost na delovnem mestu.

Blaž Markelj, predavatelj za področje informacijska varnost, je predaval in izvedel vaje pri predmetih Računalništvo in informatika v varstvoslovju, Osnove informacijske varnosti, Varnost, zasebnost in zaupanje v mobilnih sistemih ter e-storitve, e-vsebine, e-sodelovanje.

Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo, je predaval pri predmetih Osnove kriminologije s penologijo, Kriminologija in viktimologija, Penologija, Kriminologija in kriminalitetna politika, Kritična viktimologija ter Policijska dejavnost v Evropi in zagotavljanje reda v urbanih okoljih.

Maja Modic, docentka za varnostne vede, je predavala in izvedla vaje pri predmetih Osnove policijske dejavnosti, Vodenje in upravljanje varnostnih organizacij ter Teorije policijske dejavnosti.

Tinkara Pavšič Mrevlje, predavateljica za psihologijo, je predavala in izvedla vaje pri predmetih Psihologija v varstvoslovju ter Sodna in preiskovalna psihologija.

Kaja Prislan, asistentka za varnostne vede, je izvedla vaje pri predmetih Temelji vodenja in upravljanja varnostnih organizacij, Strateško upravljanje in nadzor varnostnih organizacij, Zagotavljanje varnosti informacij, Pooblastila in organizacija nadzorstvenih organizacij, Odklonskost na delovnem mestu in Organizacijsko vedenje in razvoj kadrov.

Boštjan Slak, asistent za kriminologijo, je izvedel vaje pri predmetih Kriminalistika, Kriminalistična metodika, Kriminalističnoobveščevalna dejavnost in kriminalistična strategija, Preiskovanje izbranih oblik kriminalitete, Organizirana kriminaliteta in Transnacionalna kriminaliteta.

Andrej Sotlar, izredni profesor za varnostne vede, je predaval pri predmetih Nacionalnovarnostni sistem, Zasebno varovanje in detektivska dejavnost, Varnostni sistemi in mednarodne varnostne integracije, Zasebno varstvo, Zasebno-varnostna industrija ter Državna in korporativna obveščevalno-varnostna dejavnost.

Bojan Tičar, profesor za področje prava, je predaval pri predmetih Pravna ureditev javne uprave in Pravni vidiki upravljanja organizacij.

Bernarda Tominc, predavateljica za varnostni sistem, je predavala in izvedla vaje pri predmetih Krizno upravljanje z naravnimi in drugimi nesrečami, Osnove obveščevalne dejavnosti in Varnostni sistemi in mednarodne varnostne integracije ter izvedla vaje pri predmetih Nacionalnovarnostni sistem, Mednarodno varnostno sodelovanje ter Državna in korporativna obveščevalno-varnostna dejavnost.

Simon Vrhovec, asistent za informacijsko varnost, je izvedel vaje pri predmetih Informacijska varnost: upravljanje, standardi in digitalne identitete, Varnost, zasebnost in zaupanje v mobilnih sistemih, Izbrana poglavja kibernetске varnosti, Tehnično varovanje, Računalništvo in informatika v varstvoslovju, Informatika v varnostnih vedah, Zagotavljanje

informacijske varnosti v digitalni dobi, Varnost in forenzika kibernetскеga prostora ter Osnove informacijske varnosti.

Zbrali in uredili Katja Eman, Saša Kuhar in Rok Hacin.

Študijski obisk na Univerzi Essex v Angliji

Od 30. oktobra do 30. novembra 2015 sem bila na študijskem obisku Oddelka za sociologijo na Univerzi Essex, kamor me je povabil profesor Nigel South, vodja oddelka in eden izmed vodilnih ekoloških kriminologov v Angliji. Namen mojega študijskega obiska je bil predavati na dodiplomskem in podiplomskem študiju ter izvesti primerjalne študije o legitimnosti lovskih čuvajev.

Univerza Essex je na obrobju mesta Colchester v okrožju Essex, 80 km zahodno od Londona. Colchester je eno izmed najstarejših britanskih mest. Univerza Essex spada med najbolj mednarodne univerze v Veliki Britaniji, na dodiplomskih in podiplomskih študijskih programih študira več kot 15.000 študentov iz 130 držav. Univerzo Essex sestavlja 22 oddelkov s področja družbenih ved, humanistike, inženiringa, prava in poslovnih ved. Oddelek za sociologijo se uvršča v svetovni vrh na področju ekološke kriminologije in policijske dejavnosti. Znotraj njega deluje tudi Center za kriminologijo. Profesor Nigel South je direktor tega centra in priznan kriminolog na področju ekološke in kritične kriminologije v Veliki Britaniji. Je avtor ali soavtor mnogih znanstvenih in strokovnih člankov ter poglavij v znanstvenih monografijah o ekoloških temah ter tudi sourednik znanstvenih monografij o ekološki kriminologiji, ki so bile izdane pri priznanih mednarodnih založbah.

S profesorjem Southom že skoraj desetletje sodelujemo na področju ekološke kriminologije. V preteklosti smo v okviru sodelovanja in v soavtorstvu objavili nekaj del (Eman in Meško, 2013; South, Eman in Meško, 2014), zdaj pa smo se dogovorili za izvedbo primerjalne študije o legitimnosti lovskih čuvajev v Sloveniji in Angliji. Pripravila sva angleški vprašalnik za lovske čuvaje in se dogovorila z Nacionalno organizacijo lovskih čuvajev o raziskavi v Angliji in Walesu. Raziskava predstavlja nadaljevanje študije o legitimnosti lovskih in ribiških čuvajev v Sloveniji, ki smo jo izdelali z dr. Gorazdom Meškom, dr. Miroslavom Žaberlom in mag. Srečkom Kropetom. S profesorjem Southom sva napisala članek *When 'legal' hunting becomes 'illegal' poaching – Clash of ecocentrism against anthropocentrism*.

Gostovanje na Oddelku za sociologijo Univerze Essex, ki bi ga lahko primerjala s Fakulteto za varnostne vede UM, je obsegalo tudi predavanja dodiplomskim in magistrskim študentom. Izvedla sem 4 predavanja: 1) Policing and environmental crime in South Eastern Europe; 2) Organised crime in South Eastern Europe; 3) Contemporary policing issues (refugees and terrorism) in South Eastern Europe; in 4) Organised environmental crime.

Delo s študenti je bilo izjemno zanimivo, saj so se na vsako predavanje pripravili in prebrali gradivo, ki so ga že vnaprej dobili od predavateljev. Zato sem veliko lažje predavala, saj sem se lahko osredotočila in pojasnila le ključne stvari, ker so študenti osnovno gradivo že prebrali in so predavanju lahko sledili. Pozitivno sem bila presenečena zaradi številnih vprašanj in izpostavljenih problemov, o katerih so želeli razpravljati študenti na obeh stopnjah.

Vsi dnevi na Univerzi Essex so bili zelo živahni kljub otoškemu deževnemu vremenu. Čeprav okrožje Essex velja za najbolj suho in sončno območje britanskega otočja, je vreme precej vetrovno in tudi vsakodnevne krajše plohe niso nobena izjema. Univerza se lahko pohvali z novim središčem IT, kjer so študentom v treh nadstropjih na razpolago naj sodobnejša računalniška oprema, sobe s projektorji in tablam za učenje ter druga orodja. Nasproti stoji 4-nadstropna knjižnica, ki študentom ponuja izjemno bogato zbirko gradiva ter odmaknjene predelke za branje, študij in tudi za znanstvenoraziskovalno delo. Za gostujočega predavatelja iz tujine je zanimiva in spodbudna organizacija pedagoškega in raziskovalnega dela. Njihovi predavatelji niso polno zasedeni zgolj s pedagoškim delom, ampak imajo v primerjavi s pedagogi na slovenskih univerzah veliko več časa za raziskovalno delo, ki ga organizacija in opremljenost delovnega okolja še dodatno pozitivno spodbujata. Pozitivno presenečenje, ki mi bo ostalo v spominu, so študenti, ki so se aktivno pripravili na vsako predavanje, zato smo se lahko posvetili aktualnim problemom in razpravljali o temi predavanja.

Katja Eman

Literatura

1. Eman, K. in Meško, G. (2013). Green issues in South-Eastern Europe. V N. South in A. Brisman (ur.), *Routledge international handbook of green criminology* (str. 230–240). London: Routledge.
2. South, N., Eman, K. in Meško, G. (2014). History of green criminology. V G. Bruisma in D. Weisburd (ur.), *Encyclopedia of criminology and criminal justice* (str. 2127–2181). New York: Springer.

Navodila za avtorje prispevkov v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo

Dolžina prispevkov:

1. **Izvirni članki** – izvirni in pregledni znanstveni članki naj obsegajo do 50.000 znakov s presledki. Članki morajo biti opremljeni s povzetki v slovenskem in angleškem jeziku, ki morajo biti identični. Povzetki so praviloma dolgi 15 do 20 vrstic in naj bodo kratka obnova članka. Empirični članki morajo biti strukturirani v zaporedju: teoretična izhodišča, metoda, rezultati in razprava (IMRaD).
2. Prispevki v rubrikah **Zapisi, Iz prakse ali Od drugod** ne smejo presežati 30.000 znakov s presledki.
3. **Recenzije, ocene in prikazi** lahko obsegajo do 15.000 znakov s presledki.
4. Za dolžino **drugih prispevkov** se je treba dogovoriti z odgovornim urednikom.

Naslovi prispevkov in podatki o piscu

Naslovi člankov naj bodo kratki, jasni in sporočilni. Pod naslovom sta navedena ime in priimek pisca. Znanstveni naslov oz. stopnja izobrazbe, delovno mesto ter ime ustanove, v kateri je avtor zaposlen, in njen naslov so navedeni v opombi pod črto.

Prikazi, ocene in recenzije vsebujejo v naslovu podatke o avtorstvu, izvirni naslov dela, slovenski naslov dela v oklepaju (kadar gre za tuje knjige), kraj izida, ime založbe ter število strani. Pisec recenzije je naveden pod besedilom z imenom, priimkom in znanstvenim naslovom.

Pri **drugih besedilih** je pisec naveden na koncu besedila z imenom in priimkom.

Podnaslovi v prispevku

Daljši prispevki naj bodo zaradi preglednosti razdeljeni na manjše smiselne celote s svojimi naslovi. (Pod)naslovi naj bodo pisani z malimi črkami (razen začetnice in imen) in poudarjeno (krepko).

Tabele, grafikoni in slike

Tabele, grafikoni in slike naj bodo izdelani kot priloge na koncu besedila z ustreznimi naslovi. V prispevku pa naj bo označeno mesto, kam sodijo.

Opombe pod črto

Opombe so v besedilu označene z zaporednimi številkami, nadvpisanimi na ustreznem mestu in so po enakem vrstnem redu razvrščene pod besedilom. Namenjene so le natančnejšemu pojasnjevanju vsebine dela besedila in ne navajanju vira (citiranju). V besedilu se navaja (citira) v oklepaju, npr. (Maver, 1997: 45) oz. v skladu z APA slogom pisanja znanstvenih člankov. Primeri citiranja in sloga seznama literature so na voljo na spletni strani revije: www.policija.si.

Članke za objavo v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo uredništvo sprejema na elektronskem naslovu: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si in rkk@policija.si